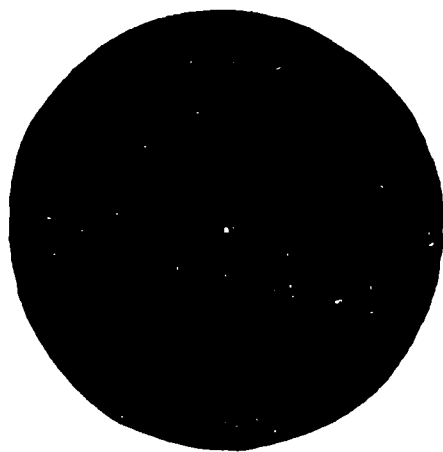

Dr. R. V. HYNEK

OBROZENÍ ŘÍMEM

I. A II. DÍL

CENA KČ 40.—

V GENER. KOMISI NAKLADATEL. ČAT., PRAHA II., KARLOVO N. 5

OBROZENÍ ŘÍMEM

Apoštol národů (basilika Lateránská).

O BROZENÍ ŘÍMEM

(DOJMY KONVERTITOVY Z VĚČNÉHO MĚSTA)

Dr. R. W. HYNEK

I. DÍL

III. VYDÁNÍ.

Nákladem vlastním

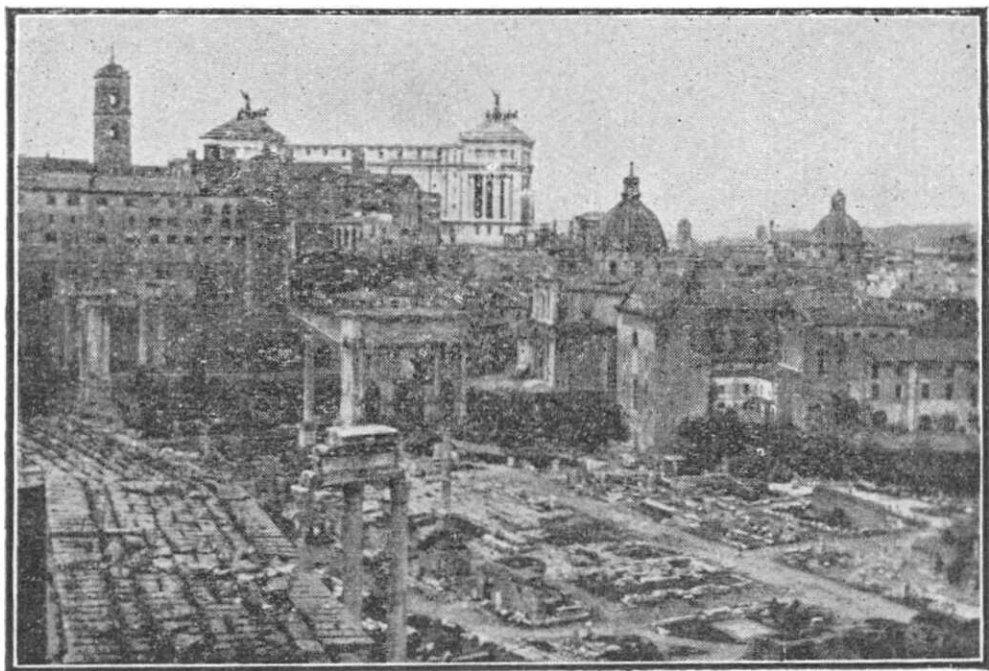
V gener. komisi naklad. ČAT. v Praze II., Panská 1

*Nepřehledným legiím svědků Kristových
— žen stejně jako mužů i dětí —
jichž obět ctností, askéze a krve
dodnes plápolá v Městě Věčném,
posvěcujíc duše spěchající tam —
. . . v prosbě a vděčnosti připsáno
písařem této knihy . . .*

Copyright by R. W. Hynek, Prague II. 1636

Věškerá práva vyhrazena

Tiskem Aloise Koníčka, Král. Vinohrady, Korunní tř. 6.

Řím antický, křesťanský a moderní.

Řím musí býti souzen a odsouzen.

Řím, Řím... město svaté, Město Věčné...
Není na světě místa a města silnějších a trvalejších dojmů. Jakou to přebohatou žeň zážitků si odnášejí z tohoto jedinečného města: filosof, státník, vědec, umělec, turista! Na jednom místě zhuštěny a zachovány tu jsou celé dějiny lidstva. Vrcholky slávy a velikosti promíseny dobami úpadku a ponížení. Děje téměř třech tisíců věků jsou tu směstnány na několik čtverečních kilometrů. Každý kámen zde mluví k člověku svojí vlastní řečí. Jen rozumět jí třeba a bystře naslouchat kročejům věků zašlých, minulých!

Jaké teprve pocity vzbuzuje Řím v člověku náboženském. Bývalé centrum světa antického, které nepochopitelnou událostí, tam v Palestíně před devatenácti sty léty se odehravší, proměněno bylo ve středisko světa duchovního, ba nadpřirozeného. Jím žije dodnes. Kromě Jerusalema snad žádné místo na světě nedovede tak mocně

mluvit k duši a srdci jako město, jehož pahorky, ulice, zříceniny, chrámy i podzemní hřbitovy jsou svědky obětí nesčíslných životů, za jejichž právě cenu docílena v metropoli antického světa naprostá proměna veškerého lidstva. Proměna tak mocná a trvalá, že od té doby celý svět, chtě nechtě, žije a dýchá jen touto úplnou změnou myslí, jež slove Kristus a křesťanství. A obětí, již ani nejzuřivější nápor nepřátel nedovede vyrvat z nitra lidí, uvědomivších si jednou nekonečnou cenu svojí duše. Ji neznala a marně hledala antika.

Tisícerými hlasy, tisícerým způsobem podobné pocity ozvou se v srdci poutníkův. Obrozují celou jeho duši a vyvrcholují v úplném přetvoření se vnitřního člověka. Tedy pro věřícího křesťana jest toto místo cílem a vrcholem všech jeho cest. Ukojením jeho žhavé touhy, aby spatřil počátky, vývoj a střed víry, která obnovila tvářnost světa a dosud ji obnovuje v duších lidských.

Duše se rozjásá, rozžhaví a přetaví... Sklání pak se v údivu a pokoře před Majestátem svého Boha, s radostí a nadšením vyznávajíc hlubokost a krásu svojí víry a sílu autority nad neporušeností nauky této bdící. Duše vrací se pak osvěžena, posílena, zmocněna k nové práci, k novým úkolům.

Pro tento nepopsatelně mocný vliv a kouzlo, jakým každý kout města působí na duši, ji doslovně znovurodíc... proto není na světě místa, které by tak šíleně, ba až s nepřičetnou zuřivostí bylo hanobeno, tupeno a vysmíváno, zneuctěno řádky jedem a žlučí přetékaajícími... jako právě Řím! Zejména v národě našem, který dvakrát se byl octnul v tragickém konfliktu právě s ideami, hájenými městem tímto a strašně si to byl pak odpykal... v posledních desíletích jeho nevěreckého materialismu, realismu, pozitivismu etc., etc., bylo mocně propagováno heslo: pryč od Říma! Řím musí být souzen a odsouzen!

Pokládám za naprosto vyloučeno, že by prof. Masaryk při svých nadprůměrných schopnostech byl kdy vyslovil heslo tak absurdního znění. Vždyť, nač má býti někdo ještě souzen, když se předem tak kategoricky volá po jeho odsouzení, jako věci již hotové. A kdo jsou ti, jež chtějí soudit Řím?! Lidé vzdělaní, snad nad kulturu města toho povýšení — — — či polovzdělanci, kteří snad vůbec ani nevědí nic kloudného o předmětu svého záští? Lidé předsudky zcela zaslepení aneb smyslů zbavení — ?

Soudný a nestranný člověk přímo žasne, jak taká nesmyslná frase může býti dnes ještě někým opakována. Tak je ubohá. Tak je negramotná! Než psychologie davu snad ji jediná vysvětluje. Ani v dobách své slabomyslnosti, kdy přeplněn nevěrou, pokrokářstvím, volnomyšlenkářstvím, kdy ještě jsem z vlastního názoru neznal nic kloudného o Římu, nemohl jsem papouškovat tuto přemrštěnou větu. Tak se mi zdála dutou a protivnou! A přece jsem ve směrech výše uvedených tehdy vídal světlo světa!

Jednoho dne však se mi otevřely oči dokořán, když mi náhodou do rukou padl článek, feuilleton Volné Myšlenky: „Tahači štruplí“. Článek přetékaající takým tupením, hnusným zlehčováním a urážením všeho čistého, vznešeného snažení lidského za pravdou a poznáním záhad světa, zejména pak citů náboženských. Žádný směr, žádná osobnost, žádný systém neponechán tu, aniž by byl vysmíván, v bláto zašlapán a potupen nejhoršími slovy. Všecko se mi vzbouřilo v duši! Hnusem nemohl jsem ani článek ten dočíst... Poprvé mi „pokrok“ ukázal svoji pravou „tvář“!... Z nejhrubšího zatemnění mysli takto osvobozen, pocítil jsem přímo fysický odpor proti tiskům tohoto druhu. Stalo se to roku 1921 či 1922. Pak následoval přelom a mé první tápání ve tmách dalších a pološeru, než světlo vzešlo v mé duši...

Podobné pocity ošklivosti po létech vyvolal ve mně silně protináboženský spis Macharův „Řím“, jež znovu jsem pročítal, a to v 11. vydání před druhou cestou do Říma. Syn Hellady, jehož jméno zní čistě hebrejsky a na česky se překládá výrazem: zaprodal, nenechává nikoho v nejmenších pochybnostech o naprosté autentičnosti a zaručené pravosti svého „jedu z judey“, jež s takovou vervou propaguje ve své stejnojmenné knížce. Ve sloupcích tohoto tak tendenčního Říma je sneseno tolik nájezdů, tolik cit náboženský a víru katolickou hrubě urážejících i ponižujících vět a nesmyslů, takže tyto, co odezvu, vyvolaly moje řádky. Byla sice pseudovědeckost těchto Macharových „historických fantasií“, naprosté nevěrohodnosti, ba úplné neinformovanosti několikrátě břitce zkritisována (dr. Opletal a Pohůnek). Dokonce tak rozebrána a poničena pérem nad jiné povolaným od univ. profesora, historika dra Šusty v románu Domov a cizina, že z knihy té kale nic správného nezbylo.

Cituji pouze Dra Opletala Řím, str. 210: „A škrtněte z díla Macharova všechny nadávky a rouhání, pak z něho zbude sotva čtvrtina, a to buď citovaný Baedeker nebo některý klassik.“

Pročez nechápu naprosto, jak mohla být tolikrátě vydávána v nezměněném znění. Hlavně s ponecháním všech urážek náboženství, všech fantasií a pošetilostí, jakož i slušného člověka nedůstojného vyjadřování se, kdyžtž zatím autor z bankovního úředníka se stal náhle generálem-inspektorem, dokonce vzdělavatelem armády. Tedy člověkem veřejně činným, jenž především má respektovat zákony, najmě onen na ochranu republiky.

Jsou tam přece věcně zcela nemožná slova a rčení, která pro jich nesmyslnost a do očí bijící ubohost již sám nakladatel měl škrtnouti a opravit: Na př. v Koloseu při gladiatorských zápasech atd. „sedávala kolegia kněžská v orná-

tech“ str. 111. Dále „otisk nohy Kristovy. Musela to být noha tuze důkladná — měřit jistě půldruhé stopy staré míry“ str. 117; „kvartýry pá-naboha“ str. 201, aneb o kněžstvu a řeholích na téže stránce: „kolik milionů takových zbytečných darmožroutů“ atd., atd. „Syn sv. Bernarda! Smrdí hůř, než starý pes“ str. 150; ... „že ti mrtví živí ty živé a dobře je živí“ str. 175; ... „mazanost skutečně v pachtu jen popů římských?“ str. 176; „věci, které pitomost lidská tolik století zbožňovala...“ Vatikán str. 189. „Není paláce na světě, který by vypravoval tak příšerné věci, jako tohle obydlí starců v bílém rouše. Ať vymyslí fantasie lidská sebe hroznější věc — vše bylo tady, vyšlo odtud.“ „Kláštery se staly pařeníštěm lenošivých zhýralců“ str. 190; „memento schátralé církvi ...“ str. 196; „Řemeslo papežské mělo zlaté dno“ str. 220, atd., atd. nese se v tomto genu veškerá květomluva tohoto nejčelnějšího pokrokáře, umravňovatele národa, s níž slušnému člověku prostě polemizovat nelze pro její tak vybraný ton. Anebo mají to být ukázky onoho vyššího lidství, ono převychování národa v praktickém použití?!

Připomínám výslovně, že tyto letmé citáty vzaty jsou z posledního 11. vydání z roku 1928, takže ponechání všech těch urážek, všech ohromných věcných nesprávností tu není prostě ničím omluvitelné. Snad se dá vyložití jedině tím, že zkomírající pokrok potřebuje k dalšímu prodloužení svého umírání již jen takových šlágrů....

Inu, především tu „účel posvěcuje své prostředky“. Pročez polemizovat s takovou knihou nemá smyslu. A to zejména ne v době, která odsoudila již dávno také malomocné nájezdy co zaostalost. Jsou to zbytky z konkursní podstaty. nevěreckého pokroku, který již dávno vyšel z módy — ve dnech, v nichž celý svět jednohlasně se sklání před znovuzřízením vnější tvářnosti oné nesmírné duchovní moci, pro niž pisatel má jen

výrazy: „nepřítel lidstva, největší jeho neštěstí“ atd., atd.

Vzbuzují jen útrpný úsměv všechna jeho „proroctví zániku papežství“, stejně jako charakteristika Vatikánu: „asi dvacet starých loupežnických hradů“ str. 188 knihy, která dnes jest již jen archaismem, překonaným myšlením. Fakt tento jest sám pro ni nejstrašnějším odsouzením.

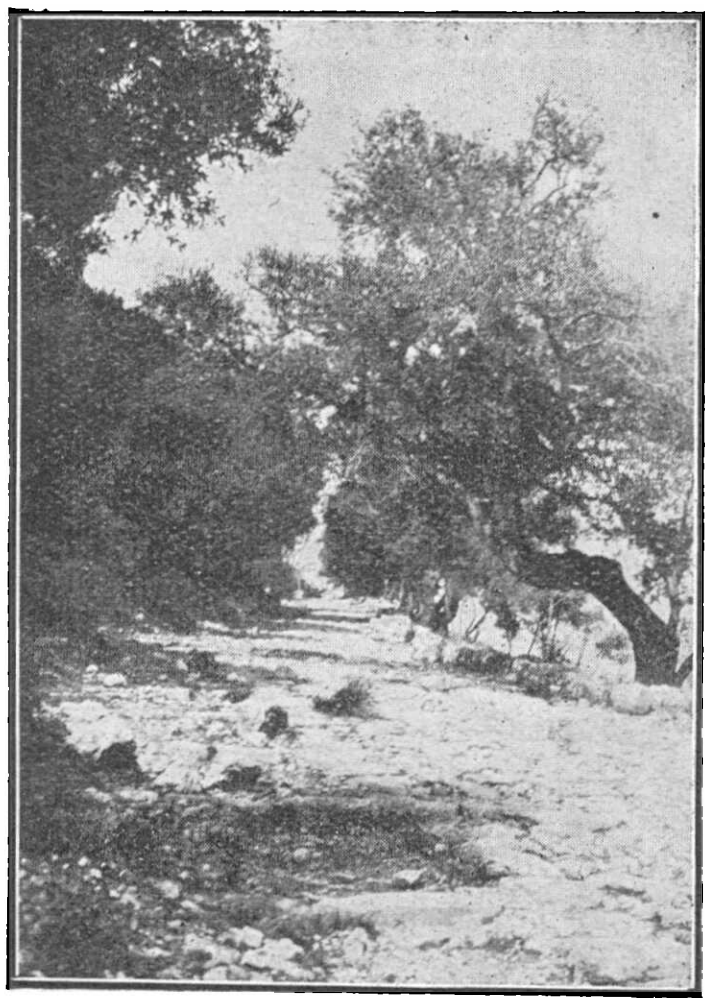
Pročež jediná správná odpověď na tuto hypnoticko - sugestivní knihu může být dána pouze vyličením a zachycením pravé a nesmrtelné tvářnosti Říma. Říma takého, jak jej viděly vlastní moje oči na dvou návštěvách. A jak jsem jej tam prožíval já sám. Především roku 1925 v papežském milostivém létě, kdy co osamělý poutník konvertita poznával jsem toto ohromující město. A pak z cesty letošní, výhradně jen městu tomu věnované. Pokouším se shrnouti tu v krátkosti ony dojmy nesmazatelné, přetvořující: pravé znovuzrození Římem...

Knihla přítomná jest jen torsem, prvním náběhem k zachycení látky tak nesmírně bohaté, zajímavé, nevyčerpatelné. Jest jen prvním přiložením ruky k dílu, jehož vydání spěchá, aby zapadlo v červánky z temnot nevěry a pověr pokroku se probouzejícího národa v oslavách tisíciletí mučednické smrti patrona našeho sv. Václava. Má tudíž četné vady a nedokonalosti prvního pokusu, jichž autor jest si dobře vědom. Ale též i oheň první velké lásky...!

Jelikož jsem dosud marně hledal, kde by mi někdo ve svém díle shrnul, co je to Řím, město věčné, místo živých zdrojů pravé duchovnosti — života křesťanského — pokusil jsem se o to sám.

Pro sebe především zachytil, zobrazil si Řím... konvertita.

Roku 1929 v den výročí svého obrácení, 7. června.

Stezka k výšinám montecassinským.

Confiteor Deo omnipotenti . . .

Je staré, pravdivé přísloví, že člověk pozná nejlépe cenu některé věci, když by ji byl ztratil. Nalezne-li ji avšak znovu, tím více si jí váží, ji oceňuje a ji opatruje. Protikladem výšin nebes — jsou propasti zemské. Teprve z hlubokosti jejich možno člověku i za dne viděti hvězdy a jim se obdivovati. Pročež octne-li se kdo i na dně života, nemá si zoufat. K opětnému vzestupu jen dobré vůle třeba a impulsu — — milosti Boží, aby člověk pocítil svoji bídu a z hlubin ponížení obrátil se zpět k Bohu svému. Nejlepším prostředkem pak k dosažení tohoto přelomu duše jest utrpení. Ono utrpení, jež pošetili lidé dneška — jak se holedbají — prý zcela odstraní ze světa.

Takým lidem zdají se být absurdností slova zářného vzoru svatosti, sv. Terezičky Ježíškovy: „Děkuji Ti, Bože, za všechny milosti, zvláště, žeš mi dal projíti výhnní utrpení“. A přec pro probuzení duchovního člověka v našem nitru jest právě utrpení nezbytnou věcí. Veliký učitel národů, sv. Pavel, jeden z nejohromnějších psychologů, překrásně vystihl tuto první podmínku duchovního života v listě k Židům, 12, 6. Náš mystik, Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic, totéž vyjádřil krásným dvojverším: Ante micet, quam ignem iacet. (Napřed Pán zakřeše, než oheň vznítí).

Když jsem se roku 1902 octl na universitě, tu působením Tolstého, realismu, positivismu, pokrokařství všech odstínů, socialismu, anarchismu atd., atd., odpadl jsem od víry svých otců. Po dlouhých 23 let nalézal jsem se v temnotách nejtemnějších své duchovní smrti. S věrou i morálka spadla se mne a jen jakési residum — v hlubinách duše od dětství skrytý zbytek mravnosti — uchránil mne od zločinů. Osobními zkušenostmi poznal jsem, jaký to nesmysl a nemožnost je praktické použití t. zv. laické morálky pro člověka v neštěstí či zoufalých poměrech se nalézajícího. Na svých toulkách široším světem přišel jsem ve styk téměř se všemi náboženskými systémy, jež jsem jednoduše řadil vedle sebe zcela v laciném smyslu volnomyšlenkářském. Ba došly věci tak daleko, že jsem i Otčenáš úplně zapomněl, takže po letech musil jsem se jej znovu učit...

Naprostý pohan stal se ze mne a bezvěrec, který třeba i několikrát smrti zcela z blízka tváří v tvář se byl octnul... hleděl jí vstříc bez nejmenšího hnutí mysli, lítosti či strachu zcela jak onen „lékař neznaboh“.

Prošel jsem zatím čtyřmi díly světa — — . Jistě, kdybych byl zůstal ve vlasti, byl bych se stal jedním z nejvýbojnějších borců „pokroku“.

Však zvláštním řízením Prozřetelnosti leta bloudil jsem cizinou, seznamuje se jak s kulturami zašlými a minulými. Stejně i s nejpokročilejší civilizací a s primitivismem pralesů. Jen souhrou divných okolností při samém vypuknutí války světové na zpětné cestě ze severní do jižní Ameriky, octnul jsem se opět ve své staré vlasti, kde tím hned započal dlouhý řetěz útrap a strádání.

Po válce ztrojnásobily se tyto obtíže zápasu životního. Desetkrát krutějším mi připadal, než tam v pampách či Chacu argentinském. Nebylo však vyhnutí, musil jsem na svá bedra vzít celou váhu svých křížů a píti kalich hořkosti až na dno... Než bylo třeba k tomu ještě rány — abych řekl palicí do hlavy — abych jí omráčen, probudil se ze stínů smrti do šera položivota: indická filosofie, orientální nauky, Bhagavad Gita, theosofie, okultismus atd., atd., uvedly mne čirého materialistu k uznání říše neviditelných jevů.

Leč přes to „probudil jsem se k Pravdě“, abych mluvil s Buddhou, jenž toliko jistý čas poutal můj interes. Neutkvěl jsem ani na těchto počátečních krocích. Vědecký můj zájem na poznání metapsychických věcí přivedl mne právě ke studiu „podobných“ úkazů ve Skutcích apoštolských a Listech Pavlových. Než v českém překladu bible kralické nemohl jsem z ničeho zmoudřet. Sáhl jsem tedy k řeckému originálu dle uznaných textů. A tu se mi přihodila prapodivná věc: míval jsem jak z matematiky, tak i z řečtiny stejně výbornou známku. Než, kdežto dnes ani mizernou trojčlenku již nedám dohromady... ku podivu z aoristů, conjunctivů atd. řeckých, nezapomněl jsem nejmenšího. I etymologie i slovník byl mi po chvíli zcela samozřejmou, běžnou věcí.

A právě v řeckém originále, kde nevyslovitelným způsobem zachycen je — řekl bych, až makavě — tak plasticky celý veleduch Pavlův, nádoby to Božích milostí nad jiné vyvolené, aneb

v úžasné jemnosti a v hloubce smyslu prostých slov Janových . . . zjevila se mi pravá podstata, hloubky a výšiny nauky Krista Ježíše, onoho za nás Ukřižovaného. V ně vnikal jsem tím hlouběji, čím úsilovněji jsem je meditoval. Tedy jistě neskonalá milost Boží zachytila nehodného, ztraceného syna . . .

V těchto záblescích poznání i zoufání a za těžké, bolestné, prý nevyléčitelné nemoci, jež potrvála celých pět let, započínal se přerod můj od hypnos, suggescí, polopravd i mátoch dob mých universitních studií. Doplnován všemožným studiem jiným, ze zdáli, zamlžen přibližoval se pak ke mně obraz Vykupitelův. Nedokonalý byl z počátku, zkreslený i zatemněný, ale přes to byl to jen obraz Jeho svatý . . . Ten pak čistil se a rostl, prosvítal a zářil víc a víc. Tak sedícímu ve stínu smrti, Světlo mi vzešlo.

Pak ještě kdos mocně na mne zapůsobil. Jako člověka světem prošlého, globetrottera, upoutala mne nesmírně kniha H. Keyserlinga: „Deník filosofův na cestě kolem světa“. Jest to člověk, který intuitivně a správně zachytil veškerý systémy náboženské a filosofické Východu a Západu, tajné nauky atd. Než jako v záblescích ukazoval mezi řádky nesmrtelné hodnoty křesťanství, zvláště katolictví. Jeho filosofie hloubky, filosofie smyslu — vskutku hodná antického pojmu *s o f i a*, moudrosti — automaticky přivedla mne k jádru všech ostatních věcí: k hloubkové psychologii. Celou vervou duše pustil jsem se do těch studií. Zúčastnil se i v Darmštatě příslušných kongresů r. 1924. Smrt matčiny r. 1923 a úporná nemoc, již jsem jen vůlí svou zdolával . . . to vše uspíšovalo zrání duše, která dosud vně církve trvajíc, čekala na poslední impuls k dokonání úplného obrácení svého.

A ten impuls nedal dlouho na se čekati . . .

Jakoby náhodou nedaleko ordinace potkal jsem z rána na jaře r. 1925 přítele dra L. H.,

duši vzácně zbožnou a opravdově věřící, který mi s velkým nadšením vyprávěl o zážitcích své cesty do Říma. Nebyl jsem tam dosud, ač Itálii, zvláště pobřeží její co bývalý lodní lékař jsem dosti znal. Nadšení pak přítelovo o Assisi a Věčném Městě přešlo na mne. Rozhodl jsem se tam soukromě vykonati pouť v onom milostivém létě, abych na místě samých prvopočátků křesťanství studoval toto náboženství nově chápané a jeho poměr ke katolicismu.

Bylo mi doporučeno použití legitimací, vydávaných nadšeným ctitelem Říma, vdp. Msgrem Bouzkem za výbor poutní. Proto bylo pak jen věci cti, abych dokonal svůj návrat i formálně. Konvertoval jsem a den před svými narozeninami vrátil se do ovčince, jež jsem byl kdys opustil svévolně. Jako katolík stal jsem se sice tímto činem opět součástí nesmírného tělesa zjevného i neviditelného. Než návrat syna ztraceného teprve plně a dokonale provedl Řím, Město svaté, věčné...

Město, mluvící zcela zvláštní řečí k srdcím lidským...

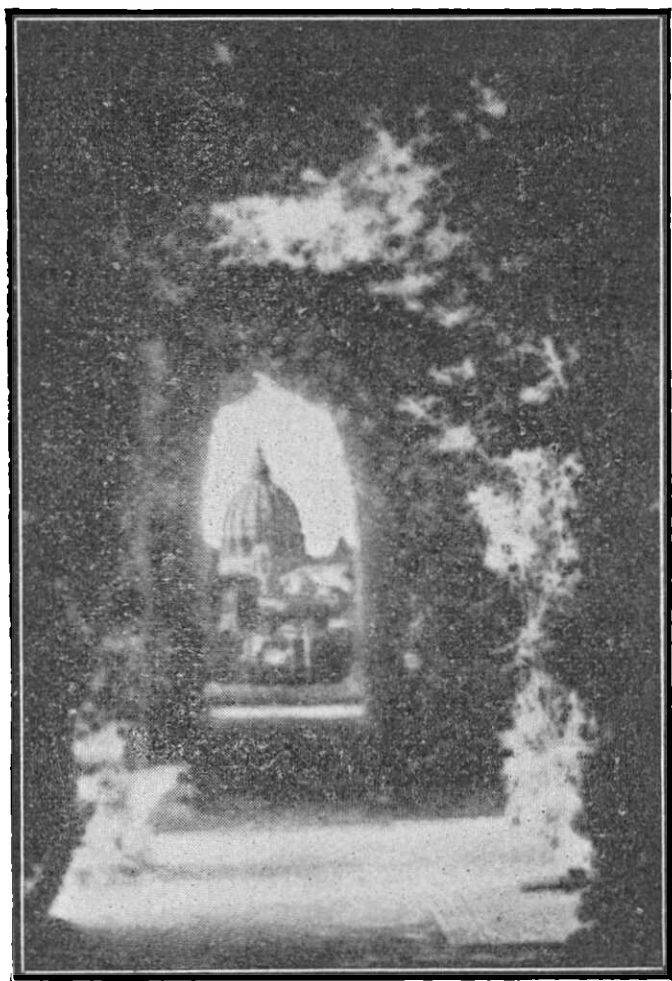
Spadávala tu břemena, očišťovala se duše. Jako vzpomínky všeho, co tam prožito a procítěno bylo, zachytil jsem pro sebe ony mocné, nezapomenutelné dojmy, jež i snad jiným mohou se státi zdrojem naděje, posily, obrození.

Z vděčnosti pak Římu — člověk Římem znovuzrozený — Římu výsostnému, Římu duchovnímu, Římu křesťansko-katolickému, viditelnému i neviditelnému, připisuji tento svůj pokus mátožný, nedokonalý.

Chudáček Boží.

Nemohl jsem si odepříti vzdor různým obtížím přisedání atd., bych se nezastavil na této cestě pokání v místě zvláště požehnaném oním

z největších kajících všech věků v Assisi, v rodišti světce serafínského sv. Františka. Bylo to rok před 700letým výročím jeho skonu, kdy celým světem bez jakýchkoliv rozdílů svorně šla jeho všepodmaňující láska, pokora, dobrota. Poesie, příklad života tak žhoucího, zcela obětova-

Pohled na Vatikán z klíčové dírky.

ného jen jedné věci: Kristu, onomu Ukřižovanému! Přítel, nepřítel, nevěrec, zednář, ba i bolševik neodolali, by nesklonili se před tak zářným příkladem Lásky. Lásky, jejímž jediným soupeřem byl bratr slunce a sám Bůh.

Tedy jeden z vrcholů pravého křesťanství, jehož život, jehož příklad, jehož rány vzbudil sám Pán „k roznícení lásky v srdcích lidských v do-

bách, kdy svět chladl“. Jako báseň života nejvyššího kreslí postavu jeho každický jeho čin, slovo, legenda. Tak nádherně rýsují zjev jeho: Kvítečky, Legenda tří soudruhů, sv. Bonaventura a jiní.

První stigmatizovaný a nejdokonalejší z nich. Protože také srdce jeho nejdokonaleji spalováno bylo nevýslovnou láskou k Muži Bolesti. Proto i ran Jeho co známek viditelných nejvyššího vnitřného spoluutrpení s Ukřižovaným dostalo se mu způsobem, jaký u nikoho dosud opakován nebyl...

Jakým půvabem, jakou poesíí dýše jen Porciuncula, jeho kaplička. Břevna, na nichž spával, kostelíček sv. Kláry, jeho mystické družky. Kostel sv. Damiána, místo, kde s kříže svého Ukřižovaný s ním rozmlouval, oltář, kde z úst kněze poprvé otrásla nitrem jeho slova určující celý směr dalšího jeho života!

Kláster jeho bratří, trojí chrám nad sebou, jenž dole stal se tabernakulem jeho těla svatého, nahoře pak Giottovy fresky... tak prostě, tak mocně a pravdivě líčící život toho, jenž vskutku neměl, kam by hlavu složil... Jeho rodný dům, palác biskupský atd., atd. Co tu jen vzpomínek vyrojí se v duši, zvláště pak na cestě, odkudž naпослед žehnal rodné místo svoje...

Nejpodivnějším pak zdálo se mi, jak to a proč právě v tomtéž místě za nedávných našich dnů, za tak nápadně podobných okolností po jeho příkladě mladý světák stejně na ruby obrátil svůj život tam v Assisi. A ještě v zcela mladém věku dosáhl té dokonalosti, že se stal skutečným světcem, t. j. vzorem hrdinské, nadprůměrné ctnosti, onen mladíček sv. Gabriel Possenti, jenž tak mile na mne hleděl z obrazu svého ve chrámu římském SS. Giovanni e Paolo.

Co přimělo ty lidi k jejich odříkání, k jich sebezáporu, k nejohromnějším obětem vlastního života?

V dobrých poměrech vyrostli oba. Všechno, co svět jim dát může, bylo jim na dosah ruky: mládí, krása, úspěch životní, ženy, požitky atd., atd. Nic však z toho je neuspokojilo. V zcela nepochopitelných věcech hledali a našli své nejvyšší štěstí, pokoj, radost a nevypsateľný mír duše. Musí být tedy něco, co převyšuje neskonale všechny věci světa tohoto. Co stojí za to, by získáno bylo i za cenu nejvyšší . . . , jako ona perla, skrytá na poli. Prapodivná věc tohle katolictví, že něco podobného prohlašuje a ctí jako svůj vrcholný projev. Protestantism je daleko praktičtější a se světem usmířený. Po způsobu starozákonním, v požehnání statků vezdejších — hledá a nalézá svůj cíl zvl. v Americe. Je zde tudíž veliký a nepřeklenutelný rozdíl nazírání v skorem zásadních věcech: tam statky nadpřirodní, zde zcela pozemské u tohoto pozemního chápání křesťanství. A přece Kristus tak jasnou řečí mluvil o věcech těchto k onomu mládenci-bohatci.

Než sv. František stojí tu vzdor všemu nepochopení moderním, přízemním člověkem jako živý vykřičník Podnes dýše tu a žije na místech oněch jako zjev a posel říší, světů nadpřirodních. Těch, jež živočišný člověk dneška ve svém ubohoučkém, oploštělém, pokrokovém mozečku vůbec zachytiti nemůže.

Pravý a skutečný následovník Kristův, jehož jednou jedinou knihou života a poznání byla kniha Smlouvy Nové, poselství nekonečné Lásky Boží a naší radosti. Jedna z duší, jež nauky Krista Ježíše obepjala celou bytostí a cele prozářena světlem milosti nadpřirozené stala se pochodní, majákem světla i tepla tohoto. Nese pak a rozsévá símě Jeho dalekými staletími dál a dál . .

Mučedník ztravující lásky Boží . .

Kéž jedna jediná jiskérka z požáru srdce jeho padne i v srdce naše vypráhlá a zpustošená. Kéž roznítí a zapálí

Sv. Petr ve Vatikáně.

Velechrám křesťanstva.

Když tedy člověk, putující do Říma a to zvláště v milostivém létu byl dosáhl cíle své cesty — komu jinému mohla platit jeho první návštěva, ne-li velechrámu sv. Petra, středu to a skále všeho křesťanstva. Pročež jakmile jen poněkud jsem se v Římě zotavil z námah své cesty, ihned jsem spěchal hlavní tepnou města via Nazionale a corsem Vittorio Emanuele tam za Tiberu, dychtiv spatřiti to, co již nesčetněkráté vídal jsem na obrázcích i v cestopisech. Byl jsem věru zvědav, jaký dojem na mne, světoběžníka, učiní chrám, jehož reprodukce mne nechávaly celkem chladným.

Přejíždíme Tiberu, kde v mohutné své velikosti se mi zjevil Hrad andělský, bývalá to hrobka císaře Hadriána. V tom přes Borgo nuovo vjede tramway na piazza Rusticucci. Stojíme tváří tvář sv. Petru. Takhle jsem si jej věru ne-

představil, v také imposantní velikosti, kráse a nádheře! Nezapírám, že jsem jím byl hluboce dojat a překvapen. Přímo jsem jím byl ohromen. Co jen metropolí světa jsem na svých bludných cestách spatřil. Co velkolepých budov ve čtyřech světa dílech mohly obdivovati oči moje! Než první dojem z basiliky sv. Petra byl přímo zdrcující. Vskutku duch genia, onoho titana renesance, Michel Angela tu vane. Je živ a mluví z toho kamení, z výtvoru, jemuž marně hledat rovného na široširém světě. Ano, jen největší stavitel světa mohl postaviti chrám tento. A opět jenom největší ideji, nejmocnější víře mohl být zasvěcen tento velikán mezi velikány všemi!

A správně pochopil ideu velkého mistra stejnorodý téměř stavitel-sochař Bernini, když prostoru před ním sevřel do gigantských, rozepjatých ramen, jakoby svět celičký jimi chtěl obejmouti. Nemají přec ony ohromné kolonády v dvou polokruzích (po čtyřech řadách sloupů as 15metrových) kolkol jiný smysl, než naznačit právě tuto touhu a snahu pravé církve Kristovy, by do náruče své obejmula celý svět. Ona, jež jediná náleží Urbi et Orbi. Téměř čtyry sta takých sloupů a pilířů (372) tvoří tu jakousi chrámovou předsíň, v níž uprostřed do výše se tyčí 23metrový obelisk, který Galigula byl dal postavit v nedalekém cirku. V cirku, v němž později Nero, ukrutník, básník, herec, šarlatán páčil svoje živé pochodně z křesťanů na kolech přivázaných a smolným šatem oděných. Tedy svědek jednoho z nejstrašnějšího pronásledování téže víry, které nyní slouží na svém temeni křížem opatřen, znamením to spásy. Pyšně hlásá světu celému: „Ejhle kříž Páně. Utecte mocnosti nepřátel. Zvítězil lev z pokolení Judova.“ Po stranách mocné vodotrysky důstojně zvyšují silný dojem náměstí jedinečného ve světě.

A basilika samotná.

Jak maličcí jsou ti lidé z dálky vůči její výšce a průčelí. Jaké to sloupy a pilíře! Přes sto metrů široká, přes čtyřicet vysoká jest fasáda její. A nahoře trůní téměř šestimetrová socha Krista s apoštoly. Nad vším tím mohutná kopule, měřící po špičku kříže 139 metrů! Kopule, jak souhlasně všichni doznávají, dokonalé jednoduchosti a majestátu. Dvě menší tvoří ji po stranách družný doprovod. Vpravo ke všemu tomu malebně přiléhá různorodý palác Vatikánský.

Nechci si přemocný dojem vnějšku stavby komplikovati dojmem vnitřku, tak bohatým a nesmírně složitým. Obcházím raději velechrám z venčí a jsem znova ohromen. Vždyť to je téměř půl Václavského náměstí v Praze, jak co do délky, tak i šířky i výšky! Pomník ohromné živé víry, která jej tu před staletími vytvořila. Vybudovalo jej křesťanství, t. j. katolictví a udržuje při životu dodnes jako nesmírně přesvědčivý doklad své životaschopnosti, své vnitřní tvůrčí síly! Jaký to jen duchovní obsah přioděl se tu vnějším, hmatatelným rouchem!

Obcházím dokola velechrám, nepřestává se mu podívat. Nepřestává si opakovat: Ne, nemůže být mrtvou literou to, co žije, dýchá dodnes tak grandiosním životem! Nezemřela Církev. Žije. Jest mocnou, silnou. Jest tvůrčí mocností dodnes, když také divy kamenné vytvořila z hlubin duší svých.

Chrám Boha živého. Dům našich modliteb a neustále obnovované krvavé oběti spásy naší.

Jaká to nádherná slova o duchovním významu chrámu pronesl sv. Augustin: „Tento jest tedy dům našich modliteb, jako my jsme domem Božím. Jsme-li však jím, pak celý tento život je stavbou a jeho konec odevzdáním a zasvěcením. Stavba a budova stojí práci, avšak zasvěcení přináší radost. To, co se děje při stavbě tohoto domu, když jeho zdi vyrůstaly, děje se i v nás, když

se shromažďujeme v Krista. Avšak nevystavíme domu Božího, nebudeme-li jednotlivé kameny spojovati láskou... A když tedy chce Kristus k nám přijíti a u nás bydlet, jistě vztahoval na tuto stavbu duší svá slova: „Přikázání nové dávám vám, abyste se milovali vespolek...“, jako-by říkal: „Přikázání nové dávám, neboť dosud jste byli starými, dosud jste mi nestavěli domu a leželi ve zříceninách. Chcete-li tedy povstati ze svých trosek, milujte se navzájem“.

Jaké to úžasné místo: chrám katolický, žádná modlitebna, ani sbor či shromáždění, ale chrám, dům Boží! Nepřeklenutelný to rozdíl oproti jiným sektám t. zv. křesťanským...

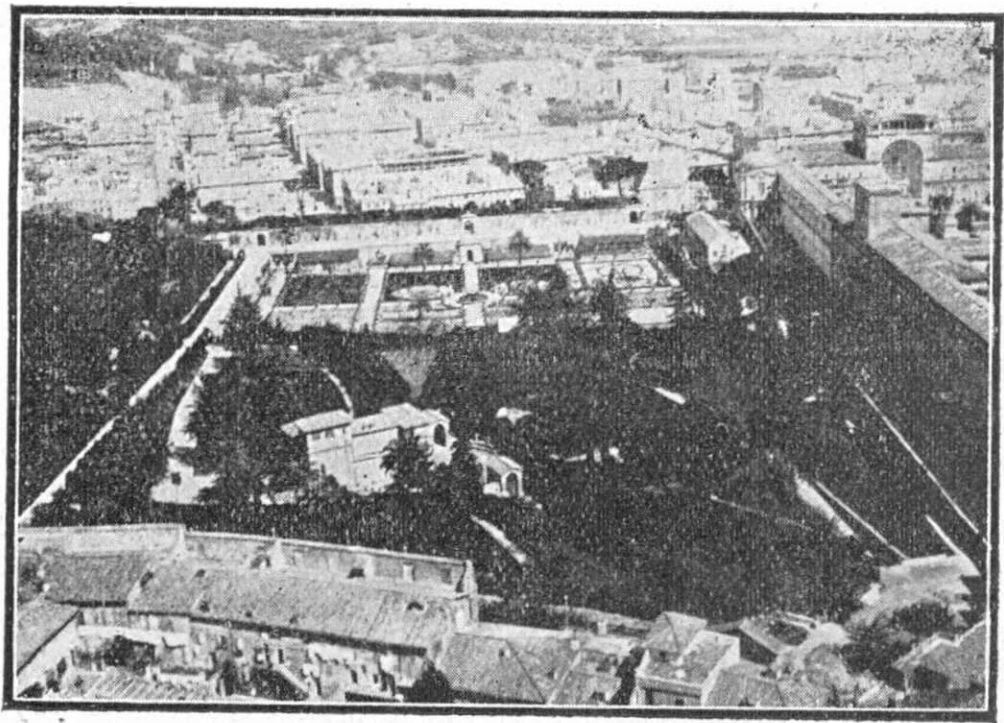
Jediná myšlenka kalí a tíží nadšení v duši. Velechrám tento, jehož budování, výlohy s ním spojené staly se podnětem odtržení mocných větví z mohutného stromu církve tam na severu, jež odločeny živoří dosud, usýchající, drobíce se dál a dál.

Pot a krev lidí, sebe obětovavších.

Obcházím velechrám směrem k museím a obrazárnám. Jdu kolem brány nádvoří švýcarských stráží, s jich exotickým, od Michel Angela navrženým, středověkým krojem. Obdivuji kopuli svatopetrskou i se široké cesty viale di Belvedere, kde na levo se táhnou proslulé zahrady vatikánské. Uprostřed náhle spatřím vchod do těchto zahrad, kde se právě nalézá výstava missionářská, k jejíž návštěvě mne opravňuje moje poutnická legitimace. Vždyť mi o ní kolega dr. L. H. tolik krásného napovídal.

Bez dalšího rozmyšlení vcházím dovnitř. Vždyť jsou to věci mi tak blízké a běžné zároveň. Při svých potulkách dalekými moři a končinami světa viděl jsem kdys tolik roztodivných

věcí. Záliba a vášně sběratelská, pokud ovšem skrovné prostředky loďního lékaře na to dostačovaly, pudily mne v cizokrajných přístavech krám od krámu v domorodých čtvrtích. A potom sám před léty, byv vystěhovalcem, ať v pustinách patagonských, ať v pralesích brasílských či Chaca, poznal jsem líc a rub — hlavně tento — odloučení bělocha mezi barevnou cháskou. Vždyť i já

Část zahrad Vatikánských.

byl tam kolonistou, člověkem, jenž snáší, odloučen od vzdělaného světa, veškeré útrapy, nebezpečí a trýzně těch neznámých krajů. A svým potem, zdravím, příp. i životem mrví a orá brázdu hlubokou pokolením příštím v divokých a nehostinných těch krajích. Sám strádá a všelijak se tluče tím životem, by razil cestu — pionýr pralesů, pustin — blahobytu pokolení dalších za odměnu těch několika těžce nabytých pesos, dolarů či liber šterlinků. Namahá se seč jest, by dokud klima ono vydrží, v krátkosti nashromáždil pro sebe dosti majetku pro svůj zbytek života. Za

tím účelem riskuje všechno: námahu, peníze, zdraví, i život sám . . .

A cože pak tam chtějí tihle misionáři? Znal jsem z působiště svého Ledesmy (na hranicích bolivijsko-argentinsko-chilských), takého misionáře Dom Pedra. Ač nevěrec, rád jsem se s ním stýkal . . . Ale u všech všudy, tihle lidé nechtějí tam přec nic takového, co jsem hledal já a jiní: zvonivý kov neb terrény, naftu, quebracho . . . oni chtějí spásu barevných duší. Jaký to čirý nesmysl od nich. Proto jdou v ty nehostinné, nebezpečí plné kraje. Snášejí všechny svízele. Nenaríkají. Nehromadí pokladů světských. Jak se jen jich úspěchy dají proměnit v „drobné“, anebo uložit na směnku nebo na akreditiv někde v bance!? Který pak peněžní ústav přijímá či vyplácí jejich „zisky“?

Je to divné. Jak stále a stále v Čechách do nás vtloukají ve školách, v tisku, na slavnostních táborech — je přece naše katolická víra již odbytou, mrtvou věcí. A já zde chodím hodinu, jednu, druhou, třetí, čtvrtou. Neprohližím, jen procházím skvostnými sbírkami, zeměpisno-lidozpytnými všech světa dílů, jež katoličtí misionáři tam nasbírali — překrásné věci jsou tam namnoze. — I z krajin mezi lidožrouty v Polynesii, Sundských ostrovů atd. atd. I útulky malomocných tu jsou zobrazeny, kde z lásky k těmto ubožákům zdraví, bílí kněží obětují svůj život. Dokonce i sestry evropské krve jsou mezi nimi.

Jak jen mohou tam v domově tak nás lakovat, že víra otců našich jest již mrtvou literou, když tady vidím tolikeré, ba nesčetné důkazy její živosti a stálé životaschopnosti.

Procházím sbírkami země, nad jiné mi sympatické, Indií. Do smrti nevymizí mi z duše obraz nebetyčných Himalají a hlavně vládce jejich, jak jsem jej před 20 léty spatřil, Mount Everestu. Jaký to řetěz velehor! Jak těžce schůdný přechod

tam do té tajuplné a nebezpečné země tibetánské, o níž Sven Hedin napsal svoji knihu „K srdci Asie“. Jakým to honosným bylo výkonem — jeho proniknutí do posvátné Lhasy. Vlastně se tam ale ani nedostal. Kdo popíše můj úžas, když v polemice s Ossendowskim v knize „Mount Everest“ doznává sám Hedin, že po 200 let před ním v Lhasse posvátné byla pravidelná stanice jezuitská a dominikánská! Tito pak tudy, přes Himalaje, vedle Gaurisankaru chodívali do Číny a zpět! Za slávou, či poklady? Nikoliv! Hlásat slovo Boží těm barevným plemenům bylo jich jediným cílem a účelem. Opět tedy žádná hmotně určitelná věc.

A vzpomínám opět Argentiny, kde téměř půltřetího roku jsem prodlel co vystěhovalec. Jedna provincie, vlastně teritorium její slove Misiones po starých otcích Jesuitech, kteří před 200 léty založili ohromný systém civilisačně kulturních institucí, jimiž podmaňovali si pralesy a divoké obyvatelstvo daleko do Bolívie až za Peru a Ecuador. Jak bývalo jich počínání haněno a tupeno lidmi nevědomými! Jaký by to býval ohromný rozmach Jižní Ameriky, nejvážnějšího jistě soupeře Severoamerických Spojených Států — nebýt onoho osudného roku 1773, kdy rázem zrušením řádu jezuitského kvetoucí osady staly se rozvalinami, dnes lianami pralesa porostlými. A člověk pokroku, moderní civilisátor? Alkohol až 96stupňový, pohlavní choroby, nejděsnější na světě, jaké tam jsem spatřil. Zhovadilosti kolonistů v Acre (na pramenech Amazonky — Angličanů), na Kongu (Belgičanů), či ve Vých. Africe (Němců), ty že se chtějí vypínat nad křesťanskou práci bílých otců, životy své pustinám obětovavších?!?!

Ani onoho proslulého pavilonu chorob tropických jsem si tolik nevšímal. Theoreticky, hlavně však prakticky přec poznal jsem to všechno: cholera, mor, malomocenství, žlutou zim-

nici, spavou nemoc, malarii, dysenterii, zduření nohou atd., atd., atd. Probíhal jsem jenom pavi-lony oněmi, nemaje na to příliš času.

Až tu opět cosi srazilo mne k zemi.

Misionář Sahary, kardinál Laviger! To už nechápu docela. Těm hromadám písku, poušti, loupežným Beduinům, aby někdo zasvětil svůj život?! Což není dosti, aby dobrodružná cháska cizinecké legie strojní puškou jim napravovala hlavy? K těm že by se někdo odvážil s křesťan-skou láskou?

Nejen že se odvážil, ale i ohromných mrav-ních úspěchů tam získal člověk, který za dnů ne-dalekých všechno byl obětoval za něco neviditel-ného, nehmatatelného, za ideály nejvyšší! Jaký to kámen spadl mi se srdce: S nadšením musím k tomu zvolat: „Bohudík, že ještě dnes existují lidé vyšší, než ti sportovci nebo za životním zda-rem jen se pachtící „gentlemenové“, selfmademe-nové atd., — jak se ti všichni více méně živočišní lidé u nás aneb v Americe jmenují. Jsou dosud na zemi svědkové světů vyšších!

Ale proboha tady je něco tak přežilého, tak zaostalého, nač člověk nejpokrokovější ani se po-dívat nemůže. Snad to bylo jen před dvěma neb nejméně před tisíci léty. Hrůzo, ono však to exi-stuje podnes! Dokonce v nejposlednější době mě-rou daleko hojnější než před tím. Jak se dnes proboha může nechat někdo ještě umučit pro víru, pro Krista?! Pro takovou hloupost a přeží-tou věc, jak říkají naši světlonosiči pokroku. Vždyť podobná víra patří přec už jen do musejí, jak naši volnomyšlenkáři neustávají ubezpečo-vati lidi neschopné vlastního myšlení. A tuhle za boxerského povstání, jak se dobře pamatuji, tam v Číně spousta misionářů, dokonce žen byla umu-čena. Především katolického vyznání. Vždyť i Kanton, kolébku povstání znám. Byl jsem tam na výletě z Honkongu r. 1909. Anebo týž rok v

červnu těsně po masakrech arménských v Adaně, z Mersiny, z Alexandretty na pobřeží malasijsko-syrském jsem převážel uprchlíky s Rak. Lloydem na Cypr.

Proč jen to, lidé kulturní — považte — nechají dopustit, aby před dvěma, třemi desetiletími si v Albanii lidé nechali za živa pánví, útroby prorazit ostrý kůl a na něm pak ve strašných mukách zmírali, jako tihle naši misionáři. Anebo o hlavu zkrátit se dali, jako onino tu vyobrazení? Což vyhubení Arménů za války, zvláště pak po ní za Kemala paši v současném Turecku? Křížová cesta křesťanů bratří pravoslavných v soudobém ráji lidstva v SSSR?! Kterí pro víru jsou strašlivě mučeni a zmírají nebo tam v Ledovém moři na pustých ostrovech hladem, zimou, nemocemi!! Proč jen to ti lidé dělají?! Proč pak ale hlasatelé pokroku opět je tolik pronásledují, když přece křesťanství je už mrtvo, aneb za nic nestojí? A přece co mi jako universitánovi podobný „světový kritik“, prvotřídní fenomén, G. Brandes, Kierkegaard, Tolstoj, a tutti quanti, co se toho jen o té smrti křesťanství napovídali v těch malých, tučných knížečkách Laichterovy sbírky: Otázky a názory! A záplava knih jim podobných. Jaká to hypnosa, jak mocná to sugesce, která z nepravdy, z klamu a mámení usvědčována je několika prostými sestrami, či bratry laiky, neučenými, jichž obět životů volá, křičí, jásá: K ř e s t ě a n s t v í ž i j e ! K r i s t u s v č e r a j a k o d n e s ! Jest silou a živou mocí v srdcích lidských, dokud lidé ještě schopni jsou životy své — pozemské to statky nejvyšší — za Něj položit.

A z lásky k témuž Pánu dnes, jako včera a zítra opouští spousta mladých lidí hodnosti, kariéry, rodiny, rodiče, rodná místa, všecko pohodlí kultury a civilisace a odcházejí tam daleko za moře mezi barbarské, divoké lidi. Snášejí příkoří, nepohodlí, nebezpečí, nemoce. Vedro i zimu

tam tak nesmírně daleko vši společnosti lidské, již byli zaměnili za společnost lidí pověřčivých, nevzdělaných, hrubých i nebezpečných.

Nejsou to ani conquistadoři, ani horečkou zlata zmámení lidé, ani lovci kožešin, jaké jsem vídal v Patagonii či v úžině Magelhaensově. Co je to jen žene do nitra pralesů temné pevniny, do těch nezdravých, malarií, žlutou zimnicí či spavou nemocí, leprou atd., zamořených končin. Proboha, kdo nebyl v pralese, ten nezakusil, co to za oběť pro inteligenta zdržovat se tam ne měsíce, ale léta.

Nebo vezměte jen udatné vojíny setniny Ježíšovy (compania de Jesu). Asi 300 jich jenom utonulo v bouřích mořských, než spatřili vůbec břehy Indie, protože musili jezdit tam kol celé Afriky! Což pak jejich hrdinství ve vodách japonských, v nedozírné Číně! Což taký Hedin, Petřvalský, Kozlov atd., mohou se vůbec měřit svým doprovodem, svým technickým vybavením etc., se dvěma prostými mnichy-misionáři Hucem a Gabetem, kteří před sto léty prošli a viděli toho daleko víc, než ti dnešní moderní cestovatelé po Asii dohromady!

Žádná tedy touha zlata ani nových objevů nehnala tyto lidi na jich tak krkolomně odvážné cesty. A dodnes stále ještě z téhož vnitřního nutkání, jen zanícení láskou k svému Spasiteli — pro spásu těch duší pohanských, divošských, odvažují se všeho. Všechno snášejí, všechno trpějí... Jak prapodivná to odměna: získávat duše lidské! Dokud jsem byl nevěrec, pokrokářský lékař-neznaboh, jak smával jsem se těmhle hloupým „filosofickým pojmům“. Té t. zv. duši lidské, již dosud žádný anatom nevypitval, žádný fyziolog nezjistil na svém registračním bubnu. Oni tam však misionáři se odvažují všeho..., by získali jich nesmrtelné duše, o nichž první učil Ježíš Kristus, Pán náš, jak přenesmírnou cenu mají. Vyšší, než všechny poklady a statky světa.

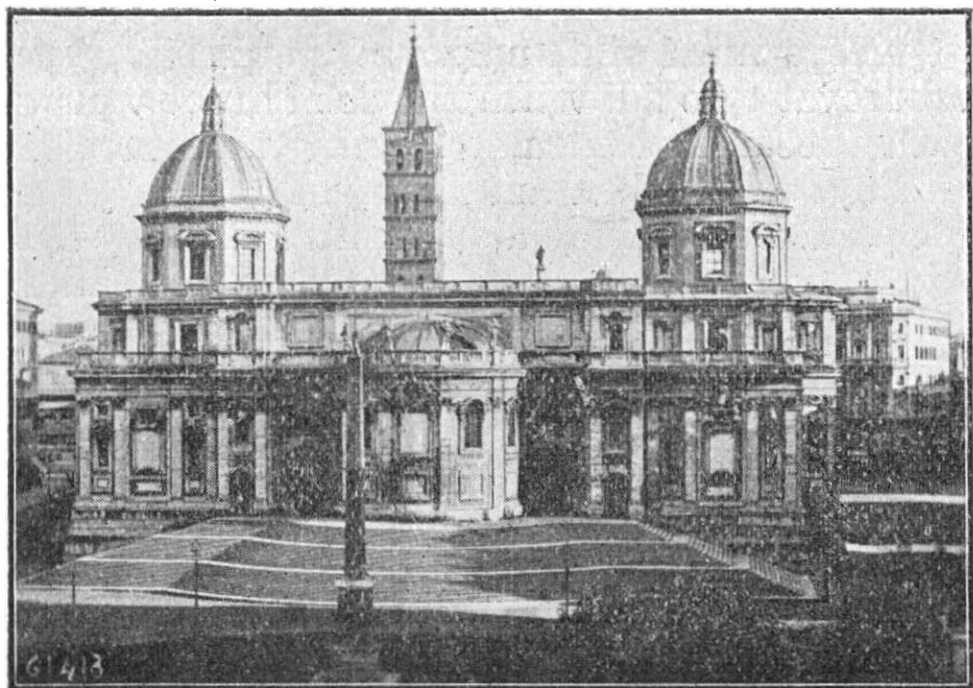
Něco musí sílit, udržovat, povznášet a povzbuzovat tyto lidi v jich živoucím hrobě v pustinách Oceánie, centrální Afriky atd. Nemůže tam být přetvářkou ani krásným gestem jejich počínání. Jaké práce, jakého potu a námahy bylo jen zapotřebí, než tolik národopisného atd., materiálu nasbírali a poslali sem. A oni nevyhýbají se těm barevným, vůči nimž každý Angličan až příšerně upjatě udržuje své vědomí nadřaděné bílé rasy. Vyhledávají všechny i lidojedy i ony bushmeny (křováky) v Australii.

Neníť jim Řek, ani žid, ani barbar, ani černý, ani bílý, ani rudý, ani žlutý, ani mulat, ani kreol či mestiz, ani muž, ani žena, ani dítě, protože dle slov velkého Učitele národů: „vy pak všichni jedno jste v Kristu Ježíši, Pánu našem“... A z lásky k témuž Pánu snášejí tam život těžký, bezútěšný a jednotvárný, který i já na různých místech okusil jsem plnou tíží. Jich oběť pak odloučení od celičkého světa cením jako vyšší sebezapření, než jaké v Evropě provádějí i nejprísnejší řehole trapistické!

Ano, misionáři! Váš život dobrovolných vydeděnců, obětavých... již sám sebou jest nám nesmírným kázáním. Úžasným příkladem a svědectvím světů vyšších. U nás jsem slýchal jen o amerických, anglikánských! Aj hle, vás katolických, jsou řady četnější, než jich všech dohromady. Jaké to těžké bělmo, jaké brýle mámení sňali jste s mých očí.

Salvete flores martyrum!

Ještě církev naše nezhynula, dokud Vy žijete!

Chrám P Marie Sněžné.

Návštěvou u Maticčky.

Blízko nádraží jsem bydlel za prvního svého pobytu v městě věčném. Sám jsem tam dojel, sám tam bydlel a chodil Římem jen se svojí ubohou a zmatenou duší, které otevíral se nový přímo svět. Přijel jsem tam po půlnoci od Assisi, na smrt znaven. Jakýsi dohazovač mne na ulici chytil a dovedl mne na pokoj k jakési patricijské, válkou schudlé rodině z Udine. Z oken pak svých vídával jsem denně skvostnou kopuli jedné ze čtyř zvláště posvátných římských basilik a to Panny Marie Sněžné.

Což přirozenějšího, že druhý den jsem se přímo rozeběhl do chrámu tohoto, k němuž tak půvabná legenda se víže, jak bohatému patriciovi ve snách samou Matkou Boží určeno místo k postavení chrámu tohoto, že v parném létě právě tam z rána napadl čerstvý, bílý sníh. Tenkrát po konversi ještě nedávne necítil jsem dobře, co to jméno Maria znamená. Nebylať se její milostivá

ruka dosud dotkla duše hříšníka. Vždyť teprv krok za krokem ožíval jsem z pohanství znovu ke světlu pravé víry Kristovy. Opět mohutný a nezapomenutelný byl to dojem vidět vnitřek první. ohromné basiliky. Vidět první mosaiky, tu nadšenou píseň barev starokřesťanských i středověkých, jimiž právě Řím tak oplývá. Jaká to divná jejich mluva. Jakoby blábolení primitivů, leč jaká duchovní síla v nich ukryta! Snad mnohdy daleko větší než i v mnohém plátně proslulých mistrů rutinérů. Protože duše těch, co je třebaš neuměle tvořili, žila intensivním životem nitra z víry, žijí podnes i jejich výtvary. A mezi nimi namnoze jsou i díla, která udivují, ohromují svým výrazem. Svojím námětem i komposicí barevných, prostých kamének. Tvář takového apoštola z ravenké křtitelnic pravověrných, ta přec mluví dodnes všem záchvěvů podobných schopným, o síle víry a radosti z této, již jest provanuta. Aneb v jiném mariánském starém kostele S. Maria in Cosmedin sotva zrak můj odtrhnouti se mohl od Madonny Jana VII., starokřesťanské to práce. Ach, jak ta jest krásná! Což Kristus u sv. Pudentiany? Každý umělec ve svém výtvoru každému podává okusiti své nitro. Proto ty staré i neumělé obrazy tak hřejí, sílí a dojímají. Proto moderní napodobitelé snad předpotopních malířů (haute mode našich salonů), působí tak přenesmírně banálně a směšně. Inu, kde nic není . . .

Pro nás severany sám vstup do také basiliky působí neobyčejně. Široká chrámová loď. Po obou stranách mocné mramorové sloupy, značně vysoké, v dlouhé řadě podle sebe. Nesou plochý strop z trámů, tak krásně pozlaceného pravým zlatem, že až zrak přechází. Však to prý jest první zlato, jež byly dovezly Kolumbovy lodi do Evropy z nově objeveného světa. Nitro kostela prázdné, bez lavic, by tím krásněji vynikla nádherně umě-

lecká, mramorem z různých ornamentů vyzdobená podlaha. Než oko jakoby toho nedbalo. Rychle spěchá tam k centru a účeli veškeré této nádhery, tam, kde „oltář Hospodinův září“ . . . Na čtyřech štíhlých porfyrových sloupích nesen, vznáší se baldachýn s dvěma anděly, nesoucími korunu a nad ní kříž. Pod tímto pak dole jsou klíče, tiara, symboly papežské. Vše to označuje místo, kde stojí oltář, obrácený směrem k shromážděnému lidu, jak to bývalo zvykem za prvních dob křesťanských. Dole v konfessi klečící socha papeže Pia IX. Na architravech kostela je hojná stará mosaika, stejně na vítězném oblouku. Život Mariin tu zobrazen a scény starozákonní z V. století (kostel sám založen r. 352). V apsidě však mosaika korunování Panny jejím Synem jest již ze století 13tého.

V pobočných lodích napravo nádherná kaple sistínská s náhrobky dvou papežů (Sixta V. a Pavla V.) V levo pak ještě nádhernější je kaple pavlínská, v níž na oltáři, přeplněném polodrahokamy: achaty a lapislazuli, chová se vzácný poklad. Staré byzantské zobrazení Marie Panny, připisováno tomu, kdo nejvíce nám pověděl v evangeliích o této Matce Kristově. Svatý Lukáš, nejvěrnější druh apoštola Pavla, jeho „lékař milený“, jak týž o něm napsal, svoji vlastní rukou vymalovati měl tento, posvátné účtě dodnes se těšící obraz Matičky. Ano, onen lékař milený, první dějepisec a první z inteligence antiky, jenž do svého srdce uzavřel poselství Kristovo, uvěřiv mu celou duší. Jak příznačným to pro stav, jehož svatým posláním je střežiti oheň života, první to metafysický princip v nás, onu stále nezbádatelnou záhadu života, že intuitivně vycítil a první přijal metafysické pravdy onoho „poselství království nebes samotných“ ze slov Spasitelových. A nic bych se tomu nedivil, že týž Lukáš mohl být i prvním malířem Královny nebes. Vždyť i

dodnes lékaři, sám nevím proč, ze všech inteligentních stavů, mají snad k umění svými sklony nejbliž, k malířství pak zvláště. Zdráv buď, Lukáši, drahý lékaři, ty duše věrná a oddaná, jež s Pavlem nesla břímě dne a horka. Od něho čerpals žhavou lásku svoji. Krásu Paní naší jsi nám dochoval. A prosté příběhy tvých Skutků apoštolských nám dodnes zažehují duši. Bud' zdráv, milený!

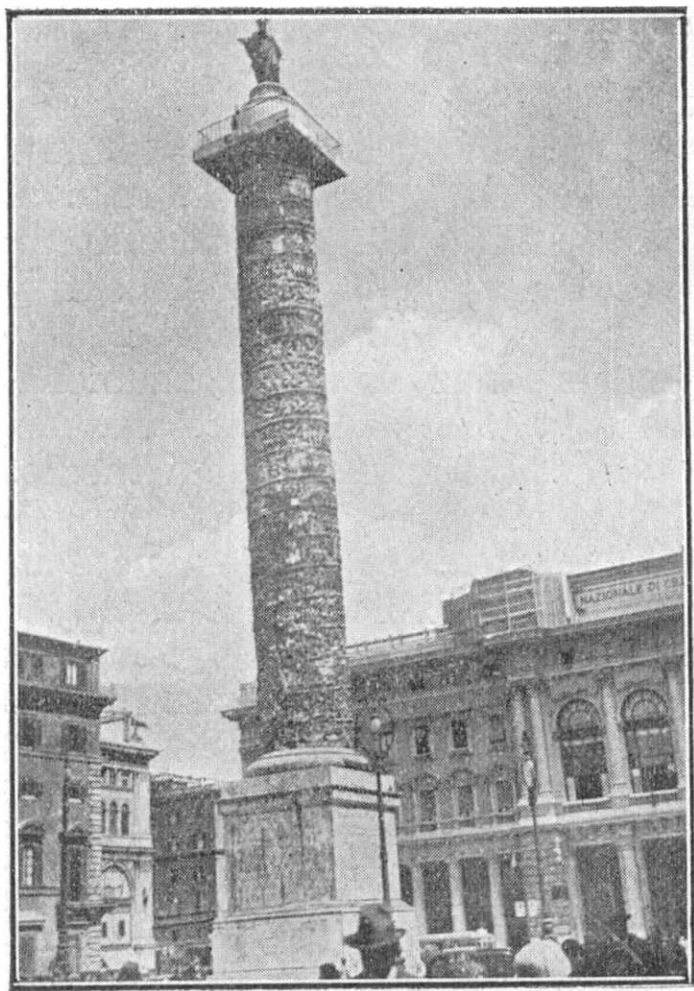
První moje návštěva u Královny nebes, tam v Římě. Netušil jsem tehdy ještě propasti tajemství jejího. Neb oko její milosrdné nespočinulo ještě milostivě na tom ubožáku, co k ní přišel návštěvou. Až ve vlasti po roce mi ráčila naznačiti, co znamená okusiti působení rostoucí, milostivé a stále se rozmáhající té Brány Nebes, jak ji právem nazývají. Co znamená jméno Matky Kristovy, Matky církve, nebeské Matičky každého jednotlivce z nás. Není modloslužbou, ani halucinací neb výmyslem lidským. Ohromná duchovní síla a moc ztajena je v úctě a vzývání té, jež jedna jediná z lidí tak zvláště, tak mocně spolupůsobiti směla na díle vykoupení našeho. Nezemřelať, aniž spí. Řádky následující jsou toho nejlepším svědectvím.

Zázrak obrácení.

Jak bych nebyl navštívil místo, kde i za našich dnů, aneb v letech nedlouho minulých, naskytují se hmatatelné důkazy toho, že vskutku v životě lidském existují zásahy vyšších, nadpřírodních sil.

St. Andrea delle Fratte. Kostelík, nijak nápadný svým zevnějškem. Jeden z těch asi 360 chrámů Boha živého, jež roztroušeny jsou po celém Římě. Stojí nedaleko jedné z hlavních ulic města via del Tritone. Dychtil jsem vstoupiti na

místo prapodivné události, jež tu dne 20. ledna 1842 se byla přihodila. Kostelík útulného vnitřku. Na hlavním oltáři se právě slouží nekrvavá oběť novozákonní. Inteligent prostředních let, distinguovaného, slušného zevnějšku přisluhuje knězi u oltáře. Nestydí se za to nikterak. Z jeho

Sv. Pavel na sloupě M. Aureliově.

tváře možno čísti zanícení, s jakým obcuje této mši svaté. Kde uviděl by člověk něco podobného v naší mentálně zpustošené a na troud vyprahlé vlasti. Jak to možno zde? Ano, ano... tudy nepřelil se špinavý proud nabubřelých frásí, hypnotických hesel a jedovaté zášti protináboženské. Nejsme tady přece v Hulvátově. Slušný, vzdě-

laný člověk ctí i každé poctivé smýšlení jiného... Noblesse oblige.

A tamhle, jak vroucně se tam lidé modlí! Jaká to hypnosa, jaké to matení myslí, jaká sugesce ošemetná, vtloukat do lidí neustále, že katolicismus je náboženstvím mrtvým. Jen a jen matrikovým. Snad je to „zbožné“ přání nejzavilejších jeho odpůrců. Zde ale v Římě tato víra žije, u většiny je skutečnou, hybnou pákou jejich života. Žijí modlitbou, liturgií, úkony zbožností. Zvláště pak Eucharistií, jak nescíslněkrát jsem později spatřil.

Jak nábožně, ze srdce vroucně se tamhle ti lidé modlí. Muži stejně jako ženy. Přistupuji blíže. Aj, hle, cíl mé cesty. Kaple, vlastně jen poboční oltář, kol dokola obklopený nescíslnými obětinami ze stříbra a zlata. Na něm zcela prostý, jednoduchý obraz Královny nebes. Žádné zvláštní umění. Nic podivuhodného na něm. A přece se tu přihodila událost, již Msgr. Gaume ve své knize „Trojí Řím“ tak úchvatně vylíčil z úst očitého svědka p. Bussiéresa, s nímž den na to o tom rozmlouval. Tedy událost naprosto autentická, téměř neuvěřitelná.

Mladý, 28letý bankéř ze Strassbourgu, isralita, v dnešním označení řekl bych nadšený sionista, Alfons Ratisbonne, na svém výletě do Itálie naprosto z nenadání, téměř proti své vůli v okamžiku obrácen na víru katolickou... Tak živým a mocným zjevením Panny přesvaté, že se udál naprostý přelom v jeho bytosti, v jeho životě.

Opět věc, na kterou jakýkoliv náš výklad: hallucinace, hypnosa, autosugesce atd., jest naprosto krátký...

Zázračný medailonek této Panny přesvaté a náhle před tím zemřevší zbožný muž p. Ferronays spolupůsobili tu mocně na duši bývalého odpůrce křesťanství, který povrhnuv skvělým po-

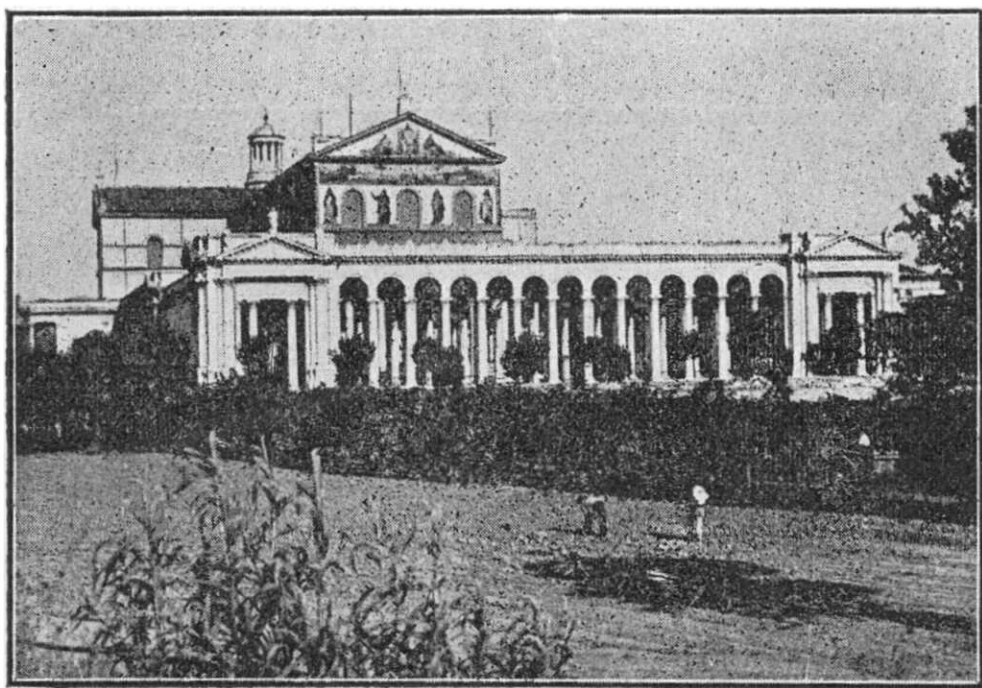
stavením, ba i dokonce z rodiny byv vyloučen, celý další život zasvětil jen povolání kněžskému a apoštolské práci právě mezi svými bývalými souvěrci. Zde máme přec obrácení sv. Pavla, řekl bych, v zmenšeném měřítku. Reálnost jeho zážitku před Damaškem existuje stejně jistě, jako tato událost tolika svědectvími přesně zaručená. Jsouť pak cesty Boží přepodivné . . .

Tedy Matka milosrdenství nezemřela dosud! Nejen tam ve věnci hor pyrenejských dějí se neslýchané věci, v La Salletě, v Oostakru — ale i všude po celém světě. Nejenom ty do očí bijící uzdravení chorých těl, ale v míře daleko větší záchrany, vyléčení duší na smrt nemocných! Bez čísel a počtu vykonal vniterných proměn zářných ten milostivý dotek ruky její přelaskavé, či láskou teplý pohled jejího mateřského oka!

Konvertité! Jaký jen rozdíl mezi nimi, jako ve všem, co jménem člověk slove. Duše uchvácené Bohem, které pak mu patří celým srdcem, celou myslí, poslední buňkou tělesnou. Jejich život pozdější jest obětí nekonečné lásky i poznávání Boha. Pravou obětí práce, utrpení, statků, zdraví, ba i životů. Jedinou rozkoší nitra jest jim sloužit bezměrně, bezvýhradně, bez oddechu Nejvyššímu a Jedinému Cíli. A nejvyšším výrazem této pokory a beznáročné ochoty jest jméno jejich: Servi servorum Dei. — Sluzi služebníků Božích.

Jsou ryzím zlatem, mincí nekonečné hodnoty a ceny . . . Nuž, proč by vedle nich i jiné mince, padělky nemohly se vyskytnouti? Lidé, kteří jen zevně předstírají svůj obrat myslí, ať za účelem ziskným, karrieristickým, reklamním. Jsouť dokonce i konvertité, co se souhlasem jinověrců vstupují do církve svaté. Jak dobře jest míti v táboře cizím své lidi, zpravodaje! Tací jsou lišáci a v ovčím rouně vlci hltaví. Byli, jsou a budou.

Což hned v prvních začátcích církve, v nejranějším nadšení myslí, nezápolil v Římě sv. Pavel se „lživými“ a „úskočnými, docela i zlovolnými bratry?“ Byli schopni nadělati škody, leckdy velmi citelné na lidech i myslích, než jádro církve poškoditi nikdy nestačili ani oni, ani mocnosti podzemní, neviditelné, tajné, jimž náležet nepřestaly duše takých. Marnými však zůstanou tyto všechny úskoky, všechny náporů proti skále Petrově, již dle slov Kristových ani nejprudší vlnobití, nejsilnější otřesy zloby nepřátel nepřemohou!

Chrám sv. Pavla vně hradeb.

Velký Vůdce tam za hradbami...

Ale zázrak obrácení v dějinách největší a nejdokonalejší bylť se právě udál s mužem, jehož kostem a popelu spěchala se poklonit duše má tam na cestu ostijskou, tam za hradbami. Jak toužil sv. Jan Zlatoústý, veliký světec a učitel církve východní, navštívití místa svatá poslední-

ho odpočinku tohoto muže, jehož slovo obrátilo svět! A nebylo dopřáno světcí téhož, co poskytnuto bylo odpadlíku!

Pavle, svatý Pavle!

Miláčku duše mé! Ty nejohromnější zázraku Krista, nejvýmluvnější doklade působení Jeho v duši lidské! A nejpresvědčivější svědku Božství Jeho!

Hlasateli Pravdy, Učiteli národů! Nádobo moudrosti nad jiné vyvolená! Největší vojína a bojovníku Krista, jenž celým srdcem, celou bytostí obejmul jsi Pána. Vichřicí své lásky obepjal jsi Jeho, abys planoucí pochodní slova roznášel, rozséval uragan síly, žár lásky Jeho, všem národům až na samý konec světa!

Ne, není možno, aby přeludem, přízrakem ti bylo zjevení Jeho tam na cestě do Damašku. Tvá proměna, ta nejradikálnější, již jen sobě představití může člověk aneb prožítí — ta nemohla se udát pouhým výplodem choré fantasie, či přeludem smyslů! Kde nabral bys jinde té síly, ty nejzuřivější odpůrce Kristův, abys tolik v životě se odvážil, tolik vytrpěl a vykonal pro Toho, jehož jho jest sladké a břímě lehké. Jenž jediný v duši zmocňuje vniterné síly k věcem nadpřirozeným.

Klečím na hrobě tvém, nemaje slov, nenalézaje, čím přiodítí své city tak hluboké lásky, úcty a vděčnosti! — — — — — Můj Pavle Tarsenský, co krásného napsal o tobě Bauman, člověk jistě tebou unesený. Nadšený tvůj životopisec. Ohromná symfonie ke tvé chvále a Kristu ke cti je kniha jeho. Než, já chtěl bych daleko víc ještě říci z lásky k tobě, Titane, veleduchu, jakého snad nebylo v křesťanství před tebou, aniž po tobě. Vedle starozákonního Mojžíše snad nikdo nepožíval tak hlubokých a jasných nazírání Božských jako ty.

Srdce překypuje úctou, láskou, vděčností . . . leč marně hledám slova, aby vyjádřila city, které chovám k tobě. K tobě jedinému. Především za to, že k Mistru svému zpět přivedl jsi mne ty sám. Pohanu, nevěrci, odpadlíku poodhrnul jsi cípek tajemství ohromujících, neobsáhlých, všechny možnosti tušení lidských neskonale převyšujících. Samo Tajemství Ježíše Krista!

Tvůj řecký text to byl, co tyto divy způsobil. Tak těžký, tak prudký, tak strhující jako vody Niagary. Tak imposantní, uchvacující, tak prostě drtivý. Výheň sama. Pravá sopka žáru. Jen v originálu možno vytušiti a zaslechnouti ta burácení hromů a blesky ducha stejné, jako byly as ty na Sionu, když s Bohem zástupů rozmlouval Mojžíš. Ty požáre lásky a síly Kristovy . . . Jak by jiskérka z tebe nepřeskočila a nezapálila srdce! Ty Apoštolé povolání a nad jiné vyvolení!

Když v duchu vidím tebe, pociťuji správně, kdo to jest apoštol. Tak krásně o něm praví Chautard, že „uchvátil jej duch Boží a přetvořil. Vnitřním svým životem stal se pravým nositelem Krista. Živým kalichem božské krve Jeho, jež z něj přetéká do duší. A protože žije z Krista a to z Krista Ukřižovaného, jest schopen získávati duše pro toto tajemství kříže. Aby se ponořily do tohoto oživujícího zdroje. Aby se jím daly proniknouti a jej opět vyzařovaly. Jen když apoštol sám hoří mocně ohněm lásky Kristovy, jen tehdy zapaluje duše vůkol sebe . . .“ Apoštol kněz, apoštol laik.

Ty kalichu přetékaající, přesvaté krve Kristovy, jenž o sobě právem říci jsi mohl: „žítí pro mne — znamená Kristus. Vždyť nežiji více sám sobě, ale žijet ve mně On, Pán náš samotný“ — Jak ohromná to slova!

A vskutku, byl On jediným životem v tobě, smyslem jeho veškerým, podstatou, základem a

jeho cílem nejvyšším, ty můj rytíři gráalový
Tys vlastně posvátný Gráal sám!

Ano, toť podivuhodná věc na onom křesťanství a katolictví, že v dobách ochablosti, uvolnění mravů i ducha náboženského, jako záblesky dálných světů nadpozemských, zjevují se muži, kteří co praví rytíři posvátného gráalu duší i tělem a duchem zvláště zmocnili se plně svatých tajemství víry. Celým srdcem, každou buňkou svého těla, vsáli do sebe svatou krev Krista mystického, aby z nich, jako z kalichu Jeho vytryskla. A zavraždila žíznící duše vůkol, prýštila z díla jejich nejen po léta a desetiletí, ale i celá staletí. Aby se naplnila slova: „Kdo Mne miluje, z nitra jeho poplynou řeky vody živé...“

Vedle mocných zakladatelů řádu Benedikta, Dominika, jsou to hlavně konvertité. Lidé, jež ze zcela opáchného, nepřátelského tábora vytrhl si Pán, aby světlo Jeho nesli v široširý svět: Pavel, Augustin, František serafinský, Ignác Loyola, Xaver atd. Vyšli a pozměnili tvářnost země.

Kristus, třeba neviditelný, v pravdě zůstává při své církvi.

Apoštole národů! Apoštole v nejvyšším a nejkrásnějším slova smyslu, jenž do nejzazších mezí svých možností jsi sloužil nejvyšší věci myslitelné: Bohu a Pánu svému. Ty nejposlednější, jak ses nazýval z apoštolů a nejmenší ve své pokoře, ale tvůrce největšího díla z nich všech. Ty, jenž nejzávratnější hodnost přiřknul jsi naším nádobám hliněným, z hříchů a utrpení uhněteným! Jenž na výsost povýšil jsi odvahu a radost srdcí našich: Vždyť spoludělníky Božími jsme tu na zemi a spolupracovníky na Království Jeho!

Ty Apoštole národů! Jenž z ostatních především vyvolen jsi byl nésti světlo Pána našeho před vladaře, filosofy a mocné světa tohoto. V místech největší vzdělanosti, nejvyšších vrcholů

umění a vědy antiky, v samých centrech kultury hellenisticko-románské, právě nejúspěšněji jsi rozséval sítě evangelia. Před prokurátory, vladaři a králi a snad i císařem! Nezastavila se tvoje přesvědčivá slova ni před Senekou, Afra-niem Burrem, ba pronikal jsi i do praetoria a domů císařských. Aniž nejzběsilejší nepřátelé Slova nezlekali tebe. Na smrt téměř ukamenován, zbičován, vězněn, pronásledován, honěn z místa na místo, neumdlél jsi. Ani nemocemi stihán, neustával jsi, prací rukou svých se živě. Co tkadlec stanů z kozích chlupů, ve dne robotuje, v noci evangelium jsi hlásal...

Člověk na pohled nepatrný, malé postavy, lysé lebky. Obrostlé tváře černým, dlouhým voussem, jiskrných zraků. Jaký to meč dvojbřitký ukryt byl v ústech tvých. Meč, jímž pronikal jsi v ledví odpůrců svých, až do „rozdělení vazů a kloubů jejich“. Meč smrtící. Kdo mohl odolat jemu?

V městě řečníků, v Athénách samých na Areopagu, bez přípravy pronesl jsi jednu z nejkrásnějších řečí. Před vladaři a soudci slovem mocným umlčoval jsi všechnu zlobu, všechn odpor. Svatý Pavle, jak to, že ty žid jsa rodem, vychováním a chloubou svojí farisej, v nejmnějšého ducha, v nejkrásnější výtvar arijevství Jsi se proměnil? Snad, abys právě nežidovským národům nejmněněji sítě Slova přnášel a následovali tebe? O té neskonale hlubokosti a výšin duha tvého. Prý mysteria orfická jsi proměnil v křesťanství tvoje. Snad i eleusínská, egyptská a jiná. Vždyť jiní opět vrcholné výkvěty indické moudrosti by mohli nalézati v tobě: Bhaktijogu, karmajog, karmu, dharmu atd. bez konce! Jistě, že duch tvůj obsáhl „všechnu onu přebohatou moudrost Boží mezi národy“, abys ale teprve oním nepopsatelným „odhalením a zjevením“ přijal od Pána samotného všechny ty ohromující

pravdy epištol tvých, jež až mráz nadšení a síly dovedou vykouzlit u člověka, počínajícího je chápat.

Tys všeobsáhlý filosof, nejgrandiosnější muž Slova, jež vtěleno bylo v tento svět. Stejně muž myšlenky, jako srdce i činu! Muž nekonečných schopností..., leč ozářen teprv světlem nadpřirozeným, jímž napájen byls shůry, „okem srdce, jež láska prozářila“, rosteš, vypínáš se do výšin nebeských jak třpytné štíty sněžných Himalají v záblescích Slunce lásky -- Krista, vycházejícího nad nimi. Tys v pravdě náš Mount Everest! Nemohu za to, že tě tolik miluji! Navrátils mi Krista, Ukřižovaného, pohanům bláznovství, židům pohoršení, věřícím však v Něho sílu a moudrost Boží! Perlu nevýslovné ceny navrátils mi, učiniv mne zcela jiným člověkem. Kéž neopustíš více učedníka svého.

Svatý Pavle, na hrobě tvém klečím, koře se v hlubinách duše Mistru a Pánu tvému a svému. Jedinou prosbu k tobě má duše má. Vypros mi milost, aby otevřely se mi poklady nekonečného poznání, moudrosti a síly ducha, jež ztajeny jsou pod těžkou slupkou „koiné“ v listech tvých. Bych ponořit se mohl do nich zcela, pohroužit úplně v meditaci svaté... Až by slova tvoje a slova Pána přešla zcela v krev a morek kostí mých...

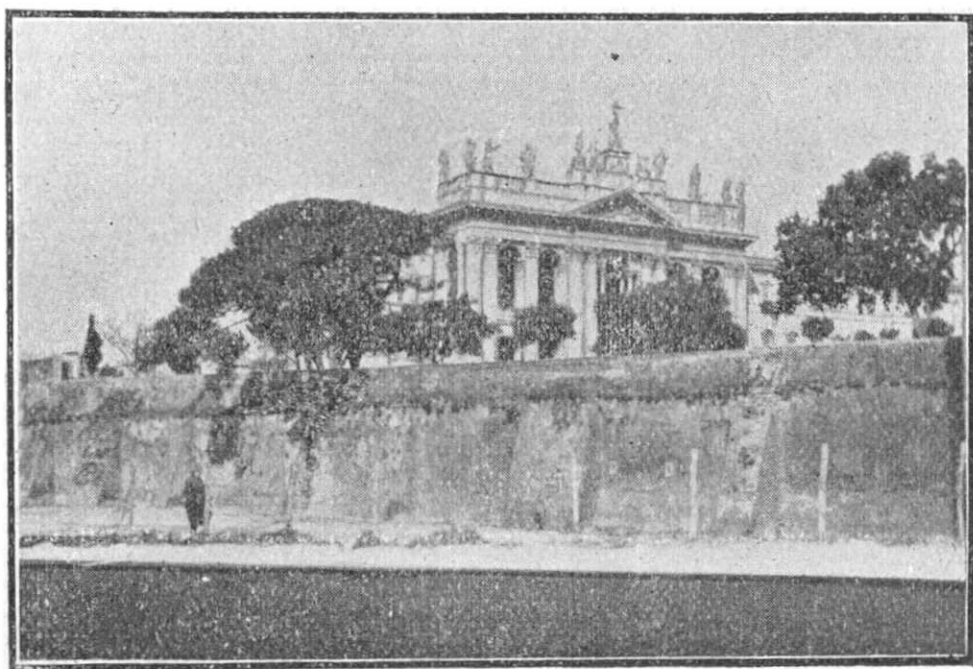
V tobě jsem poznal, že křesťanství, toť radost nevyslovitelná, pokoj nezničitelný duše zakotvené v Pánu. Odvaha a síla pracovati zde pro Něho ze všech sil.

Splníš mi kdy ten žhavý sen — jediný a poslední — života mého... ?

Posel lásky Kristovy.

Spěchám pozdraviti druhého miláčka svojí duše. Toho, jenž nejlépe pochopil, pronikl a ztlu-

močil poselství radosti, dobrou novinu o nekonečné lásce Boží vůči člověčenstvu. Apoštola, Miláčka Páně, v jehož officiu čteme následující nádheru slov: „Odpočívaje na prsou Páně, pil proudy evangelia ze samého božského Srdce a vylil milost slova Božího po celém okrsku zemském.“ Sv. Jan, o němž dále praví skvostná kniha Chautardova „Duše veškerého apoštolátu:“ „Sv. Jan víc než jiní mluví srdcem k vůli, když hlásá milost slova Božího. Odkud pak má sv. Jan takovou uchvacující výmluvnost? Je to jedna z řek

Chrám sv. Jana v Lateráně.

rajských, praví liturgický text „Quasi unus ex Paradisi fluminibus Evangelista Joannes, jež pramení pod nejvyšší horou. Touto vysokou horou rajskou, z níž vyvěrá zdroj, který živí evangelium sv. Jana, jest nejsvětější Srdce Ježíšovo. Poněvadž sv. evangelista postřehl vnitřním životem úderu Srdce Boha-člověka a nekonečnost jeho lásky k lidem, rozdává jeho slovo milostí Slova Božího: „Verbi Dei gratiam diffudit“.

Jaká to nebyčejná postava dějin křesťanských, sv. Jan! Hlasatel nejčistší lásky, jenž jediný přes všechno mučení nezemřel smrtí přirozenou. Jediný, jenž neutekl od Pána, když týž zrazen, opuštěn od všech ostatních učedníků v mukách a bolestech nevýslovných tam na Golgotě bojoval svůj boj poslední. Láska nesmírná k Mistru pudila jej vytrvat přes všechna nebezpečení u kříže. A sdílet nekonečnost bolu mateřského s přesvatou Matkou Jeho. Jediný, jemuž byla odměnou ta závratná milost, že uslyšel z úst Umírajícího nevýslovně vzácná a tklivá slova: „Hle syn Tvůj, hle Matka tvá!“ A toto vyznamenání jedinečné, toto nové přehromné mysterium opět tak hluboko prostoupilo, přetvořilo bytost Janovu, že nejlépe ze všech lidí smrtelných k samotné podstatě Boží proniká láskou, tou láskou, jež všechno může, ničeho se neleká, hory přenáší, doliny vyplňuje...

Tato postava jedna jediná v dějinách naší zeměkoule, snad dějin kosmických... A tu přichází Ivan Hermes, pod pseudonymem tím se skrývající universitní profesor, s knížkou „Na prahu neznáma“, kde prohlašuje se být znovuvtěleným Janem, miláčkem Páně. Bože, kolik mezi okultisty a spiritisty jen po Praze běhá znovuvtělených Pavlů, Petrů atd., atd.! Oproti těm velikánům duchem a srdcem, jaké to bytosti, soustrast vzbuzující! Při tom mají být dokladem zákona vývoje, reinkarnace! Jedineční velikáni dějin křesťanských a zde lidé mírně řečeno, jimiž Vltavu bychom mohli zastavit. Dokonce i universitních profesorů máme už na sta, snad tisíc. Tohle by měl být vývoj, pokrok ku předu řadami postupných, vzestupných životů! Nedovedu si představit větší ubohost, větší blasfemie těchto velikánů i t. zv. zákona toho. Pročez vyplivnul jsem jej ze svých úst.

*

Nádherná svatyně takhle basilika Lateránská, matka všech basilik a chrámů křesťanských, spojená s palácem, jenž po dlouhou řadu let mnohých století býval sídlem náměstka Kristova na zemi. Skonfiskovaný to kdysi majetek senátora Laterána Konstantinem Velikým darován byl papežům římským. Jako jejich vlastnictví pak těšil se přízni věků i bouřím všelikým.

Renaissančním slohem ze předu tento chrám v tam mnohém upomíná na velechrám sv. Petra jak svým mramorovým sloupovým a průčelím, tak i sochami světců nahoře. Sv. Pavel za hradbami není zevně tak nádherně vyzdoben. Jistě sama poloha na nechráněném místě, vydala jej v šanc nebezpečím všelikým. Leč za to má co předsíní nádherný dvůr, vysokým korintským sloupovým obehnaný a skvostný mosaikový štít, znázorňující mysticko-apokalyptického beránka, napájejícího ovečky své řekami vod živých. Nad tímto obrazem jest ještě nahoře Kristus učící a knížata apoštolská Petr a Pavel, dole pak pod ním čtyři největší proroci starozákonní. Basilika svatopavelská jest pak šestým nejdelším chrámem křesťanstva. Pětilodní to basilika, působící dojmem velkolepým, mohutným.

Chrám sv. Jana jest sice v rozměrech svých značně menší, ale bohatostí své výplně, zvláště sochami všech apoštolů (školou Berniniho tu vytvořených), vzbuzuje dojem stavby útulnější, snad i nádhernější. Uvnitř chrámu na vítězném oblouku u sv. Pavla nalézá se starokřesťanská mosaika Spasitele se 24 starci ze zjevení, v apsidě pak středověká: učící Kristus s apoštolý. V lateránské basilice znázorněna v apsidě ve středověké mosaice hlava Vykupitelova mezi anděly, pod ní kříž se světci, apoštolý a řekou Jordánem. Kdežto v konfesi sv. Pavla chová se jen část kostí světcových spolu s částí kostry sv. Petra, pyšní se ciborium lateránské, papežem Urba-

nem V. zbudované, relikviemi nad míru vzácnými: hlavami sv. Petra a Pavla.

U obou kostelů pak nádherné křížové chodby klášterní skvostných oblouků, přerozmanitých sloupků, zkrášlených bujnou vegetací, zvl. palmami. Těžko věru rozhodnout, kterému to skvostu stavitelskému dáti přednost. Jsou nejvýznačnějšími nejen v Římě, ale i snad vůbec.

V chrámu tohoto hlasatele Lásky upoutalo moji pozornost cosi nápadného a zvláště milého. V mramorové, vykládané dlažbě stále se opakující starokřesťanské symboly bílé holubice s ratolestí olivovou v zobáčku. Kolkolem ověněny jsou zelenými věnci. Jak krásná a hluboká to věc. Holubice, znak duše lidské, pak osvětlení, Ducha Svatého..., jak krásně tu promlouvá k srdcím naším: Poselství míru. Věmec, koruna Života!

Pax Christi in regno Christi. Pokoj dokonalý zevní i vnitřní, naléztí možno jen v království Jeho.

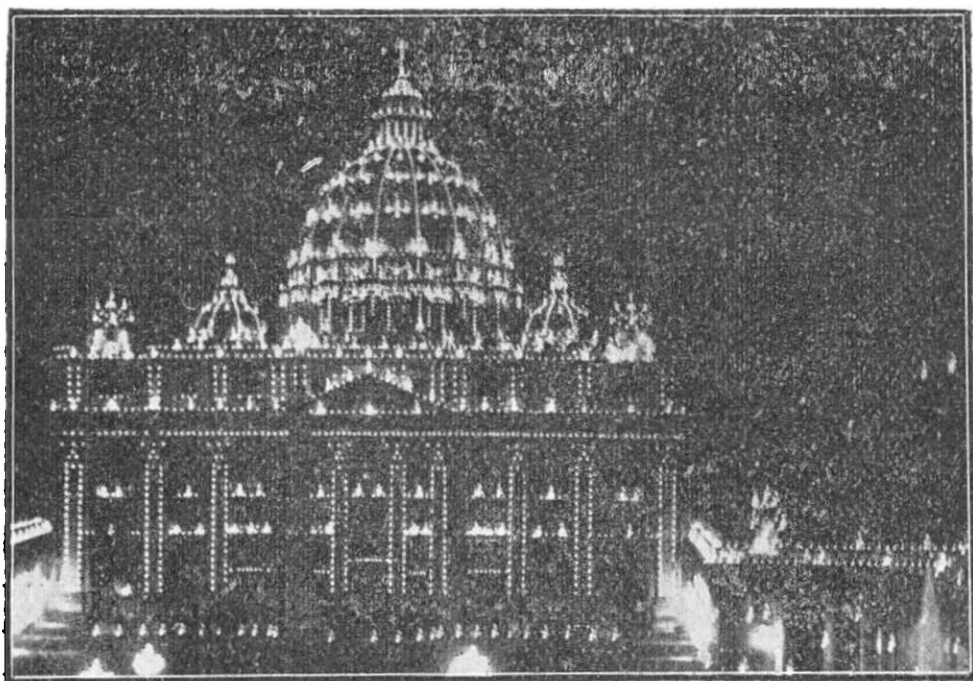
Ano jediné tam: jednotlivcům i celému lidstvu...

Opět sv. Petr ve Vatikáně.

Než — hlavní svatyně Církve volá a zve k své důkladné návštěvě. Tam se nalézají přece střed křesťanstva, kde sv. Petr sídlí. Ubi Petrus, ibi ecclesia. Kde Petr jest, tam tihne rod vyvolených Páně. Jako u všech tří dříve jmenovaných basilik vcházím branou milostivého léta, jednou za čtvrt století tu otevíranou. Vcházím z mohutné předsíně chrámové, která již sama chová zvláštní pozoruhodnost svých velkých, hlavních, bronzových, starožitných dveří.

Jako byl první dojem zevnějšku chrámového ohromující, takým jest neméně i dojem vnitřku. Nesdílím plně názoru dra Kulače, jehož výtečný

průvodce městem svatým se mi velmi zamlouval, že by tu byl prvním dojmem pocit jakéhosi zklamání ze zmenšeného snad vnitřku oproti vnějšku. Neměl jsem týž pocit. Za to plně souhlasím s týmž autorem, že „stačí však se zahleděti na chvíli na klenbu hlavní lodi a budova poroste v našich očích“. Vskutku „harmonie linií tohoto velechrámu křesťanstva jest velkolepá. Zejména kopule jest dokonalou ve své jednoduchosti a ve svém majestátu.“ — Tak doslovně o ní praví

Slavnostní osvětlení velechrámu křesťanstva.

Griebensův průvodce, jinak pro svůj protestantský původ katolicismu tak málo přátelský.

Zrak příchozího však bleskem prolétá celou nesmírností této budovy, obsahující přes 15.000 m² plochy a schopné pojmouti na 40.000 až 50.000 lidstva tu shromážděného. Utkví letem na skvostném baldachýnu nad konfessí svatopetrskou se vypínajícím, aby posléze se zastavil v apsidě nahoře na okénku, propouštějícím žluté světlo. Nad kathedrou hlavy apoštolů vznáší se tu a bělostně z něj září bělounká holubice. Symbol

Ducha Svatého, Parakléta, jenž dosud výrazem Utěšitel stále překládán.

Než řecký název lépe vystihuje jeho vlastnosti co Ochránce, Zastánce, Spomocníka . . . A jest tento symbol Jeho tady na nejprůpadnějším místě, kde obložená slonovinou, drahými kovy a kameny, ve skvostném uměleckém výtvoru Berniniho, chová se dubová stolice sv. Petra, na níž sedával, vyučuje v domě senátora Pudenta v samotném Římě. Sv. Ambrož, Augustin, Athanasius a Jan Zlatoústý drží onen trůn, v němž tento stolec Petrův se uchovává. Stolec, jež přečkal téměř dvě tisíciletí, nezviklaný, nezměněný za bouří nejrozděnějších i jasu slunečního. Stolec, kathedra, symbol učící pravomoci církve. Nejvyšší a jediné, neomylné. Stolec, jenž proto jest trnem v očích nepřátelům církve, takže proti němu a papežství, co vykonavateli této moci, soustřeďují všechny zběsilé náporů a útoků nejurputnější. Ostatně kniha Macharova — — — —

Tolik různých lžiproroků předpovídalo pád a zánik její. Z velikého ponížení a krajního ohrožení právě ve dnech našich povstává slavně, vzdor všem mocnostem jí nepřátelským — — zatím co sta, ba tisíce trůnů za ty věky se shroutilo a zmizelo — — povstává novému náboženskému obrození myslí lidských vstříc . . . Rozbřeskujet se v srdcích a hlavách. Opět mohutné potvrzení slov: „Aj, já s vámi jsem až do skonání věků.“

Velechrám sám působí nezapomenutelně mohutným dojmem. Nenít účelem mých řádků vypisovati všechny jeho náboženské a umělecké poklady. Je jich tolik, že by zaplnily téměř celou knihu. Zde lze mi pouze uvést několik nejsilnějších dojmů a letmých reflexí, jež se tu samy mimoděk člověku vnucují.

Hrob a konfese sv. Petra, jemuž řečeno bylo Spasitelem: „Ty jsi Petr, to je skála. A na

té skále vzdělám církev svou, a brány pekel ji nepřemohou!“ Jaký to úžasný zážitek sám pro sebe. Hrob člověka, jemuž sám Pán předal veškerou svoji autoritu. Klíče mu dal k bráně, t. j. ke vstupu do říše nebes, světa nadpřirozených hodnot. Do čisté říše duchovní, v níž nad nekonečnou hierarchií bytostí neviditelných trůní posléze sama Bytost nejvyšší. Jak výmluvnou řečí pro člověka, jenž rozumí symbolům, jest právě tiara, trojí koruna papežství, znamením této trojí vlády.

Papež, trojí korunou korunovaný vládce duchovní, často i světský na místech, kde vládli pyšní císařové. Kdysi náležel jim celý svět a nyní je po nich památek poskrovnu! Mimoděk se člověku vtírá v mysl prapodivná legenda o Petrovi a Římu. „Na počátku cesty ostijské, té, která spojovala střed říše s hlavním jejím přístavem, u samé brány Capénské vznešený senátor římský potkal kdysi prapodivného cizince, spěchajícího ve vševládný střed světa. Římana zaujmulo zvláštní vzezření toho muže. Pročež zastaví jej a ptá se ho, odkud jest a proč tolik pospíchá do Říma. Příchozí sděluje mu, že narodil se na východě v kraji gallilejském a za mládí byl rybářem na jezeře Tiberiaském. Ale jakýsi mladý muž odvedl jej od tohoto zaměstnání a svým učením, svojí smrtí na kříži učinil jej hlasatelem nového náboženství, rybářem lidí. Pročež spěchá do metropole říše, aby tam hlásal jeho učení, protože zde z města tohoto má se státi střed a po věky budoucí hlava tohoto nového náboženství. Toto ovládne a pozmění veškerý svět. Bude stále jeho nejvyšší duchovní mocí i v dobách, kdy ze všech pyšných paláců římských zbudou jen ubohé trosky a jména císařů přemění se v pouhé stíny. To vše mocí Toho, jenž zemřev na kříži, přemohl svět ...

Senátor s úžasem naslouchal divným slovům jeho, ale vnitřní zápal cizincům způsobil, že nevysmál se pošetilé řeči, ale po dlouhém zadumání, potřásaje hlavou, podal přichozímu ruku se slovy: „Cizinče z Gallileje: buďto jsi šílenec, jaký dosud nebyl, nebo Řím tak velikého muže, jaký jsi ty, dosud neviděl...!“

Myšlenky na tuto vybájenou příhodu pronásledují člověka stále, jakmile se trochu zadumá v tomto velechrámu a počne srovnávat prvopočátky víry naší s grandiosností nynějšího stánku jejího. Podobný zázrak udál se tu doslovně. Mommsen, jeden z největších znatelů dějin antického světa nemohl vůbec pochopiti, jakým způsobem křesťanství zmocnilo se veškerého tehdejšího světa. Pročež vynechal ve svém veledílu periody tyto, neodvažuje se vysloviti o tomto „jednom z největších dějinných zjevů, jímž jest obrácení pohanského Říma na víru křesťanskou. Zdálo se věru šílenstvím chtíti obrátiti jej. Zásady křesťanské byly úplně opačnými pohanských. Řím pak středem pohanského života, pohanských básníků, řečníků, filosofů, císařů... a do Říma přijde s Ukřižovaným... gallilejský rybář...“ (Odehnal, str. 222.)

Zde pak je něco zcela zvláštního, co je pravým jádrem náboženství. Paradoxon. Úžasná protimyslnost: prostý rybář přemohl nejkulturnější filosofy. Poslední člověk z lidu potřel nejvznešenější imperátory. A přetvořil střed říše, střed světa ve středisko nejvyšší duchovní moci po dvacet věků již zde trvajících... Záhada to nesmírná. Něco, co vůbec přesahuje, co je mimo, nad úsudek lidský!

Úsudek, úvahy, výpočty i dohady všech rozumných lidí postaveny tu jednoduše na hlavu. Jejich pravda a zkušenost obrácena na ruby touto zdánlivou smyslu prostou skutečností.

Šimon Petr, syn Jonášův! Prostý rybář galilejský, jenž na prvé zavolání Pána, opouští

všechno a jde s Ním. Jak výstižně v něm ztělesněna je všechna slabost a bída naše. V jeho vrtkavosti, chabosti, nestálosti. Než opět aktem nejžhavějšího vyznání víry ve Spasitele: „Ty jsi Kristus, syn Boha živého“! jeho duchovní bytost stoupá do závratných výšin, očisťujíc se krví srdce a slzami pokání, dokonalé pokory, aby pak na svátek Letnic prozářená, osvětlená, zapálená Duchem svatým samotným, odložila veškeru bá-

Nezapomenutelný pohled z Věčného Města.

zeň a strach. Pak jako nový člověk, zcela přeměněný, hlásá neohroženě a mocně slovo království nebes a Mistra svého. Duch pak jeho, dochovaný v epištolách, vydává nejkrásnější svědectví o tom, jaké ohromné změny způsobiti může, na jaké výšiny světa nadpřirozeného vynésti může i nejprostšího rybáře milost Boží, pakli je člověkem řádně použita.

Proto právě takového člověka vyvolil si Pán, aby jej ustanovil Svým nástupcem a zástupcem. Ne genia, veleducha rázu Pavlova, než člověka prostého, hříšného, v němž pak svoji silou divy tvoří sám...

Konfesse, krypta, kosti jeho. Zde možno říci: jest duchovní střed křesťanstva. Centrum nadpřirozené síly, jak církví katolickou se světu dochovává, neb nad ní vypíná se oltář samotného velekněze, nástupce Petrova, zástupce Páně, viditelné hlavy křesťanstva. Konfesse, vroubená asi stem uměleckých, věčných lamp. Obklopovaná téměř stále klečícími poutníky ze všech dílů světa, tíhnoucích sem jako k pravému svému zdroji duchovnímu. Při druhé své návštěvě v místech těchto měl jsem vzácnou a nezapomenutelnou příležitost býti přítomen mši svaté, kterou právě dole v kryptě, přímo nad ostatky sv. Petra, sloužil vzácný přítel a přemilý náš průvodce městem věčným, dp. P. Silv. O. Braitto, O. P. redaktor olomoucké Hlubiny, která mocně proráží ledy náboženské vlažnosti a netečnosti v naší vlasti. Nelze mi prostě vylíčiti slovy tento přemocný zážitek...

Ve vnitřku chrámu imposantní baldachýn, opět Berniniho, zhotovený z bronzu pohanského Pantheonu, spočívající na čtyřech mírně točitých sloupech, označuje místo oltáře basilikárního, na němž celebruje sv. mši jedině papež, hlava křesťanstva. Točité sloupy, ulité dle jiné verse též z bronzových pažení sedadel císařských v Kolloseu. Pokud vím, neznala antika těchto šroubovitě do výše se pnoucích sloupů. Leč, jak krásně jest jimi znázorněno úsilí lidské, jež oklikami, zatačkami, klesáním a se znovuvztýčováním pudí ducha našeho k nadzemským výšinám. Proto právě objevují se až v křesťanstvu. Již v katakombách jsem je spatřil. Oči po nich mimoděk se sklouzají do výše.

A pohled na kopuli nad tímto středem chrámu se vypínající uchvacuje. Díváme-li se vzhůru, drtí až mrazivě svoji výškou, patříme-li s horních ochozů kopule dolů na lidi v chrámu, zdají se nám jen co malí broučci. Lehko tu po-

jme člověka zavrať. Vskutku, úžasné mistrovské dílo, jemuž jsem se plně naobdivoval při svém vzestupu až přímo pod kříž bane nad kopulí ve výši 139 m vztýčený. Nádherný rozhled odtud zachytil jsem si na několika zdařilých snímcích.

Pod kostelem u zbytků původní stavby jsou opět hroby papežské, císařské a královské z nejrůznějších dob a časů. I hromadný hrob 400 umučených křesťanů v bezprostřední blízkosti stávajícího cirkusu Neronova (na levé straně chrámu) se tu nalézá. Tedy všude, ve všem půda a místa svatá, posvěcená největší obětí lidskou, t. j. životy a krví. O obelisku, který v něm stával, z Heliopolisu v Egyptě byv sem převezen a nyní na náměstí sv. Petřském se vypíná, zmínil jsem se již v předchozím.

Vypočítávat pak náhrobky papežské, oltáře s obrazy největších umělců (na př. Raphaelův Proměnění na hoře Tábor), výtvořy sochařské, na př. Canovy, Michelangelova Pietá atd., atd. prostě zde nemá smyslu. Jen to pro nás stojí za zmínku, že jediný národ náš má v obrovském komplexu této hlavní basiliky světa oltář svého národního světce a to sv. Václava, jehož tisíciletou smrt nejdůstojněji právě oslavujeme dostavením a posvěcením naší první a jediné katedrály sv. Víta na hradě pražském.

Než přes to jedné ožehavé otázky se tu dotknu a to o náboženství a umění, o níž svého času krásně napsal spis. dr. Křlín v Lid. Listech, jako o dvou rodných sestrách. Též Arnošt Hello psal o tom skvostné řádky. Pro mne především z psychologického hlediska byla tato otázka nadmíru zajímavou. A zde právě zasvitlo mi dříve již tušené její rozřešení. Právě hloubková duševěda hodnotí dostatečně okolnost, že umělecké tvůrčí schopnosti ducha lidského, jimiž právě symbolizujeme idee nadsmyslné v dílech, kterými právě „postřehovati máme stín nekonečna promítnuť

na tvora“ (Hello), jsou uloženy v hlubinách duše zcela blízko oblastem, z nichž prýští i nejhlubší a nejmocnější city vůbec, t. j. náboženské city.

Obojí pak sousedí bezprostředně i hlubokým tvůrčím silám tělesným tam kdesi v „organické naší duši“ ukrytým.

Jest pak i jiná, nadmíru zajímavá skutečnost, že výtvořiny umělecké jsou bezprostředním, naprosto pravdivým výronem nitra lidského, kde nelze nic předstírat, ani klamati. Kdo pak pochopil právě tuto psychologickou souvztažnost, čte v nitrech umělců, jakož i doby, která je stvořila, jako v otevřené knize. Proto i umění „stává se nejlepším historiografem své doby“ praví spisovatelka Lauremannová - Mikschová ve svém feuilletonu o Florencii (Národní Politika, 23. května t. r.) a potvrzuje plně moje svrchu uvedené názory:

„Umění Florencie jest náboženské, tak náboženské, tak upjaté celou svojí láskou k víře a moci imperia papežského, že to zprvu až zarazí skeptického ducha člověka, přicházejícího ze střízlivých a hloubavých luhů severních. Doby velkých věr byly vždycky dobami velkého umění, neboť umění jest samo o sobě víra. Skepsi nese věda, nikoli umění. Umělec věří v dovednost své ruky, ale ještě v cosi jiného, v nápad, který přichází z neprobádaného tajemna, v dech Boží, vanoucí mu nad čelem. Umění jest víra. Nechtě to uzná i ten, pro koho je víra nejtěžším uměním. I on věří ve svou nevěru, jenže s touto negativní vírou nedospěje nikdy k pozitivnímu umění...“

Jest v těchto řádcích cenný příspěvek k psychologii naší tak banální doby a ještě banálnějšího umění, které namnoze vrací se až k dobám jeskynního člověka. Též i architektura naše svým konstruktivistickým slohem nezmůže se na nic většího, než na hromadění „beden, krychlí“ na sebe, aneb na čistě továrnický sloh... věrný to

obraz zpustlého, přízemního, jen živočišného nitra člověka aut a aeroplanů, jenž získal celý svět, ale ztratil svoji vlastní duši.

Vpravdě jest tedy umění mladší sestrou náboženství a proto jest především ono schopno mocně podporovat působnost tohoto tím, že napomáhá, usnadňuje intuitivní cestou uchopiti něco z toho, co jest samo o sobě nepochopitelné. Proto za formami smyslovými se tající, věčné... Smysl, metafysická jsoucnost. Ovšem může docilovati tento výsledek jen u duší, schopných tohoto vnímání.

Zde pak je bod, o který běží. Zde právě otevírá se propast téměř nepřeklenutelná mezi nazíráním arijským a semitským. Kdežto u prvního umělecké znázornění, na př. božstev v Indii, připoutává pozornost člověka je uctívajícího k síle, k smyslu tohoto uctívání, (aniž by zevní forma se stala předmětem samotné modloslužby), u semitské rassy prostě tento způsob dosažení metafysického naprosto selhává. Prostě proto, že duch její přílišně přikovaný k praktickým stránkám věcí a stále jen hmotným světem zaneprázdněný nedovede se na tolik odpoutati, aby prostřednictvím umění nazíral na ono krásné a věčné, k němuž by jej mohlo uváděti, ukazujíc mu věc samu, smysl, podstatu či to, co za vším stojí... Proto v národech silně semitskou krví promíšených nelze pravému umění vykvést a se rozvinouti. Máme toho historické doklady na Foeničanech, starých židech a nyní po výtce na anglosaské rase, zejména Severoameričanech. Správně řečeno bylo Israeli na poušti, že nesmí sobě zhotoviti obrazu ani podobenství svého Boha, aby neupadl v modloslužbu, fetišismus. Proto správně křesťanství, odpoutavši se od židovství, nedalo se vázati tímto zákazem. Proto v tomto ohledu — stejně pak v oblastech pravé duchovosti (to pneumatikon) — trvá téměř ne-

překlenutelná propast mezi katolicismem a protestantismem. Starozákonní člověk není prostě schopen povznést se (kromě vzácných výjimek) z psychického pojmání v pneumatické nazírání věcí. Proto každé i symbolické zobrazení bytosti Nejvyšší (jejíž jméno ostatně jest i pro pravověrného žida nevyslovitelné, opisováno je názvem tetragramaton, prozřetelnost, osud atd.) i uctívání světců či znázornění jakéhokoliv duchovního pojmu, musí býti od nich pojímáno jako modlářství. Všechny bouře obrazoborecké v této okolnosti měly svůj kořen a původ. Stejně u nás husitismus svým zpětným upadnutím v starozákonní ovzduší stal se strašlivým ničitelem veškeré kultury a umění, s náboženstvím co nejúžeji spjaté. Proto tak smutně proslul i zpovědník „zimního krále“, kazatel Skultéty, přívrženec téhož semitofilského křesťanství, svým demolováním vnitřku naší svatyně sv. Víta i pálením, ničením ostatků svatých.

Dále jest věcí psychologicky zcela přirozenou, že člověk, co je mu vnitřně nejdražším, obklopuje právě i zevně věcmi nejvznešenějšími, nejnádhernějšími, nejceněnějšími. Ať materiálem či krásnou formou. A co je člověku náboženskému nejposvátnější, jako stánek jeho Boha, nejruznější památky, pozůstatky z dějin jeho víry, či pozůstatky vyznavačů neb svědků jeho náboženství. Proto katolík co nejnádherněji vyzdobuje své svatyně, kráslí hroby světců a největším uměním připomíná si události víry nejpmátnější.

Notabene, od samého počátku již za nejranějších dob katakomb, čehož dokladem nám jsou přčetné obrazy, kresby, sochy, sarkofágy etc., dochované. Vnitřní a vnější cena se navzájem doprovází a stupňuje. Ostatně nejmodernější filosofie doznává, že eshetický požitek sám jest schopen navoditi transcendentální cit až k nero-

zeznání blízký citu náboženskému. (Hoppe, Přírozené a duchovní základy světa a života, Návod k intuitivní filosofii).

Proto byl právě katolicismus od nejranějšího svého počátku mocným podporovatelem uměn všeho druhu. Dokonce tyto vděčí jeho klášterům za svoje dochování přes bouřnou periodu stěhování národů i za svůj ohromný pozdější rozmach. Nejvýmluvnějším dokladem toho jest celá Italie, kde kostely se staly shromaždištěm nejvybranějšího umění, jakýmisi musei krásy, jež zdarma jsou přístupny stále vrstvám nejširším a tak vykonávat mohou na lid neskonale dobrý vliv. Což u nás nepřinesl barok náplň uměleckou i téměř do nejposlednější víscky po třistaleté sterilitě husitismu a reformace?

Proto tedy ty basiliky římské třpytí se zlatem, mosaikami, oplývají uměleckými díly malířství, sochařství, stavitelství, takže dokonce jen překrásné intarsie mramorové jsou dosti dobré pro nohy poutníkůvy, jehož zde všechno, všechno napomáhá pozvedati výš a výš nad rmut a shon života, až do těch světů nadpřirozených. Tato pomoc právě jest účelem všeho církevního umění.

Naproti tomu shromaždiště či modlitebny jiných vyznání, zející prázdnotou svých zdí i vnitřků, jsou výrazem chladu, strohosti, jednotvárnosti i příslušné nauky.

Jsou to vlastně náboženství stárnoucích lidí, přežívající se rassy, kdežto katolicismus — toť mládí, radost, veselí v nekonečné rozmanitosti svých projevů. Tak krásně mi o tom vyprávěl nezapomenutelný náš Otokar Březina při první a poslední mé návštěvě v Jaroměřicích.

Katolicismus toť krása a plnost života, doprávající svobodně každému dosyta napájetí duši svoji z těchto věčných zdrojů duchovních. Stejně

stačí duši genia i člověka z lidu. Dovede oblažit nejchudšího i nejbohatšího: zdravého, jak nemocného.

Obdaruje každého nekonečnými dary...

Pohled na forum od Kapitolu.

Trosky pokryté slávou a květy.

Nemožno v Římě nevzpomenouti dnů jeho zašlé slávy co středu, co vládce celého světa antického, kdyžte na téměř každém kroku narazíme na památky, hlásající jeho zašlou velikost a moc. Zvláště střed města, jeho hlavní bývalé náměstí, má zvýšenou přitažlivost pro každého, kdo byl odkojen vzdělaností řecko-římskou.

Jak by nebylo možno nevšimnouti si památek, hlásajících našim dnům o světovládném imperiu římském a jeho krvavém zápase třistaletém s počátky naší víry.

Řím pohanský. Střed jeho života odehrával se na foru, náměstí, jež s nevídaným přepychem

a nádherou bylo zbudováno... Nyní trosek několik, přes to uchvacujících svou velikostí a krásou.

Nuže, p. Machare, kdo pak má zásluhu o to, aby přítel, nepřítel, dokonce i vášnivý odpůrce, „nepřítele lidstva“, papežství, mohl se tudy procházeti a kochati se vzpomínkami na výtvary starého umění a slávy.

Bylo to papežství — tolik vámi nenáviděné — jež i vám ten požitek umožnilo. Celá nynější jeho plocha, od brány Titovy až po Kapitol, zanesena byla zříceninami, prachem věků a tvořila — „campo vaccino“ — dobytčí trh. Jen nejvyšší sloupy a pomníky trčely odtud k nebesům.

Již Pius VII., Napoleonem krutě vězněný, započal ono dílo. V něm pak pokračoval Lev XII., Řehoř XVI. a Pius IX. Tedy plných 70 let bylo tu pracováno papeži, aby pak vláda italská mohla dovršiti práce a odevzdati světu tento jedinečný památník, v němž nelze věru choditi, aniž by člověk mimoděk neuvažoval o pomíjecnosti všech věcí a o jediném Věčném, Neproměnlivém...

Jaké tu úžasné vzpomínky vybavují se v duši, kráčí-li člověk po těchže kamenech, toutéž „Cestou posvátnou“, kudy tolikrát ozýval se těžký krok vítězných legií římských, v triumfálním pochodu, táhnoucích na Kapitol. Místo, kde téměř tisíc let rozhodováno bylo o osudech světa! Místo, kde vyrostla ústava republiky i imperia za stálých zápasů a potyček patriciů s plebejci. Místo nejvyššího kultu náboženského. Místo, kde se volilo, řečnilo, obětovalo, soudilo... kde případně i svržení Caesarové byli dobíjeni. Kde se procházel vznešený svět, mařil čas, zapřádaly známosti, navazovala přátelství, vypovídala nepřátelství. Zkrátka srdce, tepna všeho života zašlých století.

Střed to Urbis et Orbis terrarum. Jedinečné místo i dnes na světě.

Třistadvacetkrát asi ubíral se tudy průvod triumfální za jásotu celého města, v opojení vítězném, v němž mísilo se bědování a nářek přemožených a zajatců. Protože je čekal osud myslitelně nejhorší v tom věku železném, chladného mramoru a břitké ocele, kde neznámo bylo ještě srdce lidské se svým soucitem a teplou krví lásky k bližnímu.

Úžasné massy lidstva byly tu uváděny v pohyb, jak diváků, tak i vojínů. Nádheru a okázalost takých průvodů těžko si dnes v našem věku vůbec představit. Především nesena tu celá ohromná kořist, sochy bohů, obrazy měst dobytých, ukořistěný dobytek exotický. Pak zajatci váleční: králové, knížata, náčelníci vojsk, za nimi hned vítězní vojevůdcové, většinou císařové na triumfálním voze, taženém čtyřspřežím bělostných ořů a nepřehledné zástupy vojska. Průvod vycházel z míst, kde nyní leží Vatikán a nová čtvrť za Tiberou. Přešel v místech nynějšího mostu Vitt. Emanuele řeku, pak přes forum boarium podle svatyně Jánovy stočil se kolem Cirkusu maximu mezi Palatin a Coelius. V místech slavobrány Titovy započal svůj nejslavnější nástup.

Kráčeli po těchž velkých, plochých kamelech, němých a přec tak výmluvných svědcích zašlé slávy Říma, aby vstoupili tam, kde dějiny města toho zhuštěně jsou napsány v kamenných památkách doby královské, republikánské i císařské.

Kolik tu němých v troskách svých ještě tak hrdých památníků zašlé slávy světské hlásá její pomíjejícnost a prázdnotu.

Jedině květy vistarií jsou jediným poetickým jich okrášením.

Hledíme-li od Kolossea, od oblouku vítězství Konstantinova a mety sudans, tu napravo leží malebné zříceniny pohanského dvojchrámu Venuše a Říma. Venuše uctívána tu byla jako za-

kladatelka císařského rodu Juliů a hlavní město imperia zbožněno tu bylo jako božstvo. Vášnivý stavitel císař Hadrián zbudoval tyto památky, z nichž dnes uchováno monumentální zakončení chrámu Romy (obrácené ke Kolosseu), kdežto část obrácená k foru, chrám Venušin, přestavěn a doplněn na křesťanský chrám S. Maria Nova, bývalý to kostel S. Francesca Romana.

Procházíme vítězným obloukem Titovým s jeho krásnými skulpturami triumfálního pochodu a kořistí náradí chrámu Jerusalemského atd. Stavba to nejjednodušší a nejelegantnější ze všech oblouků vítězných, překrásných proporcí a provedení. Cesta vítězná zahýbá na pravo pod návrší, na němž spočívají mohutné tři klenby, dochované nám z basiliky Konstantinovy, soudní a správní to budovy jeho císařství. Hned za ním kulatý chrámek, bývalý to Romulův (zakladatele Říma) a k témuž přiléhající Templum sacrae Urbis (chrám svatého města), vlastně bývalý městský katastr. Oba proměněny v křesťanský kostel svatých lékařů Kosmy a Damiána se starokřesťanskou, krásnou mosaikou v apsidě.

Za nimi, po levé straně, počínají trosky domu Vestálek, antických to panen-kněžek bohyně Vesty, ochránkyně krbu rodinného. Hned vedle jejich domu, jakéhosi antického „kláštera“, stál kulatý chrámek této bohyně, na jejímžto oltáři planul posvátný oheň, jež ve dne v noci udržovati bylo přední povinností oněch kněžek, požívajících neobyčejné úcty. Vidíme tam celé zařízení tohoto bydliště panen, jichž zvláště zasloužilým představeným bývaly tam postaveny pomníky a sochy, namnoze dodnes zachované. Jest zajímavé všimnouti si, že s podstavce jedné vrchní vestálky smazán byl její nápis a jméno, protože táž stala se křesťankou. Těsně na pravo od chrámu Vesty, nyní částečně restaurovaného, přiléhají zbytky budovy zv. Regia, stavby to prý

krále Numy Pompilia, jakéhosi archivu náboženských kultů a příslušného zákonodárství.

Dále napravo od via sacra jest chrám sv. Vavřince „in Miranda“, vlastnictví to vysokého učení lékárníků, presentující se vůči foru portikem ohromných sloupů, zbytkem to chrámu „božské Faustiny a božského Antonina“. Jak mocně pocitovali staří Římané touhu svoji světovládu opřít o metafysické principy, tutéž touhu, jež po dlouhá staletí vyjadřována byla u panovníků křesťanských přidavkem z „Boží milosti“. Proto zařazovali mezi bohy svoje césary a jim co zosobnění říše vzdávány byly pak pocty božské, kámen to úrazu a smrti tak nesčetných mučedníků křesťanských. Tedy celá antika cítila instinktivně touhu po tom, co za našich časů lehkovážně odhodila lidovláda, demokracie, kde vlastně každý občan domnívá se býti sám vládařem svých osudů a jich spoluřiditelem. Zakotvena však jsouc pouze na psychologii davu, nemůže nikdy dosíci tohoto predikátu z „milosti Boží“. Za to z „dopuštění Božího“ možno říci, že vidíme snad lidovlád několik: Mexiko, SSSR., Turecko.

Ocitáme se ve středu náměstí, kde na místě spálení mrtvoly Julia Caesara, postaven byl jeho božstvu chrám, zasvěcený prý Augustem lidskou obětí 300 zajatých rytířů ze strany jeho vrahů. Napravo pod nejznámějším vchodem na forum jsou zbytky před 30 léty odkryté basiliky, vystavené rodem Aemilia a po něm nazvané, veřejné to a soudní etc., budovy, která těsně u posvátné cesty byla vroubena řadou antických krámů. Némý svědek to zápasů Gračchovských reforem! Za zbytky řečniště „božského Julia“, do značné výše pnou se tři elegantní, svérázné korintské sloupy, nejvýznačnější to zbytek chrámu Dioskurů: Castora a Polluxe. Památníci zašlé slávy a hrůzného místa hlavního tržiště otroků, odbývaného kol téhož chrámu.

Ještě dále na pravo již pod Palatínem jsou zbytky chrámu „božského“ Augusta, v jehož bývalé knihovně umístěn byl nejstarší mariánský kostel S. Maria Antiqua. Nyní zahybá via sacra poněkud v levo, přicházejíc k jedinému volnému prostranství, které vlastně bylo centrem veřejného života více než po celé tisíciletí. Tamtéž stál i pozlacený milník Augustův, od něhož měřeny silnice v celé říši. Tudíž skutečný střed světa.

Toto prostranství, na němž do výše ční sloup Focase, císaře východořímského (ze VI. stol. po Kr.), kde bývalo pověstné „jezero Kurtiovo“, legendárního hrdiny starého Říma, vroubeno je dále na levo zbytky budovy ohromných rozměrů, t. zv. basilikou Juliovou. Největší postava dějin římských, prvý, nejschopnější, leč předčasně zavražděný kaisar, triumvir Julius Caesar postavil tuto velikou, veřejnou a úřední budovu vzdušných kolonád, plochých stropů: basiliku. Málo z ní dodnes zůstalo. Jen stupňovitá terasa, na níž byla postavena, se nejlépe zachovala. A na mramorových plochách jejích, jak mne dp. Braitó upozornil, je tolik vyškrábaných nárysů antických „mlýnků“, kruhů a jiných nejrozmanitějších her, používaných vojíny a zlatou mládeží římskou.

V předu prostranství jest ukončeno proslulým řečníštěm, rostra zvaným, odkudž tolikrát rozléhaly se hlasy všech státníků, konsulů a vojevůdců římských. Zde vsutku vznikaly dějiny světa antického. Na pravo za nimi bývaly comitie, volební to místnosti svobodných občanů římských, curia (národní shromáždění), nyní kostel sv. Hadriána. V místech nynějšího chrámu svatých Martina a Luccy, stávaly úřadovny senátu, jeho secretarium. Týž chrám nalézá se vně fora, těsně proti oblouku vítězného Septimia Severa, před nímž pod zemí ukryt leží hrob Romulův s pověstným „černým kamenem“. Nedaleko bývalo spoliarium Sullovo, kde osoby jím proskri-

bované byly vražděny a veškeren majetek jim konfiskován. Za tímto triumfálním obloukem jest i místo, zvané „pupek města“ a moderní spojovací ulice na příčné hrázi přes antické forum: via di Fero romano, která odděluje tyto památky od Kapitolia s palácem senátorským na jeho výšinách. Těsně pod ním, v nepřístupné části fora, jsou krásné zbytky chrámu Svornosti, památníku to z dob zápasů plebejců a patriciů, zbytky chrámu zbožněného císaře Vespasiána a podloubí šesti dvojic státních bohů římských, t. zv. „dei consentes“, jimiž byli: Jupiter a Juno, Apollo a Minerva, Mars a Venus, Neptun a Ceres, Vulkán a Diana, posléze pak Merkur a Vesta.

V zákoutí pak ještě oné větší části fora pod samým Kapitolem osm nádherných sloupů značí zbytky chrámu Saturnova, jenž zároveň sloužil co pokladnice, aerarium veleříše římské. Odtud vzato námi tolik používané slovo erár, erární atd. Svátky boha tohoto saturnalie byly zakončením roku antického, dny nejbujnějšího veselí, kdy i otrokům dostalo se práva zasedati s pány svými u jednoho stolu.

Kol tohoto pyšného chrámu stoupal průvod triumfátorův po clivus capitolinus (svahu kapitolském) nahoru, by tam vojevůdce, dnes co sám Joviš kapitolský ztělesněný, vzdal oběť díků ochránci města, nejvyššímu božstvu celé říše: Jovi Maximo et Optimo. Velkolepý a nádherný jeho chrám byl přeplněn válečnými trofeji všemi předchůdci ukořistěnými ve všech válkách, které kdy vedl Řím. Byl hrdou, pyšnou ozdobou nejvyššího pahorku města: Capitolia. Než však oběť díků byla započata, byli nejvýznamnější zajatci: králové, nepřátelští vojevůdci atd., uškrcením zbaveni svých životů v nedalekém vězení mamertínském, což hlášeno děsivými slovy: „actum est“ . . . Stalo se. Tak zahynuli z nejznámějších Jugurta, král Numidie, Vercingetorix,

hrdina galský a Šimon, syn Jorasův, poslední obhájce Titem dobytého Jerusalema.

Zbytky paláce Augustova.

Kde stávaly pyšné paláce císařské.

Palatin, pahorek nejvyšší nádhery a slávy světa. Pahrbek, na němž sláva imperia římského byla zakotvila po tři staletí a jehož jméno podnes nese každá skvostná budova: palatino, palazzo, palác . . .

S několika stran možno vystoupiti naň. Ze strany západní podle kostela sv. Theodora a pozůstatků ohromných sýpek Agrippových za chrámem Augustovým, nebo na východě podle slávo-brány Titovy skrze nádherný, renesanční letohrádek a zahrady Farnesiánské. Nejmohutnějším však dojmem působí vzestup k němu, pakliže se octneme přímo v labyrintu trosek jeho gigantických paláců. Proto jest nejlépe navštívití jej se strany severní, kde směrem k foru zejí přeletné

vysoké oblouky a zbytky paláce Kalligulova. Vystoupivše nad zbytky chrámu S. Maria Antica, octneme se přímo na rampě tohoto paláce, kudy vjížděli do něho Césarové z Cirku Maxima po proslulém svahu vítězném: Clivus Victoriae. Jaké tu jsou převysoké oblouky, psychologicky tak správně odpovídající hrdosti a vznešeně povýšeným názorům těchto lidí i bohů v jedné osobě. Jak opět krásně zobrazuje moderní doba ve svých nízkých podjezdech, jakoby vchodech do skalních doupat (i v největších obchodních a domovních palácích) svého ducha hmotou zcela zdrceného, svůj duševní návrat k primitivismu jeskynních praobyvatelů země. Vždyť v jich vášně a zvířecí mentalitu upadáme neodvratně krok za krokem, vzdor všemu „pokroku a technickým zázrakům“.

Odtud vystavěl si šílený tento císař, jenž svého závodního koně učinil svým spolukonsulem, arkádový spojovací most až na Kapitol. Než po něm nezůstalo památek. Gigantické zbytky jeho paláce táhnou se až přes casino Farnesiano po celém severním svahu Palatína, dávajíce jen matně tušiti svoje kdysi obrovité rozměry. Na pahrbku samém zůstalo málo stop jejich výstavnosti. Rozkládají se tam jen slavné zahrady farneské, na jejichž jižním okraji podnes zachovalo se podzemní loubí a chodba, v níž 24. ledna roku 41. po Kr. pretoriánští tribunové Chéreas a Sabin ranami ze zadu usmrtili tohoto mladíka, světovládcе, jenž byl pozbyl svůj zdravý rozum po jakémsi horečnatém onemocnění.

Rovněž z paláce Tiberiova, který se byl nalézal na druhém konci obdélníku nynějších farneských zahrad, dnes neuvidíme ničeho kromě několika hlubokých podzemních místností, dávajících tušiti rozlohu a nádheru bývalých nadzemních částí palácových. Za to nejzápadnější, vysokým svahem proti městu oddělená část jest bohatší svými památkami, sice mocně poškozený-

mi, ale vysoce zajímavými. Předně tu jest t. zv. chýš Romulova, zakladatele Říma. I světovládná veleříš římská uznávala za nutné a vhodné připomínati si stále své prvopočátky, před staletími vzniklé. Pročež nejvyšší úctě těšila se tisíciletá tradice založení státu, věc, kterou pokrok a mentalita nedávno se zrodivších států středoevropských zdá se odhazovati od sebe co zcela nepotřebnou věc.

V tomže okrsku, vedle této legendární pomátky, jest zachován s částmi sloupoví chrám velké matky bohů a zvířat: Cybely, k níž ještě západněji přiléhají zbytky lupercalu, božiště to přírodních božstev.

Právě k ústí onoho kryptoportica, v němž Calligula byl zavražděn, přiléhá krásně zachovalý dům Liviin, manželky to Augustovy, matky Tiberiovy, první císařovny římské. Překvapuje přímo svojí malostí. Jest však dobře zachovalým typem republikánského rodinného domu se svým trikliniem (jídelnou), tablinem (salonem), v němž dodnes uchována jest skvostná nástěnná malba nymfy Galatey a Jo. Dále jest tu cella vinaria (vinný sklep), nádvoří se studní, podloubím etc.

Celý střed pak pahorku palatínského od jihozápadu k severovýchodu obsahoval palác Flaviovců, k němuž od Liviina domku se dostáváme podél trosek půdorysu pohanského chrámu Jova Vítěze. Rozsáhlá ta stavba má v rozměrech 150 m zděli a 70 m zšíři. Uprostřed nalézající se peristyl (nádvoří s nádržkou, zde stupňovitou, osmiramennou), rozděloval palác ten na dvě části, z nichž jižnější obsahoval nymfeum, basén vodní s květenou a netušenou krásou architektury. Vedle něho bylo císařské triclinium, hodovní síň, ze které se zachovaly jen nad míru pěkné mosaiky podlah a podzemní zařízení palácové. Za to ze severní části zachován jest aspoň

v nadzemních skrovných zbytcích trůnní sál Domitiánův, posledního to Flaviovice, krutého pronásledovatele křesťanů. Dále bezprostředně na západ s ním sousedící basilika palácová, řekl bych státní a dvorní kanceláře. Na druhé straně pak byla císařská „kaple“, t. j. lararium, místo zasvěcené rodinným, ochranným bůžkům, jež bylo součástí každického antického domu římského.

Pod samým svahem pahorku, ale ještě v jeho „hradní“ oblasti jsou zbytky kadetky císařských důstojníků, t. zv. domus Gelotiana, kde vzděláváno dvořeninstvo a budoucí válečníci. Pro nás stal se tento dům nesmírně zajímavým tím, že na stěnách jeho nalezen grafit (čmáranina), vrytý do omítky jedním z chovanců kadetky. Pod postavou s oslí hlavou, kteráž jest přibita na kříž, stojí mladík, vzdávající téže postavě božskou úctu s hanlivým nápisem: „Alexamenos klaní se bohu“. Snad o tomže Alexemenovi čteme v katakombách Kallistových nápis: Alexemenos pistos en eiréné (Al. víru uchovavší v pokoji). Překrásný to a nečekaný doklad tupení a pomluv prvokřesťanských vyznavačů, jímž vedle nejhorších nactiutrhání, nenávisti a zlořečení, přičítali i „oslí hlavu“. Tedy nic se od těch dob nezměnilo, čili nic nového pod sluncem v hanění a tupení nauky Kristovy a jeho zástupců si ani nejvybranější pokrok moderní nevymyslí.

Jak otřepané, jak bezúčelné jsou všechny výplody zuřivé nenávisti protikatolické, kým-koliv a kdekoliv ještě dnes v naprosté zaslepenosti vůči nejčistšímu zdroji křesťanství metané jménem „pokroku 2000 let starého?! Tedy musijního pokroku.

*

Dále na východ asi stejný rozměr s palácem Flaviovců zabíral skvostný palác Augustův, na jehož troskách ve středověku zbudována t. zv. villa Mills, jež však má býti v brzku odstraněna,

by vykopány byly pozůstatky této významné stavby.

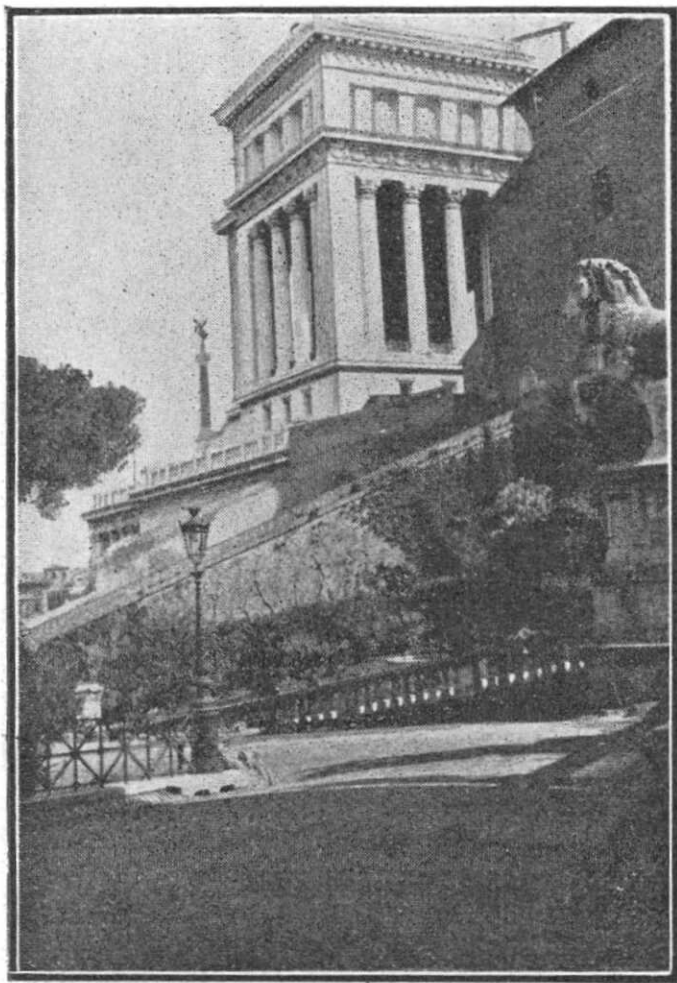
Než přes to jsou i dosavadní viditelná residua tohoto paláce velmi pozoruhodná zvláště v podzemí. Na sever od villy Mills stával chrám Apollonův s jeho velkou sochou. Za to krásně se dochovalo, protože asi zemí zasypáno bylo veliké stadion dvora císařského, snad jízdárna, či cvičiště gymnastův Domitiánem zbudované, Hadriánem opravené, Septimiem Severem znovuzřízené, jak se domnívá Alf. Bartoli, konservátor těchto památek. Rozhodně malebné to pozůstatky nádhery a slávy kultu těla lidského, vyvrcholivšího antikou a s jejím způsobem života neodvratně skonavšího. Nelze jej již vzkřísiti v našich dobách žádným způsobem.

Jižní pak a nejvýchodnější část svahů palatínských zabral zcela pro sebe dnes v rozvalinách se nalézající palác Septimia Severa, rodem Afričana, který prý se ani pořádně latinsky nenaučil. Pro požitok oka svých krajanů, od Ostie do Říma přicházejících, na tomto místě dal vybudovati palác, zlatem a nádhrou se daleko třpytící, vysoko převyšující tu bránu kapénskou. Rozvaliny z pahorku paláců palatínských dodnes působí nejmalebnějším a nejmocnějším dojmem, hlásající tak výmluvně pomíjejícnost svou i všech jiných pyšných staveb, jakoby volaly: „Fuimus Illia quondam.“ Vrcholem světa byly jsme kdys ...

Pravý střed imperia.

Přesahoval sice Palatin výstavností, nádhrou a velkolepostí daleko, daleko všechny naše možné představy a pojmy. Leč přes to nebyl vlastním centrem říše, jíž při silném náboženském citu starých Římanů byl a zůstal Vyšehrad,

božstev státních posvátný Kapitol. K němu upíraly se zraky všech a na něm byl jediný a důstojný cíl a zakončení všech triumfů . . . obětmi díkůčinění: Jovi Maximo et Optimo. Jest nanejvýš přízračno, že i nejtyranštější císař římský jediné

Vstup na Kapitol u chrámu Ara Coeli.

věci neopomenul a nepodceňoval: dáti se totiž prohlásiti nejvyšším veleknězem, jenž slul pontifex maximus, ztělesnitel to a nositel nejvyšší duchovní pravomoci a síly Římany porobeného okrsku země. Vždyť jemu příslušela i obsáhlá politická moc, jak vůči komitiím, tak i vůči senátu samému. V některých věcech dokonce byla větší

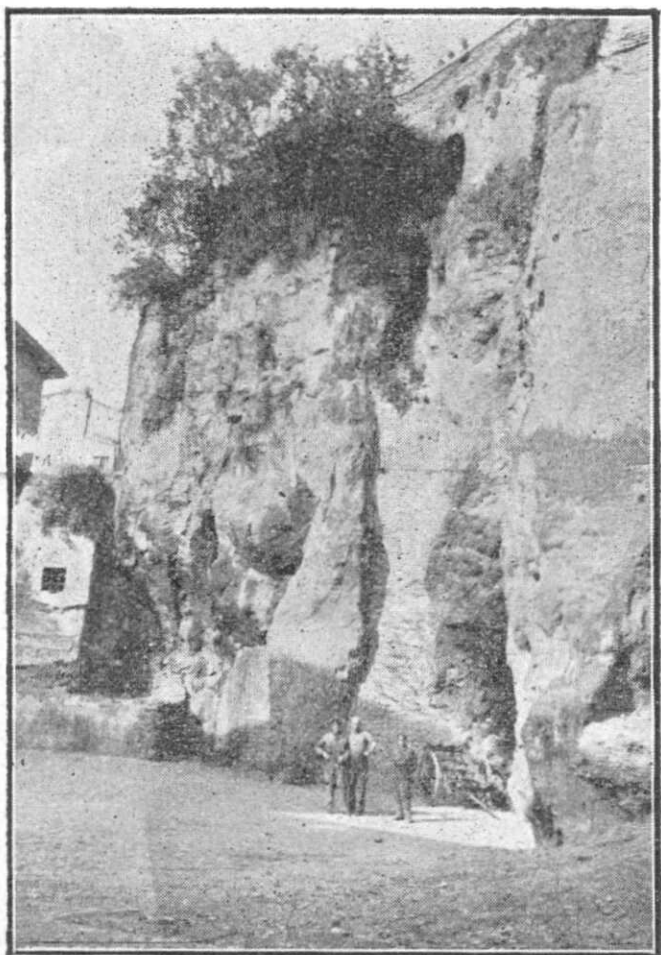
než u konsulů. Pročež ani císařové necítili se dosti mocnými, dokud ve své osobě nespojili i tento nejvyšší náboženský úřad.

Nejdůležitějším středem říše byl proto vrch Kapitol, na němž se vypínala nejvelkolepější svatyně Jova hromovládného, nejvyššího a nejlepšího boha, jak jsem se o tom již v předu zmínil. Podle něho byl opět druhý chrám ženskému božstvu, jeho choti Junoně, zvané Moneta.

Oba tyto chrámy zmizely s povrchu zemského, ale co se na Kapitolu zachovalo, byl palác senátorský, přeměněný v státní archiv imperia, t. zv. tabularium (obdoba zemských desek), který svojí typickou zadní frontou a věžičkou obrací se na forum. Přední průčelí jeho vévodí náměstí kapitolskému, zvanému piazza del Campidoglio. Nyní jest sídlem správních úřadů hlavního města. Severně po jeho boku nalézá se proslulé museum kapitolské, jižně pak rozsáhlá budova paláce konservatorů, chovající nyní i nové kapitolské museum, zvané Mussoliniho a obrazárnu. Mezi prvými dvěma budovami s výhledem na forum, umístěn byl nedávno pěkný parčík s monumentálním memoriálem padlých fašistů ve službě záchrany vlasti.

Uprostřed náměstí nalézá se bronzová socha císaře Mark Aurelia, jediná bronzová antická jezdecká socha, dochovaná na naše dny. Vpředu po obou stranách prostranného schodiště jsou sochy Dioskurů co krotitelů koní. Leč tím není komplex budov kapitolských ukončen. V místech, kde asi stávala nejvyšší tvrz „arx“ s pověstnými husami Manliovými, které kdysi zachránily Kapitol před jeho dobytím Gally, na čistě severních svazích a výšinách vypíná se proti piazza Venezia pomník Vittorio Emanuele II. co symbol sjednocené Italie. A vedle něho na nejvyšším temeni pahorku známý chrám mariánský Ara coeli (Oltář nebes).

Týž chrám postaven jest prý na místě, kde prvému císaři římskému Augustovi předpověděla dle legendy Sibylla z Tiburu, že se jeho nástupcem stane dítě. Dítě, které přijdouc s nebe, narodí se z panny a stane se nepřítelem oltářů. Císař na to dal na nejvyšším místě hradu zbudovati oltář s nápisem: „haec ara filii Dei est“. A v basilice po levé straně ukazuje se místo tohoto bývalého oltáře. Chrám sám působí dojmem starobylým a silným. Jeho mohutná sloupová řada chová v sobě i sloup s nápisem, že pochází z ložnice Augustovy. Vystupuje se k němu po mohutném schodišti hned vedle schodů kapitolských. Starobylost jeho hlásána je dvěma ambony (kazatelnicemi pro čtení zvlášť epištol a zvlášť evangelia), mramorovou kosmatskou podlahou, nádhernými oltáři a náhrobky, jakož i proslulými obrazy. Strop svatyně zlaten jest zlatem, ukřištěným Turkům u Lepanta. V chrámě vystaveno jest pod oltářem tělo blahosl. Giovanni da Triora, minority, umučeného v Číně r. 1816. Ale nej památnější chrámovou věcí jest il santo Bambino, soška zázračného Jezulátka, chovaného ve zvláštní kapličce. Jest ověšeno nejrozmanitějšími devotionáliemi, takže děťátko je vlastně kolokol obklopeno jen zlatem. Tvář pražského Jezulátka, známého dobře po celé jižní Americe, se mi však více zamlouvá po stránce esthetické. Ježíšek-Dítě! Opět mohutný symbol. Dítě, vládce pokoje, kdy lev pokojně kráčet bude podle telátka, vlk neublíží beránku. Dítě, jemuž náležet bude království nebeské. Dítě, klíč života mystického, k němuž nejsnadnější cestičku ukazuje rajske kvítko sv. Terezie Ježíšková z Lisieux.

Skála tarpejská.

Skála tarpejská.

Celý pak vrch kapitolský směrem jihozápadním otočen byl sráznou a strmou skálou, ve starověku prý až 170 stop, t. j. as 50 m vysokou, s níž shazování odsouzenci k smrti. Za válek občanských pak četní proskribovaní občané, jichž statky pak zabavovány.

Suggestivně-nenávistná kniha Macharova, vedle různých kotrmelců, na př. „v zahradě L. Crassa rostlo šest krásných, starých stromů lotosových“ (str. 90), jež mne upřímně rozesmály, chová na str. 57, 58 náramně komické líčení prá-

vě o této skále. Fantasticko-básnický historik popisuje tu, kterak v zahradě německého hospitálu ukázala mu za zpropitné 1 liry obtloustlá žena „pár skalních balvanů, dole nějaké domky“ a doprovází to výsměšnými slovy: „Říman vám ukáže všechno, co jen chcete vidět... Stěny Kapitolu se sesuly jistě už bezpočtukráte, tarpejská skála zmizela — — — ale lidé ji chtějí vidět — tedy tady je. A tu starou paní to živí a dobře živí.“

Nenapadlo by mi o této perle cestopisného líčení se ani zmiňovati, kdyby o ostatních památkách křesťanských tento náramný znalec Říma podobným tonem a na podkladě podobných znalostí se nevyslovoval. Posvítíme si trochu na ně. Vybájená zemětřesení opomím.

Když jsem se chystal na cestu, náhodou zahlédl jsem v italské knize: Diego Angeli Roma, chovající spoustu archeologických památek římských, obrázek skály v nějaké ulici a pod ním slova: rupe tarpea. Tedy skála tato existuje, snad dodnes! To si ji v Římě vynajdu. Běru do ruky Griebense Italien 1928. Ejhle! v nejzazším koutku čtverečku 16, II. pláněk římský, těsně pod Pal. d. Conservatori dokonce v písmenkách M Capitolino, čtu drobounký tisk: Rupe Tarpea. Tedy ona existuje dokonce ještě r. 1928! Jelikož od té doby Řím, pokud vím, žádné zemětřesení nenavštívilo, musím ji tam najít. Posvítím si na to z gruntu. Vidím na plánu západně od paláce senátorského via di monte Tarpeo. Stoupám jí nahoru a na konci jejím, těsně před vysokými schody, dolů vedoucími, je zahrada, dnes nějakého musea, zcela podřadného (snad zemědělského či pod.) Zde by mohla býti ona „tlustá panímáma, co usmívá se a povídá: „Eh, monte Tarpeo? — Si, si!“ Německý hospitál tam už dávno není, ale domovník ukazuje mi cosi jako místo skály tarpejské. Vidím kolmý sráz skalní as 15 m hluboký, tvořící zadní stěnu domku z uličky, přilepené na skálu.

Seběhnul jsem oklikou dolů a skalní stěnu stiskl do své kamery. Tedy první kořist.

Leč místo to neodpovídalo označení na plánu. Vylezu po schodech nahoru a první uličkou směřuji severně pod palác konservatorů. V místech, na plánu naznačených, t. j. západně, nalézá se tam parčík. Serpentina ze zdola na Kapitol vedoucí má přes něj nalevo odbočku. U balustrády stojí tam hlouček cizinců, průvodčí jim něco dole ukazuje. Honem se přitočím, abych zvláštní náhodou zaslechl slova: „and that rock Tarpean you see there, please, down!“ (tu skálu tarpejskou pak vidíte, prosím, dole). — Jaká to šťastná náhoda!

Nakloním se přes zábradlí... a dole skála přes 25 m! Vidím značné prostranství před ní a uličku sem vedoucí. Jako na koni hned jsem byl dole, oběhnuv příslušnou skupinu domů a ejhle: z via di Tor de Specchi uzounká ulička: vicolo di rupe Tarpea vede mne přímo k cíli. Chystám se fotografovat a z blízké zámečnické dílny vyběhne mi ochotná stafáž. Myslím, že by si leckterý posměváček rozmyslel s těchto „pár balvanů“, jichž autenticita co skály tarpejské jest tím vším naprosto zaručena, seskočiti dolů...

Ach vínko, vínko, ty rajský, zlatý moku z Castelli Romani, z Frascati, z Velletri etc., etc., jak líbezně chutnáš nám severanům, zvyklým na naše alkoholisované nápoje a umělé míchaniny, jimž říkáme vína! Jak se to při tobě snadno a rychle básní — dle Vymazala — a povídá o všem možném, hlavně čtenářům, kteří chudáci všemu slepě věří... Sděluješ znalosti s prominutím vědomostí. Bud' zdráva, ty révo zázračná!

Dialog s Marc Aureliem.

Jdu zpět na Campidoglio, náměstí to kapitolské, abych prohlédl si a pozdravil císaře filosofa,

jemuž pan mistr-básník Machar píše tak nadšené hymny. Ach, i já ve dnech své zatemnělosti, spatřoval jsem cosi velkého v těchto jeho listech „Myšlenkách“. Podnes chovám tuto jeho knížku (vydání Laichtrovo, sv. XXIV.), před 20 lety mnou zaškrtanou na nejlepších místech. Myšlenky psané svoji vlastní duši: ta eis heauton.

Vzpomínám dob, kdy i já opájel se takými „Schöngeistereien“ — krasořečňováním podobné-

Náměstí kapitolské s M. Aureliem.

ho rázu. Píval jsem tenkrát jen sodovku (býval jsem také abstinents). Snad ta působila tak na můj mozek. Přešly však bouře životní přes moji hlavu, sešedivěla v nich a v té kruté škole života rozpoznala prázdnotu a jalovost takých frásí, jež snad dělají dobře po tučném obědě, když o nich člověk rozmlouvá s cigaretou v ústech anebo při černé kávě. Krásně se tu deklamují, dá se esthétsky i o nich hovořit. Leč v utrpení, v nouzi a bídě dráždí žaludek jen k reakci zpětnou peristaltikou . . . taková morální vodička z cukru. Síla

příkaznosti jim chybí zcela. Inu laciný, falešný surrogát morálky! Padělek!

Rozpomínám se na to vše a hledím císaří-jezdci na břichatém koni v jeho bronzovou tvář.

„Zdráv buď Césare, Marc Aurelie, imperatore! Ty jediný z bronzu jsi se dochoval dnům naším. Jedině omylu, žes pokládán byl za Konstantina, děkuješ svoji dnešní existenci. Imponovaly mi kdysi tvoje myšlenky, dokud jsem nežil a nemyslel sám... Imperatore vševládný, nyní, když tvoje tvář zjevuje mi vše, chápu tebe, ó filosofo stoiku na císařském trůně!“

Marc Aurel nehybný sedí na svém koni. Snad mne neslyší vůbec. „Jak krásná slova tvá na pohled, leč jaké to ledové zoufalství, jakou beznadějí, resignaci nejzazší ukazuje mi tvoje dlouhá, jemná tvář. Prožil jsem chvíle podobné, kdy jen slova papíru sdělená ulevovala duši, aby neroztrhla se bolem. I tys poznal kouzlo tohoto tak laciného léku bolavého nitra. Proto psal's stesky a pravidla své duši.“

Ani slůvko nehýbe rty mrtvé té sochy jezdce.

„Příteli, pověz mi, jaký to úžasný smutek sformoval v rysy bolesti nehybně krásnou tvoji tvář? Vždyť jsi měl všechno, co srdce ráčí. Alešpoň tak myslím. Bohatství, moc, krásu, splnění všech přání na pokyn tvůj, ženy, slávu.... Vrcholky bytí lidského ti byly domovem. Než, jaký to červ hlodal duši tvoji, že stala se tak tvrdá, tak chladná, tak beznadějně zoufalá, jako ten bronz mi ji ukazuje dnes... Proč?“ Žádná odpověď...

„Snad nemoc hlodala ti v nitru, či byla to nevěra ženy milované? Či neúspěchy válečné? Či starosti tě znepokojovaly nad synem nezdárným — — z gladiatorské prý byl krve, ne z tvoji — jenž po tobě dosednuv, po zavraždění svém senátem proklet byl kletbou strašlivou. Sochy jeho

rozbity, v prach povaleny. Tys odpoutal se ode všeho, ó smutný stoiku. Cos našel v náhradu?“

Socha mlčí. Jen výraz tváře jakoby bolestněji zíral na mne.

„Jen chlad a stíny smrti byly ti za vše odměnou. Jaká to prázdnota. Jaké zoufalství, žes nenašel smysl života. Nic, co by tě k němu pou-talo i v mukách, útrapách. Žádná hvězdička spá-sy nezasvitla tobě v bouřích mořských a zem-ských života tvého? Ubohý! Příliš šťastným zů-stals v životě vnějším při nitru svém rozedra-ném. Což neviděls umírat v mukách ty, jež i v smrtech nejděsnějších sílilo cosi, čemus neroz-uměl, ó filosofe nešťastný? Vždyť o tom posel-ství radosti musil jsi se doslechnouti, když tam v hrobce u Domitilly, císařské to neteře, ukazují dodnes křesťanské hroby tvých rodičů!“

Socha zarytě mlčí. „Na dosah ruky měl jsi nevýslovné štěstí. Spásu života svého a přeplnění jeho jasmem, radostí v Tom, jenž novým činí všechno. Co zabránilo ti? Snad přílišná učenost to tvoje byla. Filosofové, milácci, jak v Kvád-sku na Hronu, tedy v naší RČS, jsi je byl vypo-čítal. A tys neprohlédl jejich srdce a ledví? Im-ponoval ti Epiktét, propuštěnec, jenž ani slůvkem nepomohl spoludruhům v otroctví? Jak krásně horlilo se Senekovi — miliardáři na naše pomě-ry — proti nemravům a lačnosti peněz. Jak hře-jivě dovedl psáti o chudobě, on, chudáček chudý! Či ten krvavý vyděrač Numidie, Sallustius — napravovatel zkažených mravů? Což neprohlédls jejich planá slova, těch filosofů-pokrytců pod-vod, ty císařský mudrci na hřbetě koňském tu přede mnou?! Mluv!“

Mrtvolné ticho — jedinou odpovědí.

„Kéž bys byl poznal té radosti, toho opoj-ného štěstí, když duše zakotvila v Jediném, jenž sám jest bez proměny. Kéž místo Vindobony, dravých proudů Dunaje, byl bys poznal, co je to

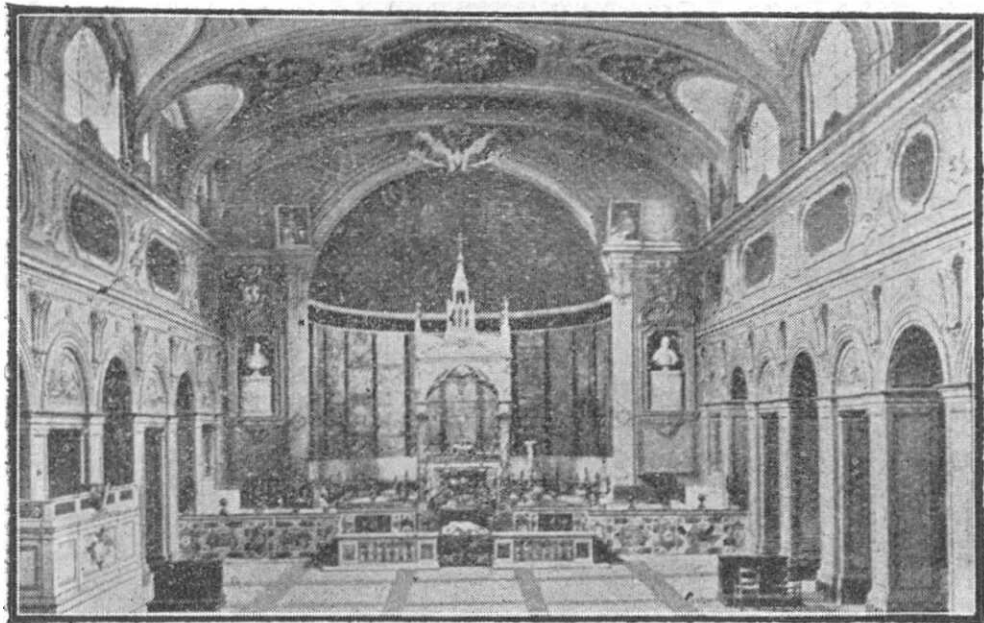
spočinouti tam, na onom druhém břehu . . . břehu Věčnosti. Oč výše, než i onen indický jog, neznající radosti ani jasu lásky, vznáší pochodeň svoji ten opojný Pavlův hymnus věčnosti: Chairete en Kyrio pantote! Palin lego chairete! Radujte se v Pánu svém, buďte veselí vždycky a všude! Opět pravím, radujte se! Vždyť o nich všech dosti zpráv podávali tobě pochopové tvoji, kteří na tvůj rozkaz mučili ženy, před očima matek rdousili děti, rozdírali železem prsy pannám a podobné. Což málo krve křesťanské naprolévali se katané tvoji?“

Nejmenší zvuk se nehnul vzduchem.

„Ó, filosofe soucitu, humanity, rovnováhy duševní, jenž tak krásně o všem tom povídáš, o spravedlnosti, respektu k ostatním, hádankou mi jest, proč krutěji než Trajan, Hadrián, pronásledoval jsi ony, kteří svět nadpřirodní, metafysický výše cenili než i svůj život pozemský. Proč kontrastují tak ohavné skutky se sladkými a krásnými slovy morálky tvé, o níž pan Em. Peroutka v té knížce povídá: „té morálky stejně vznešené, jako má křesťanství“, (proč tvoje morálka křižovala, stíнала, mučila sestru svoji?). Tys nevěděl si jiné odpomoci, než kruté vraždy těch, jichž duši nechápals? Mělo to snad býti stéblo tonoucího v té prázdnotě a beznaději vnitřní zkáze zpropadnuvší antiky? Všecko bych chápal, se vším snad se smířil, než probůh, proč ty, tak mírný, tak velebný filosof, dopouštěl ses v očích lidí starověku té největší surovosti? Ty, když rozkázals, aby psům na pospas, krkavcům, snad supům zůstala těla těch, jichž duše i nad tvou zlobou triumfovaly. Ani hrozbami muk, ani smrtí nebyly zlomeny. A stejně krutě trestals každého, kdo poslední ten akt lidskosti jim byl prokázal. Smysl přec v tom nebyl žádný, jen ubohá, bezmocná zloba. Ó, zodpověz se z toho, ztělesněná humanito antická!“

Hrobové ticho. Jen zeleně bronzová tvář strnule zírala vpřed...

„Takými v praxi byly myšlenky tvoje, jež dle pana Machara měly spasiti svět! — Jak tě lituji!“

Chrám sv. Cecílie v Zátiběří.

Oběti tyranovy.

Svědectví zbytečné a bezúčelné krutosti Marc Aurelioovy, toho „nejlidštějšího“ filosofa starověku vůči na poli válečném padlým vyznavačům Kristovým dodnes hlásá půvabný chrám za Tiberou, chrám zasvěcený hrdinné panně sv. Cecilii. Nelze bez mocného pohnutí mysli navštívit místa ta a hlubokou úctu vzdát slabé patricijské dívce, již víra uschopnila k nadlidským činům, k nadlidské hrdinnosti.

Krásně o ní vypráví dr. J. Kulač ve svém „Průvodci Římem“, str. 126: „Vznešená panna a mučednice Cecílie náležela k patricijské a sená-

torské rodině Caeciliů. Byla zasnoubena vzácnému a bohatému římskému patriciovi Valeriovi, jež však obrátila na víru. Biskup římský Urban pokřtíl pak Valeria i jeho bratra Tiburcia. V tom právě rozpoutalo se kruté pronásledování křesťanů od císaře Marka Aurelia, jenž zakázal i pohřbívání křesťanských mučedníků. Tiburcius a Valerius nedbali tohoto zákazu a při jednom takém pohřbu byli chyceni a odsouzeni k stětí hlavy. Když oba bratři byli vedeni na popravu ven za hradby, cestou přesvědčili o pravdách křesťanských i jejich popravě velícího důstojníka Maxima. Týž prohlásiv se křesťanem, byl společně s nimi popraven, t. j. umučen olověnými pruty a koulemi. Cecilia pohřbila těla těchto tří obětí, hrdinů na via Appia v katakombách. Byla však prozrazena, ale dříve, než byla vedena na soud, postoupila celý svůj dům v Zátibeří senátorovi Gordinánovi, aby jej později daroval církvi římské. Před soudci statečně vyznala, že jest nevěstou Ježíše Krista a přijala s plesáním trest: odsouzení k smrti v horké lázni vlastního domu. Celý den a celou noc snášela tam bez účinků žár lázně, pročez zavolán kat, aby ji stal. Třikráte mečem udeřil o její šíji a opustil ji, ležící v tratošti krve. Svatá panna žila však ještě plné tři dny, zahrnuta všemožnou péčí křesťanských spolubratřích. Ve slavném průvodu pohřbena pak byla biskupem Urbanem v hrobce rodiny Caeciliů v podzemním pohřebišti na via Appia.

Roku 822 vyzvednuto papežem Paschalem I. netknuté tělo její z tohoto hrobu a přeneseno do kostela, zbudovaného v dřívějším domě světice, pod hlavní oltář do mramorového sarkofágu, kdež r. 1599 opět komisí nalezeno zcela neporušeným. Polohu panenského těla jejího nejlépe zachytil sochař Maderno v proslulé své soše této světice. V tomže oltáři nalezena pak těla i ostatních obětí stoického císaře: Valeriana, Tiburcia, Maxima.“

V chrámě, zdobeném obrazem Quida Reniho: Stětí sv. Cecilie, možno dodnes viděti zbytky starořímské domácí parní lázně, v níž tato hrdinka bezúčelně byla mučena a v podzemí pak navštívití dobře zachovalé základy jejího domu s celým rozdělením stavby, dokonce i obilní spižírnu. Křestanství, jemuž se hlavně vytýká Pavlovo: *mulier taceat i ecclesia* (žena, mlčiž v církvi, při obřadech), postavilo vskutku ženu na roveň muži. Nezná především rozdíl mezi nimi při největší poctě své, t. j. povýšení na oltář. Nesměšuje a nepřehazuje povinnosti a práva pohlaví jednoho na pohlaví druhé (a to zcela správně ve smyslu nejmodernějších poznatků fyziologických i psychologických). A nebýt rázného opatření Pavlova v provotních církevních shromážděních, kdo ví, zda by se tyto nebyly nějak zvrhly ve smyslu nynějších spiritistických sedánek, kde především ženské medium vede hlavní slovo.

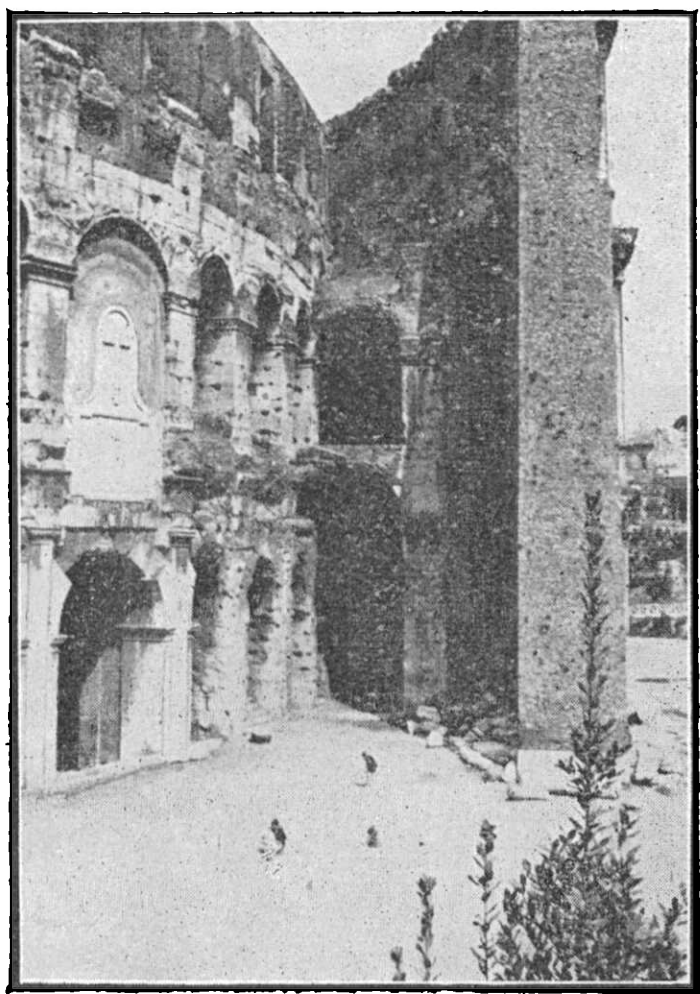
Jinou takou vzácnou památkou anticko-křesťanskou jest kostel dvou císařských důstojníků-mučedníků, sv. Jana a Pavla, který dodnes vydává nejvýmluvnější svědectví jejich urozenému rodu i majetku. Chrám, vystavený na jejich rozsáhlém, bývalém domu, ukazuje jasně, že blahá zvěst nauky Kristovy nebyla jen poselstvím radosti pro otroky a vydědence, ale že i lidé vším pozemským štěstím zahrnutí ji s nadšením přijímali, a co hlavního, i neohroženě vyznávali. Tento význačný památník se datuje sice z doby pozdější, a to z panování jiného „vzoru“, moderním pohanům tak drahého, t. j. z dob Juliána odpadlíka.

Chrám tento, proslavený svojí překrásnou zvonící v stylu langobardském zbudovanou, nachází se na samém úpatí pahorku Coelia a jest dnes spravován řádem passionistů, jehož zakladatel sv. Pavel z Kříže leží ve skleněné rakvi v

postranní kapli. Svatí Jan i Pavel byli důstojníky císařského dvora Juliánova. Když týž odpadl a byli nuceni obětovati modlám, odepřeli tak učiniti a byli na rozkaz císařský, vzdor tomu, že tento odpadlík dobře znal, jak krev mučedníků se stává semenem nových křestanů, potají stati ve svém domě. Tohoto značné a poučné zbytky byly odkryty teprv koncem minulého století pod základy kostela. Zde nalezeno celé rozdělení jejich domu. V tablinum (salonu) fresky pohanského rázu, doplněné skvostnými symboly křesťanskými, zvl. t. zv. postavou ženy (orante), modlící se s roztaženýma rukama po způsobu starokřesťanském. Nalezena i místnost jejich popravu a obrazy, kterak jednoho z vojínů-mučedníků prosí o přimluvu senátor Pammachius a jeho žena Pavlína (ze IV. stol.). Dále obraz dvou mužů a ženy (sv. Crispus, Crispianus a Benedicta), kteří na hrobech jejich byli jati a později rovněž stati. V odděleném výklenku uložena jsou těla těchto hrdinných svědků Kristových, o čemž právem sděluje dr. J. Kulač: „tento novodobý objev potvrzuje staré římské tradice, které tak lehce se popírají od pokrokářů. Mramory, obrazy a náhrobky mluví však jasně. Z katakomb a těchto míst, posvěcených krví apoštolů a mučedníků, docházejí křesťanská dogmata, od církve římské bez porušení dochovaná, svého nejkrásnějšího potvrzení.“

Vskutku, tak mnoho nečekaného svědectví dostalo se církvi katolické právě nálezy posledních dob! Mne osobně pak z kostela nejmocněji dojal obraz mladistvého rodáka, světce z Assisi Gabriela Possenti, jenž v nedávných letech žil ještě mezi námi a o jehož prapodivném obrácení jsem se byl zmínil v třetí kapitole knihy. Tak mladičký život a tak dokonalý. Ještě za života příbuzenstva stal se blahoslaveným, podobně jako jiný zářný vzor ctností, roztomilý květ raj-

ský sv. Terezička z Lisieux. Náhodou se stalo (ač-li vůbec existuje náhoda v žití lidském), že představená českého hospice v Římě, ct. mater Alcantara, vyprávěla mi případ podivuhodného uzdravení jisté chovanky klášterní v Chrudimi právě přímluvou tohoto mladistvého světce.

Koloseum od východní brány.

Kapitol mučedníků.

Nejmohutnější a nejdokonalejší památka utrpení našich otců za neobsáhlý dar víry Kristovy nalézá se právě nedaleko odtud na samém počátku fora tam, kde později umístěn byl vítěz-

ný oblouk Konstantinův. Zde nalézá se ještě dnes pověstná meta sudans, zbytky vodojemu a vodovodu pro potřeby cirku, zvaného amfitheatrum Flavium aneb Colloseum.

Nejskvělejší památník to nejohromnějších obětí krve a životů, jež se tu nerozpakovaly položití nesčetné zástupy křesťanské, aby jimi vydaly svědectví o pravdě Kristově. Svě přesvědčení, svoji víru si uchovaly až do spárů smrti. Výsostná památka jejich hrdinství, jež proto právem nazvána Msgrem Gaumem: Kapitol křesťanství. K témuž vzhlížení můžeme s daleko větší úctou a zbožností, než pohané tak mohli činit k svému Jovišovi, k svému středu města a říše. Koloseum zve se pak pro svoji ohromnost a velikolepost, zkrátka pro svoje kolosální rozměry.

Stavba, uchvacující svojí velikostí, která již Goetheovi vynutila slova nejvyššího obdivu: „Když se člověk na ni dívá, zdá se mu vše ostatní malým. Je tak veliká, že se ani nedá její obraz zachytiti duší.“ Jest to vskutku nejpyšnější pomník římský. „Bylo to slovo, kterým promluvil římské císařství — slovo důstojné svého tvůrce“, praví o něm Machar ve svém Římě (str. 112). Stavěti je počal Vespasián a po něm za 8 let, r. 80 p. K., dokončil je Titus. Výška obnáší 49 m, šířka dolů se svažujících sedadel asi rovněž tolik, osa elipsy 156 a 188 m. Zevně rozděleno jest na tři patra a byly vystavěny: dolní v dorském, střední v jonském a vrchní v korintském stylu. Arkády a chodby jednotlivých pater byly plny mramorových výzdob, soch bohů etc., etc. Divadlo mohlo pojmuti ca 80.000 lidí, jichž počet mohl býti zvýšen na 100.000. Přístupno bývalo vždy zadarmo, co projev nejvyšší přízně císařské.

Stavba ohromná, pomník, jenž téměř dva tisíce let vzdoroval slunci, deštům, vpádům, drancováním, středověkým bojům a ničení všeho dru-

hu, kdy zejména z jeho zdí postaven celý palác Venezia v centru města... A ještě dodnes nás tolik udivuje tato stavba, slovo důstojné svého tvůrce. A kdože byl jeho tvůrce? Císař Titus zakopal v něm sice „řeku zlata“, ale stavitelem jeho byl Gaudentius, týž, který později se stal křesťanem. A víru svoji zpečetil svojí krví, jak to o něm hlásá kámen mramorový v kryptě sv. Martiny, dcery konsulské a mučednice na samém fóru římském. Věc nadmíru zajímavá, zvláště pro takého nepřítele křesťanství, jakým se ukázal býti pan syn Heliův, takto emeritní bankovní úředník firmy Rothschildovy a Bodencreditanstaltu ve Vídni.

Stavba, v níž nevycházíme vskutku z úžasu, zejména nad tím, jak také massy lidstva mohly býti směstnány na prostore nepatrné a při tom mohly se všech míst a vše tak nádherně viděti. Dokonce během pěti minut mohly se vychrliti ven, na ulici. Tak důmyslně bylo tu vše rozděleno a propočítáno, bez jakýchkoliv znalostí dnešního počtářství, rýsování atd., atd. Dovedli bychom ji dnes?

Na místech, kde před samým zlatým domem Neronovým umístěna byla nádherná jezera téhož paláce a kde týčil se as 26metrový kolos sochy téhož císaře (podezdívka jeho dodnes jest uchována), tam za ohromných obětí lidských: zločinců, zajatců válečných a též i křesťanů, vystavěn byl tento div architektury starých. Při tom asi zlatý palác Neronův skýtal hojně stavebního materiálu.

Nelze proto vytýkati středověku nějakou sveřepost či neúctu k památkám, když sám císař římský za necelých 20 let zbořil a rozmetal tento nejnádhernější palác, aby z jeho zdiva zbudoval svoje divadlo Flaviovců, jak Colloseum se zvalo a velkolepé Titovy lázně. Ostatně v II. díle knihy zmíním se o tom více.

Amfiteater pak byl stavěn tak poctivě, že přežil věky a snad ještě přežije další... tento památník nejvyššího vzepjetí antiky, památník ukrutenství bez hranic a mezí, památník třistaletého zápasu náboženství lásky a lidskosti se starým světovým názorem, aby posléze stal se památníkem konečného vítězství!

Kapitol mučedníků!

Kdo jest to mučedník, martyr? Slovo řecké klasifikuje jej co svědka, člověka, jenž nejvyšší obětí statků, zdraví, posléze života vydal svědectví pravdě víry své v Toho, jenž smrtí svojí přemohl svět. Člověk, který celým tělem, celou duší žil pro svoje ideály nadzemské, jenž ale, jakmile k vůli nim se dostal do tragického konfliktu s mocí veřejnou, neváhal podstoupiti ani nejhorší muka, ani nejpotupnější smrt. Člověk tedy, jenž obětí života stal se i nám svědkem existence hodnot metafysických, nadzemských, náboženských, jich zárukou a hlasatelem. Morální síla této oběti jest právě, která zapojuje ji v život nezničitelný, věčný. Dává jí záruku nesmrtelnosti. Proto nalézá i moc osobního příkladu rozněcovati a zapalovati jiné toužící a hledající zdroje věčnosti. Proto krev mučedníků byla a zůstane nejmocnější vzpruhou, síměm následování, povzbuzením k svatosti novým křesťanům!

O sancta sanguis martyrurum, semen christianorum!

Mučedník za ideu, toť typ čistě arijský. Zde máme ztělesněno vpravdě ono Kristovo neodpláceti zlo zlem. Stejně Pavlovo: nedejte zlu vítězství odnésti nad sebou, ale dobrem zlo přemáhejte! Ač byli namnoze ve většině ve vojsku (na př. celá X. legie Trajanova byla křesťanská), v úřadech, v okolí císařském, nikdy nenapadlo jim revolucí, krveprolitím se osvoboditi od těchto nesmírných útrap. Nýbrž raději snášeli to vše, do-

kud posléze ohromné oběti, jich hekatomby, neobměkčily srdce pohanů a v Konstantinovi nenastal obrat k lepšímu. O toho ubohého proroka jasnopoljanského! Lva Nikolajeviče Tolstého, jehož dřív jsem býval nadšeným ctitelem, slepého starce, jenž racionalisticky rozebíral náboženství a je ničil svým nihilismem. Místo, aby se mu přibližoval prožíváním a vřelým srdcem lidským, jež dle slov Pavlových prozařuje správně zrak duše naší k poznání těchto veškerých tajemství. Ubohý „třináctý“ apoštol Kristův, destruktivní analysator, místo konstruktivního tvůrce, který nepochopil toho všeho a svým učením má lví podíl na bídě a nynější katastrofě své vlasti, svaté, žírné Rossie. Nebudoval, ale rozvracel a ničil. Proto již dnes z něho nic nezbylo.

Správně poukazuje na to Georges Batault ve své essay „Le judaism et l', esprit de révolte“, že duch vzpoury, revolucí je vlastní rasse semitské, kterýžto fakt dokládá a sleduje v celé historii lidstva.

Jak majestátní jsou zbytky tohoto téměř divu světa, obcházíme-li je z vnějšku. Jaké pocity nezapomenutelné vybavují se v duši konvertity, jenž tu právě uvědomuje si nejlépe úžasnou sílu a krajní výšiny duší hrdinných... a svojí milostí Boží právě překonanou ubohost propasti, která zeje mezi odpadlictvím a mučednictvím. O kéž by se mohl přenést do dob, v nichž tito heroové víry ani vteřinu se nerozpakovali žhoucí lásce duší svých dáti v oběť i ty „duše“ svoje samotné.

Vcházím hlavním vchodem z fora, kudy asi gladiatoři vstupovali. Ocítám se v elipsovitě areně z pola zasypané a ploché, zpola odkryté, aby bylo možno spatřiti přerozmanité místnosti a zařízení, jimiž se dalo prostranství toto přeměnit, ať v jezero aneb v divokou krajinu, v niž vpuštěny byly pak lité šelmy k zápasům s gladiato-

ry, nebo aby před očima tisíců trhaly a rdousily nešťastné oběti kruté antiky. Ano, zde to bylo, kde sta a tisíce našich spolubratří vykrvácelo za to, abychom my svobodně a volně vyznávatí mohli tutéž víru jejich! Bratří a sestry, jichž oběť nesmírná stále a stále na místech těch vznáší se k nebesům a prosvěcuje, přetavuje duši lidí vratkých, chabých, mátožných! Místa jejich zápasů posledních a jejich nehynoucí slávy! Ano, zde to bylo tam na oné jižní straně. Tam stávaly pyšně tribuny císařské. V plném lesku dvora svého sedával tu císař římský v největší nádheře a bezcitnosti, aby se tu kochal jedinečnou podívanou: krví, prolévanou zajatci, otroky, lidmi otrlými v příšerných zápasech gladiatorských. A krví, vlastně umíráním svatým, nesčetných zástupů křesťanských, rozsápaných zuřivostí hladových šelem všeho druhu. Zlaceným bronzem pokryta prý byla místa sedadel císařských v prvních řadách amfiteatru. V téže řadě sedala všechna kollegia kněžská i cudné panny Vestálky, jimž tyto podívané nepřipadaly zcela nic ukrutnými ani hnusnými.

Jelikož celý římský život prodchnut byl zásadou: ab Jove principium (od Joviše počátek), zahajovány i tyto kruté zábavy obětí božstvu tomuto, kterou před oltářem Jova Latiala byl živý člověk, tu veleknězem usmrcovaný. Na tomtéž místě vypíná se dnes symbol kříže, odstraněný po dobytí Říma v r. 1870, letos však Mussolinim opět vytýčený. Kolkolem prostoru areny ve výši přes 2 metry týčila se těžká železná mříž, ochrana to proti skoku šelem, k vůli nimž na prvním ochozu rozestavěny byly každých 10 kroků strážé pretoriánské.

V druhé řadě sedali vysocí úředníci, pretorové i ti, kdož měli výsady, t. zv. sella curulis. V dalších čtrnácti řadách senátorové, rytíři římsští, cizí vyslanci a ostatní úřednictvo. Dále pak

občané římské. Nahoře ženy římské a na nejhořejší prostoře pak ostatní obyvatelstvo metropole říše, nad nimiž námořníci roztahovali ohromné skvostné plachty, velarium z purpuru utkané, zlatými hvězdami poseté, z nichž padala na diváky vůně voňavek. Všecko bylo mramorem obloženo, přeplněno zlatem a sochami bohů. Leč pod touto zevní nádherou dole umístěny byly úzké, tmavé žaláře nešťastných obětí, klece zvíře a posléze dole t. zv. spoliarium, t. j. svlékárna, kam odtahovány mrtvoly zápasníků a zde svlékány. Těžce ranění a ještě dýchající byli tu surově dobíjeni. Inu, euthanasie v pravém slova smyslu.

Správně praví o divadle tomto Msgr Gaume: „Koloseum jest ztělesněním starého Říma v posledních třech stoletích, jak zevní nádherou a velkolepostí, tak vnitřní zběsilostí a ukrutenstvím. Vždyť dílo ukončené zasvětil Titus manům svého otce Vespasiána hrami, trvajících plně čtyři měsíce, t. j. 120 dní, při nichž zahynulo na 5000 šelem a asi 10.000 gladiatorů.“ Hlava se točí kolem při této vzpomínce na život pohanský, dle plka. Medka nejvhodnější a nejvznešenější formu života pro ducha neodvislého, moudrého a lačného krásy. — Pak že křesťanství nepředělalo názory a mravnost světa!

Jednou z nejpamátnejších událostí v tomto cirku bylo, když večer dne 20. prosince r. 116 p. K. v posledním okamžiku zakončení pověstných her Trajanových, jež trvaly téměř čtvrt roku, octl se na rozkaz císařský v této areně ctihodný stařec, svatý Ignatius Theoforus (Boha v sobě nosící), vedle sv. Polycarpa z nejproslulejších přímých učedníků sv. Jana, Miláčka Páně, z Antiochie. List císařův zněl úsečně: „Přikazuji, aby Ignác, který o sobě tvrdí, že v sobě nosí Ukřižovaného, byl spoután a vojíny dopraven do velkého Říma. Tam ať slouží za potravu dravé zvěři a za divadlo všemu lidu římskému“. Stařec padá

na kolena a oddaně se modlí: „Pšenici Kristovou jsem. Zuby dravců ať mne rozemelou, abych se stal čistým chlebem Ježíše Krista“. Nedomluvil ani, aj tu dva ohromní lvi se vyřítili naň a okamžitě rozdrtili jej ve svých zubech tak, že pouze nejtvrdší a největší kosti z něj zůstaly.

To byl pak smysl nelidských rozsudků protikřesťanských. Opatřiti krvelačnému lidu drásovou, lacinou podívanou; pro odsouzence pak muka tělesná dovršiti potupnou smrtí — zuby dravců... Tresty otroků. Smrtí bez pohřbu. Ejhle rub tvrdé krásy antických mramorů.

Ze znamenitějších mučedníků, naleznuvších tu korunu života Věčného a jeho palmu vítěznou, dle výpočtů Gaumeových byli: Eustachius, setník Titův a za Hadriána vrchní velitel vojsk římských, se svojí manželkou a dvěma syny. Biskup Alexander a Eleutherius, senátor Julius, Marián, syn senátorův, knížata perská Abdon a Sennon, vojíní Vít, Modestus, Krescentius a j. Slavné panny Martina, Prisca, Titiana, dcery konsulů a senátorů a nesčetné legie věřících všeho věku a stavu, jakož i obojího pohlaví, které tu životy svými byly vzdaly nejvyšší chválu svému Pánu a jedinému Králi Věčnému. Které i nyní co triumfující pluky neviditelné Církve vítězné, co plamen srdce zapalující a světlo neuhasitelné — — — v tom Městě Věčném posvěcují duše s pokorou a láskou spěchající na tato místa přesvatá!

Ký div, že posvátné místo ono bylo opět místem nejvyšší posily duším svatým, Bohem nadšeným: Sv. Filip Neri modlíval se tu celé hodiny, sv. Josef Labre dny a noci, sv. Leonard se tu připravoval k poslání svému etc., etc.

Ano, zástupy nepřehledné těch svědků Kristových, co s Jeho jménem na rtech a s plesáním díků, chvály, vstupovaly do areny, tam dolů u

brány východní, kde rovněž otevíraly jícny smrti: hluboká, přes 1 km dlouhá podzemní chodba, jíž z vivarií dopravovány sem živé nástroje popravní: zuby a drápy šelem...

Fabiola, křestanka a dědička proslulého patricijského rodu Fabiů.

Místa pokoje v Pánu.

Na tomto bojišti slávy padlé vojíny Kristovy, t. j. zbytky a pozůstatky těl jejich, jakož i mrtvoly jinde popravených vyznavačů náboženství lásky shromažďovali zbylí jich souvěrci vně města za hradbami. Tam je ukládali v hrobech v nezlomné naději, že jim tu jednou zazní pol-

nice andělská, zvouc je k poslednímu soudu: k triumfu pravého Života nad smrtí. Nad smrtí onou druhou, jak praví Apokalypsa.

Byl to vůbec zvyk antický, že nepochovávali své mrtvé uvnitř hradeb z důvodů jistě hygienických (čehož zvláště Římané byli znatelé a mistři kromobyčejní). Kolkolem města živých na všech silnicích a cestách vyrůstalo imposantní město mrtvých, jak zejména zdůrazňuje badatel pompejských trosek, univ. prof. Macchioro z Neapole, jehož přednášku o tom zde v Praze jsem byl vyslechl.

Všechny silnice kol Říma byly ovroubeny nádhernými náhrobky pohanskými. Jelikož pak křesťanům ani toho nebylo dopráno, aby své mrtvé mohli veřejně pohřbívati, co jiného jim zbylo než podzemí, ostatně totéž podzemí, jehož ku svým chrámům používal kult Mithrův, který jinak našel milost v očích moderních pohanů. Kdo tedy jen trochu vážněji se byl informoval o těchto věcech, musí s rozhořčením odmítnouti nesmyslné povídačky páně Macharovy: „Do tmy země zaryli se zde kdysi nevědomci, fanatičtí kněží, otroci, kleštěnci, libertíni, cizopasníci, barbari, všichni zapálení nenávistí k imperiu, jeho moci, slávě, historii, kultuře a rozkvetlé osobnosti antického člověka“ ... str. 150, a „Katakomby vyvřely svou nenávistí rozpálenou lávu a vychrlyly svůj oheň“ ... str. 154. Bombastické to je, ale ne pravdivé. Jak úžasně a jak urážlivě zkresleno tu křesťanství a vědomě nepravdivě podán pravý opak věcí! Ovšem, kdo stále myslí jen nenávistí a zlobou, nedovede u nikoho nic jiného vidět, než právě tyto svoje vlastnosti, čili promítá takto na venek své vlastní nitro, jak na str. 217. svého spisu zjišťuje dr. Opletal: „celý Řím básníka hoří takou mstivostí...“

Vrcholem však protikřesťanských útoků, projevem překypující nenávistí, překročivší

veškery přípustné meze, jsou následující příšerná slova, v nichž jakoby se třásl duch starozákonní morálky: „a nenáviděti budeš nepřítele svého“ (V. Mojžíš 23, 6), Kristem tak nádhernými slovy (Mat. 5, 44, 45) v pravý opak přikázání lásky převrácený. Jsou to věru nejtěžší urážky naší víry, shrnuty ve slovech na str. 155. knihy Macharovy: „Šílení duší, jemuž bylo přímo perversní rozkoší prolít vlastní krve... Byla to revoluce duší, ale duší nízkých, fanatických, zkřivených, zatemnělých, štvaných pověrečnými popy, drzou čeledí prorockou — byla to kocovina otroků ducha... zavrát barbarů, šílenství bláznů... Vyvřeli z katakomb, prolínali úřady, vojskem a všemi institucemi imperia a všude silí nenávist svoji a hlásali evangelium zkázy.“

Tahle slova ještě r. 1928 v 11. vydání vytiskl exgenerál naší armády, bývalý její vzdělavatel, takto emeritní bankovní úředník a čestný doktor naší university! Nelze věru potupnějších slov používat k pokoření cizích citů náboženských! Nutno dále připomenouti, že je napsal člověk, jenž svého času na odpůrce pokroku volal po „půl milionu malých šibeniček“, a dokonce v citované knize odvažuje se mluvit: „ale bouří se ve mně krev, jakmile zavádím o to největší neštěstí lidstva. Můj národ má v krvi ještě tolik jedu, že by se člověk nerozpakoval polovici krve mu vypustit z žil...“, (snad jako v SSSR). Týž přirozeně nemůže ani pochopiti, cože znamená křesťanská láska odpouštějící nepřátelům a jim dobrem odplácející.

Dobře však, že v knize svého hlavního představitele se takto všem slušným a myslícím lidem reprezentuje pokrok, o němž spisovatel Dyk proslavil tak případná a perutná slova. Dobře, že všem ukazuje tuto svoji úroveň, protože nic lépe lidem neotvírá oči a nezhnusuje jim více všechny „vymoženosti pokroku“, než když takto brutálně,

neříkám sprostě, potírají se nejhlubší city lidské, t. j. náboženské. (Vždyť i já vděčím těm „tahačům štruplí“ za svoje obrácení.) Jen krátkozraký, směšně nízký, všude přežitý, od panstva odložený pokrok používá ještě takých nesmyslných metod. Proto jej cituji zde, polemisovat s takými hrubostmi mi ani nenapadá. Ty se odsoudily samy . . .

Jakákoliv zášť nenávisti, neřku-li „pokrokářská“ krvežíznivost byla naukou křesťanskou definitivně z její morálky vymazána. Dokonce Mistrem a zakladatelem přímo zakázána. Nenávist jest v křesťanství těžkým hříchem, těžkým prohřešením proti nauce Jeho základní. Rozsévát nenávist, myslet jen záštím, zuřit zlobou, toho jest arijsství a křesťanství neschopno. Protiví se to jak jejich morálce, světovém názoru, tak i rase. A o revolučnosti zmínil jsem se vpředu.

Netýkají se tedy nás tyto výtky tak charakteristické pro naše odpůrce. Od prvopočátku převaha suverénní mravní síly ducha nad nejhoršími tělesnými útlaky ozývala se všade v dokladech křesťanských, kteří doslovně řídili se příkazem neodporovati zlu, ale hlavně přemáhati jej láskou a dobrem. Jako tiché ovce k zabítí voděni bývali na popravu naši předchůdci, o nichž v II. Kor. 4, 8 psána tak vznešená slova vnitřní síly: „Jsme souženi ve všech věcech, ale nepodléháme. Býváme v nesnázích, ale nezoufáme. Pronásledováni, ale ne opouštění, k zemi sráženi, ale ne vyhubeni . . . Neboť nynější soužení naše, pomíjející, lehké, zjednává nám přenesmírnou slávu věčnou, v plné míře a váze. Vždyť ony věci neviditelné jsou věčné!“ II. Kor. 4, 17.

Při tomto nazírání věcí pro starokřesťany nebylo místa v srdcích pro nějaké zášti, zlobu či nenávist. Pravý opak byl v jejich chování, když i své žaláříky zachraňovali (Sk. Ap.), uzdravovali jich členy rodiny i mučitele své neproklínali, ný-

brž v nich spatřovali nástroje k získání koruny slávy mučednické.

Známeť přec spousty dokladů, kterak i mučení křesťané za své katany se modlili a odpouštěli jim ze srdce, s druhé strany, kdyby také city, jaké jim pan syn Hellady předhazuje, byli bývali chovali, jak snadno bylo jim krvavou revolucí zvrátiti stav věcí ve svůj prospěch, kdyžtě byli od shora až dolů prostoupili všechno, všecinko. Ostatně i v nezdaru jejich vzpoury nic horšího už je potkat nemohlo.

Pročež nelze se ani diviti, když i jiný básník, plk. R. Medek papouškuje podobné pošetilosti v knize „Česká pouť do Italie“, str. 156: „kterak křesťanská periferie ohromným prstenem obepínajíc antický Řím, podkopala se pod jeho centr (slovo jistě vzato z kopané, protože latinář by řekl „centrum“, pozn. spis.) a jádro jako hejna hrabošů“ ... Ani mu tolik nezazlívám, vždyť bývalý učitel postrádá zřejmě klasického vzdělání a ve své knize neukázal ani snahy osvojiti si potřebné vědomosti k pochopení dějin antiky, samotné Italie. Jedině nad tím se pozastavuji, kterak v demokracii různí pánové stále až do nebes velebí lid, vůli a moc jeho, hned na obrátku, když chtějí někomu vysloviti opovržení, mluví s nejvyšším despektem o ulici, massách, spodině a periferiích atd. Působí to náramně divně na člověka, zvyklého trochu důsledně myslet a soudit. — — Toto jen mimochodem.

Co, pak pověstného intermezza příhodivšího se v katakombách vybásněné či skutečné průvodkyní p. Machara se dotýče, bylo naň rázně a věcně odpověděno p. dr. Jos. Opletalem v knize: „Řím, malý komentář ke spisu Macharovu“. Bylo tak řádně odmítnuto, že se o něm dále zmiňovati bylo by jen nechutností.

Ostatně, když antičtí pohané zneuctívali ještě bezduchá těla obětí své nenávisti, proč by jich

obdivovatelé: pohané moderní měli nějak slušně se vyjadřovati nebo šetřiti míst posledních odpočinků křestanů?! Potupy a hany nejhorší byly na křestanství házeny od počátku... a ani nejmodernější pokrok si nevymyslíl proti nim nic... co už by tu nebylo bývalo. Ubohá bilance pokroku za 2000 let!

Tedy kolkol celého Říma na všech jeho snad 16. hlavních silnicích nalézáme podzemní úkryty hrobů neznámých a bezejmenných obětí pronásledování křestanů, jakož i hroby zesnuvších v Pánu, vyznavačů téže víry v prvých třech, čtyřech stoletích. Místa pohřebišť křestanů zůstávala i pronásledovatelům posvátnými již pouhým jich přirozeným citem mravním. Kromě dvou, tří případů, kde po krvi nevinné žíznící hordy pretoriánů vrazily do podzemních skrýší těchto, ponechávána místa ta v pokoji. Jak jsou rozsáhlé, možno si učiniti pojem z jejich délky as 900 km (t. j. přes celou Itálii by se táhly) a z počtu osob tam pochovaných, jež se odhadují na 6,000.000! Nejznamenitějšími jsou pod sv. Petrem katakomby Vatikánské, na cestě Appiově Kallistovy, Sebastíanovy, poblíž této Pretextatovy, Domitilly (cesta Ardeatínská), na via Latina Aproniánovy, Simpliciánovy atd. Na cestě Labicana sv. Tiburcia, Heleny, Marcelína a Petra atd. Na cestě Valeriově pak Cyriakovy, na Tiburtínské Vavřincovy, na via Nomentana Anežčiny. Na Salaria pod královskou Villa Savoia jsou jedny z nejstarších: katakomby Priscilliny a několik podřadnějších. Na severo-západě na cestě Flamíniově jsou Valentinovy a Theodořiny. A posléze na jihozápadě na via Vitellia pod vilou Doria Pamphilií pak proslulé katakomby Pankráciovy.

Správněji nazvati je však dlužno pohřebišti (coemeteria). Pravé jméno katakomby (od řeckého katakumbas) ponecháváme pouze jediným u sv. Sebastiana na via Appia, královně to cest.

Lávovitý útvar země t. zv. tuff byl právě náhodnou podmínkou vzniku těchto pohřebišť, jdoucích v několika galeriích až do hloubky 30—40 m pod povrch zemský, aniž bylo třeba chodby atd. pažením podpírat aneb zajišťovat.

V samotném podzemním pohřebišti Kallistově, obsahujícím pravý labyrint chodeb, kaplí a okrsků z různých desetiletí, napočítáno na 174.000 hrobů, mezi nimiž bylo pochováno též 46 biskupů, t. j. papežů římských, z nichž sv. Marcelinus (296—304) na svém náhrobku v kapli Severově nese výslovně vyznačeno jméno „Papa“. V nich ukrýval se papež sv. Kajus (283—296) po 8 let pronásledování, v nich při vykonávání svých pastýřských povinností našli svoji mučednickou smrt sv. Štěpán a sv. Sixtus II. (253—257, 257—258). Sloužily úkrytu věrných oveček Páně v dobách nejhoršího pronásledování. Ku podivu nikde nečteme, že by ty spousty mrtvol, pohřbené tam bez rakví, jen kusy mramoru a maltou oddělené od živých, byly za ta léta vzbudily nějakou epidemii chorob mezi uprchlíky, tu se skrývajícími. Opět tedy jedna fabule přívrženců spalování ohněm vyvrácena bezespornou skutečností.

Ký div, že se tyto památky staly cílem mé cesty jednoho krásného červnového jitra r. 1925, kdy co osamělý poutník stanul jsem na cestě Appiově u jejich vchodu. Zevně očím poutníka jeví se jen plochy, porostlé travou, jež tu a tam ukazují nějaké zbytky budov, kapličky atd. Leč jiná věc mne tu fascinovala. Kolkol všude plno planoucího rudého máku! Jak mimoděk výstižně symbolisována nesmírná, žhavá láska těch tam v podzemí pohřbených, jdoucích vesměs „až do těch hrdel a statků“. Láska nehynoucí, až podnes rozpalující.

Byl to opět jeden zážitek z duše nevyhladitelný, když pod vedením otců-trapistů utvořily

se z nás návštěvníků hloučky dle národností. Byli tam převážně Italové s jedním knězem kapucínem a vedle nich shledal se malý kroužek Španělů: dvě rodiny, dvě ženy a jedna starší dáma Mexičanka, která neváhala vykonat pouť přes oceán, by spatřila místa tato. Přidružil jsem se k nim, jsa odedávna nadšeným hispanofilem. Ostatně v Argentině po dva a půl roku ordinoval jsem touto majestátní řečí, kterou jsem ovládal lépe než italštinu.

Netušila, chudák, že za krátko vlast její promění se v podobné krvavé bojiště, v níž za nejpokrokovější a nejmodernější doby technických vymožeností budou věrní přívrženci ducha Kristova mučeni a pronásledováni lidskou zavidou a nenávisť. Stejně, ne-li hůře, jak za dob Nerónových, Marc Aureliových, Severových či Diokleťanových. Vnějšek se pouze změnil, ale vnitřní zloba, urputnost, ukrutnost u moderních katanů ať tam, ať v SSSR., zůstala tatáž, ne-li horší... Kolikrát jsem si později vzpomínal na její ustaranou tvář, vroubenou stříbrem kadeří, když z dopuštění Božího v té „demokracii“ mexické propuklo strašlivé pronásledování a mučení katolíků. Kdy před očima celého vzdělaného světa jejich biskupové škrceni ve vězení, ženy zneuctívány, muži týráni a střeleni „u zdi“ za největší provinění svoje, že neohroženě vyznávali víru Kristovu. Pěkně o tom napsal dr. Krlín ve své časové brožuře.

Ach ano, nač pak potřebují takým děsným způsobem pronásledovati náboženství, které nazývají již jen bezduchou mrtvolou nebo pouhým matričním zjevem? Aneb kde se poděla ta „humanita a nezadatelná práva volného projevu přesvědčení člověka“, za níž, týká-li se hesla či hypnosy pokrokářské, se zalarmuje celý svět. Ba i intelektuálové-spisovatelé pozvedají veřejně svůj hlas, šlápne-li kdo na př. na kuří oka agen-

tům komunismu v Rumunii, ale milióny lidí v Rusku jménem pokroku a revoluce nejděsňším způsobem povražděných vůbec se jich netknou. Či „pokrok“ chová se jinak dokud je v mizivé menšině, ale jakmile má za sebou moc, jedná zcela opáčně? Odhazuje masku lidskosti a odhaluje svoji pravou démonickou tvář? Proč se tak různé metody jeho vyznavačů? Či takhle třeba chápat onu slibovanou svobodu a bratrství...?!

Jak jsem litoval v duchu, že neznám přísluňovat Pánu u oltáře, když italský kněz na místě tak posvěceném v kryptě sv. Cecílie slavil tato svatá tajemství podle hrobu této světice. Pod obrazem Krista Ježíše a této mučednice ve slávě nebeské orodující za svoje bratry a sestry tápající, bloudící a bojující v tomto údolí bídy a slz! Jak prostě a mocně na srdce působila ona tichá, nekrvavá oběť Toho, jemuž platil poslední vzdech, poslední výkřik všech tuto pochovaných. Ano zde člověk pocituje v duši dech nadpřirozených světů, vánek Věčnosti. Neviditelnou její skutečnost. V duchu přenáší se v doby, kdy jediné zde na chvílečku oddechli sobě. Bratři a sestry venku mimo tyto hroby štvání a pronásledování jako divoká zvěř. Tu ve svatých tajemstvích nalézali oddech, posilu, sílu a zmužilost i k největším obětem. Jaká to oasa lásky a pokoje, nadpřirozených zdrojů světla i života! Místo nejen rovnosti pohlaví, ale i místo, kde otrok stával jako bratr vedle svého pána, s nímž přes nebetýčný sociální rozdíl (otrok byl v antice nástroj zvuk mající, naprostá věc svého pána), se svým pánem v rozhodný okamžik poslední si dával „políbení svaté, políbení pokoje“!... Jakého to převratu v srdcích lidských bývaly svědky tyto němé, tmavé, vlhké a pošmurné zdi v těch dobách, když za statky neviditelné obětovali všichni bez rozmyslu jistotu veškerých viditelných věcí světa.

Řím podzemní! Uzounké chodbičky, plné zatáček, schodů, krypt a kapliček. V pravdě výjimečná velkolepost bývalého středu říše. Město tajemné. Nebylo tu více rozdílu mezi boháči, chud'asy a otroky. Nepáleny oněm hranice z nejvybranějších a vonných dřev a těmto smrduté „ustrinae publicae“ (hromadné hranice na obecní účet). Ani členové rodin císařských neměli přednosti tu před posledním spolubratrem otrokem. Všem dostalo se tří, čtyř stop zděli a jedné zšíří a na rychle vyškrábaných nápisů: „depositus“, uložen tu, „in pace requiescit“, v pokoji odpočívá, aneb krásnější ještě: „iit ad Deum, k Bohu se odebral... Jaká tu živelní síla víry křesťanské ve vzkříšení z mrtvých, jemuž božský Spasitel svým z mrtvých vstáním se stal zárukou a předobrazem. To strašné slovo: in pace! Ti již za živa štváni byli, ostřím meče, nejvybranějšími mukami či chrupy šelem drceni byli a se světa sprovozováni... vzdor tomu všemu nyní oclili se v pokoji. V pokoji, jež „svět nemůže dáti vám, ale Já dávám vám“... Jaká... fascinující jistota příbytků věčnosti na těchto prostých kamelech a zdech!

A na nápisech vůkol, jaké to svědectví něžné lásky mateřské, lásky manželské, otcovské, věřících navzájem! Ano, zde máme v kameni zachyceno..., co pohany při všech ukrutnostech nejvíce udivovalo: jak se ti lidé navzájem milují! A s jakou statečností snášejí všechno pro svého Boha ukřižovaného... nejpošetilejší bláznovství jim, lidem rozumným. Svědectví nehynoucí této jedné jediné rodině svatých, jich duchu, jich víře, jich statečnosti, podnes vedle nápisů vydávají v katakombách nesčetné pak fresky, náhrobky, sarcofágy. Památky nejružnější vyprávějí podnes o jejich křtech, sňatcích, posílení duší (biřmování), slibech panenství. Leč svědectvím jediné a nejvroucnější náplně jich života nadpři-

rozeného jsou ona nesčetná zobrazení Eucharistie: chleby, košíčky s chleby, ryba, nesoucí chleby, vinné keře, agapai, hody lásky atd., atd. Ty prosté, dojemné „bankety“ z chleba a vína posvěceného pozůstávají, jaké to nebetyčné protivy orgiím a pijanství a smilstvu jich současníků! Jaká to nadpřirozená posila duší. Jaké refrigerium, občerstvení kleslé mysli, třesoucích se těl před vybranými mučidly odpůrců! Zde z nadpřirozených zdrojů čerpali sílu vše přemáhající, když i děti nezůstávali pozadu za dospělými! Takový chlapeček sv. Tarsicius, jenž raději duši vypustil, než by chléb posvátný vydal pohanům k zneuctění. Jaké to žhavé přesvědčení o věčném zřídle života trýská ze všech zvyků jejich. Zatím co pyšní císařové venku stavěli si mohutné brány vítězné, zde v podzemí oni svým za Krista padlým budovali totožné, chudičké, než přec tak slávné brány: arcosolia! A nad ostatky mučedníků, obětí to krvavých za víru svoji, počali jako na nejdůstojnějším oltáři lásky slaviti nejvyšší nekrvavou Oběť všech věků, by Pán sám svátostný takřka pod nohama svýma měl aspoň částčky těchto žertev lásky svojí. Jaká to úžasná síla v tajemstvích těchto, významná symbolika a moc samotná nebesa prorážející! Kdyby p. plk. básník Medek jen trošinku pochopil obsah a podstatu křesťanství, jak jinak a slušně by psal o něm!

Jaká to zde nepochopitelná svědectví hrdinosti slabých žen, paní a dívek. Svatá Lucina, žačka Pavlova, má tu svůj celý okrsek těch, jimž prokázala poslední službu své lásky, vzdor všemu nebezpečí života, vzdor překrutým nařízením vládním. K ní důstojně se druží jména sv. Prasede, Pudentiana, Justa, Balbína, Felina, Mandrosa, Sotera, Sabinella, Flavia! Jak negalantním stal se p. Machar svým vybájeným feuilletonem na místech takého hrdinství „slabšího pokolení“.

Na místech posvátných, kde tváří v tvář ocitáme se dějům, jež tak plasticky a historicky věrně zobrazil člen „nesmrtelných“ francouzské akademie Luis Bertrand v knize „Krev mučedníků“! Zde ono símě v zemi zaseté, jež neumřelo-li, nemůže vydávat užitek stonásobný. Po všechny časy až dodnes! Zde doprovázeni sty a tisíci bratří a sester odcházeli vítězové nad světem a temnými mocnostmi jeho v triumfu posledním na náš křesťanský Kapitol. Což nepřinesly tyto oběti, zdánlivě marné a zbytečné, záchranu společnosti od naprostého rozvratu a zániku? Aby pak tím položily základy novověké vzdělanosti a jejím řádům?

Proto jako nejposlednější z lidí žili tu tito vyobcovaní, mnohdy i nejskvělejší lidé antiky. V podzemních brlozích a skrýších, na hrobech bratří již „korunovaných“, posilovali se svatými svátostmi k hrdinným bojům dalším. To za naše nynější statky pozemské největší. Povzbuzovali se a sílili navzájem k uskutečnění zde na zemi království Božího, království to hodnot nadpřirodních a řádů nadpřirozených, pro něž vycedili i poslední kapku svojí krve.

Zdrávi, buďte vy mrtví, svědci nejvýmluvnější věci vítězící i nad samotnou smrtí, již jest Víra naše. Zdrávi buďte oslavenci Církve vítězné, neviditelné hradby města Věčného proti všem mocnostem zloby. A rozvratu podzemně nízkého a podlého a nenávistí k vám překypujícího. Jistě, že legie vaše za našich dnů jako stráž nejvěrnější jste odrazily nejpromyšlenější a nejzákeřnější útok mocností zla na město toto. Tak jako kdysi svatá knížata apoštolská zadržela a obrátila „metlu světa“ krále Hunů, Attilu, od samotného Říma. Překrásné znázornění toho našel jsem nad jedním oltářem, v samém velechrámě Petrově. Nelze si jinak vyložití zázrak ten. O Církvi vítězná, jež v neviditelnou bojuješ boj

stejně zuřivý proti silám temnot, „v povětrí“, nezapomínej na nás, jež v ohledu náboženském jistě v jednom z nejtemnějších koutů Evropy bojujeme na pláni zjevů svůj zoufale beznadějný — nebýt síly nadpřirozené, — již i zcela ztracený boj! Vždyť jsme vaše krev a potomstvo vaše! Bojujte s námi a prostě o pomoc Toho, jenž vám i nám řekl slova naděje bezmezné: „Nač se bojíte, o malé víry! Doufejte ve Mně! Aj, Já jsem přemohl svět!“

Cesta Appiova se zbytky vodovodů.

Královna všech silnic.

A odtud dále táhne se cesta, svědek svými balvany dlažby přetrvavší namnoze i věky staletí, jež bezúspěšně tu kráčely po ní. Cesta vybudovaná byla v stoletích před Kristem oním censorem, jenž osleplý již stařec před nerozhodným senátem římským v odpověď dal mluvnému vyslanci Pyrrhovu slova Římana jedině důstoj-

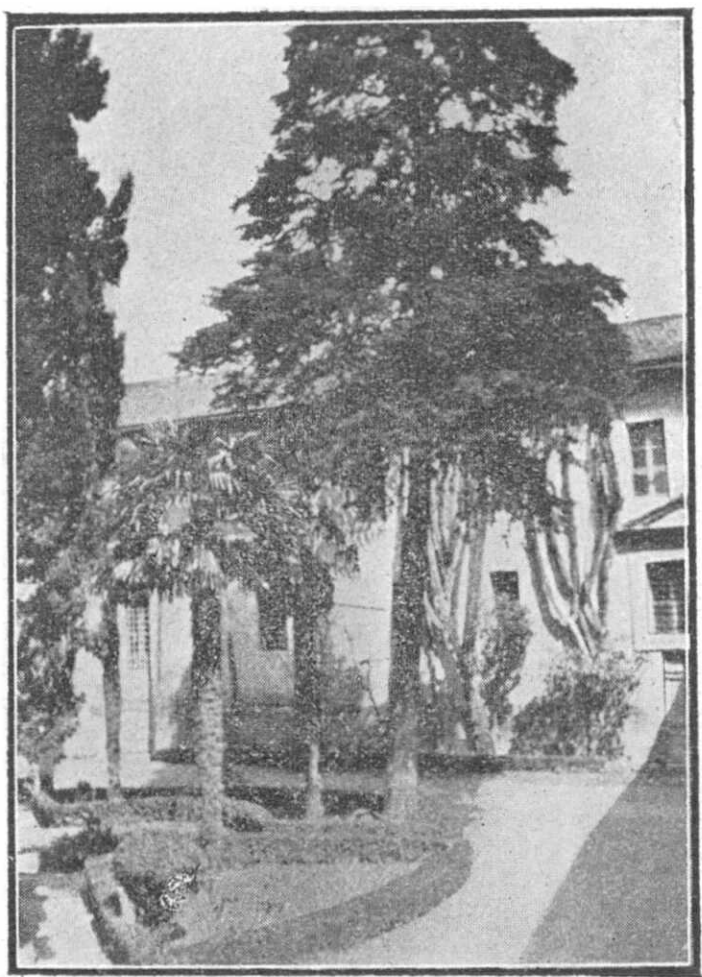
ná: „Řím nevyjednává s nepřítelem, dokud jeho vojsko stojí na půdě Italie!“ Slova, která jediná byla schopna zachrániti vlast v dobách daleko horších, kdy již jízda karthaginská i se svým vůdcem tam u druhého milníku stanula na cestě této, těsně před branami města. Po téže silnici později razila si republika římská výboje další přes Řecko na Orient dálný. Kolikrát duněla tu půda pod železným krokem legií římských. Co zástupů tu přešlo zajatých nepřátel, co těl mučedníků na cestě poslední! Co scén krvavých a proudů moku rudého vpila do sebe dlažba její, když císař Hadrián v den jediný tu kázal povraždit 40.000 křesťanů.

Je ticho tu. I Maxentiův cirkus oněměl ve svých rozvalinách podle této cesty. Proti němu jen sv. Šebastián klidně rozhlíží se campagnou, krajem to proslulých „zámků římských (castelli romani). Tam na horizontě kruhovitá mocná stavba: náhrobek Cecilie Metelly pozdravuje poutníka svým středověkým cimbuřím. A dál zbytky vodovodů mocných, vysokých a nákladných hovoří řečí výmluvnou o pomíjejícínosti světa tohoto. A přes ně dál se táhneš Methusaléme ty všech cest po úpatí hor Albánských k třem hospodám (Tres tabernae). Teprve až po osmnácti mílech římských dostihuješ míst antického Fora Appiova. Tam, kde kdysi dávno přispěchali bratři z Říma, by políbili a v náruč svoji sevřeli onoho vězně pro Krista, lysého Pavla z Tarsu . . .

Život triumfující skrze smrt.

Druhou cestou pro nás nanejvýš posvátnou jest via Ostiensis. Ona cesta, jež spojovala hlavní město říše s jeho jediným a největším přístavem Ostií. A na této právě vypíná se ona svrchu

zmíněná basilika San Paolo fuori le mura. Dobře zachovalou branou vedle proslulé pyramidy Cestiovy a protestantského hřbitova vcházíme na tuto cestu, na níž utábořil se největší vojevůdce Kristův. Venku vně hradeb tábořil vždycky triumfující vojevůdce římský a proto ty, Pavle, nemohls sobě vybrat místa příhodnějšího. Ty,

Klášter trapistů u tří fontán.

jenž nejvíce jsi polem pracoval pro víru Jeho a největší počet provincií a nejznamenitějších vydobyl jsi Jemu.

Zde odpočívají kosti tvoje napolovic spojeny s kostmi Petra, apoštolského spoluknížete tvého. Konečně odpočinuly sobě po nesčíslných svízelných, útrapách a nebezpečích, jimž konce nebylo.

Zbožná paní římská sem uložila bezduché tělo tvoje, když nedaleko odtud na via Laurentina spečetils krví svědectví víry, jež přemáhá svět. Tam, kde nyní zbožní mniši-trapisti bažinatou campagnu, malarií prosycenou, svými blahovičníky a neúnavnou prací byli proměnili v kvetoucí ráj. Řádoví bratři, jichž regule je nejtěžší všech řádů, za cenu mnohých životů svých tak učinili. Jak pohrdlivě, jak gentlemana tak málo důstojně vyjadřuje se o nich pan syn Hellady (vedle země, Hellada je také mýdlo známé), str. 172., „že prý ze zázraku tvého popravního místa je živo celé opatství“. Je živo z půdy, kterou moložnatou rukou tam obdělává, neb v místech oněch nic nikomu se neplatí za spatření míst posvátných. I ona povídačka směšná o novici, jak plnil vodou nádobu, by napájela tři prameny míst, kde odtatá hlava apoštola se byla země dotkla! Kdyby pan mistr-básník tam vůbec byl býval a viděl tolik pramenů tam ze země vyvěrajících a tekoucích, jistě by nebyl sedl na lep někomu, aby bral za bernou minci podobný „bluff“. Ale pokrok potřebuje stále silný tabák, pravda, nepravda... Účel i pokroku posvěcuje prostředky. Hlavně jemu.

Zajel jsem si tam, zcela přirozeně. Proti bráně opatství nalevo je klášter a basilika sv. Vincence a Anastasia, kde právě konala se řádová mše. Naproti napravo na vyvýšeném místě malíčký kostelík S. Maria Scala Coeli (Maria stupně nebes), pod jehož podlahou dole ukazuje se těsné vězení, kde sv. apoštol trávil poslední hodiny svého žití.

Mezi oběma alej blahovičnicková (eucalyptus) v 50 meterch přivádí nás k vlastní svatyni místa popravy a slove tato S. Paolo alle tre fontane. Vstoupím a obdivuji místo nejvyšší oběti mučednickovy, když náhle za posledním oltářem otevrou se dvěře, do sakristie vedoucí, z nichž

vystoupí německý páter, jenž s námi byl sem přijel stejným autobusem. Povídá mi, že prý se shora, se střechy je krásný rozhled a vybízí mne, bych se tam šel podívat. Ptám se ho, neviděl-li tam nějaké zařízení, jímž se napájejí ony fontány u oltáře? Naprosto nic podobného nespatriil. Jdeme tedy oba a prohlížíme vše, dokonce na půdu i na střechu kostela se dostáváme . . . , ani stopy po nějakých „spojitých nádobách“. Mluvil tedy urážlivou nepravdu pan básník vědomě, či si toto tučné sousto jako jiných více ve své knize pouze tendenčně „vybásnil“? Chudák pokrok, když podobnými směšnostmi se udržuje při životě.

Skláním svá kolena svatý Pavle před krvavou obětí tvé nekonečné lásky, ty největší i nej-
udatnější vojína Kristův. Největší boj života zde bojovals a víru zachovals . . . Nemohu se odtrhnouti od tebe a od tvých listův, pokladnice moudrosti Boží nedoběrná. Třebas i chrobáci, červotoči a slepí krtkové rozrývali listy tvé všelijak, lví dráp genia tvého setřítí nemohou. Ostatně. co natlachají se přeučení páni z řad odpůrců našich, jak pozdě, až koncem II. či III. století že napsána byla naše písma svatá. Kdyby více studovali, našli by, že kacír Markion, jenž r. 144 po Kr. z Pontu do Říma byl přijel, že už je všechny znal, komolil a opravoval. Tedy již před ním musily být všeobecně známá. Ale to těm učenostem nevadí, by staré nepravdy neříkali opět a opět. Ani p. Macharovi nepřekáží stále opakovat něco dávno odbytého.

Jaké jen jsi to dílo vykonal, ty první a největší Spoludělníku Páně! Ze všech apoštolů tvůj úděl byl nejtěžší. Bez tvého zásahu těžko by si byla klestila víra naše cestu v široširý svět vzdělanosti řecko-římské. Tos právě obstaral ty. Celou kulturu antiky obepjal duch tvůj Kristovým zjevením prosvícený. Všechna národů moudrost o

Bohu jsi ztrávil v sobě a podmanil službě Jeho. Nad nauky východní vyšinul jsi se, nad mysteria všeliká (nejen Dionysa Zagrea). I nad gnosí vítězíš ba hlubokostí a výšinami předčí Plotina, daleko i nejslavnějšího novoplatonika! S jakým zájmem studoval jsem všechny tyto věci, bych teprve tím vším poznal nebetyčnou velikost tvoji. Jedno nechápu: k čemu nám stále od novoplatoniků přes Diviše pseudoareopagitu odvozovat mystiku naši hlubokou, když ty sám jsi králem mystiky. Jí žijí jen a sálají grandiosní slova tvá. Jen na výšinách ducha svého uzřel jsi, že víra, t. j. duševní uchopení Krista, či uchopenu býti Jím, jest prvním a největším skutkem duchovním. Počátkem a základem všech skutků zevnějších.

Zde nejstatečnější z bojovníků Božích, zde běh svůj dokonals... Věncem vítěze: koruna Života, zde ovinula lysé skráně tvé! Oj, jak by radostí nezměrnou nebyla tu si poskočila hlava tvoje drahá, jednou, dvakrát, po třetí... Jak tobě nezávidět zde v oběti lásky nejvyšší ten úžasný triumf Života Věčného skrze tvoji smrt...

O jediné vzývám lásku tvoji naposled: nepouštěj, Pavle Svatý, učedníka svého, zcela nepatrného. Pros za něj Toho, jemuž platil každý dech hrudi tvé i úder srdce. I tvoje žhavě rudá krev naposled ještě zbarvivší tuto půdu svatou!

Všeho jsem zkusil — pomocí tvojí však — nejlepší si vyvolil i podržel...

Místo rozloučení se dvou velkých srdcí.

Po téže ostijské silnici kdysi i jiný miláček duše mé řídil své kroky poslední. Když opouštěl Řím, jsa povolán ve službu Pána nejvyššího tam za mořem. Na konci pak této silnice byl ztratil

největší poklad svůj pozemský: svoji matičku. Jak o ní ve svých Vyznáních píše překrásná slova: „jež mne porodila tělem, abych se zrodil pro časný svět a srdcem, abych se zrodil pro život věčný . . . Byla i ona služebnicí sluhů Tvých. Kdokoliv z nich ji znal, neustával Tě chváliti, ctíti a milovati v ní, poněvadž cítil Tvou přítomnost v jejím srdci, jak dosvědčovaly skutky jejího svatého života.“

Zbytky náměstí v Ostii.

„Bylo to v Ostii nad Tiberou, kde vzdálení hluku světského po tak dlouhé a obtížné cestě jsme se připravovali k odplutí. Rozmlouvali jsme sami spolu velmi líbezně, zapomínajíce na to, co jest vzadu a natahujíce se po tom, co jest před námi . . . jaká asi bude věčná blaženost svatých . . . tu pak povznesli jsme se horoucnějším zápalem lásky od tělesným tvorů až k nebi . . ., kde životem je tvůrčí Moudrost.“

„Tak rozmlouvajíce a po tom životě toužíce, dotekli jsme se ho poněkud mocným tlukotem

svých srdcí . . . , takže život věčný podobá se tomuto okamžiku duševního vytržení.“

„Asi za pět dní roznemohla se horečkou . . . Devátého dne nemoci v 56. roce svého věku a 33. mého stáří, rozloučila se její zbožná a svatá duše s tělem. Zatlačil jsem jí oči a do mého srdce shromáždil se nesmírný smutek, který přetékal v slzách. Na nich jsem ustlal svému srdci a odpočinul na nich . . .“

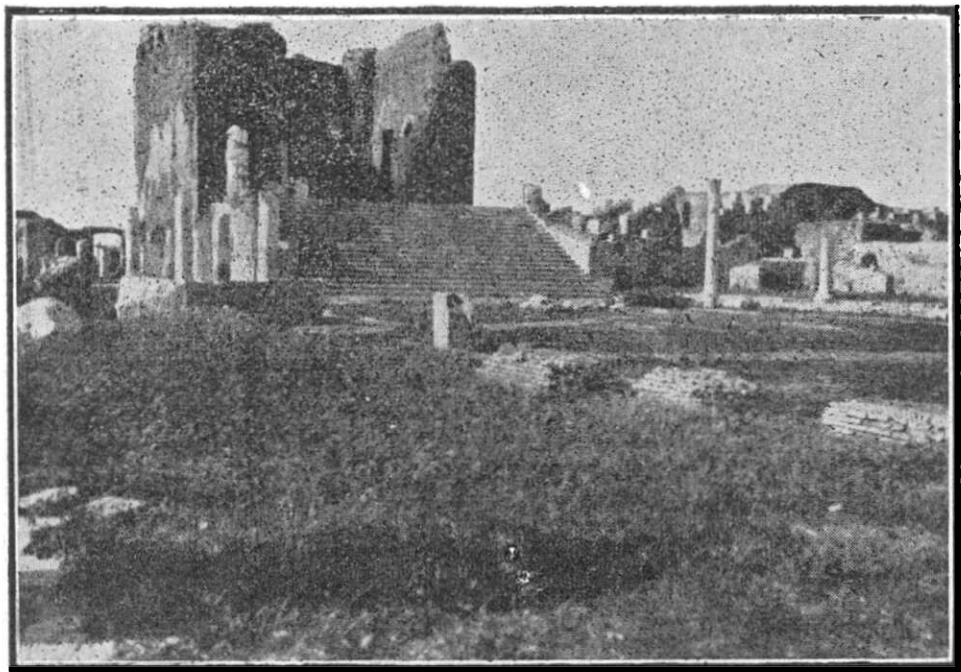
Ostio pohanská, Ostio Augustinova, Ostio vykopávek ohromujících, jež pomalu zavoditi budou s pompejskými, kde že najdu místa, na nichž Augustinus Aurelianus tímto způsobem vyličil smutek srdce nad ztrátou duše nejvěrnější, svojí matky. Matka a syn, Syn a Matka . . . , kdo pohrouží se a vypíše mysteria tato veliká . . . ?

Ostia pohanská.

Co bych byl dal za to, kdybych jakýmkoliv způsobem aspoň dohadovati se mohl, kde bylo to místo tak něžné lásky synovské, tak vroucí radosti matky, křesťanky, nad návratem ztraceného syna. Místo takých ekstasí, ochutnávajících již zde na zemi jsoucnost, velikost a krásu světů nadzemských . . .

Marně hledám mezi hroby pohanskými vně hradeb. Zde jistě to nebylo. Ani u sochy okřídlené bohyně vítězství, před vchodem do brány decumánské. Jdu po náměstí Vítězném, kudy jistě po dlažbě dvě tisíciletí přečkavší se byly ozvaly kročeje svatých Augustina i Moniky. Leč kam jíti dále? Přicházím k zbytkům therm, lázní. Skvostné mosaiky podlah tu uchovaných sotva vídaly obráceného rhétora. Rovněž ne kasárna městské stráže ani palestry ani náměstí oltářů césarských.

Jdu dále. Rozsáhlé divadlo, dnes zcela rekonstruované, sotva hostilo při kluzkých verších svých nedávného novokřtěnce, jenž ve Vyznáních svých tak bolestně se o nich zmiňuje. Leč obsáhlé náměstí, lemované koldokola stánky loďářských, obilních, rybářských, obchodních etc., společenstev . . . To jistě vídati je musilo oba dva i Augustinova bratra mladšího. Zde v samém centru plavebním a obchodním musili procházeti, by

Trosky Kapitulu v Ostii.

dohodli se přec o zpětné přeplavbě svoji do vlasti: do Afriky prokonsulární. Zde sprádali as sny o společném štěstí na půdě otcovské, o blahu víry a životě dle vůle Boží. Leč tato vůle právě rozdělila je v městě, kde na mosaikách těch stánků překrásných již snad byli sjednali společnou svoji přeplavbu.

Jistě že nedotkli se pohanských čtyř chrámů dále, ani svatyně Mithry tu zbudované. Stejně asi nic neměli na práci v oněch ohromnostech svou udivujících sýpkách veleříše římské, spo-

jené s bursou obilní. Sotva také bydlili v domě t. zv. Dianině, čtyřposchod'ové to stavbě antické, jejíž zachovalé trosky mne překvapují a udivují náramně. Ale v náměstí-parku nedalekém, snad prodlévali společně.

Aneb jistě aspoň jednou prošli hlavním forem před Capitoliem ostijským se rozkládajícím, aniž by byli potřísnilí opánky své prachem pohanských chrámů, naproti se vypínajících.

Ubírám se dále. Přicházím k nádherně zachovalému vchodu do obilnice Epignatianovy. Neobchodovali obilím, jistě se tady nezdržovali. Leč jaký žal překvapil mé srdce. Vykopávky města, dosud asi třetinu rozlohy jeho objevivší, tu náhle přestávají. Usedám na mez zcela beznadějně! Nevím, kde Tě hledat, Ty velký konvertito, mi tak drahý. Jen rty a duše opakují tvá nádherná slova motlidby: „Ó, Bože srdce mého, Ježíši Kriste — kéž Ty žiješ ve mně! Nechť živý uhel lásky Tvojí rozžhaví se a vzplane ohněm dokonalým. Ať hoří na oltáři srdce mého, ať vře v morku kostí mých a žárá útroby i hlubinami duše mojí — — —“

„V den dokonání svého, nechť dokonalým nalezen jsem u Tebe — Amen!“

Památky hrdinských duší.

Jdu dále po stopách prvých vyznavačů toho Gallilejského, jenž od prvopočátku až podnes zůstal všem židům pohoršením a moderním pohánům naprostým bláznovstvím. Šílenstvím pak nejkrajnějším živočišným lidem dneška, pudovým to pouze zvířatům v lidské podobě. Neodolitelná síla mne přitahuje ke všem památkám jejich, jako by na nich byl utkvěl duch prvokřesťanství, zprávy nejzaručenější o tom, co křesťanství vlastně bylo a posud je. Vždyť kolik je

u nás pánů přeučených, dokonce i redaktorů slavných, i křesťanských revuí, jichž duchu přetíženému spoustou vědomostí ať dokonalých či chabých není dosud zjevným i nejprostší základ této víry: na př. Božství Ježíše Krista, základní pilíř víry Jeho zmrtvých vstání, jež ve své pokrokovosti stydí se veřejně vyznati. Připouštějí raději, aby bezradně, mátožně kývali se sem tam

Chrám sv. Vavřince vně hradeb.

mezi pravdami víry a doměnkami vědy, „které dnes se tu stkví v plné kráse, by zítra na smetiště vědy, téže vědy, lepší, znalejší vyhozeny byly...“ Nač strachovat se před zpátečnictvím, stydět se nebo vymýšlet si nejnesmyslnější theorie o tom všem. Nebo dát si otravovat duši pamflety nejzavilejších nepřátel křesťanství pod nevinnou rouškou kriticismu nebo historičnosti ubíjejícími nitro, když jsou tu zdroje a jsou neklamné prameny této pravdy, jak o ní každý se může přesvědčiti.

Památky ty jsou roztroušeny kolkolem po celém Římě. Na každém téměř kroku se s nimi setkáváme. Jednou z nejpoetičtějších postav této hrdinné ctnosti jest bezesporně třináctiletá panna, v nejhranějším rozpuku svého života: St. Agnese, sv. Anežka římská. Ze vzácné a bohaté rodiny patricijské pocházejíc, v ranném svém mládí zasnoubila se jedinému Kristu, co svému nebeskému ženichu, jak čteme o tom překrásná slova v jejím officiu: „Ano, tomu, jehož krása na obloze nebeské se obdivují slunce a měsíc, tomu jest zadána služba a láska má.“ Syna prefekta města císařů, ucházejícího se o její přízeň, odmítá poukazem na své zasnoubení: „Již si mne zasnoubil svým prstenem a ozdobil mne klenoty převzácnými. Mé ruce a mé hrdlo obtočil drahým kamením a do uší mi zavěsil perlu ceny nesmírné.“

Nádherná líceň její čistoty a celého prostředí obsažena jest v zajímavé knize anglického kardinála Wisemanna: „Fabiola či církev v katakombách“. Když pak odmítnutým ženichem udána nelítostnému soudci, neváhá vyznat toto třináctileté dítě svoji víru v Krista, za což odsouzena je k trestu zvlášť krutému a mrzkému: býti odvečena do domu hanby a neřesti. Týž stával tam, kde na nynějším náměstí Navonna ční této dívce zasvěcený stejnojmenný chrám. Jeho podzemní zachované místnosti svědčí o tomto ději, jakož i známém zázraku, který se zde byl udál na její obranu. Pročež byla pak vyvečena za město a státa a pochována v pohřebišti na via Nomentana. Její basilika, tamtéž se nalézající, hlásá něžný půvab duše její, tak oddané Beránku Božímu, jehož jméno i ve slovní hříčce jmen: agnus — agnese, jest připomínáno. Tam odpočívá tělo její, jakož i soukojenky její sv. Emerenciány, která tu na jejím hrobě klečíc, pohany byla ukamenována. Katakomby, přiléhající ke

chrámu, jsou jedny z nejzachovalejších. Stejně i vzácné mosaiky v sousedící rotundě sv. Konstantiny z rodu sv. Heleny a císaře Konstantina Velikého. Krásná kniha „Roma sacra“, posvátný Řím, reprodukuje zcela věrně tyto kaménkové malby, jakož i starokřesťanské výtvary umělecké v basilice stejně staré, stejně význačné: sv. Vavřince za hradbami. Tato byla rovněž za Konstantina založena a ozdobena mosaikami zvláště na vítězném oblouku, oddělujícím starou část od pozdější, kde zobrazen Kristus, sedící na zeměkouli uprostřed apoštolů, najmě Petra a Pavla.

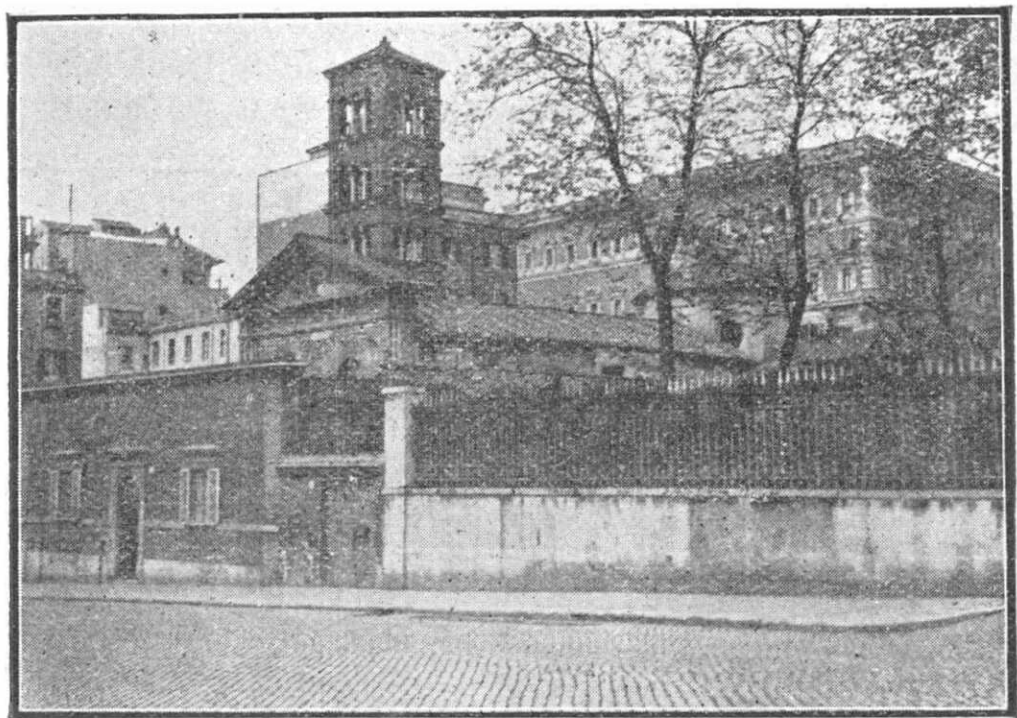
Sv. Vavřinec! Jaká to druhá duše, planoucí žářem nevýslovným pro Krista. Jistě, že sebou z plání katalonských, či hor iberských (pocházeli ze Španěl), přinesl ten plamen srdce mocný a horlivost pro lásku bližního, skutky projevenou v diakonii, jáhnovství svatém. Proto důstojně tu řazen po bok prvojáhna Štěpána a výjevy ze života jejich vyzdobeny jsou stěny chrámu.

Ano jáhnovství. Jak krásně rozpoznala a oddělila již nejprvotnější církev službu lásky vnější od posvěcování nitra láskou nebeskou, živým slovem Páně. Pro zevní projev podstaty křesťanství: skutky milosrdenství, tak úzce s naukou související, z vnuknutí Božího v prvopočátcích svého působení sv. apoštolové oddělili lidi zvláště horlivé a schopné, by nezanepřázdňování těmito úkony vnějšími, tím účinněji a mocněji věnovati se mohli oné složce vyšší, důležitější: hlásání slova milosti a království Božího v myslích a srdcích lidských! Čili jak harmonicky v církvi katolické spojen jest východ a západ: skutky postaveny na ideový základ, bez něhož jsou jen pouhým zdáním. Případně jen farisejstvím, jež tolik potíral Pán. Opáčně na venek nitro nutně se projevuje odpovídajícími skutky. A tak zdá se, že posemitštělé křesťanství: protestantismus všech odstínů ustrnul jen na tomto vnějším zdání (pro-

gram Štockholmský na víc se nezmohl), kdežto katolicismus uchovává si stránku obojí a to ve správné rovnováze. Máme řády jak kontemplativní, tak i praktické: Marii i Martu v naprosté shodě.

Jaký to nový prvek vůči antice, jež neznala soucitu ani slitování s chorými, neduživými a mrzáky, objevil se v hrdém gestu Vavřincově, který na výzvu císařského soudce, ukázati poklady církve, přivedl mu právě tyto ubožáky jako její bohatství. Ký div, že rozlícený soudce tímto výsměchem v jeho očích, potrestal jej nejkrutějším trestem. Trestem příšerným a pro svoji brutalitu nikdy neopakovaným. Rozkázal připravit železný rožeň, rozžhavit jej do červena a na něm za živa upéci mučedníka tak nadlidské síly mu v ten okamžik vlité, že s plesáním a zpěvem vydržel k smrti strašlivé ten děsný žár. Příšerný tent trest nelze vůbec přirovnati s hranicí, na níž se Hus či čarodějníci aneb kacíři vlastně napřed se zalkli, udusili kouřem.

Zdráv buď mučedníku, upečený za živa pro Krista, jenž právě přijetím na se těch nejhorších myslitelných muk zlomils tyto pro celou budoucnost. Koho jiného to zásluhou, že tak brutální nelidské tresty odstraněny ze života veřejného, ne-li křesťanství, jež za cenu takých obětí vybojovalo svůj zápas vítězný se skomírající „lidskostí“ pohanskou?! A na hrobu tvém, svatý, při vzpomínkách nejděsnější smrti tvojí — refrigeraui animam meam: občerstvil jsem a posílil duši sloužiti témuž Kristu celým srdcem, bojovati proň až do posledního dechu v instituci, jím založené, v Jeho Církvi! Pakli ty jsa dohnán nezbytím v tak strašlivých mukách k vůli Němu umíralš, oč větší horlivostí nám nutno žiti a pracovati pro Něho!

Chrám sv. Pudentiány v býv. ulici Patriciů antického Říma.

Priscilla, Pudentiana, Prassede.

Kráčím dále stopami hnutí v historii lidstva nejmohutnějšího a nejpodivnějšího, o němž sám nejlepší znatel dějin římských Mommsen se vyjádřil, že je nechápe a nedovede si vysvětlit, odkud se vzalo. Proto také nenapsal svůj 4. díl dějin římských a přeskočiv jej po létech vydal díl pátý. Za to ale různí „vědátoři“ zvláště, by snížili v očích našich význam křesťanství, vědí mnoho, lépe ba zcela přesně, jak to bylo s počátky této nauky: Jen otroci a lidi bédní ji přijímali s nadšením, až posléze od nich nakazily se i svrchnější vrstvy toho antického světa, přesyceného vzděláním, krásou a harmonií těl svých. Periferie křesťanství a hraboši podryli a podkopali Řím.

Než tolik věcí v samém Římě usvědčuje je ze zbožného klamu nebo dokonce vědomé nepravdy. Nuže sv. Petr již dle Skutků apoštolských obrátil na víru v Palestině setníka Kornelia, člena to patricijského váženého domu. U něho později

asi sám požíval pohostinství, když za hlásáním slova Božího navštívil ten „Babylon jazyků a lidí nad Tiberou“. A opět družka věrného přítele, druha ve stanařském řemesle Pavlově, Aquily, žena jeho Priska, snad první mučednice křesťanská (za císaře Klaudia), bydlela tam ve věčném městě na východních svazích Aventina. Sv. Pavel pozdravuje je oba vřele ve svých listech (Řím. 16, 3.) a jistě dům jejich tam navštěvoval, když ve středu říše, očekávaje předvolání k císaři, okovem připoután k pretoriánu, policejnímu to vojínu, jinak volně směl se pohybovati po tomto městě. Nuže navštívil jsem i starobylý chrám Priscillin, kde v podzemní chodbě chová se křtitelnice prý sv. Petra a v kapli část lebky sv. Prisky. „Nápisy a památky zde nalezené dokazují bezpečně, že sv. Petr zde předsedal shromážděním křesťanů a že Priska se svým manželem Aquilou byli dobře známi s rodinou římského senatora Pudenta, u něhož také sv. Petr se zdržoval“, stojí psáno ve výtečné příručce římské dra J. Kulače, str. 36. Nuže tyto řádky byly mi pobídkou, bych hledal místa jejich památek, zvláště když sv. Pavel v II. listě Timotheovi 4. kap. 21 výslovně píše: „Eubulus a P u d e n s a Linus a Klaudia a všichni bratři tě pozdravují.“ ... Snad setník Kornelius uvedl v Římě oba apoštoly k této spřízněné s ním senátorské rodině, ke hlavě svého domu. Ke Korneliovi Pudentovi, jenž měl Klaudii za manželku, vznešenou dámu britanskou. Dítky jejich byli synové Timotej a Novatus a dcery-panny sv. Pudentiana a Praxeda. Tyto pak daly jména svá nejstarobylejším chrámům na světě a v Římě, jež vznikly na jejich majetku v ulici patriciův (Vicus Patricius) a na domě senátorském Pudentově.

Navštívil jsem tudíž obojí chrámy, zvláště když jsou blízko sebe v okrsku basiliky Panny Marie Sněžné.

V domě Pudentově, kde stojí stejnojmenný chrám jeho dcery, scházivali se zcela nepochybně první křesťané, které Petr, kníže apoštolský, tu křtil. Odtud pochází symbol nejvyšší učitelské autority Církve: Stolica Petrova, tak pietně uložená ve velechrámu křesťanství na místě nejvýznačnějším. Zde pak v oltáři uloženy jsou zbytky dřevěného stolu, na němž prý týž apoštol slavíval svatá tajemství mše sv. Tamtéž dříme věčným snem světice, otec i bratr její Novatus, pod skvostnou mosaikou z konce IV. století.

Pod křížem na pahorku nad svatými městy sedí Kristus ve svatozáři, učící své apoštoly se symbolickými postavami církve ze židovstva a pohanstva. Tvář jeho má pak tak živý, milý a skvostný výraz, že nelze se na ní dosti vynadívát. Roku letošního právě vykopávaly se tu uvnitř kostela zbytky prvokřesťanských lázní Novatových a Timoteových. Jistě že tyto sloužily za vnější záminku nenápadnosti schůzek prvých vyznavačů naší víry v Římě. Těsně u náměstí Esquillínského nalézají se přezajímavé tyto památky.

Tedy hned prvním náběhem nauky křesťanské zakotvily v Římě v nejvznešenější třídě patriciů a to působením hlavy apoštolů sv. Petra. Kdežto druhý apoštol, sv. Pavel, rozšířil je po celém pretoriu, v městských, politických i vojenských administrativách, jak hnedle o tom uslyšíme.

Rodná sestra pak, světice výše jmenovaná, opět ze senatorského rodu, sv. Praxeda, má zasvěcený chrám zcela blízko, jenže na jižní straně od basiliky P. Marie Sněžné. Opět honosí se tento prastarý prvotní chrám vznešeným výtvozem starokřesťanského umění mosaikového, které teprv ve výtvorech mnichů beuronských našlo své moderní rovnocenné pokračování. Přímo na oblouku vítězném tohoto chrámu zříme zobrazen

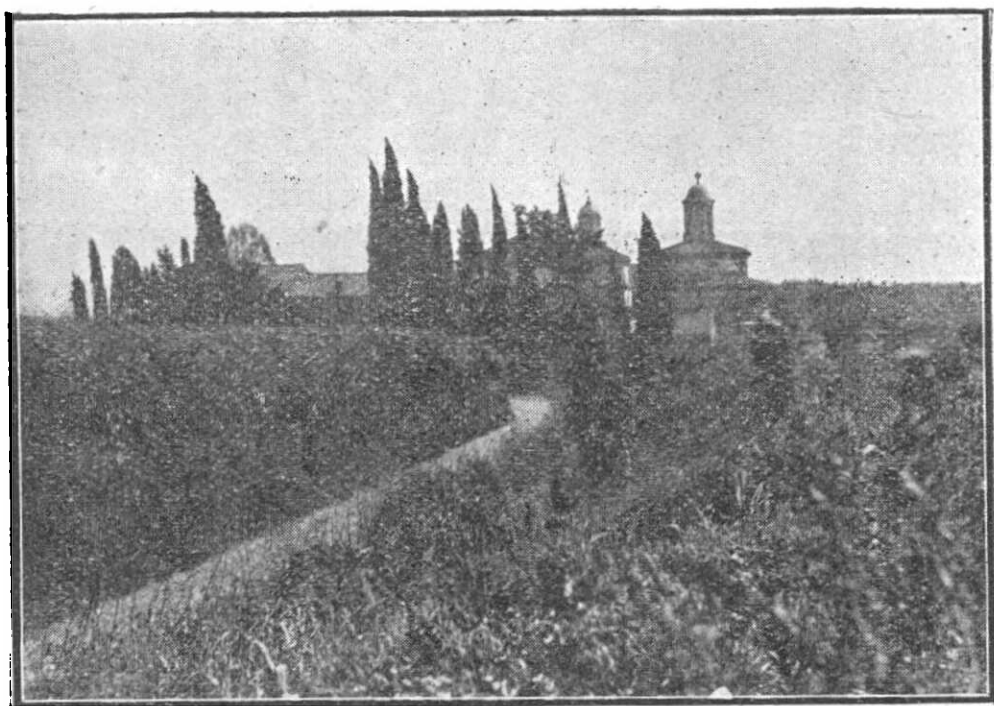
nebeský Jerusalém. Nad klenbou pak apsidy, apokalyptický Beránek s anděly a 24 starci. V mušli Kristus se svatými, beránky a ovečkami. Mosai-ka pochází od papeže Paschala I., z počátku 9. stol., který před blížícími se Langobardy uložil tu r. 819 prozatímně přes dva tisíce těl sv. mučedníků z katakomb. Uprostřed chrámové lodi dochovala se nám studna, ve které tato hrdinná panna skrývala zmučená, bezduchá těla svědků Kristových, dokavad jí nebylo možno tyto důstojně pohřbíti vně města v podzemních pohřebiš-
tích.

V poboční kapli nalézá se část sloupu, ke kterému, dle legendy, byl náš Spasitel přivázán při svém bičování a který r. 1223 kardinálem Colonnou přivezen byl do Říma. Pro nás Čechy má dále chrám tento důležitost, že tu pod náhrobním kamenem pochován leží býv. arcibiskup pražský Jan z Jenštejna, muž bezúhonné pověsti, známý svým konfliktem s králem Václavem IV., ježž jeho vikář Jan z Pomuka byl zaplatil životem ve vlnách Vltavy.

Křesťanská periferie?

Jaký prudký odpor po staletí zaneprázdnňoval mysle odpadlých církví proti správnému a vysokému nároku církve římskokatolické na její jediné pravou posloupnost apoštolskou a na primát římských biskupů na stolci Petrově. S jakým gustem přejímány tyto veškeré námitky od nevěrců a zlobných našich odpůrců, vyhlašujících tyto nepochybné pravdy tradice církevní za pouhý výmysl a pověrečné bajky. Dlouho se těšili, že kromě závažných sice dedukcí nebylo přímých svědectví o pobytu, hlavně Petrově, v tomto Babyloně nad Tiberou, ač samozřejmě nutnost jeho působení zde byla dána nejjednodušší

úvahou. Ještě za mých let studijních nebylo jich, ještě i sám Dr. Opletal potíratí musí nepřímě v tomto ohledu urážlivé poznámky knihy Macharovy. Leč, proč dnes a tak náhle zhořkl všechen smích na rtech posměvačů, proč všechna žluč jejich místo, aby si razila cestu na venek, rozlévá se po útrobách jejich vlastních? Proč uštěpačný posměch v tváři jejich změnil se v rozpakuplný, kyselý úšklebek: risus Sardonicus?

Basilika nad katakombami sv. Šebastiána.

Právě za války světové a sice v nejposlednějších letech jejích, „náhodou v Římě“ přišlo se na něco, kde v nivec uvedeno zjištěnými nálezy sebe učenější pochybování. Zkrátka, dnes máme jako slunce jasno, že sv. Petr v Římě byl, působil, že tam zemřel a byl pochován . . . Dokonce na majetku rodu císařského, bratří z císařova domu (ek tu kaisaros oikias), jak jimi téměř se chlubí list sv. apcštola Pavla. Je to rána hromová, rána smrtící, z níž není vzchopení a vzpamatování. Doznána a uznána všemi autoritami příslušnými.

Nuže, o tomto novém, tak na výsost důležitém objevu, nelze mi nic lepšího napsati, než prvá slova nadšení, jak počátkem ledna r. 1926 jsem je byl uveřejnil v prvním článku svém v Lid. Listech: „Historický doklad, že sv. Petr a Pavel skutečně byli v Římě.“

„Byl to pro mne nezapomenutelný den v červnu 1925, kdy poprvé jsem vstoupil do katakomb Sv. Kallista, nesmrtelného to památníku nadšení, lásky i odvahy prvních křesťanů.

Leč, daleko větší bylo moje překvapení týž den o něco dále, když navštívil jsem ještě blízké katakomby u sv. Šebestiána. Osud sám byl mi kromobyčejně milostiv, kdyžtě ani jediného Američana tu náhodou nebylo, ani jiného návštěvníka. Samojediný požádal jsem o přístup do těchto památek, jichž opatrovníky jsou věrní následovníci sv. Františka z Assisi, bratří Minoriti.

Byl to také milý člověk tento prostý mnich, kterému vděčím za jednu z nejlepších lekcí svého života: že Kristova víra vskutku ještě žije, že dovede být zářivým plamenem, odleskem krásy nebes a světla Jeho, když rozžehne oči, obličej svých upřímných vyznavačů. Těch, kteří skutečně jí živi jsou. Nic nenamítal tento pokorný sluha Páně, Fra. Damiano, bratr řádu menšího, že se má obtěžovat se mnou samotným sestoupit dolů. Naopak potěšen byl, že rozuměje jeho sladké italštině, jevil jsem tak živý zájem o přerozmanité věci.

Rozžehnuvše svíce, sestupovali jsme do katakomb z vnitřku chrámu samého, z basiliky, původní to „Chiesa Constantini“ r. 330 p. Kr. vybudované, r. 1620 kardinálem Borghese zrestaurované v nynější tvar.

Basilika tato zcela prostá a milá, zajímavá je originálem mramorového nápisu papeže Damasa ku poctě mučedníka sv. Eutychia. A hned naproti rekonstrukce desky téhož papeže ku po-

ctě sv. Petra a Pavla, jichž těla tu rovněž odpočívala, počínajíc oním proslulým: „Že zde obývali před tím, zvěděti máš, kdožkoli jména Petra a Pavla vyhledáváš . . . jež Krista následovavše, nebeských dosáhli výšin . . . v Římě . . . !

Papež Damas, jenž po vydání ediktu Milánského nemusil se skrývati v podzemí jako předchůdcové jeho, pocházel z rodiny strážců katakomb. Měl tudíž znalosti o nich kromobyčejné, které pak na památku potomstvu dával vrývati do kamene za svojí dlouholeté vlády a svobody křesťanům právě propůjčené.

Nuže, papež tento a nápis jeho byly dosud jedinou nejhlavnější oporou tvrzení katolíků, že oba tito velcí apoštolé, zvláště Petr, byli skutečně v Římě, což od protestantů, neuznávajících primát papežův, houževnatě bylo popíráno.

Sestoupili jsme tedy dolů a šli jsme nejprve do nejdříve známých částí podzemních chodeb katakomb, pozdrževše se trochu v širém prostanství t. zv. mausoleo di S. Quirino a v místech, kde nádherná busta sv. Šebastiána od Berniniho hlásá, po jakém hrdinovi, v roce 258 umučeném, nazývá se chrám i podzemí jeho. V basilice ležící socha téhož světce pochází od žáka Berniniho od Giorgettiho.

Šli jsme dále bludištěm uliček, hrobů i kaplíček oním, v polotuhé lávovité hlíně vyhrabaným pohřebištěm starokřesťanským. Hroby mučedníků označeny tu vesměs malým obloukem . . . zmenšeným to arco trionfale. Obloukem vítězným, jehož dosáhli obětováním životů svých pro Krista tito namnoze neznámí, prostí jeho vyznavači. Jak překrásný a hluboký to symbol, lépe než cokoli jiného, vyjadřující tu nezlomnou sílu křesťanství, jeho žhavou, ničím nevyvratitelnou víru i přesvědčení o vzkříšení z mrtvých, o nesmrtelnosti lidské duše!

Největšího ale překvapení dostalo se mi, když vyzván jsem byl prohlédnouti si ještě další: „nejposlednější vykopávky a to na nejstarších místech celého pohřebiště pod samými základy chrámu“. Právě za světové války pracoval tu neúnavný páter Leonardo Giovanitti, jenž zajisté ani netušil, jaký epochální objev učiní.

Tedy pod samotným chrámem průvodce můj zavedl mne as uprostřed schodů do neveliké podzemní místnosti, t. zv. triclina, nebo též „sala dei bancchetti“. Tato po nejdelší stěně svojí chová spousty v celosti i kouscích na tomto místě nalezených grafittů, na nichž byly samé nápisy, vzývající o pomoc a přispění světce Petra a Pavla.

„Petri et Paole petite pro Victore“. „Paole et Petri subvenite Prisco peccatori“. „Petri et Paole conservate Vincetium“. „Petri et Paole in mente habete Silvanum“. „P. et P. in mente habete Sassonum, Rufum, Partenium“. „Petro et Paolo Gomius, Collius fecit refrigerium“. Toť nejpočetnější nápisy, z nichž některé sám na místě byl jsem si opsal.

Tedy, Petře a Pavle, modlete se . . . , pomozte P. hříšnému, ochraňujte V . . . , rozpomeňte se . . . pomněte etc a posléze Petru a Pavlovi pohřební vzpomínku učinil zde G. C. atd. Refrigerium byl starokřesťanský zvyk posvátné úlitby na hrobech světců ku poctě jejich památky . . . , z čehož plyne, že zajisté těla jejich tu odpočívati musela svého času, když tyto obřady jim ku poctě byly konány.

Pro tuto okolnost závažně svědčí ve spojení s grafitty, jichž historická pravost jest nepopíratelnou, i další objev zde učiněný:

Místnost tato objevena byla r. 1915. Roku následujícího přišlo se v téže asi rovině jižněji na schodiště, které vedlo do hloubi podél prastaré zdi samých základů chrámu a pod tímto se nalézajícího antického domu. Po odhrabání všech

vrstev nalezena byla na konci jeho nádherná, malá studánka vody, v níž dle tradice sv. Petr i Pavel křtili katechumeny, na víru obrácené pohany. Je naprosto nemožno pod základy staré basiliky vystavěti zeď a vybásniti něco tak poeticky tklivého, jako byla studánka tato velice případně osvětlená a s lesknoucí se hladinou v hloubi as 15 m pod zemí!

Jaké však bylo překvapení zbožných badatelů, když r. 1919 mezi schodištěm a místností triclinia, v hloubi as 5—6 m, našli pojednou tři nádherné starořímské hrobky, tak svěže zachované, že i nádoby na olej a jiné maličkosti tam byly neporušeny, neřku-li skvostný vnitřek jejich.

Levá z nich, nejblíží sálu i schodišti, chová na desce mramorové původní nápis majitele svého, jímž byl Marcus Clodius Hermes, jenž, doživ let 75, postavil ji sobě i dětem svým.

Nuže, předměstská vila tato, na jedné z nejprosiulejších silnic Říma vybudovaná, táž, nad níž vypíná se nyní basilika sv. Šebastiána, patřila jednomu z nejmocnějších a nejbohatších patricijských rodů Říma a to Klaudiovcům, oněm, jež imperiu dali čtvrtého císaře, předchůdce to Neronova.

A nyní ta jasná slova Damasova: „Hic habitasse prius sanctos cognoscere debes... zde že bydlili před tím.“ Ano, zde v domě nejmocnějšího patricia v době předneronově bydlili velcí apoštolové naši. Ano, zde zdržovali se, učili, křtili a kázali Krista „pohanům bláznovství, židům pohoršení“. Vždyť pán domu po staletích dosvědčuje, že přijal sám toho Krista, protože hrobku svoji, která byla zařízena pro popelnice, co kolumbarium, předělati dal na hroby křesťanské, v nichž ležmo uschované mrtvoly očekávají by měly siavné z mrtvých vstání v den poslední! A vedle hlavy Medusiny, antického to symbolu říše neviditelná, snad týmž umělcem-malířem vy-

malován onen vzácný a jemný symbol Krista-pastýře dobrého, „jenž přišel spasit, co bylo zahynulo“.

Dále páv, symbol nesmrtelnosti (kdo jídal maso páva královského, byl prý nesmrtelný), holubice, vinný keř atd., vesměs doklady, že majitel hrobky stal se z pohana křesťanem. Vskutku pak jako mocný pán mohl býti záštitou i oporou nových hlasatelů náboženských, což již je zcela přirozeno a nanejvýš pravděpodobno.

Jiný překvapující doklad, že skutečně chována tu byla těla mučedníků, což ve spojení s grafity svrchu zmíněnými platiti může jen pro Petra a Pavla, jest několikeré zobrazení starokřesťanských hodů lásky (agapai), jež se konávaly výhradně na hrobích světců, mučedníků. Dodnes doklad toho máme v oltářích, kde právě nad ostatky světců celebruje se každodenní oběť nekrvavá.

Vnitřek této hrobky a sousední je neobyčejně krásně uchován. Cele je pokryt skvostnými stuccami na klenbě z kruhů koncentrických s různou čtyřlístou uprostřed. Po stěnách podél vodorovných cubicola (hrobů) velkolepě stylisovaný vinný keř upomíná tak živě na různá místa z evangelia sv. Jana. V oné prvnější hrobce vedle tolikrát na deskách katakomb se opakujících holubic (symbol duše, osvícení a míru nebes těch, kdo našli střed svůj v Bytosti Nejvyšší), ku podivu octly se tu i svastiky.

Ozubený tento kříž, naznačující kříž, harmonii v pohyb uvedenou, aby se stala kruhem. Jest arijským prasymbolem duše, započavši svůj rozběh ve splnutí s božským Prapůvodem všeho. Tedy znázorňuje něco tak vznešeného, co by nikdy nemělo býti v politických bojích zneužíváno. Mnoho napovídá jeho vyskytování se v prvověku křesťanském, jak i časté doklady toho zřítí možno v kapitolském museu Konservatorů.

Konečně třetí hrobka, po otevření svém obsahovala pouze tři hroby, jež nalezeny prázdné, kdežto ostatní chovaly mrtvoly zachované. Což ostatně ani jinak býti nemohlo, pakli těla velkých apoštolů po zániku pronásledování světského mohla býti veřejně za Konstantina pochována ve chrámech města věčného Říma.

Nuže, v pravý čas, na pravém místě, způsobem zcela přesvědčivým, prokázána byla pravdivost prastaré tradice katolické, že — jak mi bylo řečeno — i sám Harnack, největší to protestantská autorita v starokřesťanství, přišel si prohlédnouti památky tyto a poklonil se před pádností těchto dokladů.

Více říci netřeba . . .“

Ještě dnes nelze mi vypsati poesii, pravdu a sílu zážitků z místa tohoto, které se mi stalo tak nevýslovně milým a drahým. Ještě dnes vidím oheň nebeského nadšení, prozařující tvář bratra menšího, jenž s takovým zápalem vše mi vysvětloval a ukazoval. Vzpomínám pouze, že nahoře v lodi basiliky byl jsem dojmy těmi, zvláště pak pramenu Petrova i Pavlova tam dole pod dlouhým schodištěm se zrcadlícího, tak mocně překonán, že mi svět připadal jakoby ze stěží svých vyzvednut a já se ocital nad nimi.

Při letošní opětné návštěvě opatřil jsem si tam nejnovější monografii dr. Pavla Stygera: „Il monumento apostolico a San Sebastiano sulla via Appia“, kde jsou překrásná vyobrazení těchto památností s datem smrti knížat apoštolských „Passi sub Nerone, Basso et Tusco consulibus“ (roku 67). Rovněž proslulý badatel Marucchi v „Guida del Cimiterio di Domitilla na str. 60 praví doslovně: „Výsledek těchto vykopávek nutno považovati jako skvělé potvrzení tradice, vztahující se k památce apoštolů na cestě Appijské. Totčť je v pravdě posledním důkazem jejich apoštolátu v Římě, jakož i pravdy nápisu Dama-

sova: „Roma suos potius meruit defendere cives.“ Řím lépe hoden byl si obhájit své občany.

Ano, a teď teprve chápeme plně a hlavně nálezy archeologickými máme potvrzeno, koho mínil sv. apoštol Pavel ve svém listu Filipenským 4, 22: „pozdravujít vás všichni svatí, nejvíce pak ti z domu císařova.“ Vpravdě byl to on: Marcus Clodius Hermes, onen 75letý muž, který na svém letohrádku za života svého pro sebe, propuštěnce i potomky si postavil onu hrobku.

A že to byl on, dokazuje i jiný list téhož apoštola a to k Římanům 16, 14, kde vzkazuje těmto: „pozdravujte Asynkrita, Flegona, Hermu, Patrobu, Herma a bratry s ním jsoucí“.

Vítězný oblouk Titův, císaře z rodu Flaviarů.

Jiná hrobka křesťanů z císařského rodu.

Nedaleko odtud, pouhých deset minut cesty, vzdálen jest jiný přesvědčivý doklad toho, že i jiný rod císařský a to z nejmocnějších, autor dokonce nejgrandiosnějšího gesta antiky Collosea,

t. j. Flaviovci, chovali mezi svými členy již v I. století četné křesťany. A byl to sám bratr císaře Vespasiána, konsul Titus Flavius Sabinus, hlava druhé větve Flaviů, proslulého to rodu starořímského, jež záhy přijala křest a dala církvi mučedníky. Titus Fl. Sabinus jistě poznal křesťanství od samého sv. Petra a byl asi v době smrti obou apoštolů prefektem města. Jak krásně líčí jej římský dějepisec Tacitus ve svých dějinách. „Byl ctí domu svého, proslavený v míru a ve válce, nevinný, spravedlivý. Sedm let byl prefektem v Moesii, dvanáct ve městě, jsa okrasou panovnícké rodiny. Muž veskrze znamenitý, jinak něžný a laskavý člověk, který se hrozí krveprolévání“. Za Domitiána byl stat ... (Opletal 224.)

Dalším váženým členem této větve křesťanské byl Titus Flavius Petronius a jedna z jeho dcer Flavia Petronilla.

Syn pak Sabinův, Titus Flavius Clemens, konsul r. 95, byl velice ctěn a oblíben. Byl od císaře Domitiána vyhostěn na pustý ostrov Pandatarii a později umučen. Jeho manželkou byla Flavia Domitilla, vnučka císaře Vespasiána, jež po mučednické smrti svého chotě musila jíti též do vyhnanství. Táž uvádí se jako majitelka tohoto pozemku v nápisech na cestě ardeatínské, kde takto položen byl základ k tomuto pohřebišti Flaviovců a osob s nimi spřátelených v I. a II. stol.

Jsou to především zbytky nádherné hrobky (hypogea), jež patřilo rodině bohaté a mocné, praví dr. Kulič ve svém průvodci. „Není ukryta pod zemí, ale měla svůj vchod přímo ze silnice. Lze dosud u ní rozeznati mohutný vchod, místnosti pro smuteční hostiny, později pro hody lásky (agapé), komůrku pro hlídače a studnu.“ Hrobky a cubicula hojně vyzdobeny jsou klassickými ornamenty. Rovněž nalezeny tam četné křesťanské sarkofágy. Později byla hrobka z venčí uzavřena a utvořeno pohřebiště pod zemí, jed-

no z oněch, které se nejlépe dochovalo na naše časy.

Vedle této Domitilly, zakladatelky coemeteria, nutno rozeznávat ještě Domitillu nejmladší, dceru sestry konsula Clementa: Flavii Domitillu, neteř Domitiánovu, která vlivem svých křesťanských komorníků, ač zasnoubena patriciovi Aureliánovi, přestoupila na křesťanství a pan-nenství své zaslíbila Bohu. Byvši za to odmítnutým ženichem udána soudu, byla od svého císařského strýce potrestána vyhostěním na ostrov Ponzia. Za průvod a dohled dání ji byli dva vojíni pretoriáni Nereus a Achilles, které však tato horlivá křesťanka brzy obrátila na víru Kristovu. Rozlícen tímto nezdarem, dal císař oba vojíny v Terracíně popraviti stětím. Podobný osud stihl i tuto svatou, když její ženich, pokoušející se násilím ji sobě přivlastniti, byl náhle zemřel a panna byla obžalována z čarodějství. V pohřebišti tomto odkryta byla r. 1874 rozsáhlá basilika těchto světců s mrtvými jich těly, jakož i sv. Petronilly, domnělé to dcery apoštola Petra. Basilika tato byla nákladem komise sv. archeologie zrestaurována. V apsidě je starobylá freska, znázorňující, kterak sv. Petronilla, mučednice, duši zemřelé uvádí do nebes a na sloupu znázorněno stětí průvodců Domitilliných ve vyhnanství.

Na druhé straně pohřebiště nalézá se dříve u silnice venku se nacházející vchod do hypogea výše zmíněného, s místem pohřebních hostin a studnou. Místa tato chovají krásně uchované fresky, na př. hrobníka Diogena, nápisy, obrazy etc., etc. Proto jejich studium není bez zajímavosti a důležitosti, asi stejné, jako na cestě Salsarské se nalézající pohřebiště sv. Petronilly. Místa to proslulá tím, že tu byly „sedes, ubi prius sedit sanctus Petrus“ (kde na stolci sedával sv. Petr), obsahující první a nejstarší obraz Panny

Marie s Jezulátkem a prorokem Isaiášem z první poloviny II. stol. p. Kr.

Bajky pak nevěrců o křesťanské spodině a živlech rozvratných nejlépe usadil Alfonso Bartoli, konservator fora a Palatinu, jenž ve spisku o troskách těchto, jednajícím na str. 49, výslovně praví: „Jest bludem věřiti, že křesťanství bylo přijato a rozšířilo se pouze ve vrstvách nižších. Studia archeologická a historická od nynějška přesně zjistila, že křesťanství od svého počátku v Římě se rozšířilo ve všech vrstvách společenských od nejnižších do nejvyšších. Rod Aciliů Glab里昂ů, prastarých to patriciů, jsou křesťané. Jedna větev císařského rodu Flaviovců jest rovněž křesťanskou. A křesťanství proniká všude, dokonce ke dvoru: sv. Pavel zasílá Filipinským pozdrav křesťanů „z domu císařského“. Škrábanice z domu Gelotiánova (o níž jsem se zmínil výše), poukazuje, že křesťané nechyběli ani mezi samotnými důstojníky císařskými.“

Sv. Pavel dále píše Filipinským 1, 13: „Chci pak bratří, abyste věděli, že postavení moje vyšlo spíše ke zdaru a na prospěch evangelia, takže okovy mé staly se v Kristu zjevnými mezi celou stráží a všemi ostatními...“

En holo to praetorio... praví řecký originál, jejž bible kralická překládá „po celém rathouze“. Praetorium byla nejen policejně-vojenská stráž pretoriánů, ale i též správa města sama, magistrát, jemuž tehda předsedal slavný Afranius Burrus, známý Senekův a bratr korintského Gallia, vladaře v Achai, před nímž Pavel se na nařčení židů skvěle obhájil. Nuže, není i vyloučena možnost, že sv. Pavel při svém zápalu pro Krista i před těmito slavnými muži aspoň nějakou disputu měl o novém radostném poselství, jehož byl právě apoštolem povoláním.

Dále v nápisech katakomb, náhrobcích, sarkofázích etc., nalézáme spousty osob senátor-

ských, rytířů a konsulů, prefektů města Říma atd., atd., obrácených na víru Kristovu. Z mnohých cituji prefekta římského Hermesa, jenž za Trajána přestoupiv na křesťanství, propustil na 10.000 otroků. Prefekt Chromatius, tentýž úřad zastávající za Diokletiána, propustil jich na 14 tisíc a hojně je obdaroval. Nebo sv. Eugenii, dceru římského místodržitele v Egyptě, či posléze sv. Serenu, manželku to jednoho z největších pronásledovatelů církve, samotného císaře Diokletiána! Či Fabiolu, poslední to ratolest jednoho z nejslavnějších rodů dějin římských Fabiovců.

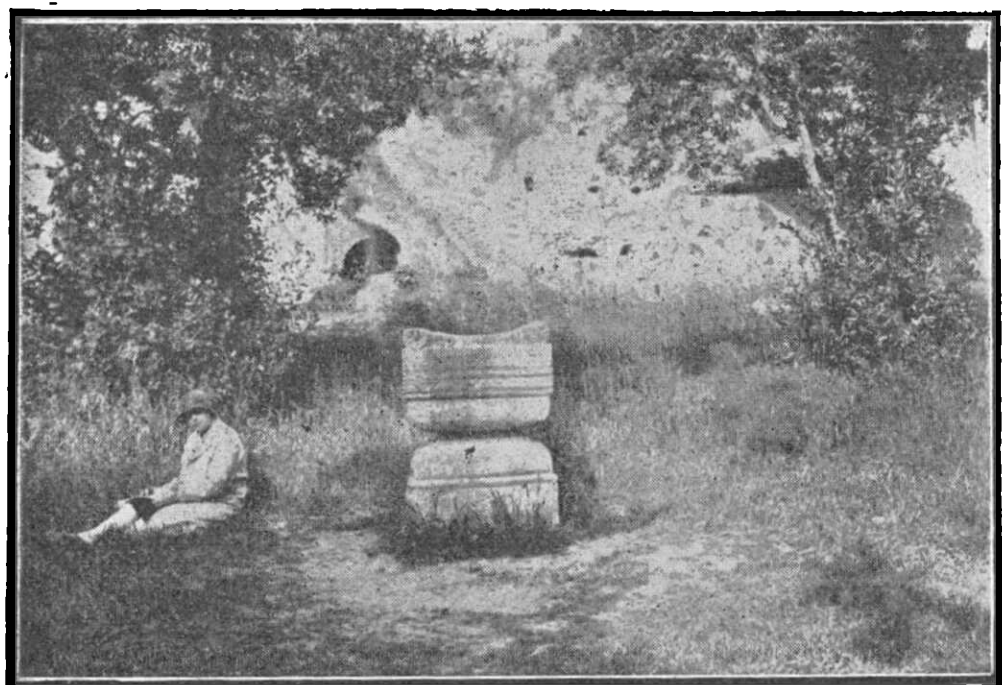
Ostatně, který miliardář americký dosud učinil totéž, jako ve IV. stol. sv. Melanie, dcera to konsula Valeria Proba, jež byla nejbohatší ženou na světě vůbec, vlastnic za 30 milionů předválečných lir pozemků, paláců atd., s ročním výnosem 1 miliardy (dnes 10 miliard Kč). A tato žena rozdala všečen svůj majetek církvi a chudým a sama vstoupila do kláštera v Jerusalémě. Tedy, byla to „periferie“?

Oltář neznámému Bohu.

Nuže, jaké vysvětlení máme pro tento fakt, že nejen rytíři, senátorové, konsulové vyznávali tak brzo onu nauku, jež přece byla zcela protichůdná jich dřívějšímu názoru životnímu a společenskému. Jak to, že i členové panujících rodů císařských, Klaudiovců, Flaviovců, přilnuli k náboženství pronásledovanému v říši římské? Jak to, že na popravišti samotném právě ortely smrti působily účinkem opačným: místo odstrašení získávaly nové vyznavače při pohledu na hrdinství popravovaných?

Jediný výklad je tu možný: totiž ten, že pohanství se svým názorem polytheistickým, se svými mythy a božstvy, bylo úplně vyžito a spělo

k svému zániku. Nebylo již více živé víry v bohy. Přílišná vzdělanost, sofistika a požívačnost již jen s úsměvem naslouchala Herodotovským či Hesiodovým bajkám o bozích Olympských. Ani pokus se zavedením šesti dvojic státních božstev (*dei consentes*) mnoho neprospěl. Čím dále, tím jasněji pocítována prázdnota veškerého kultu a náboženství pohanského, jež se přežilo, zvláště když světovládná říše seznámila svět římský se spoustou bohů národů porobených, zvláště orien-

Oltář neznámému Bohu.

tálních, jež si vítězové převáželi a uctívali ve svém Pantheonu (všebožíšti)! Jak krásné dokumenty tohoto hladu duchovního po nějakém jistém, skutečném Bohu nalézáme ve Skutcích apoštolských 17, 23, kde muž z Tarsu, procházející se po středu Athén, na samotném Areopagu, nalézá oltář s nápisem: AGNOSTO THEO! Neznámému Bohu. Používaje pak právě této okolnosti před řečníky athénskými a vybraným publikem antickým, vysvětluje tuto záhadu v jedné improvisované, přes to však nejúchvatnější

svojí řeči. A stejný doklad téhož máme i v Římě samém na západním úpatí císařského pahorku, kde dodnes stojí oltář Bohu Neznámému. Třebas někteří pokoušejí se oslabiti touhu, proslovenou mimoděk tím oltářem, výkladem, že snad se zde jednalo o nějaké božstvo lupercální, oltář se tu týčí jako beznadějný, němý vykřičník antického člověka po vysvobození z mravní a rozumové bídy, jež mu žádná filosofie, žádný přirozený způsob života ni mysteria zjevití nemohla, by jej plně osvobodila a vykoupila. Pročež, jakmile nadpřirozeným světlem evangelia byla ozářena jeho duše . . . , přilnul k nauce této celým srdcem a byl ochoten vše, i nejhorší pro ni podstoupiti.

Zevní kulty, zevní náboženství bylo tedy v naprostém úpadku. Zvýšené potřeby kulturně-civilizační ukazovaly myslícímu člověku antiky čím dál tím více jeho bezobsažnost. Což nevidíme to dále na posledním, nejzářnějším záblesku její filosofie, na Plotinovi samotném! Jeho Aeneady, jak daleko se byly octly již od starých božstev řecko-římských. A celá škola novoplatonovská, zdaž nevyjadřuje žhoucí touhu duše po onom Jediném, Věčném, Neproměnném! Nuže, jak by v takovém prostředí, právě mezi vzdělanci neměla se šířit nauka, která tyto tužby srdce lidského plně uspokojovala, dávajíc zároveň odpověď na všechny mučivé otázky nitra, a vznešeností myšlének svých otevírala člověku říši nebes samotných!

Pohledme dále, s jakou lavinovou rychlostí šířily se celým kulturním světem tehdejším jakési předběžné a nedostatečné předtuchy hlubokých tajemství křesťanských, nad něž dosud nikdo nikdy a nikde nic vyššího, vznešenějšího neproslovil. Vzpomeňme nejrozmanitější a nejrozumnější gnostické sekty! Aneb čistě orientální kulty Attis, Kybele či Mithry. Mysteria Isidina, Eleusínská, Orfická. Jak je nesmírně zajímavým pohrou-

žiti se hloubkově duševně a experimentálně-nábožensky a mysticky v to zoufalé snažení, (na př. ve smysl bacchanalií, orgií dionysovských atd.), v onen beznadějný pokus silami přirozenými prolomiti brány k světům nadpřírodním, jež jen nadpřirozeným zjevením mohly býti otevřeny. Přednáškám, knize a rozmlouvám našeho dobrého znatele těchto všech nauk, p. min. r. Matouška, vděčím mnohému poučení v těchto záhadách, kde na př. Jamblich ve svém zoufalém vzepjetí ducha modlitby mocně již, ale bezvysledně tluče na brány mystiky. Což Proclus atd., jiní novoplatonici?

A resultát všech mysterií: buď končil v naprostém, nejvyšším agnosticismu (viz na příkl. Maeterlinckovu knihu Veliké Tajemství), nebo dával ducha lidského v šanc nejrozmanitějším šalbám okultistickým a bájím gnostickým. Nebo posléze téměř před samým dosažením světa duchovního srážel mysty neodvratně zpět do světa fysického. Nebylo možno prolomit hranici a hradbu tu žádným způsobem, dokud nejčistší a nejvznešenější svět Ducha Božího nebyl zjeven nám v temnotách smrti sedícím samým Synem Božím. Jenž zároveň jest i Slovem Božím: „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo... v něm život byl a ten Život je světlem lidí a Světlo ve tmě svítí...“

Proto ten úžasný výkřik sv. Jana evangelisty, ta překypující radost, j i s t o t a: „Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme viděli svýma očima, co jsme prohlédli a ruce naše ohmataly. O Slově života — — a Život zjevil se a my jsme viděli a svědčíme a zvěstujeme vám Život věčný, kterýž byl u Otce a zjevil se nám... abyste i vy měli společenství s námi... aby radost vaše byla úplná.“ Jaká to síla a vše si podmaňující moc! Jaká prostota, radost a nadšení!

Kdo pochopí to opojení nejvyšší radostí a proč ani taký Mithra, ani gnostikové, ani Mani-

chejci a tutti quanti nemohli se vůbec měřit s naukou křesťanskou, ač mnohdy na oko byli značnými konkurenty, pozná vnitřní sílu její.

Kdo pochopí to opojení nejvyšší radostí a silou Boží, jež tu mimoděk se dere na rty apoštolovy — jen ten porozumí, co jest křesťanství a proč převrátilo, vzdor nejkrutějším pronásledováním a navzdor všem útokům kacířským, proč podmanilo si svět. Proč pak trvati bude a trvati musí do skonání jeho...

Tedy žádný jed z Judey (ani onen imputovaný, ani onen pravý, dnešní), nepodlomil antiku. Ta byla již dříve, na samém počátku naší éry zlomena rozumově i mravně... Ostatně i sami nepřátelé křesťanství, pp. pokrokáři mimoděk to doznávají. Tak p. Em. Peroutka ve své předmluvě k Mark Aureliovým „Myšlenkám“, str. LIII., praví výslovně: „Ale ve vzdělaných třídách... a v Římě vůbec... tam byli s polytheismem vnitřně hotovi. Stavěly se sice pořád chrámy bohům v Římě i na venkově... ale víra v ně byla mrtva. Lukián beztrestně sesměšňuje staré bohy. Plinius starší se prohlašuje za bezvěrce, Demonax chce volného člověka v dnešním smyslu. V duších zela prázdnota, nejistota a pochybnost... Toužilo se po nějaké silné opoře pro život, jakož i po tom, aby bylo konečně jasno i se záhrobím.“

„Filosofie tu byla bezmocnou, hledalo se uspokojení v tajemných kultech cizích. V kruzích zámožných panovala skepse a ozvala-li se kde náboženská potřeba — lidé ji tišili moderním způsobem... u proroků, vykladačů, astrologů...“ Není-liž tu podán mimoděk obraz i nejpokrokovějších dnešních lidí! Ben Akibo, zdaž bude kdy cos nového pod sluncem?

„Touha po nadpřirozeném, po přímém zjevení se Boha, jež by byla zárukou skutečného spojení s ním, byla čím dále živější...“

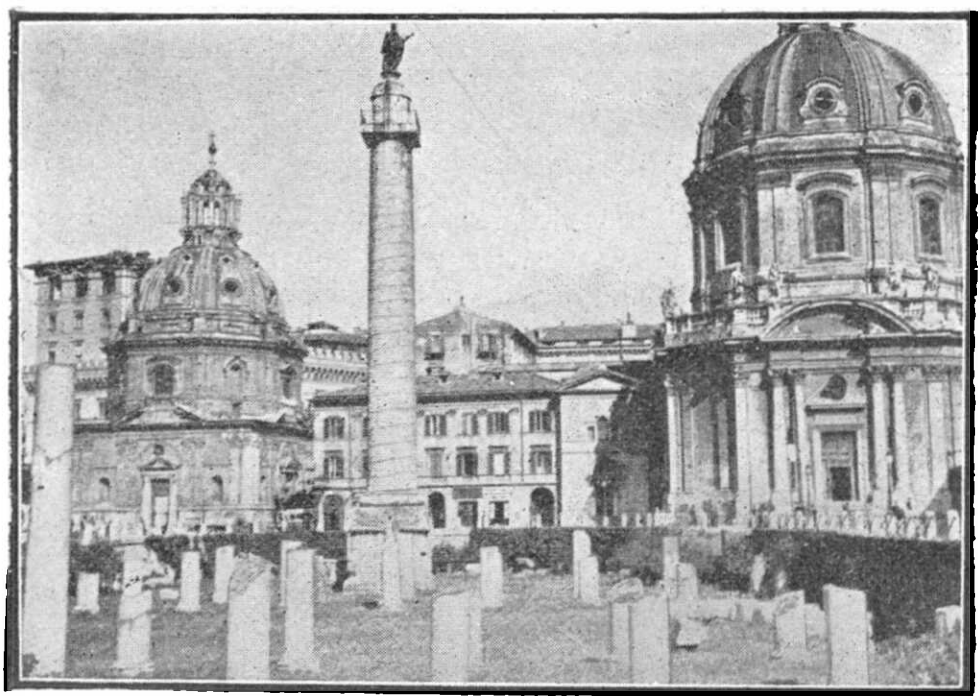
Nuže proto křesťanství, co přímé a zaručené zjevení Boží, mělo půdu připravenou, aby svojí vnitřní, nadpřirozenou silou ovládlo veškerý svět a po dvou tisících letech ovládalo jej opět jako náboženství nejvyšší, nejvznešenější.

Nám pak, kteří jsme mívali sto chutí pošilhávati po buddhismu, indických naukách, čínské moudrosti etc., etc., pustil tuto ledovou sprchu na naše rozpálené mozky Japonec, univ. prof. v Tokiu, filosof Enku Una. Když byl napřed vyslovil nespokojenost, ba zklamání, které jim, lidem Východu, přineslo důkladné studium orientálních nauk a filosofie, sděluje otevřeně své nadšení pro jedinou věc, jej i mnohé jeho krajany plně uspokojující — katolicismus!

Pravil doslova: „V posledních dobách jsou národové pronikáni novým katolickým životem . . . Katolíci mají ideál života, který neodporuje jiným velkým ideám, ale naplňuje ty ideje zápallem a silou víry. Bohatství myšlenek v katolickém světě jest stále větší . . . V důvěrné jednotě náboženského přesvědčení a vědeckého poznání tkví tajemství katolickému systému, síly, která převyšuje každé lidské usuzování. Katolicismus i jen jako filosofická soustava jest silou opravdu světovou a vykonává velký vliv v sociálním organismu.“

Jak příznačnými jsou slova tato pro dobu, kdy na západě tolik se lidé pachtí v různých theosofiích, anthroposofiích, mazda-znanu atd., po drobcích z těchto východních nauk, kdežto naopak tito orientálci, protože právě nejlépe sami znají nedostatečnost jejich, nadšení jsou věcí pro ně nejdokonalejší — křesťanstvím id est katolictvím.

Nuže, proto Kristus včera i dnes,
Kristus na věky!

*Sloup Trajanův se sochou sv. Petra a dva mariánské chrámy
se zbytky forum Trajani.*

Mučedníci kanadští.

Zvlášť imposantním dojmem působí velechrám sv. Petra, když je naplněn věřícím lidem. A podívaná na 40 až 45.000 lidí, tu shromážděných při papežské mši, či při svatořečení, vskutku stojí za námahu opatřiti si vstupenku na tento slavnostní obřad. Laskavostí dp. P. Ježe T. J. dostalo se mi té vzácné příležitosti v milostivém létě 1925, obcovati této celé ceremonii, kteráž právě se týkala členů téhož řádu Tov. Ježíšova — před více než 150 lety v Kanadě, poblíž jezera Ontario a vodopádů Niagarských, indiánským kmenem Irokesů při hlásání slova Božího umučených mezi Hurony.

Kdo jest to světec? Krásnou a prostou definici tohoto slova slyšel jsem ve větě: „jest to vášnivý milovník Boha a lidí“.

Mimoděk vzpomínám si na svého učitele, německého filosofa Hermanna Keyserlinga, který zejména ve svém „Deníku filosofově na cestě kolem světa“, pravil hlubokou sentenci: „Světcec jest vlastně nejhlubším základním tonem symfonie života. Ztělesněním vlastního smyslu života. Ukazuje nám ve své podstatě, kým každý z nás vlastně by se státí mohl a měl.“ „Jelikož pak život stojí výše než myšlenka stojí světcec nad mudrcem a na sobě nám ukazuje pravý ideál lidství.“ A jinde: „Neníť pak život takého člověka bez ceny, i kdyby nic jiného nedělal. Již sama existence jeho jest požehnáním, protože v něm všem na oči mimoděk se staví ideál duchovní. Každému pak ušlechtilému člověku jest přímo potřebou, aby sloužil svému ideálu.“ Tedy světcec, co vzor našeho veškerého konání, jest pro nás ceny nedostižné, nevyslovitelné. A opět, jaká nekonečná rozmanitost mezi světci katolickými, kde fakticky každý pro svoje povolání, ať tělesné, ať duchovní, může naléztí si svého „světce“, vzor, který právě jemu, jeho tužbám i způsobu či okolnostem života co nejlépe odpovídá. S kterým může pak uzavřítí nejušlechtlejší přátelství duchovní. Přátelství, které povzbuzuje, posiluje a povznáší vzhůru...

Z toho důvodu se každému novorozenému již při křtu sv. dává jméno některého svatého patrona v katolicismu, v němž kult duchovních heroů jest právě tak silně vyvinut. Vždyť k dosažení svatosti vyžaduje se od každého právě nadprůměrná hrdinná cnost, co základní podmínka všeho ostatního.

Tedy světcec-heros, vzor, přímluvce a přítel nejintimnější duše naší, jest duchovnímu vzrůstu nitra darem nesmírně vzácným a cenným. Proto se uctívají, proto se staví na oltáře naše a proto úcta k nim má nesmírný smysl. Řím pak od svého prvopočátku pro nesmírný počet osob,

jež v něm k těmto stupňům rozvinutého života duchovního se byli povznesli, právem zván byl městem Svatých.

A dnes tu, v basilice svatopetrské za svaté mají býti prohlášeni mučedníci, jež padli za oběť zuřivosti Indiánů tam v Kanadě. I já byl na pokraji Kanady při samých vodopádech Niagary z jezera Ontario se valící, i já dlel mezi Indiány dobrého půl roku. Mimoděk zalétám v ty doby, kdy léčil jsem a fotografoval na „naší“ cukrové plantáži: různé typy těch Tobas, Matacos, Careros, Chorotes, aneb Chiriguanos, Chauhan-cos, jež naši verbíři až na 500 km přivábili k nám na sekání třtiny cukrové. Byla mezi nimi také všeliká čeládka. Tak Tobas 8 let před tím, než jsem je poznal, zmasakrovali velkou francouzskou výpravu ve svých pralesích v Chaco Grande. A sám fotografoval jsem Sumayena, el cassique (náčelníka) Mataků as v 9 hodin dopoledne a týž den čtyři hodiny na to, jakmile se octnul z dosahu plantážní pravomoci... uřezal dvěma poddaným a jedné ženě hlavy a šel klidně do nejbližšího „boliche“ nálevny to zapít. Byl přec neomezeným pánem nad jejich životem a smrtí a tito se s ním nějak nepohodli. A co by bylo zmohlo v oné pohraniční pevnůstce, kde se tato věc sběhla, asi třicet argentinských vojáků proti jeho tisíci ozbrojencům? Ostatně tam dál, v nitru Bolívie... tam ještě teď jsou Indiáni-lido-jedi. V tropických částech Jižní Ameriky odhaduje se dodnes několik milionů těchto „rudokožců“, jež však se od svých, téměř vyhynulých, severních bratrů nesmírně liší.

Obdivuhodná rassa byla tato severoamerických Indiánů. Přírodní lidé, neobyčejně bystří, hrdinní a čestní, lstiví, měli právě neštěstí, že jejich bydliště a loviště jim odníмали přivandrovalé „bílé tváře“. Byli to tehdy scouts či zvědové, či zalesáci, kterým vůči rudochům dovolena byla

všechna bezpráví a zločiny. A právě tyto okolnosti naplnily nelítostnou zlobou srdce jejich, takže ani nerozeznávali, kdo jim přinášel, jako onino kněží jesuiti pokoj a blahou zvěst, aneb zotročení či vyhubení jich národa střelnou zbraní aneb nejstrašlivějším prostředkem civilisačním „ohňovou vodou“, jíž nakonec podlehli v tomto nerovném zápase. A zbytky jejich, jež nedaly se spoutat v rezervace, jak trpce žaluje proslulý Seton W. Thompson, byly před 35—40 lety nelítostně vyvražděny vojíný Unie.

O, kež by byli poznali, co jim přinášeli tito dobří, nadšení lidé! Jaký poklad duším a záchranu tělům této rassy vysoce schopné a hrdinné. Jen strašlivé poblouznění a zatemnění myslí, nerozeznávající přitele od vraha, způsobilo toto strašlivé krveprolití, že tito pokorní sluhové Boží byli jimi tak krutě umučeni, vařící vodou polévání, na kusy rozsekáni. Kněz Isák Joques a laici bratří Jan de La Landé, René Goupil skonali v Auriesville ve státě newyorském, Jan de Breheuf, Gabriel Lalement, Noel Chabanet, Karel Garniel a Antonín Daniel, vesměs jesuitští kněží, pak poblíž Ontario v Kanadě byli umučeni.

Kéž by byli pochopili divocí Irokesové, co je k jejich bratrům Huronům přivedlo, tyto Bohu oddané muže. Jaká již to byla od nich oběť: odtrhnout se od rodin, přátel a civilisovaného světa a sdílet s nimi ty pustiny a žít mezi divochy... aby duše jejich otevřeny byly světlu pravému a našly cesty spasení... Last not least i svých kmenů záchranu.

Kdo nezakusil té příšerné opuštěnosti kulturního člověka v pralesích, na první pohled tak svůdných a vábných a nebezpečí zdivočení myslí a sesurování mezi divochy — — z vlastní zkušenosti znám tyto největší kletby divočin — — nemůžeme vůbec posouditi velikost obětí duší, nadšených tak velikou láskou, jichž ideálem nej-

vyšším bylo: hlásati Slovo Boží, zachraňovat duše!

A jak hrdinně umírali. Úžasná síla představy i oběti tkví v onom symbolu slov: palma mučedníka! Koruna vítězství! Věnc Života věčného!

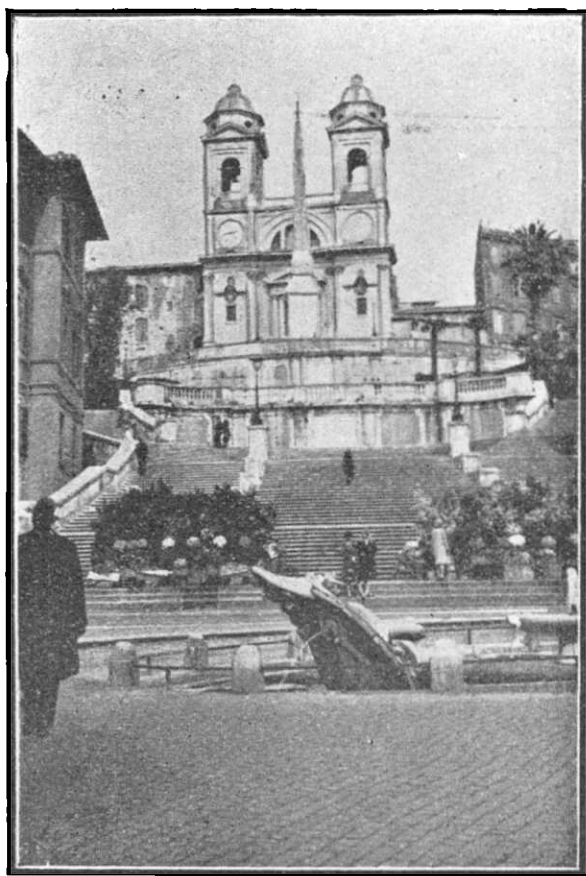
Malé extempore. Než, nač vzpomínati dnes hord divochů indiánských, mučících své hlasatele nesmírného posvěcení životů věrou Kristovou, když máme, anno Domini 1928, v době naší „vrcholné technické kultury“, rovněž na půdě Nového Světa dokonce z moci úřední prolévanou nesčetnou krev mučedníků naší víry. Na rozkaz vzoru nejmodernějších pokrokářů, vychvalovaného krasavce, presidenta Callese, osobního to, dle vlastní slov, nepřítele Ježíše Krista, jenž zavinil všechny hrůzy pronásledování v Mexiku, jak je líčí krásná stejnojmenná kniha dr. Krlína. Máme tam, vedle nesčetných jiných mučednictví, na př. justiční vraždu na vynikajícím členu téhož řádu P. P r o T. J. a druhu, zastřeleném pod záminkou atentátu. Když tatáž půda americká za našich dnů, na všech rozích a tržištích s bubny a trumpetami hlásané humanity, pokroku až do zblbnutí, hýčkání zločinců, pije proudy katolické krve, která se neprovinila ničím více, než že i pro sebe proklamovala svobodu přesvědčení, svobodu své víry a života dle jejích zásad. Jaká to hnusná komedie rovnosti, volnosti, bratrství!

Zatím naplnily se ohromné prostory velechrámu téměř úplně. K vůli pořádku rozděleny byly paženími ze dřeva na různé okrsky. Náhle, jaký to šum! Ejhle, švýcarská, historická garda vstupuje co znamení, že hlava Církve se blíží. A vskutku, již nesen jest na nosítkách, aby všemu lidu byl viditelným, sám velekněz. Úsměv jeho produševnělých rtů získává si rázem sympatie všech i cizinců, nekatolíků, takže v okamžení roz-

léhá se chrámem srdečné: „Viva il Papa!“ Vznešeným gestem zdraví sv. Otec shromážděný lid, s nadšením mu vstříc tleskající, až donesen jest a usadí se pod samým stolcem prvního „rybáře lidí“. Tam shromážděn veškerý vysoký klerus, biskupové, preláti, arcibiskupové, generálové řádů, kardinálové, na dlouhých lavicích a sedadlech na tribuně za papežským oltářem. Jakou to úžasně spirituelní barvu nosí římstí kardinálové. Již její vibrace samotná v očích diváka, tolik toho citlivému oku napovídá . . . stejně jako tony varhan, jediného a nejmocnějšího, posvátného instrumentu hudebního. Papežův pak úbor svítí bělostnou bělí, za tím co nad ním holubice, symbol Ducha sv., třepetá se v jasně žlutém světle. Inu, hlubokých věcí znatelem byl, kdo právě tyto věci v liturgii a symbolice zavedl.

Měl jsem šťastné místo. Stál jsem napravo od tribuny, tak asi mezi pomníkem Klementa X. a obrazem sv. Petra, probouzejícího Tabithu ze spánku smrti. Ceremonie započala, kde předčítána zpráva komise o velmi přísných šetřeních theologicko-lékařských, týkajících se tohoto svatořečení dle striktních předpisů papeže, tuším Benedikta XIV. Posléze sv. Otec mocí svého úřadu klíčů slavnostně vyřknul slova, povyšující tyto hrdiny ducha k úctě oltářní, při čemž rozhlolily se mocně zvony římské. Na to uděliv požehání velepastýřské, za jásotu lidu nesen byl zpět do Vatikánu.

Imposantní to věru věc, pravý Majestát moci duchovní, obsažena jest v papežství. A umučené v Kanadě oslavil Bůh zázraky nejen k jich svatořečení nutnými, ale stále novými, hromadnými, jak o nich docházejí zprávy nejnovější z Kanady.

Chrám sv. Trojice se španělským schodištěm.

Město světců a chrámů.

Co jen nesčíslných světců hostí Řím, hlava křesťanství, ve svých přecetných chrámech! Těchto tu je na 350, tedy téměř tolik, co je dní v roce. Nelze mi je všechny vypočítávat ani zběžně vyličit. Objem knihy vzrostl by a minul by se téměř se svým cílem: zachytit co nejpřesněji a nejsilněji dojem Města Věčného na člověka, je- muž právě byly spadly šupiny mámení a klamu s očí...

Ostatně náš dp. dr. J. Kulač krásně a stručně má je přehledně vypsány ve své knížečce. Monumentálním pak vyličením a milou vzpomínkou

jest skvostné dílo barevných ilustrací, též v češtině vyšlé, (sklad jeho má knihkupec Marek v Č. Budějovicích), takže jen k vůli úplnosti obrazu posvátného Říma dotknu se zběžně kostelů a míst nejvýznačnějších.

Hned vedle basiliky Lateránské s jejím proslulým baptisteriem Konstantinovým, jest to chrám Scala Santa, uchovávající dle podání schody hradu Antonia v Jerusalémě, sídla to Pilátova, po nichž kráčel sám Spasitel. Chovají se v posvátné úctě, takže jen po kolenou lze věřícím jimi vystoupiti nahoru k světoznámé kapli, kdysi papežské, zvané Sancta Sanctorum, v níž uloženy jsou různé ostatky v uměleckých relikviářích nesmírné ceny.

Stejně památným jest chrám S. Croce in Gerusalemme, jenž byl vystaven v částech bývalého paláce císařovny Heleny, matky Konstantinový, by pojal v sebe a uchoval části sv. Kříže Spasitelova, jež tato císařovna na hoře Kalvarské byla ze země vyzvedla, jak to hlásá obraz v apsidě chrámu. Vysoce vzácné ostatky uctívají se v přilehlé kapli.

Cestou jistě nikdo neopomene navštívit s budovou polytechniky spjatý kostel. S. Pietro in vincolis. Dle ústního podání byla tu v domě prefektově předvedena hlava apoštolů v okovech, čemuž v V. stol. zasvěcen tento chrám, chovající Petrovy okovy z Jerusalema a Říma, jakož i světoznámou sochu Michelangelovu na nedokončeném náhrobku renesančního papeže Julia II. I pan syn Heliův a dítko Hellady tu se také byl obdivovat Mojžíšovi, mohutnému výtvaru genia umělcova, jenž však mne příliš zainteresovaného fysiognomiemi lidí upomínal přespříliš svým výrazem vousů kol úst na majestátní obličej Marta, stojícího v přízemí musea Kapitolského. Při tom se muži básníku, zvyklému více okřídleným Pegasům své fantasie, než poctivým, vojenským

„remundám“, přihodila zřejmě nemilá věc. Lidově se říká čemus podobnému „vlčí mha“. Ani si nevšimnul, že ony okovy sv. Petra, o jichž uza-
vření a klíčích napsal několik nejvýš ostrých a dle úsudků jiných ne právě chytrých poznámek, komukoliv na požádání ukazuje ochotný bratr-
kostelník. Tam ve skleněné skříní pod hlavním ol-
tářem. Neb mohl se aspoň podívat na pohlednice, jež jsou k dostání v sakristii s oněmi fotografie-
mi Mojžíšovými. Téměř každý návštěvník si je tu kupuje a mohl své reputaci ušetřiti nemilou věc, již by leckdo mohl nazvat nepříjemným slo-
vem: „blamage“. Že pak podobná říkáníčka ještě i v 11. vydání strpí jinak čilý nakladatel Aven-
tína, prostě nechápu. Či bodrý národ pokrokář-
ský potřebuje stále podobné „solo kapry“?

Českému poutníku pak věru nelze opome-
nouti nedaleký chrám S. Clemente, vystavěný na zříceninách domu, náleževšího členu rodiny císař-
ské Flaviů, třetímu to papeži, jehož na Krymu utopené tělo do Říma byli přinesli naši věrozvės-
tové slovanští sv. Cyrill a Methoděj. Ve slavném průvodu papežem Hadriánem II. (867—872) byly pak uloženy ve svatyni, vystavěné již ve IV. stol. Leží zde též pochován náš sv. Cyrill, jenž zemřel v Římě. Bohužel místo ono není podnes známo, poněvadž během staletí za bouří válečných chrám ten byl několikráte spálen a vydrancován. Vni-
třek basiliky obsahuje starodávné ambony, mo-
saiky v apsidě, než ve spodním původním kostele dochovaly se nám krásné fresky z V. stol.: P. Ma-
rie na trůně s Ježíškem, pak nanebevzetí její (od papeže Lva IV. 847—855), jakož i učící Kristus. Dále t. zv. mše sv. Klementa, zázrak z legendy jeho a výjevy ze života sv. Alexia. Těsně podle základů tohoto chrámu na Coeliu v druhém pa-
tře podzemním dochovala se málo porušená sva-
tyně Mithrova.

Na vrcholku Coelia, na místě bývalých porá-

žek Neronových (macellum), jest největší kruhovitý chrám S. Stefano Rotondo, s výjevy mučení křesťanů v různých dobách. Proti němu na místě býv. domu sv. Cyriaka chrám S. Maria in Domnica, kde jáhen Vavřinec konal skutky milosrdenství křesťanského. Nedaleký kostel S. Lorenzo in Panisperma označuje místo jeho brutálního umučení, svědectví to neomluvitelné krutosti antiky.

Jiný pomník hrdinných duší dochoval se stranou pod Esquillínem v chrámě sv. Eusebia, jež arián císař Konstanc dal v jeho domě umučiti hlady. Vzadu u samé dráhy stojí kostel sv. Bibiány z V. stol. Tam stával dům městského prefekta Flavia (primátora Říma), jež císař Julián poslal do vyhnanství, jeho choť sv. Dafrosii poručil stíti, dcery sv. Bibiánu a Demetrii k smrti ubičovati. Cestou k sv. Vavřinci za hradbami v klášteře u chrámu Nejsvětějšího srdce Páně, následníci nyní již svatého Dona Bosca, Salesiáni rozvíjejí své požehnané působení ve prospěch zanedbané mládeže.

Nedaleko Plaza Venezia jest zajímavým chrám S. Apostoli na úpatí Quirinálu s ostatky sv. Filipa a Jakuba. Na nynějším Corso Umberto, antické to hlavní ulici Via Lata, malý kostelíček S. Maria in via Lata hlásá tam místo, kde dle tradice apoštol národů byl vězněn za prvního svého pobytu v Římě. Tam jsa pod stálým dozorem strážného vojína po dva roky s velkým úspěchem hlásal Slovo Boží. Tam sepsal prý svoji epištolu k Židům a jeho věrný „lékař milený“ sv. Lukáš tu skládal, co očitý svědek, své Skutky apoštolské, v nichž zřejmě a právem líčí mnohé věci v první osobě množného čísla. Kousek dál na pravé straně kostel S. Marcella připamatuje nám místa, kde týž sv. papež císařem Maxentiem donucen, obsluhoval koně a divokou zvěř, tu chovanou. Tamtéž, jak píše dr. Kulač, jest i řád Ser-

vitů, jichž mnichy v Praze na Slupi husité svého času umučili za okolností opravňujících řád k žádostem o jich kanonisaci.

Ještě dále kousek na pravo do hlavního Cor-
sa chrám S. Silvestro in Capite, honosí se ostatky hlavy sv. Jana Křtitele a mimo jiné i ostatky dětské mrtvolky sv. Tarsicia, mučedníka pro Nejsv. Svátost Oltářní. Proti těmž na levé straně Corsa, na místech domu neohrožené matrony římské sv. Luciny, jež vzdor nebezpečí smrti, pochovávala na popravištích padlé vojíny Kristovy, chrám její s obrazem Quido Reniho: Kristus na kříži. Za ním hnedle kostel S. Carlo al Corso připomíná památku sv. Karla Boromejského.

Corso zakončuje dvojchrámem Mariánským na náměstí del Popolo, na němž týčí se egyptský obelisk z býv. Círku Maxima. Zbytky Mausolea císaře Augusta, nyní koncertní síň, opět na druhé straně v blízkosti se nalézající, hlásají navštěvovateli pomíjejícnost slávy a nádhery světské.

Mezi Corsem a dráhou zmínky zasluhuje na prodloužených výšinách Pincio na překrásném rozhledu na město Řím se vypínající chrám Trinitá dei Monti s uctívaným obrazem Matky Podivuhodné. Po skvostných schodech vystupuje se k němu nahoru z náměstí Španělského. Na prostranství před ním postaven jest obelisk z býv. zahrad Sallustových. O chrámě S. Andrea delle Frate zmínil jsem se již. Nedaleko královského paláce v kostele S. Adrea al Quirinale chová se tělo mladičkého světce Poláka Stanislava Kostky, nadšeného a dojemného ctitele Rodičky Boží. Tamtéž umístěná socha umírajícího téhož světce přivedla tvůrce svého protestanta Legrosa zpět v lůno církve katolické. Ponechávaje si chrámy Mariánské k soubornějšímu líčení, zmiňuji se pouze o chrámu sv. Zuzany, neteře sv. Kaja, papeže a okrouhlé stavbě S. Bernardo Rotondo. Chrámu to nehynoucího příkla-

du, kterak mystik i při nejhlubších kontemplacích může být i zevně člověkem nejagilnějším a nejpracovitějším, jaký nám tento sv. opat clair-veauxský byl poskytl. Staré callidarium, nejteplejší místnost (horkého vzduchu) velkolepých zbytků lázní Diokletiánových, svědčí zřejmě o ohromnosti této stavby, na níž do úpadu a vysílení spolupracovalo na 40.000 křesťanů, odsouzených k veřejným stavbám.

Na druhé straně mezi Corsem a Tiberou vypočítati dlužno: kostel S. Andrea della Valle, stojící na místě, kde matrona římská Lucina jun., ze stoky vytáhla bezduchou mrtvolu udatného Kristova setníka sv. Sebastiana. Kostel sv. Pantaleona, lékaře umučeného za Diokletiána, S. Lorenzo in Damasso ve chrámě, zbudovaném tímto nadšeným restaurátorem hrobů a památek starokřesťanských ze IV. stol. Mimo něj leží v něm mučedník sv. Eustach. S. Girolamo, stojící na místě pohostinného pobytu sv. Jeronýma v domě sv. Pavly a sv. Eustachie, její dcery. Tamtéž římský světec sv. Filip Neri založil své první oratorium a bydlel tu 33 let. Pak S. Carlo ai Catinari, jehož kopule patří k největším v Římě. S. Maddalena, památná řeholí sv. Kamilla de Lellis, věnující se výhradně skutkům tělesného milosrdeství. Pak obrazem P. Marie, před nímž se modlí papež Pius V., dominikán, obdržel zprávu o vítězství křesťanů nad Turky u Lepanta. Posléze S. Luigi dei Francesi a S. Agostino, v němž odpočívá v zelené staré rakvi matka tohoto velikána Církve, již jsme vzpomínali na zříceninách Ostie. O podřadnějších chrámech pro omezenost místa se nezmiňuji.

Než k vůli úplnosti nutno mi povšímnouti si ještě dvou skupin chrámových, předně kol středu antického Říma a pak v Zátiběří. Tak nad zlo-pověstným žalářem Mamertínským, v němž mimo jiné bídne skončili spiklenci Catilínovi, Ju-

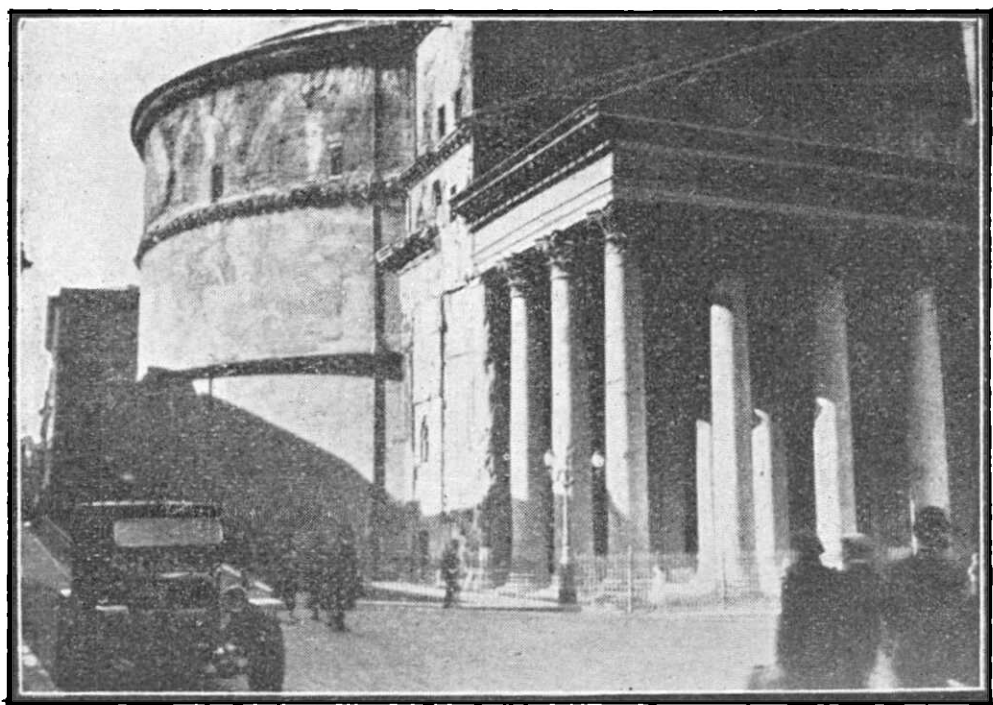
gurta, král Numidský, Vercingetorix, hrdina gallský, Šimon, syn Jorasův, vůdce rebelů jerusalémských a věznění, což dosvědčují akta mučedníků sv. Processa a Martiniána, byla knížata apoštolská Petr a Pavel, vypíná se chrám společenstva tesařů S. Giuseppe dei Falegnami. Hned proti němu na troskách úřadoven senátu, t. zv. Secretarium, vidíme dnes kostel sv. Martiny, dcery konsulovy, na místech pak Curia senatus (radnice) uctívá se památka císařského důstojníka sv. Hadriána, jenž při mučení křestanů v Nikomedii byl náhle obrácen a za živa upálen.

Těsně u vchodu na Forum romanum, na místě pohanského chrámu zbožněného císaře Antonina a jeho záletné ženy Faustiny, jest kostel S. Lorenzo in Miranda se skvostnou antickou koládou směrem na forum. Neveliká rotunda bývalé pohanské svatyně Romulovy a býv. templum Sacrae Urbis proměněny byly v místa, zasvěcená svatým lékařům Kosmovi a Damiánovi, s vysoce cennou starokřesťanskou mosaikou. Zbývá se ještě zmíniti o kostele S. Francesca Romana či S. Maria Nova, postavené proti triumfálnímu oblouku Titově, těsně u zbytků býv. pohanského božiště Venušina a Říma. A posléze o malebném kostelíku S. Sebastiano a S. Bonaventura na severovýchodních výšinách palatínských, na místech, kde tento setník strážil paláce císařského vytrpěl své mučení šípy. Na opačném svahu téhož pahorku jest kostel sv. Theodora, rovněž vojína-mučedníka.

Přecházejíce ke skupině kostelů v Zátiboří, neopomeneme na ostrově Tibery vzdáti úctu chrámu sv. Bartoloměje, který původně císařem Ottou III. r. 1001, postaven byl počtě našeho patrona sv. Vojtěcha, jehož zmíněný císař byl osobním přítelem a ctitelem. Teprve v XVI. stol. udála se tato změna pojmenování. V čtvrti městské za Tiberou, na místech r. 753 po založení

Říma, podivuhodně vytrysknuvšího pramene nafty (co prorocství narození Messiáše), stojí mosaikami bohatý kostel S. Maria in Trastevere a S. Maria della Scala.. O chrámu sv. Cecilie byla již zmínka. Dále je tu památný kostel S. Francesco a Ripa, kde stávala nemocnice chudiny, v níž i sv. František z Assisi byl ošetřován a léčen. V zahradě býv. kláštera roste podnes pomorančovník, zasazený tam prý samotným světcem serafínským. Nezdržující se příliš kostely S. Chrysogono a S. Onofrio (kde v klášteře zemřel básník Torquato Tasso), vystoupíme přes Janikul podél villy Doria Pamphili ke kostelu a památným katakombám sv. Pankráce.

A pouť městem světců zakončíme u sv. Pietro in Montorio. Když jsme byli minuli skvostnou fontánu papeže Pavla V., octneme se u kostelíka, opatrovaného konventem mnichů španělských, kde dříve chován byl nejnádhernejší obraz Rafaelův Proměnění Páně na hoře Tábor (nyní ve Vatikáně). Ani Michelangelova balustráda nepoutá tolik pozornost spěchajících tam na dvorek klášterní, kde postaveno jest malé, ale nejhezčí dílo renesanční architektury Tempietto de Bramante. Chrámek to skvostné komposice, postavený na místě, kde dle tradice in monte et arena (na hoře a na písku) umučen byl hlavou dolů první náměstek Kristův na zemi. Ku podivu, obojí se to shoduje. Jak onen zlatožlutý písek na místě ukřižování, tak i pahrbek sám zdají se potvrzovat tradici, která již tolikrát dodatečně byla co správná nalezena. Odtud pak je čarokrásný pohled na Řím. Správně volá tu dr. Kulič: „Celý Řím leží tu před námi se svými chrámy, kopulemi, památkami a ruinami. Město, kterému není v dějinách rovno. Jehož půda je prosycena drahou krví nejlepších lidí. Řím nepřestal býti nikdy střediskem svatých. Řada jejich pokračuje až do dnešní naší doby ...

Chrám Matky Boží v Pantheonu.

Město Mariino.

Při návštěvě věčného Říma neodolá poutník jedné okolnosti zvláště nápadné a to té, jak úcta Rodičky Boží, tohoto nesmírného mysteria sama pro sebe, tak úzce spjata jest a srostlá s katolicismem vůbec, že prostě je oddělit od sebe nelze. Na každém téměř rohu ulic v obrazích a soškách mariánských jsou toho nesčetné doklady, jak od prvopočátku vzdávána byla nadměrná úcta té Hvězdě mořské a Bráně nebeské, oné Královně mučedníků a Královně srdcí... Vždyť tato Koruna tvorstva a Kristova Máti z celého počtu římských kostelů vlastní asi na 80 míst posvátných, leckterých i nádherně vypravených. Tedy Řím oceňuje plně význam Propasti tajemství — Marie, této Spomocnice křesťanů. A srdečná skutečná úcta k ní proniká celou bytostí Římanů obojího pohlaví. Nikde neviděl jsem kromě Lurd tak vroucí prosebníky a prosebnice k této Matič-

ce nebeské, jako na př. u Matky Sedmibolestné. Až jsem se tomu nestačil diviti, když i lidé zřejmě vysoce inteligentní neostýchali se zcela veřejně projevovati úctu, jíž jim srdce přetévalo. . . Jediná myšlenka však stačila k vysvětlení: daleko, daleko odtud leží Hulvátov, kde sebe menší výraz náboženského cítění jest vysmíván a poplván jako zpátečnický klerikalism!

A což teprve musea a obrazárny římské a italské vůbec. Jaký to byl úžasný impuls umělců, přirozeně oněch skutečných, zobrazovat důstojně toto mysterium Matky s dítětem. Jak ubozí, až k zvracení protivní jsou oni břídilové moderní, jimž kurtisána, hubená a ošklivá stala se symbolem jak jich bezzásadového nitra, tak i sujetem důstojným jich lžiumění. Jako lékař viděl jsem takou světovou výstavu nejmodernějších výtvorů v Benátkách r. 1925. Ach toho ubohého samoprznění ducha lidského, na dobrou třetinu těch „plátů“ bylo věru škoda i toho nejhoršího plátna na pytle. Ostatně i osud jejich nelíší se mnoho od osudu hadrářských odpadků. Myslím pak jako lékař, že postavit výtvary t. zv. klasického umění vedle hypnoticko-suggestivní čmáraniny a posérství moderních slabochů, jen tímto trikem primitivismu zakrývajících svoji absolutní neschopnost umělecké práce aneb svoje psychologické zrůdnosti, že by účinkovalo jako nejspolehlivější emeticum, t. j. prostředek vyprázdnění žaludku působící. To jen tak per parentheses.

Obrázek Mariin! Mámeť ho již zachycený v první polovici II. stol po Kr. a to v katakomkách sv. Priscilly co doklad, že tato úcta v církvi od prvopočátku existovala. Ostatně v basilice S. Maria Maggiore uctívá se prastarý byzantský obraz dle tradice samotným sv. Lukášem malovaný. Od III. století křesťanského nalézáme čím dále tím více dokladů této vroucí úcty Mariánské

ať v katakombách, či v podzemí chrámů a hlavně pak v kostelích veřejných, jakmile ediktem milánským jich stavba byla povolena. Tak již v II. polovině téhož století vznikla basilika P. Marie Sněžné (Maggiore) r. 352. Ale primát mezi mariánskými chrámy v Římě udržela si svatyně zvaná S. Maria Antica, postavená či vzniklá ze samotné knihovny chrámu Augustova na forum, tam, těsně v úbočí pahorku palatínského hned pod rampou paláce Kalligulova na svahu vítězném (clivus Victoriae). Jest nejstarší a nejpmátnější vůbec, protože v pěti vrstvách na sobě chová fresky ještě pohanské, nad nimi pak křesťanské ze čtyř různých period. Jak dojemnými a mocně působivými jsou tu tyto obrazy Rodičky Boží s děťátkem, tří svatých matek, sv. Ondřeje, čtyř sv. mučedníků korunovaných. Sv. Abacyra, mučedník alexandrijský a Kristus na trůně, učící mezi svatými. Ale nejmnocněji vtiskne se každému návštěvníku do duše v postranní lodi skvělý byzantský obraz ukřižování, živých barev, kde Spasitel přibit je na kříž v dlouhém rouše modrém s dvěma červenými pruhy. Podle kříže stojí Matička Páně a Miláček Jeho, co jediní věrní až k smrti.

Jinou význačnou památkou z těchže dob a to poblíže ústí hlavní stoky římské (cloaca maxima), již 2400 let staré, na troskách chrámu Céсарova vystavěnou jest svatyně S. Maria in Cosmedin, ukazující svojí kosmatskou dlažbou i ambony i stolcem biskupským za oltářem svoje úctyhodné stáří. Před vchodem chrámovým chová se pověstná Bocca della veritá, jenž dítky římské nabádala k pravdomluvnosti. Přirozeně, že i naše nejmodernější vyspělost v každém ohledu dávno byla odvrhla takovou zaostalost jako mluvit pravdu! Naopak heslem jejím jest: calumniare audacter, semper aliquid haeret! — jen co nejprohnaněji tupit protivníka, vždycky aspoň

něčemu se uvěří. Bohužel v otázkách náboženských sahá i k těmto prostředkům, jež účel zoskudit církev pak dostatečně posvěcuje. V sakristii téhož starobylého kostela spatřil jsem nad míru půvabnou mosaiku Marie s Ježíškem a anđelem papeže Jana VII. (705—707), jejíž kopii marně jsem sháněl po knihkupectvích. Zaradoval jsem se pak nesmírně, když v knize Roma Sacra našel jsem její krásnou barevnou reprodukci.

Památníkem útrap prvokřestanů nad jiné mocným jest z doby Diokletiánovy na Viminálu několik zachovalých sálů obrovských lázní téhož císaře, jež pak na rozkaz papeže Pia IV. slavný Michelangelo použil k zřízení svatyně S. Maria degli Angeli. Stojí velkolepý pomník ten hned zrovna proti hlavnímu nádraží v Římě za Museo Nazionale. Toto použilo ke svým sbírkám ostatní zbytky, jakož i skonfiskované sousední kláštery. Imposantní to chrámová loď s mohutným sloupovým kolem dává jen matnou představu o velkoleposti oněch císařských lázní. Ačkoliv dojem vstupu na jiném místě umístěného, než projektoval její geniální zakladatel, jest poněkud zmenšen, působí přes to mocně na diváka, zvyklého menším prostorám chrámovým naší vlasti. Měříť 90 m délky, 28 m výšky a 27 m šířky. Nalézá se tam spousta obrazů proslulých mistrů a zvláště pěkná socha Houdonova: sv. Bruno, zakladatel řádu Certosínů (Kartusiánů), jimž klášter ten patřil.

Podobným pravým museem náhrobků, obrazů a soch jest slavný chrám Mariin na náměstí národů Piazza del Popolo, stejnojmenně s tímto nazývaný. Stával tu prý hrob Neronův a Domitiánův. Chrám nynější chová starobylý obraz Panny Marie, přenesený sem z kaple Sancta Sanctorum, dále celou sbírku skvostných a cenných obrazů předních mistrů, pak Rafaelovu sochu Jonáše, sochy Berniniho atd. Kostel opa-

truje řád Augustiánů, jehož klášter jest pamětihodným zvláště tím, že v něm svého času bydlel též odpadlý mnich Luther, původce nešťastného severského schismatu. Blízko téhož v kapucínském kostele mariánském chovají se ostatky hrdinného apologety prvokřesťanství sv. Justina, mučedníka a známá krypta mrtvol kapucínských.

Pro tuto stať pak schválně jsem si ponechal zmínku o nejvýznačnějším chrámu Mariánském v pohanské svatyni vzniklým a to v Pantheonu, započatém zetěm Augustovým Agrippou r. 27 po Kr. a dokončené císařem Hadriánem. Týž před- síň Agrippou zbudovanou doplnil imposantní klenbou a věnoval úctě všech i cizokrajných bohů. Proto její název byl Pantheon (Všebožství). Ve VII. stol. papež Bonifác IV. toto pohanské bo- žiště zasvětil Marii, Královně mučedníků. Proto nazýván byl S. Maria dei Martiri. Na den Všech svatých vzpomínáno pokřesťanění této velkolepé budovy, jež jedině moci papežské má co děkovati, že byla uchráněna od zkázy a neporušená docho- vala se našim časům. Tedy opak toho, co tvrdí mistr různého básnění. Kopule je uchvacujících rozměrů: 44 m šířky a 43 m výšky. Vedle oltáře Mariánského chová hrob malíře Rafaela San- zio a stala se královskou hrobkou rodu Savoy- ského. Zejména tu pochován sjednotitel Italie Vittorio Emanuele II, královna Margeritta a v Monze zavražděný Humbert I.

Vedle Pantheonu nemožno nevzpomenouti zcela blízkého chrámu S. Maria sopra Minerva, opět na místě antického božišťe vybudovaného. Jest to jediný kostel v Římě v goticko-florentin- ském slohu vybudovaný, náleževší Dominikánům. Na náměstíčku před kostelem na hřbetě slona ne- sen jest egyptský obelisk, půvabná to hříčka Berniniho. Vnitřek tohoto chrámu jest vskutku uchvacujícím. Nejen sochami Michelangelovými: sv. Jan Křtitel a Ježíš (příliš idealisticko-anticky

koncipovaný), ale i zcela prostým náhrobkem andělského vskutku a nejspirituálnějšího malíře posvátných obrazů bl. Fra Angelica. Perlou však chrámovou jest náhrobek a jednoduché pokojíky prosté sienské dívky, terciářky dominikánské, jež ve svém mládí a nadšení provedla věc, o které se bylo marně pokoušelo tolik učených mužů. Prosbami svými dosáhla, že papež Řehoř XI. navrátil se z Avignonu zpět do Říma, čímž odstraněno bylo neblahé schisma, dlouholetý rozvrat působící v Církvi. Navrátila Itálii její skutečnou hlavu duchovní, čímž tato 33letá dívka získala si srdce nejen Říma, jenž si ji byl vyvolil za svoji patronku, ale i celé vlasti. Stejně nesmrtelných pak zásluh vydobyla si tato příslušnice slabého pohlaví o celou kommunitu, t. j. o obec křesťanskou po veškerém světě. Ký div, že jest za to vroucně uctívána a velebena. Právě začátkem letošního května konaly se v Sieně, překrásném to jejím rodišti, velké staleté její veřejné slavnosti. U takovéto ženy jest vskutku na místě svrchovaná úcta a respekt k ní..., něco zcela jiného než ono slabošské respektování všech i nejnemožnějších vrtochů, vnitřně prázdne anglosaské ženy, jak před nimi v prachu leží stejně duchaprázdní gentlemeni.

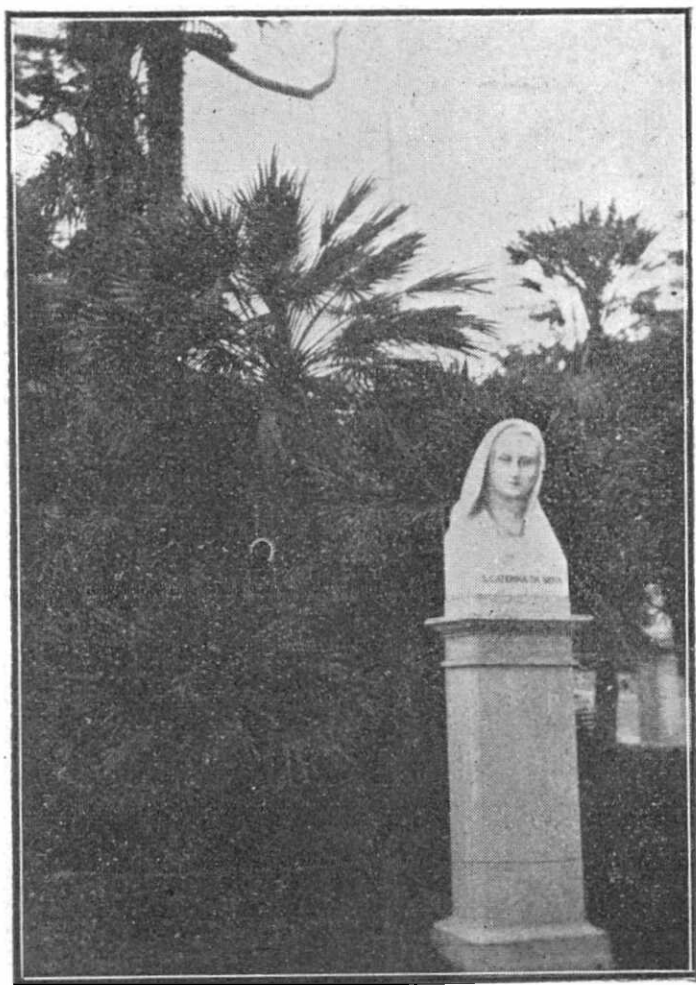
Na Matce Kristově, na této světici a ještě větší než tato mystická snoubenka Kristova ze Sieny, na sv. Terezii španělské z Avily, může kdokoliv nepředpojatý posouditi, k jaké to závratné výši povzneslo právě ženu, dřívější to otrokyni mužovu v antice, křesťanství, jemuž se pravý opak předhazuje lidmi neznalými či zlomyslnými. Vždyť již ono mysterium mateřství v panně neposkvrněné zosobněné — jaké to nesmírné vyvýšení ženy nad veškeré schopnosti a možnosti mužovy! K tomu že by byl něčím přispěl t. zv. pokrok, jehož ideálů nejvyšším zosobněním byla nahá nevěstka, nosená co symbol čís-

tého rozumu za revoluce francouzské v chrámě Notredamském v Paříži?!

I zápasy věků tu zachyceny v chrámech mariánských. Tak na býv. foru Trajanově (podle množství koček volně tu běhajících i přezděném „kočičím“), vedle kostela mariánského u Lorety, máme hned kostelík Jména P. Marie, zbudovaný na památku osvobození Vídně od Turku r. 1683. Vyjmenovav dříve již ostatní velké svatyně Mariánské, letmo povím něco o dalších: tak o S. Maria della Anina s kaplí zasvěcenou sv. Janu Nepomuckému, slavně to v „době bahna“ rehabilitovanému světcí „doby temna“. Dále S. Maria della Pace se sídlem prvního a hlavního spolku Bratrstva Nejsv. Srdce Páně. Za Tiberou pak kostelík S. Maria della Scala, jenž chová v relikvích dobře zachovanou nohu sv. Terezie španělské s viditelnými stigmaty na téže.

Končím jedním z velikých a slavných kostelů Mariánských S. Maria in Chiesa Nuova, na druhé hlavní tepně Říma, na Corso Vittorio Emanuele stojícím a přestavěným ze sešlého kostelíčku mariánského ve velkolepý nynější chrám a to apoštolem Říma sv. Filipem Neri. Na hlavním oltáři Rubensovi andělé drží divotvorný obraz Mariin, již od starých dob tu uctívány. Dále jest tu hrob téhož „veselého světce“ jak byl součastníky nazýván, jeho skromné pokojíčky, jakož i oratorium, chovající památky zvláštního umění hudebního jeho následovníků. Kostel ten mi utkvěl v mysli zvláště ještě tím, že za druhé své návštěvy v Římě zde jsme slézávali z tramvají pouliční elektrické dráhy a spěchali do českého hospice k sestřičkám sv. Karla Boromejského za Tiberou via delle Mantellate 22. Mohu jej co nejvřeleji každému doporučiti, kdo hodlá déle se zdržeti v tomto městě nesmírných památností. Tam s paní vzpomínáme blahých dob našeho pobytu, zvláště když spolustoloval s námi

nadmíru ušlechtilý biskup slovenský J. M. Marian Blaho a veselý společník p. Myslivec s chotí z Čes. Budějovic.

Sv. Kateřina Sienská na Pinciū.

Vy všechny obrázky, mosaiky, kostely i chrámy Mariánské, jakož i kapličky zvl. v zahradách Vatikánských, jste stále vzpomínány tam na severu v srdci Evropy. Bud'tež pozdraveny na tisíckrát!!

OBROZENÍ ŘÍMEM

Socha Dobrého Pastýře v museích lateranských.

O B R O Z E N Í Ř Í M E M

(DOJMY KONVERTITOVY Z VĚČNÉHO MĚSTA)

Dr. R. W. HYNEK

II. DÍL

Nákladem vlastním

V gener. komisi naklad. ČAT. v Praze II., Karlovo nám. 5

*Milému průvodci po věčném Městě,
dp. P. Silv. O. Braitovi,
v přátelskou upomínku připsáno
autorem.*

Copyright by R. W. Hynek, Prague II., 1636

Veškerá práva vyhrazena

Tiskem Aloise Koníčka, Král. Vinohrady, Korunní tř. 6

*Obelisk Berniniho před dominikánským chrámem
S. Maria s. Minerva.*

Město kolébky řádů. Kazatelé.

Nebyl by úplným tento náčrtek duchovního Říma, středu to křesťanství po téměř 2.000 let, kdybych nevzpomněl oné kostry těla Kristova, jímž jest Jeho Církev, v níž páteří jest kněžstvo posvátné v příslušném hierarchickém uspořádání a rozčlenění. Kostmi pak údů, různá poslání majících, jsou řády, zorganizované to duchovní společnosti, směřující přesně k určitému cíli života náboženského. Dušemi zvláště omilostněnými v život uvedeny, vznikaly řády v té které době speciálně za nejnaléhavější potřebou své země, nesouce na sobě zřejmě pečeť poslání Božího.

Řím pak co sídlo svrchované duchovní hlavy celého křesťanstva na těchto útvarech řádových míval povždy lví podíl. Proto tu jest tolik památek po jejich zakladatelích, jakož i dokladů jich blahodárné činnosti. Psychologicky jsou řády nejen na výsost zajímavý tím, jak každý jednotlivý z nich přesně dle duševních dispozic svých zakladatelů volí tu či onu cestu k dosažení téhož cíle: oslavy Boží a posvěcení duší, ale i tou okolností, že v nich hloubkově psychologicky potvrzen jest nesmírný duševní zisk z provádění tří evangelických rad. Posléze jsou nám i příkladem, kterak poměrně malá, ale cílevědomá a psychicky správně zorganizovaná společnost dovede za sebou strhnouti a uskutečniti neskonalé vnitřní převraty v duších a činech svého okolí, obce, národa. Dokonce pozměňuje i své vrstevníky a vtiskuje svoji pečeť i té které době.

Již při popisu chrámu S. Maria sopra Minerva zmínil jsem se o překrásném zjevu řádové ženy, mystické sv. Kateřiny Sienské. Nadarmo na ni neútočila pseudověda lékařská (činím přesné odlišení pravé a lživé vědy), aby pod pláštíkem vad a i zruďností psychologických zneuctila její skvělou památku, která při bližším prozkoumání a pochopení zazáří však tak nádherně, jako její poprsí z kararského mramoru — jediná to žena na Pinci — v tmavé zeleni palmové. Vždyť se stejně smutným výsledkem skončila psychiatrická tažení proti naší Terezii Neumannové z Konnersreuthu. Tím více padají na váhu slova obdivu, jež o této světici napsal nekatolík, dokonce snad člověk bez vyznání, spisovatel Jar. Maria ve své „Italii“: „... že tato barvířova dcerka ... nepatrného vzdělání ... obsáhla, pochopila a provedla plamenem lásky, jaká jen v jediné hrudi ze sta milionů vyšlehně, co odporovalo, vzpouzelo se úsilí celých říší: Zlomila schisma a nejvyššího kněze posadila na římský trůn Petrův“ (str. 17.)

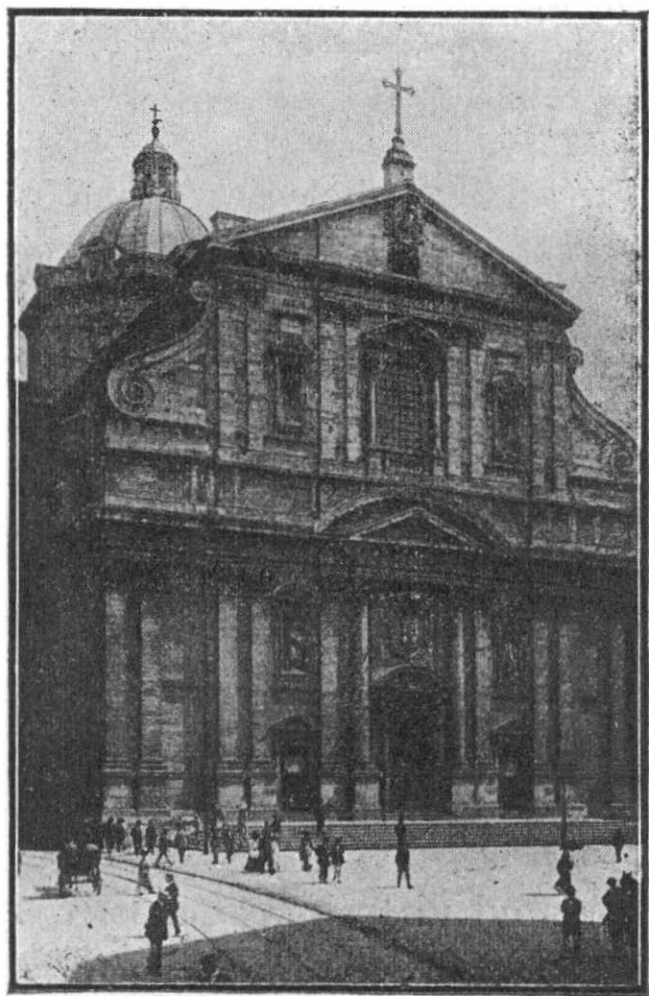
Bílá sestra z řádu dominikánského, jehož zakladatel, Španěl rodem, vrstevník sv. Františka z Assisi, tolikrát pěšky přes celou Francii spěchával do Říma, by u kostela sv. Sabiny, bývalého to chrámu Junonis reginae na Aventinu, pracoval na duchovním vybudování řádu kazatelského, tenkrát tolik potřebného pro nebezpečí Valdenských a Albigenských. A přemocnou zbraní stal se církvi tento řád, zejména založením mnohých a slavných universit. Četnými svými učenci, zvl. sv. Tomášem Aquinským nesl pochodeň osvěty do všech století středověkých. Dokonce i dnes v této své působnosti učitelské znovuoživuje, zvl. po stránce filosofické a mystické. Domini — canes (páni psi), ten čestný titul zloby nepřátelské však vysloužili sobě v nejtěžších bojích se zvláště skrytou a úkladnou zlobou lidskou. Jednak kacířů, hodlajících pod rouškou pravověrnosti rozhlodati samy útroby církve, jednak proti nejstrašnější hlíze středověku — čarodějnictví. I tato otázka hořících hranic teprv v době bádání metapsychických a rozvoje okultismu došla netušeného osvětlení. Pravda, že jako při všem i tu se mohly státí různé přehmaty, takže i nevinní snad pykali za zlovolné nařčení nepřátel etc., etc. Bylo to, přiznávám, trestání kruté, avšak tehdy jediné možné. Než kdo dnes chce tuto strašlivou psychosu doby a její zdolání šmahem prohlašovati za hrozný kulturní zločin, dopouští se buď vědomě nebo bona fide úžasného klamání sebe a jiných. Nelze si představit, jaké moře zvrhlosti, nemravnosti, ba až přímého satanismu zaplavilo tenkrát celou západní Evropu. Aniž jaký by byl býval osud celého vzdělaného světa, kdyby nebyla bývala tato nejstrašlivější rakovina duševní radikálně přemožena tak, jak se odstraňuje tělesná. Ohněm a železem. V tehdejší době nebylo naprosto jiné pomoci.

Představme si jen, že i vrstevník a spolubojovník Panny Orleánské, pověstný „Modrovous“, první maršál Francie de Reitz za účelem získání okultních sil umučil nejhroznějším způsobem na 800 dětí, než sám tuto zločinnost odpykal zaslouženým trestem hranicí!! Obhájci čarodějnic vynikají jednou jedinou věcí, t. j. nezměrnou neznalostí tohoto nejstrašlivějšího duchovního moru, jenž křížáckými válkami k nám byl zavlečen z Orientu. Byly to pravé orgie zla, černé magie, nejvyšší možné amorálnosti a zločinnosti nejhnusnějšího druhu, jak je byl mistrně vyličil odborník a znatel těchto věcí Stan. Przybyzewski ve svém „Království bolesti...“. Sám jest okultistou. A témuž znateli, nikterak katolicismu nakloněnému, posléze v Synagoze Satanově vyklouzla slova obdivu a uznání pro Církev, která našla dostatek síly, by radikálně, ale z kořene vyvrátila tuto záplavu nesmírného zla, třebaš i dle tehdejšího běžného způsobu... hranicemi a inkvisicí.

Pročež i v tomto ohledu může bílý řád kazatelský zcela klidně patřiti na svoji staletou slavnou působnost, leckdy třebaš tvrdou, ale uzdravující, zachraňující lidstvo od škod neskonale větších. Ostatně inkvisice nevražдила bez rozsudků, aniž popravovala po stech a tisících odsouzců v noci u zdi, jak to v našich dnech dělala bolševická čezvyčajka v nešťastném Rusku...

Tam nahoře u sv. Sabiny, tam bydlíval tento podivuhodný a Bohem nadšený muž, sv. Dominik. Podnes zachován jest prostičký pokojík jeho v kapli proměněný, dodnes zelená se v klášterní zahrádce pomerančovník, jejíž jeho ruce tam byly vsadily. I kostel sám s dveřmi dubovými, vzácně vyřezávanými a okny po starém způsobu ze slídy zhotovenými, jak mi jej ochotný průvodce můj dp. P. Silv. Brait, redaktor olomoucké Hlubiny, byl ukazoval, jest jistě význačnou paměti-

hodností. Rovněž jeho laskavostí spatřil jsem dole u sv. Sista místnosti refektáře, odkudž týž zakladatel řádový rozeslal své prvé učedníky do širého světa, především do Polska, kteří na cestě Moravou v Olomouci byli založili u nás prvý klášter téhož řádu. Odtud brzo rozšířil se i do ostatních míst. Byli to sv. Hyacinth a Česlav.

Il Gesu.

Setnina Ježíšova.

V krajně těžkých a pro celé křesťanstvo nejvyšš osudných dobách, kdy v krajích německých vzplanula pochodeň vzpoury proti tradicím církve

a její učitelské svrchovanosti — v posledním téměř okamžení hrozící zkázy pro katolickou věc — našla Prozřetelnost Boží svého muže v malém, nepatrném na pohled Basku, jenž stal se nejen nástrojem úspěšné obrany, nýbrž i prostředkem mocným k znovuzískání valné části ztracených duší. Jakým zcela zvláštním osudem připravil si Pán tohoto zdatného bojovníka, „náhodou“ těžce raněného při obléhání tvrze Pampelony, jakými cestami jej dále vedl sám... dočte se každý ve zvláště krásném životopise jeho od Francis Thompsona. Upoutalo mne proto mistrné líčení to, zvláště když hr. Keyserling byl tak důmyslně mi odhalil úžasné psychologické hloubky člověka, jenž co voják tělem i duší jediný byl schopným napsat exercitia spiritualia militaria. Jediný, jenž proti rozvratu Lutherovu na kolbiště ducha mohl postavit do pole úžasnou setninu Ježíšovu (*compagnia del Jesu*). Pozdější název byl *Societas Jesu*, (Tovaryšstvo Ježíšovo). Muž, o němž o jediném mohl týž filosof říci, že po smrti jeho dílo rostlo a se rozmáhalo čím dál, tím více vnitřně i zevně.

Přirozeně, že jsem hořel dychtivostí spatřiti místa působení světcova, jehož pouhé jméno až nepřičetnou vyvolávalo zlobu u všech nepřátel Krista i Církve.

Předně hledal jsem jej v slavném chrámě, nesoucím jeho jméno: v samotném S. Ignatio. Mohutná to stavba barokní, zbudovaná na počest svatořečení jeho chová po jedné straně oltář a hrob sv. Aloisia z Gonzagy, ochránce čistoty a na druhé straně sv. Jana Berchmanse, jenž vedle sv. Stanislava Kostky nejlépe pochopil, jaká to úžasná pomoc, jaký nekonečný zdroj síly prýští z horoucího uctívání té, již jediné mezi ženami poskytnuta byla závratná milost státi se tělesnou matkou samého Vykupitele světa. V chrámu samotném pak jest strop pokrytý freskou vzestupu sv. Ignáce do ráje tak mistrovsky na-

malovanou, že z určitého místa kruhem poznačeného má divák skutečný dojem, jakoby chrám byl narostl o jedno patro výš a pak sám se otevíral v nebesa, do nichž právě vstupuje sv. Ignác.

Daleko však mohutnější dojmy zanechává v duši navštěvovatele chrám vlastního střediště Tovaryšstva Ježíšova, na hlavním kursu umístěný, velkolepý barokní chrám Jména Ježíšova, zvaný krátce Il Gesu. Nad hlavním oltářem význačně strmí do výše symbol Eucharistie, na levo pak na oltáři stojí nyní jen postríbřená socha zakladatelova, oděná kněžským ornátem, zachycena v extasi. Bylať dříve z ryzího masivu stříbra, které však padlo v kořist hrabivosti Napoleonově co válečná kontribuce. Zde tedy nalézá se hrob jednoho z největších vojevůdců duchovních, jehož železná setnina vojínů ducha byla s to na staletí zadržeti mentální rozklad lidstva. Nebýt onoho osudného roku 1773, nikdo si nedovede ani představit, jak dnes by vypadala jinak mapa Evropy a zvláště Jižní Ameriky. Tolik zdá se být jisto, že bez zrušení této největší své překážky, nikdy by se nebyla byla uskutečnila ona strašlivá revoluce francouzská. Vždyť nejzarytější odpůrci Církve sami v protokolech Sionských doznávají, že pouze Jesuité byli jim jediným rovnocenným nepřítelem. Kdo pak si pozorně přečte drem Hajnem (Václavské nám. 62) vydávané brožurky protibolševické, s hrůzou konstatuje, jak metody a všechny násilnické kousky těchto zhoubců Ruska, v oněch protokolech snad měly svůj do budoucna připravený program a plán. Tedy člověk na hrobě Ignátiově právem zachvěje se posvátným úžasem z té nadlidské síly mu Bohem vnuknuté.

Sám pan Machar, tentokrát správný odhadce významu jeho píše: — „byla to plná, celistvá osobnost, muž důsledný a pevný, jdoucí za určitým, sobě jasným cílem . . . po cestě nejkrat-

ší. Neruda v cestopise svém praví, že se mu sbíhalo v ústech, když stál u tohoto hrobu — — já zde stojím s mrazivým chvěním po těle, neboť cítím, že tu leží prach muže, jenž byl řídkým železným člověkem, jedním z těch, kteří jsou jenseits von Gut und Böse.“ Str. 215. Nelze správněji vystihnouti význam tohoto velikána, než slovy jeho krajního odpůrce.

Na protější straně stejně mocně, však v jiném, více lidském smyslu dojal mne mistrovský obraz smrti sv. Františka Xaverského, apoštola Dálného Východu, umírajícího v převeliké dálce tak zcela osamoceně mezi rassou naprosto cizí. Jaké heroické nadšení a síla duše v odříkání spojily se k této nadlidské oběti u tohoto věru důstojného druhu Ignatiova, jenž odvážil se nésti poselství lásky Kristovy opět až do nejzazších končin světa. V ohromné opuštěnosti jak stkví se světlem nebes prozářená tvář umírajícího velikána, jakoby již patřila na to, „co oko lidské nevidalo, ani ucho neslýchalo... a Bůh připravila těm, kdož Ho milují...“ Úžasně sugestivní obraz velkého mistra.

V přilehlé budově pak navštívit lze bývalé pokoje sv. Ignatia.

Pokoje? Spíš komůrkami lze je nazvat či celami. Vestibul, z něhož k těmto se vchází, as 60 let po smrti oslavencově, nádhernými freskami jeho zázraků vyšňořený, vysoký a vzdušný, přes příliš kontrastuje s oněmi nizoučkými a hlavními místnostmi.

První, dosti temný pokojíček chová ještě části původního nábytku světcova, zcela prostého. V druhém studoval a spával tento malý, hubený kněz, ale veleduch a v pravdě generál, „zakladatel silné náboženské moci, jež vyslala své tiché bojovníky do všech dílů světa.“ Zde na postech, modlitbách a v meditacích vypracoval nejgrandiosnější výtvar své duše, jak exercitia, tak i

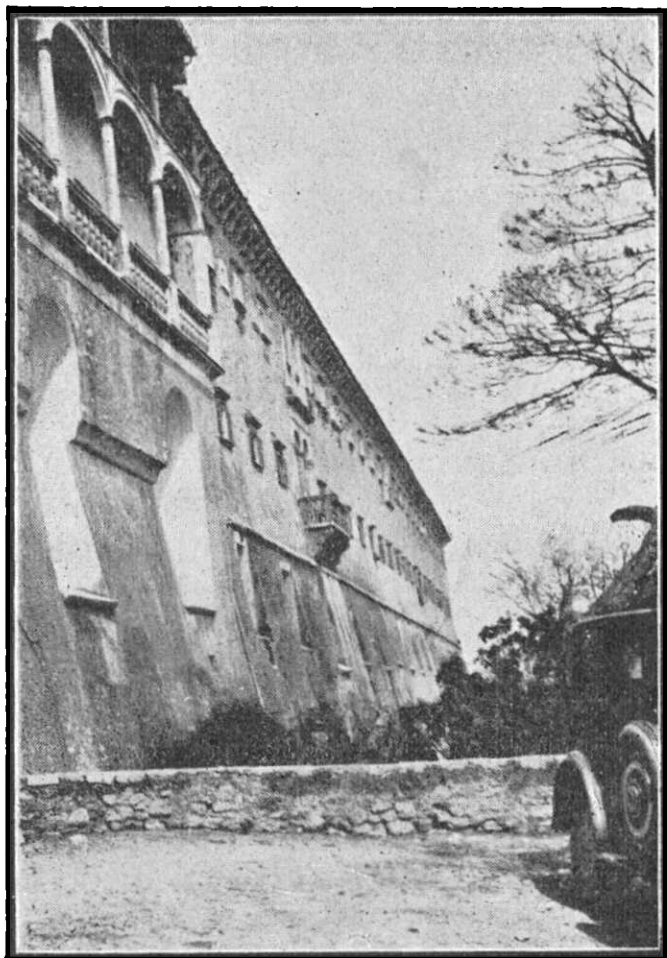
konstituce, jimž tolik se obdivuje výtečný znatel hloubek psychologie Hermann Keyserling. Třetí a největší pokojík, nyní mariánská kaplička, dochoval obraz sv. Rodiny, před nímž se modlíval a sloužíval mši sv. tento světec. Rovněž tu zcela tiše skončil 31. července r. 1556 ...

Jak jinak vypadaly by jihoamerické pralesy a pustiny, kdyby Jesuité bývali mohli dokonat svoje dílo civilisační. Byloť jen přece poněkud jinačí, než to „naše“, s jakým já jsem se na plantážích cukrové třtiny seznamoval. Kde v den výplaty (2krát za měsíc) píval se mezi polodivochy 96 stupňový čistý líh, blýskaly široké nože! Na 30 bývalo těžce raněných v ty dny a až 5 mrtvých. Což pohlavní nemoce u těch Indiánů! Ani nejbujnější fantasie zdejšího lékaře si představití nedovede, jaké bývaly tam v srdci tropů, v panenské přírodě, u lidí dle toho nevědomce Jean Jaquesa Rousseaua prý zcela nevinných a dobrých ... Jaké to psychologické nesmysly a tlachy jeho platí dodnes v části denního tisku za ryzí pravdy duševědné. Dokonce za základy nových společenských řádů!

Tam venku za hradbami v chrámě největšího apoštola národů, jeho největší následovník započal dílo své nejdůstojnější. Tam po levé straně hlavního oltáře v kapli zázračného Kříže Spasitelova, kde po svatém týdnu dne 22. dubna 1542, nepatrný kněz s černým, hustým plnovousem, stojí před oltářem, před sv. přijímáním se obrací k svým pěti druhům a drže v pravici Tělo Páně, v levici třímá své „konstituce“, jež jim hlasitě předčítá. Zavazuje je všechny i sebe slibem nejsilnějším, načež všichni nadpřirozenou silou Eucharistie jako nejvyšší pečeti opatřují položení základů instituce podnes slavně trvajících.

A zde na tomto místě na hrobě největšího apoštola národů, generál Ignatius odeslal nejschopnějšího ze svých vůdců a rybářů lidí Xa-

veria na cestu do Indie, Číny a Japonska s rozkazem úsečně mocným: „Jdi a zapal všechno!“

Klášter Montecassino.

Sláva Montecassina.

Řím, hlava křesťanství, přeplněn jest příslušníky všech řádů a spoustami kleriků nejmožnějších národností a rass. Jest středem studia katolické theologie. Proto vidíme a potkáváme tak často tyto alumny, spěchající do přednášek, do kolejí, do Ústavu biblického, do Paláce propagandy víry či posvátných obřadů atd., atd. Jed-

ním z nejstarších a nejzasloužilejších duchovních řádů jsou Benediktíni, jichž majestátní klášter i kostel San Anselmo vévodí Aventinu. Též náš světec-mučedník sv. Vojtěch byl rovněž členem tohoto řádu a v jeho římském klášteře pobyl asi 5 let. Bylo mi to vše pobídkou, bych z Říma učinil si výlet do místa jeho založení, na posvátnou horu Montecassinskou, přes jejíž klášter na temeni letos přehnalo se čtrnácte dlouhých věků.

Od nádraží serpentinou as 9 km dlouhou stoupáme v autobusu na výšiny této hory, 515 m nad hladinou mořskou vysoké, téměř osaměle do této výše se pnoucí. Cestou kocháme se nadmíru malebným panoramatem krajiny jižní, kde v údolí hluboko pod námi spatřiti lze zbytky antických staveb, najmě divadla a amfiteatru. Dostí z blízka mijíme na skalním výběžku zříceniny středověkého hradu Rocca Janula. Přes údolí napravo i nalevo vyrůstají hory, značně lesy porostlé. Mezi nimi do dále vine se bílá, rovná silnice . . .

V tom objeví se našim zrakům na nejvyšším temeni hory zbudovaná massivní, vysoká i široká budova kláštera. Sotva ji zrakem zachycujeme, když autobus se zatáčí a kol vysokých pinií vjíždí vnější branou klášterní k cíli naší cesty.

Věru, úctyhodný klášter, vypínající se do jasného, modrého vzduchu italského svými mohutnými zdmi o třech patrech. Svojí širokou frontou překvapuje jakékoliv očekávání a představu návštěvníkovu. Jest jako by napolo tvrzí, napolo sídlem vědy, umění a hlavně služebníků Boha živého.

Vstupujeme dovnitř. Laskavý mnich ujímá se našeho vedení. Přes klášterní nádvoří po imposantním schodišti vede nás do nádherné svatyně, kde ve zvláštní kryptě odpočívají těla zakladatele řádu sv. Benedikta a jeho sv. sestry Scholastiky. Jak krásné je jméno Benedikt: „Požeh-

naný, jenž se běře ve jménu Páně“. Skvostný a prvotřídní výtvar moderního umění téhož řádu, v Beuroně pěstovaného, naskytá se užaslým zrakům příchozího. Poslední dvě desetiletí nešetřila tu práce, obětí ni nákladu, by se zvláštní péčí a vkusem, nádhernými mosaikami, cizokrajnými, cennými mramory bylo toto místo vyzdobeno měrou nejvyšší.

V celé postavě a tváři tohoto svatého mnicha zračí se majestátní vznešenost. Nadpřirozený, mužný klid duše. Dlouhý šedivý vous dodává mu výraz neobyčejné vážnosti a usebranosti. Jeho svatá sestra podle něho zbožně a půvabně sedící s rukama sepjatýma ve vroucí modlitbě, vydechuje z obličeje svého půvab rajske něhy a radosti v Pánu. Tato dvě svatá dvojčata již v lůně mateřském připoutána byla sobě návzájem a . . . obě zahořela stejně vroucím zápalem srdcí k Bohu a Pánu svému. Obě dala podnět ku zřízení nej-mocnějších duchovních řádů pro staletí následující. Po svatém, vzorném životě v tomtéž měsíci opustila toto údolí utrpení a slz a odebrala se v nadhvězdne výšiny. Pod tímtež oltářem ve společné svatyni obě svatá těla jejich leží dodnes pochována.

Jaká krása, jaká píle, jaké nadšení a láska projevuje se a vespolek závodí v tomto jejich chrámě. Ani nejskvostnější chrám v Římě, chrám Panny Marie Vítězné, není tolik vyšňořen pyšnými mramorovými vložkami (intarsiemi). Kam jen oko dopadne: oltáře, klenby, stěny, pilíře, ba i sama podlaha jest plna překrásných různobarevných ornamentů mramorových. Pracných a uměleckých zároveň. Odevšad, i z toho starobylého, vzácného dřeva ve středověku bohatě vyřezávaného choru volá na nás staré benediktinské heslo: Ora et labora (modli se a pracuj).

Po prohlídce chrámu jdeme skvostnou křížovou chodbou klášterní, která dle návrhů Bra-

mantových vybudována jest na vysokých sloupodřadích. Právem nese svoje pyšné jméno rajske loggie. Nemohlo být voleno případnější jméno pro veškeru nádheru rozhledu, pro rajske klid v duši, pro modré, vysoké nebe nad hlavami a zářivé slunko, zlatem své lásky zaplavující vše kolem!

Spěcháme pak dolů přes nádvoří tam, kde ve staré antické věži stávala původní a nejstarší část kláštera, jenž as 40 let po smrti zakladatelově byl Langobardy strašlivě zpustošen. Za těch čtrnácte věků, čtyřikráte bylo místo toto posvátné pobořeno, opuštěno. Leč vždy v brzku opět znovuvybudováno a osídleno. Sestupujeme v posvátnou tuto část, v níž asi v pěti poschodích nad sebou umístěny jsou vkusně, nábožensky i umělecky vyzdobené svatyně a kapličky. Jedna krásnější a dojímavější druhé. Posvátné umění beuronské hýří zde ve svých nástěnných malbách. Jak poeticky mile a jemně je zde zobrazeno poslední setkání se těch dvou svatých duší, kdy mocný liják držel je v zajetí po celou noc v malé opuštěné chýšce. Bezprostředně před tím, než na zlatém paprsku světelném, jako holubička vystupovala duše sv. Scholastiky vzhůru k nebesům. Jak mocně působí na návštěvníka posléze místnost, kde velký muž sám bydle, napsal svoji řeholi. Meditoval a nazíral úžasná tajemství nebeská... Kde posléze stojí mezi svými bratřími — pouhé tři neděle po smrti své milované sestry, vydechl i sám svůj dech poslední.

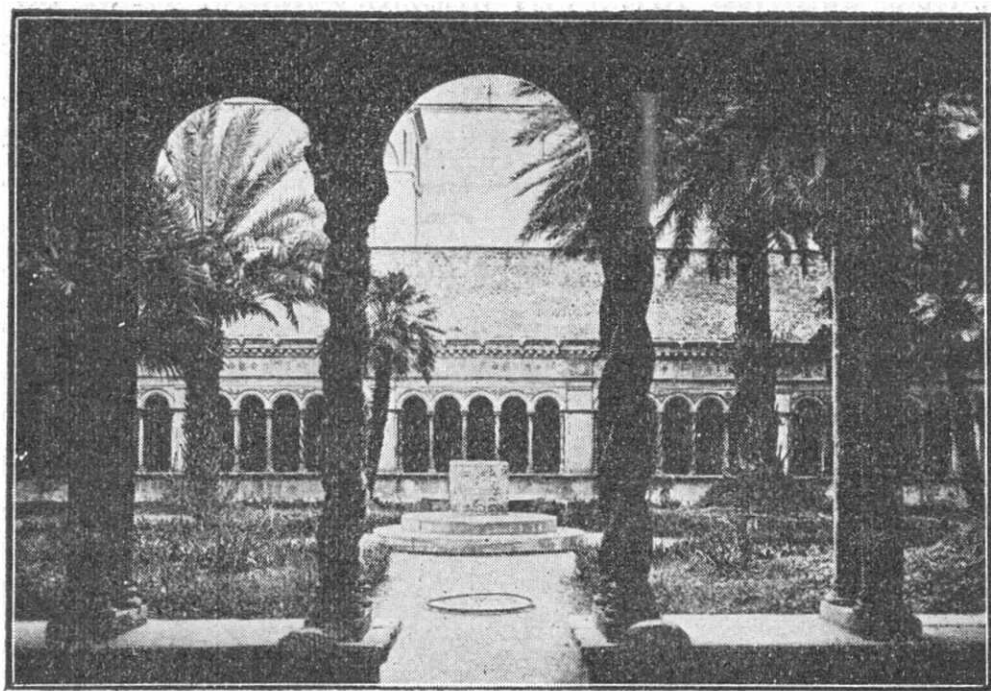
Velký to člověk a mocný organisátor duchovní. Vždyť z kořenů jeho duchovního života, z jeho vnitřních osvícení a příkázání znovuzrození jeho spolubratří — — po dlouhých čtrnácte věků vycházeli odtud, by všem, zejména barbarským a divokým národům středověku přinášeli poselství lásky Kristovy. S ním pak zároveň zasévali v duše jejich símě vzdělanosti románské a přinášeli mu poklad všech umění. Byliť v dobách

těch divokých zároveň prvními borci civilisačními. Mýtili pralesy, vzdělávali úhory, zakládali sady, štípili vinice, budovali chrámy, školy, kláštery atd., atd. Celou Evropu zaplavili svými odnožemi, přispívající nesmírně k vybudování onoho duchovního kosmu, pořádku a harmonie, jaký se nám jeví v ranném středověku, bezprostředně po stěhování národů. Několik tisíc podobných klášterů rozšířilo se po celém světě. Nespočetné legie těchto černě oděných řeholníků, oddaných Bohu a modlitbám, ve svatém komunismu prvokřesťanském při zachovávaní tří rad evangelických, dějinami lidstva orali první přehluboké brázdy jeho duchovního znovuzrození v Kristu. A působnost jejich podnes znáti je na tak mnohých místech. Vedle světoznámého Beuronu a jeho uměleckých pokladů, vzpomenouti dlužno zde našich klášterů v Emausích, v Břevnově, Broumově, Sázavě, Třebíči, Rajhradě atd., atd., jichž jména se byla chvalně zapsala v naší historii. Jako přímé odnože z řádu tohoto vznikly regule: cisterciánská, trappistická, kartusiánská. Ohromná rodina duchovní vzešla z těchto prostých a mohutných zdí. Prokázala světu tolik dobra, že se nikdy nikomu nepodaří vystihnouti a vypočísti je veškero... V pravdě „černí mniši benediktínští zde jsou celým svým životem, hlasem radosti věčné. Jsou zpěvem o životě sebepřemáhání, oběti a lásky, která přemáhá a přetvořuje svět. Lásky svaté a krásné, které právě potřebuje svět, jenž zaměnil lásku za vášeň...“

Rehabilitace řádů.

Těsně před letošní mojí návštěvou v Městě věčném, udála se neuvěřitelná věc, týkající se institucí, tak kulturně generálem Macharem nazvaných „darmožrouti, lenošiví zhýralci, ohlupovate-

lé celého okolí.“ Pamatuji se zcela dobře na to, jak před 25 lety v době mého největšího nevěreckého a volnomyšlenkářského zatemnění ve Volné Myšlence s jásotem vítali jsme zprávu o Combesově rozluce církve a státu. Jakož i o zrušení a vypovězení všech katolických řádů z Francie. Vše jim bylo zabráno a hlavně rozebráno komisary vládními.

Křížová chodba v Lateráně.

To bylo v roce 1904. O pět let později octnul jsem se co lékař Rak. Lloydů těsně po masakrech Arménů, nařízených Abdul Hamidem v Adaně, v maloasijském koutě mořském zcela blízko rodiště drahého apoštola národů sv. Pavla. V přístavech tamějších ještě nashromážděny byly nesčetné zástupy křesťanských uprchlíků arménských, vypravujících s hrůzou o přestálých ukrutnostech. Jen v Adaně pobito bylo as 70 tisíc křesťanů arménských. Nechybělo při tom výrazů krajního rozhořčení proti Francii, protek-

torce křesťanstva v celém Orientě, zvl. Turecku... pro její nečinnost. Přešla pak děsivá světová válka, zvláště krutá pro Armény, kde v jich vlasti bylo 2 miliony křesťanů masakrováno, deportací v koncentračních táborech umorěno a podobně zničeno rozlíceným, ustupujícím — poraženým vojskem tureckým. Strašlivá kulturní skvrna našich dob.

Nebylo však toho dosti. Teprv po skončení války světové pro tyto ubožáky padla rána poslední. — Vyhlazení! — Nová řecká válka zatlačila Turky do obranných posic do nitra Malé Asie. Již zdálo se jejich panství na vždy ztraceno. Než tu nastal nikým nečekaný obrat. Protektorka křesťanů orientálních, Francie, ovládaná muži křesťanství krajně nepřátelskými, vyklidila náhle jižní provincie maloasijské, jež držela obsazeny. Armáda řecká na pravém křídle svém pozbyla kryt. Pročež dala se na zmatený útěk až do Smyrny povětšinou Řeky obývané. Leč musila vykliditi i tuto a v úplné porážce skoncovati válku, jejíž nejstrašlivější resultát byl: Vítězný (Ghazi) Kemal paša použil této příležitosti k tomu, aby definitivně súčtoval se živlem křesťanským v Turecku. Všichni Řeci a Arméni byli jednoduše zbaveni svých majetků a vyhnáni ze země. Celkem kol 4 milionů lidí!

Protikřesťanská vláda Francie tímto nepředloženým činem sama sobě zasadila smrtelnou ránu v blízkém Orientě. Koho pak má ještě tam chránit, když de facto v dnešním Turecku křesťanů už vůbec není. Křesťanů, jejichž hlavou a paterí byli tamější francouzské řády se svými missiemi, kostely. Školami svými byli zároveň hlavními udržovateli vlivu a kultury své vlasti. Prestiž Francie nezotavila se již z této rány a vliv její v Orientě klesl pod nulu.

A p. Mussolini jim letos tyto trapné rozpaky ještě zdvojnásobil mistrným tahem. Uznáním

státu Vatikánského hrozil zmocnit se a ve vliv italský uvést vše, co tak lehkomyšlně Francií bylo odhozeno a zničeno. Karta se rázem obrátila. Nouze naučila Dalibora housti píseň novou. Jaká děsná ironie osudu, když po 25 létech dohnán nezbytností p. Briand, sám tehdejší rozlukový referent a vedle Combese hlavní činitel vyobcování řádů katolických z Francie, musel sebrati všechnu svoji výmluvnost a proti útokům důsledné levice vybojovati návrat těchže řádů do Francie.

Odpůrci církevními bývá definován klerikalismus co zneužívání náboženství právě k věcem světským. Nuže, zde jest prostě podívaná pro bohy: největší pokrokáři, největší odpůrci katolicismu odhlasují si používat náboženských řádů právě k těmto účelům. Jaká to rána pro mnohomyšlnost a zásadovost pokrokářskou! Nejtíže se snáší políček, který člověk dá sám své ideji. Tedy i nevěrci a odpůrci řádů potvrzují dnes, že tyto neztratily smysl své existence veřejné ani A. D. 1929! Vznikly sice z naprostého odříkání se světa v Egyptě, kam v III. století za ukrutných pronásledování se byli uchýlili křesťané, kteří nikde ničím nebyli jisti, by pro Krista zachránili aspoň holý svůj život. Tam zařídili se dle Jeho tří evangelických rad. Tehdy Thebaida „zazelenala se pustá a rozkvetla nemluvná“. Na západě v křesťanském středověku v katolických klášteřích spojoval se dokonale život činný i usebraný. Zvláště umění, především v románských zemích, vědčí klášterům za nenahraditelné svoje skvosty, jak dokazuje překrásný obrázek křížové chodby v Lateráně. Než vedle duchovních trvaly i řády laické, spojující mnicha a rytíře v jednu osobu. A měly svůj dobou daný úkol hájiti sv. Zem proti nevěřícím aneb šířiti slovo Boží proti příliš nepokojným sousedům.

Dnešní doba tak mocných náporů nevěry a mocností zla volá přímo po podobných útvarech,

jaké na př. existují pro katolickou věc v U. S. A. v laickém řádě Knights of Columbus (Rytíři Kolumbovi). Založení r. 1882 dvanácti nadšenými lidmi, docílili kol milionu dnešních příslušníků. Stali se základem i oporou rozmachu katolicismu v této puritánsko-methodistické zemi, kde z nepatrných počátků jest dnes as 20 milionů katolíků.

Nebylo by už věru na čase, by i u nás postavena byla také mocná hráz protináboženským náporům nesvědomitých lidí a v roce tisíceletých oslav pokřesťanění naší země svatým Václavem položen základ k sdružení všech odhodlaných a poctivých katolických duší v mocném přiložení rukou bratrských k posvátnému dílu?!

Vzestup na Pincio.

Vnější a přírodní rámeček věčného Města.

By celkový náčrtek můj města tohoto nepostrádal i patřičného pozadí, chtě, nechtě, musím zde několika slovy zmíniti se o jeho okolí a o místech osvěžení ducha v něm samotném. Bylo by

hříchem zrovna u Říma nedotknouti se toho, co tolik dává vyniknouti jeho krásám a památkostem. Mním množství skvostných parků a zahrad s rozkošnými fontánami, jezírky a vodovody, jež osvěžují dojmy poutníkovy. Kdo byl v Římě, by se neobdivoval jeho nádherným západům slunce nebo nepokochal se s básníky pohledem na širokou Campagnu, věnčenou kol dokola skvostnými vrcholy hor, z nichž nejznámějšími jsou albánské a sabinské! Jako drahokam do jich věnce zasazen, v hýřivé kráse památek svých na sedmi pahorcích u řeky Tibery rozložen tu leží věčný Řím. Pod oním lazurným nebem italským, v záplavě žhavých polibků slunce!

Však také ode dávna pečovali o to císařové římské, jak by jej nejen zkrášlili uvnitř mramory staveb, sloupořadími basilik a náměstí, nýbrž i zelení zahrad musili jej zpříjemnit. A hlavně ochlazovat hojností tekoucích vod. Musili jej učinit co nejrozkošnějším pobytem, by nejen senát, ale i celý národ římský se tu cítil jako v ráji pozemském. Proto mnoho desítek kilometrů po nesmírně nákladných stavbách dodávali mu z Apennin čerstvou horskou vodu, závodíce navzájem, kdo více a lepších křišťálových pramenů tam byl přivedl.

Vždyť ještě dnes oplývá Řím svěží pitnou vodou, jež roztrikuje se v nespočetných fontánách. Umělecky krásnou je Berniniho kašna řek u kostela sv. Anežky, půvabnou navicella, fontána tritona neb kašna želví. Na Janikulu dodnes chrlí své proudy vodovod papeže Pavla V., jenž tu obnovil starou stavbu Trajanovu. Nejproslulejší však a nejvíc opěvanou jest fontána Trevi, živená panenskými vodami (Aqua Vergine), z bývalého vodovodu Agrippova, znovuzřízeného papežem Klementem XII. Žádný z cizinců neopomene navštívit tuto mramorovou pohádku. Napítí se občerstvující voděnky její a vhoditi do ní pěník či

desetník, „aby prý se šťastně opět do Říma navrátil.“ Krásně o ní psal Machar, vzdávaje zasloužený hold památce, kterou jako jednu z nesčíslných zanechalo v městě „největší neštěstí lidstva“ papežství!!

O mohutných vodotryscích na náměstí před sv. Petrem netřeba se ani zmiňovati — tak jsou známé a půvabné.

Což teprve rozkošné parky římské! Jak mne to svádí rozepsati se o nich, vzpomínat vůbec na město, po němž jediném ze všech, které kdy oči moje zřely, se mi skutečně stýská. — — Než v popisně-cestovatelském líčení nespočívá těžiště mého díla. Jsouť jen pozadím mohutných dojmů a okříváním duše, jež lehce soustřediti se může v jejich syté zeleni a nádherném vzduchu. Vezměte jen celý komplex skvostných veřejných sadů, tvořených Villou Medici, Pinciem, pak ohromnou Villa Borghese, Villa Strohl-Fern a Zahradou zoologickou. Jaká pastva očí, jaké pokřání plicím a umožnění mysli znovuprožít nesčetné dojmy a zážitky.

Opomím villy menšího rozsahu: Torlonia, Wolkonsky a jiné. I náměstí, na př. Vittorio Emmanuele se zbytky trofejí Mariových. Tam na druhé straně Říma rozkládají se půvabné veřejné sady na Janikulu s dubem básníka Torquato Tasso, sochou Garibaldiho a mohutným věncem starých římských hradeb. Branami v nich poblíž sv. Pankráce přijdeme do Villa Doria Pamphili. Park to soukromý, plný nádherných skupin a zákoutí.

Kapitolou pak zcela zvláštní tvoří nesmírně zajímavé a rozkošné zahrady Vatikánské svými palmami, vysokými cedry libanonskými, hvězdárnami, věrnou kopií basiliky Lurdské a půvabným letohrádkem Berniniho. Zejména otevírá se návštěvníkovi zcela nový a mocný pohled na kopuli

svatopetrskou. Maják to a symbol Města věčného.

Jak rád bych se rozepsal o nádherném okolí Říma, leč kniha by se tím roztříštila a roztáhla přespříliš do nekonečna.

Ano Campagna, zbytky vodovodů, Castelli Romani, západy slunce na nich, v dálce se rýsující hory Albánské, Sabinské, Frascati, Marino, Albano, Castel Gandolfo, Genzano, Velletri. Nebo pod samotným 949 m vysokým štítem Mte Cavo skrytá Rocca di Papa . . . , co jen tu námětů básnických, belletristických, látek ke causeriím, vzpomínkám, feuilletonům! Navštívil jsem je i sám z největší části. Hlavně nejposlednější atrakce mne zlákala: jezero Nemi, či antické zrcadlo Dianino, na jehož dně tak energicky a přes všechno říkání různých sýček zcela úspěšně počal hledati a nachází Duce zbytky dvou nádherných palácových lodí šíleného císaře Kalliguly r. 39. po Kristu tu ponořených. Jedna již leží na suchu a druhá objeví se co nevidět, jakmile hladina jezera odčerpáváním vod více bude snížena, by nás překvapila svými památkami a poklady.

Nedovedu si však vysvětliti, jak by mohl vůbec básník krás přírodních a nadšený ctitel antiky nenavštívit a neviděti v okolí Říma dvě největší znamenitosti jeho: Tivoli a Villa Adriana, místa, která skoro bych řekl předčí i Palatin.

Tivoli. Jedna z perel krás přírodních nejen v okolí Říma, ale myslím i vůbec. Místo antikou tolik vyhledávané v proslulých horách Sabinských! Tam, kde měl svoje pověstné Tusculum M. T. Cicero, kde bývala villa Caia Cassia, Quintilia Vara, vodovod Marciův, dokonce villa Mecenateva, ochránce a hostitele Horácova. Jaké to vzpomínky pro básníka, opěvovatele antiky, který jich nespátril . . . Vždyť námahu krátké cesty tam odmění hojně pohled na vodopád přes sto

metrů hluboký, tvořený od pradávna říčkou Anienne. Podnes nad ním vypínají se půvabné chrámky Vesty a Sybilly.

Co říci krásného o tom skvostném zjevu přírody, řítícím se do širokého kaňonu, od pravěku vyhlodaného? O dvojích trojicích menších vodopádů, tak rozkošně miloučkých? Proti původnímu plánu byl jsem nucen tuto kapitolku tak přistříhnouti, že laskavého čtenáře zavedu pouze do zahrad villy d'Este. Rád bych ji překřtil názvem: „U tisíců vodopádů“, nebo „u nebetyčných cyprů“, které prý tady jsou nejvyššími v celé Itálii. Voda z koryta říčky před vodopádem, šťastně zachycená, provádí tolik přerozmanitých, ba až bizarních hříček, kaskád, vodometů, jezírek. Nedovedu říci, proč se mi tyto spousty vodotrysků stálých líbily více, než ony „velké vody“ uměleckých vodotrysků ve Versailles, které jsem také viděl.

Hlavním cílem však mi byly v blízkosti se nalézající rozvaliny pověstného letohrádku císaře Hadriana. Sám věru nevím, jak to, že pojednou opanovala mne tak silná sympatie, ba až vášně i touha po oněch výsostných památkách kultury zašlé, veliké. Snad, že intensivním studiem, možná, že též oněmi výpravnými, antickými, přesně kulturně-historickými a umělecky zrobenými filmy dovedl jsem se přímo přenášet, ba žít v dobách mocného, na výsluní svého rozkvětu a rozmachu stojícího Imperia. Nevím, proč si mne tolik podmanily ony hrdé nástroje triumfů římských. Železné legie Říma. Jeho paláce, cirky, thermy, zvyky připadají mi pojednou tak známými, jako bych je byl kdys dávno dobře znal. Colloseum, katakomby, fora... jako bych kdys jimi býval procházel. Nedovedu ani říci, je-li to klam pamětí či téměř personifikovaný život dle představ oblíbeného studia. Tak zcela blízkými staly se mi poslední kameny i trosky, jež jsem slézal,

po nichž jsem se pachtil a jež do mysli jakoby rydlem do voskové desky tabulek antických si vrýval. Odtud snad vytrysklo i ono nadšení a živelný zájem, jež nedovedl jsem potlačit.

Villa Hadriani, jejíž tvůrcem byl Španěl, vojevůdce slavný. Vládce, fedrovatel věd, duše umělecká. Stavitel, organisátor, člověk tvůrčích, kladných hodnot. Postava jistě z největších imperátorů římských. K tomu ušlechtilá, oduševnělá, sebevědomá fysiognomie. Snad nejlidštější ze všech hlav vševládných císařů Říma. Jeho rysy jsou ztělesněním mužné síly a krásy ducha pohanského.

Tady na pozemcích své choti Sabiny vytvořil si věčný cestovatel svůj útulek. Tento zázrak a chef d'oeuvre antiky. Shrnul tam jednoduše vše, co na svých cestách širým imperiem byl poznal. Všechny velkoleposti a krásy starověku směstnány tu byly na místě jednom. Ladně a účelně sharmonisovány a vsazeny do vhodného rámce přírodního. Pročež návštěvník i dnes nevychází z údivu.

Především jsou tu zbytky nádherného paláce císařského, zařízeného se vším luxusem, nádhrou a pohodlím: obrovskými sály, hodovními síněmi, nymfey, atrií, „zlatým náměstím“. Dorským sloupořadím, palaestrou, studenými lázněmi. Závodišťem gymnastů, divadlem bitev námořních, divadlem řeckým. Nejvyšší kulturní požitky zřejmě stupňovala kopie proslulé athénské obrazárny „stoa poikilé“. Sál filosofů, knihovna řecká a latinská. Dále prostranná sloupořadí k rozmlouvám filosofickým. Místnosti pro hosty. Terasy s rozkošnými vyhlídkami do silně zvlněné krajiny.

Vše doplňováno bylo opět nutnými technickými a správními budovami: našla se kasárna hasičů, též pro vojíny tělesné stráže císařské. Praetorium, administrativní dvorní úřady. Zimní

palác, byty pro dvořany a podobné. Péči o tělo vyhraženy byly opět dvojí lázně. Větší dosud se pyšní velkolepými klenbami polozřícenými. Dnes štíhlé cypřiše oddělují je od menších lázní frigidařia. Tyčí se tu stromy smuteční, hřbitovní nad troskami v antice nezbytných budov, v nichž právem dle starého přísloví: „balnea, vinum, Venus corrumpunt corpora nostra, sed vitam faciunt“ (lázně, víno, ženy ničí těla naše, leč jsou nám životem).

Nesmírně zajímavým jest pak i blízké umělé údolíčko Canopus, věrná kopie to božiště Serapidinna, na břehu nilském nedaleko Alexandrie. Zřídil si je tu umění zvlášť milovný císař, aby ono místo přeplnil oltáři, sochami božstev egyptských. Těch, které dnes tolik lesku dodávají sbírkám vatikánským a kapitolským. Ještě pak dále byla jím postavena věrná kopie akademie athénské, slavného to působiště Platonova. Nemožno seskupiti věru větších znamenitostí na jednom místě.

Ve stínu štíhlých jehel cypřišových, pod rozložitými korunami pinií dřímou ty slavné trosky svůj věčný sen zašlé slávy a nádhery pohádkově krásné. Právě to zasnoubení orientu s occidentem, jež zde naposled vzkvetlo, aby vydalo svědectví o kráse, moci a půvabu věků těch. Věků snad nejmocnějšího rozmachu osobnosti lidské v jejím hrdém sebevědomí. Věru bychom je snad tolik mohli obdivovati... nebýt příšerných stínů: strašlivého podzemí chodeb pod místnostmi palácovými, v nichž tak často nacházíme děsivé známky žalářů ergastula, t. j. komor pro otroky. Zvláště pak ony „cento camerelle“, snad sloužily těmto účelům, jichž bohudíky dnes neznáme.

Spi sladce, líbaná žhavým sluncem, v záplavě květů, pod korunami stromů, zarůstaná zelenou travou, ty pohádka antiky. Vykouzlená jakoby z tisíce a jedné noci. Vpravdě jsi její písní labutí.

Pomník Sjednocené Vlasti.

Město znovunalezených ideálů a záchrany Evropy.

Též poněkud zmíniti se třeba o nových myšlenkových směrech věčného Města, proti němuž zcela neprávem v našem národa svojí knihou p. Machar vypěstil velkou zaujatost. Kreslil v ní Řím předválečný, věrný odlesk své ideologie pokrokářské a volnomyšlenkářství. Řím, který dnes patří již minulosti. Pročež napsati musím něco o současných myšlenkových proudech, které zcela radikálně pozměnily nynější tvářnost města. Nejen jeho, ale i celé Italie. A chystají se rozšířit i do ostatní Evropy z míst, která znovunalezla prastaré arijské ideály: národa, náboženství, autority i řádu . . . Do krajů většího či menšího chaosu, v něž dospěly věci pod destruktivní ideologií materialisticko-pokrokářsko-socialistickou, chystají se vnésti opět nový kosmos, řád i hodnoty konstruktivní, kladné.

Prvou takovou věcí jest ideál vlasti. V samém středu města na severním svahu Kapitolu, na hlavním náměstí Piazza Venezia každému návštěvníku do očí padne bělostný, obrovský pomník Sjednocené Vlasti, krále Vittorio Emanuele II. Jest to vlastně soubor staveb, kolonád největšího monumentu na světě, jemuž vévodí jezdecká socha tohoto krále. Pod ním umístěna schrána Ignoto Militi, jež hlásá věrnou památku padlých za Itálii ve světové válce. Tedy pomník žhavé lásky k vlasti, jež vedla přes nejhorší útrapy i četné nezdary až k sjednocení jejímu po desetiletích ve velmoc nemalé váhy.

Pomník onen ve mně vybavuje vzpomínky na mladá léta, kdy v opojení hesel realistických, socialistických a anarchistických, vyznával jsem i já nauku mezinárodnosti, t. j. špatně maskované beznárodnosti, dívaje se s pohrdáním na „takové šovinistické fangličkářství“. Teprve cizina, odloučenost od vlasti na desetitisíce kilometrů dala mi vyprchatí tomuto jedu hesel a frází, dosud u nás obvyklých. S úžasem díval jsem se na vlastenectví Severoameričanů, tehdy 100milionového konglomerátu nejružnějších národů a rass. Pak žhavý, silný nacionalismus argentinský ponenáhlu naučil mne hodnotit i tyto city.

Poznával jsem, že národ jest vskutku svazkem a jednotkou přirozenou.

Jest jí nejen svazek jazyka, krve, příbuznosti temperamentu, ale i společenství kulturních, hospodářských zájmů, životních zápasů i mravních snah, které vedle působení podnebí, zeměpisných a j. okolností, dávají určité skupině lidstva zcela určitý charakter a ráz. Odlišný od všech ostatních. Národy existují, existovaly a trvají budou vzdor všem narkotisujícím sociálně-pokrokářským doktrínám. Ostatně nejvýmluvnějším vzorem národa jest právě židovstvo, jemuž svazek národní, náboženstvím posvěcený, dal

do rukou poklady světa. Nepatrný počet lidí jejich rasy drží převážnou většinu kapitálů světových a z nich plynoucí politickou moc!

Národ, tato zcela přirozená vyšší jednotka společnosti lidské, má vedle společného zapojení do rámce dějinného, zeměpisného i hospodářského a jazykově-kulturního i svůj účel, své poslání a cíl. Existuje u něho stejně ethos mravní, jako týž jest i u jednotlivé rodiny, základní buňky společenského organismu. Není možno, aby se kdo zbavil tělesně-duševního vlivu své rasy, stejně jako hlubokých pudových složek svého pohlaví. Mezinárodnost podkopává nutnou vzpruhu lidských ctností, projevujících se vědomím pospolitosti národa, na němžto opět zcela přirozeně spočívá jiný výraz lidské společnosti: stát.

Křesťanský Řím nikdy nehlásal duševní slaboduchost mezinárodnosti. Jeho ideál byl celek nadnárodní v universalitě Církve, v níž individualita všech národů byla zachována, jako různé hudební nástroje, nutné k velkolepé symfonii lidstva. Dnes lásku k vlasti a národu dovede odsuzovati jen zaostalý pokrokovce, jenž prospal vývoj lidstva posledních desetiletí. Jenž nevidí, neslyší. Nevnímá nic kolem sebe a jen si stále jako tibetský mlýnek opakuje svoje fráze, zrozené „anno dazumal“! V minulé dny Orelstva jich krojový průvod, jaký byl to požitek očí! Jaký blaživý pocit, že máme ještě něco svého, že neutonuli jsme v moři vše nivellisujícího modního anglikanismu, který ovládl celý svět.

Vzpomeňme, co hrdinných a velkých činů v dějinách zplodila horoucí, pravá láska k vlasti, národu! — — — — Jen lidé znehodnocené krve nedovedou se vymanit z bludného okruhu své beznárodní mezinárodnosti. Ostatně v dějinách pohanského Říma hrál výsostnou roli tento, přes mnohé své výstřelky konstruktivní cit lásky, pro niž v tisíciletých oslavách našeho světce sv.

Václava našli jsme opět nedozírný význam naší národní myšlenky. Skvostně o ní napsal náš historik prof. Pekař: „Vůdčí myšlenkou úcty svatováclavské jest posvěcení všeho, co je cítění národnímu nejdražšího a v životě českého státu nejdůležitějšího. Tato snaha smířiti a spojití v jedno profánní a svaté, lidsky národní a božské měla a musila míti nemalou sílu mravně-výchovnou. Nemohla se dovolávati pomoci sv. patrona národního, leč tam, kde modlitba její byla srovnatelná se zásadami práva a pravdy.

Pročez tradice svatováclavská jest v nejvlastnější podstatě své výrazem touhy po nadpřirozeném posvěcení, po nebeském autorisování, po zbožnění citů a vědomí národního . . .“

Proto sv. Václav je náš program, zejména všech laiků, bojujících za znovunastolení ideálů křesťanských v celém našem životě národním i státním.

— — — — —
Řím roku 1925 a zvláště letos při sjezdu Alpínů a výročí narozenin města 2682tých, přeplněn byl černými košilemi fašistů. Zřejmě ukázněnost, množství i výsledky fašistického náporu těší se krajní nepřízni různých socialistických veličin, jimž bývalý soudruh na jihu Evropy učinil dokonalou čáru přes všechny plány a naděje. Než z hledisek mé knihy nemohu nezmíniti se o této myšlenkové obrodě národa a státu.

Již z Argentiny jsem věděl, že po Rusku pro experimenty sociálních převratů zhouby byla zvláště vyhlédnuta Italie. Vedle tisícileté rassové germánsko-semitské protichůdnosti, pracovala tu zejména i zarytá protipapežská nenávist. Touha zasáhnouti křesťanství, t. j. katolictví v samotném jeho jádru a středu. A tam je zničit. Tehdy sám díval jsem se ještě na zemi i Řím zcela brýlemi knihy p. Machara, jenž ostatně . . . nemluvil ze vzduchu. Neskrýval radostné očekávání bu-

doucnosti této země, v jejíž komunistický rozvrat a zkázu vystupňovati se měly stále lokální vzpoury a revolty Italie, zmítané horečkami sociálních nepokojů, rozvratu finančního i průmyslového prvních let poválečných . . .

Hlavně však na střed a hlavu křesťanství dopadnouti měla rána smrtící, rozhodná. Jak jasnou řečí mluví o tom stránky jeho knihy! Než jako Attila odvrácen byl od Říma snad přímým zásahem nadpřirodní síly, tak i tu povstal proti všemu očekávání kdosi na záchranu tisíciletých tradic a existence národa a Církve. Dokonce jeden z vyslovených nepřátel jejích dřívějších. Jakoby se vyplniti měla slova sv. Pavla II. listu ke Korintským: „tenť pak, kdo ránu zadržeti má, ze středu jich povstane . . .“ V nejkritičtějším okamžiku bývalý anarchista, socialista, atheista, jemuž se otevřely oči, by viděl — — poznal, kam celá země se řítí. Dovedl kol sebe soustřediti veškerý hluboké tvůrčí síly národa k ozdravující revoluci, k vítězné odezvě.

Neprodělalat Italie jako Čechy téměř třístaletý odboj proticírkevní. Nezakusila dobrodiní realismu, pozitivismu (vědeckého to materialismu), jenž chronickými horečkami nepodryl kořeny národa italského. Massy lidu, vzdor své, hypnotickými hesly „sociálního ráje pozemského“, otrávené duši zůstaly v hloubi podvědomí svého hluboce věřícími. Proto nutně na těchto nejhlubších náboženských vrstvách národní duše italské ztroskotala všechna svůdná fraseologie socialismu, bezbožství a komunismu. Rozum pak včas se vzpamatoval a prudkým rozmachem vyvrhnul z těla národního plíživý jed hrozícího bolševictví . . .

Bystře a psychologicky správně postřehl tuto situaci častý návštěvník slunné Italie, spisovatel Jaroslav Maria (Italie str. 31): „Hnutí fašismu jest na výsost ideové a hrdinné. Nikdy

jsem ještě nezakusil, by národní osobitost, cítíc, že jest ohrožena u kořene, vzepjala se takto k odporu. A byla sto rozmetati všechno, co ji chtělo vměstnati do širokého mezinárodního řečiště socialismu a vše rozežírajícího a nivelisujícího racionalismu.

Ač socialism hlásal osobní úspěch..., na prahu Apennin byl zaražen. Proti vší přirozené logice, proti živelnému puzení nového, průbojného učení, proti mocnému tlaku odnárodnělých, tučnou kořist větřících dobrodruhů, ale i proti poctivým fanatikům... velkolepě triumfovaly ideály zpátečnické: nacionalism a monarchism.“

Morem positivismu nezamořený národ a jím duševně nezotročený vzchopil se celý a seskupil se kol svého krystalisačního centra, muže nejen slov, ale i skutků. Těchto hlavně. Kol Benito Mussoliniho. Nad samotným okrajem propasti se vzpamatovav, našel v nacionalismu opět svoji sílu, svoji velikost. A jím dovedl odrazit nejosudovější útok na samotný základ národa a jeho trvání. Porážka podvratných živlů v Itálii vedle vítězství Polsky u Varšavy, rozhodla i osud ostatní celé Evropy. Hlavně pak i naší vlasti samotné. Proto směry rozkladu tolik hanějí a tupí myšlenku fašistickou, zachranitelku Italie. Stejně nemilují Vůdce jejího, který tak nečekaně docílil tento svůj zdrcující úspěch.

Nelze nám dnes prostě ještě ani dohlédnouti hranic tohoto zásahu „Duce“ do světových dějin. Pro naše náboženství má i nedocenitelný význam, že sídlo Kristova náměstka na zemi, střed křesťanství, Vatikán, uchráněn byl od chystaného pokoření, snad i velikých vnějších pohrom. Záchrana Evropy vedle uchování Vatikánu jsou dvě skutečnosti, které dle slov Napoleových „umlčí pomluvy a poklady, které přetrvají staletí“. Jsou to dvě nezničitelné položky k dobru fašismu, které přes jeho jakékoliv výstřelky, ze-

jména ony, jež nás Slovy zarmucují, přes jakoukoliv různost soudů v něm jakož i prorocství, zůstanou povždy dobrodiním lidstva. V dobách nejkritičtějších, kdy hypnotická hesla rovnosti, volnosti a bratrství připravovala jednu z nejzkaženosnějších period veškerého člověčenstva..., před branami Města věčného fašismus tuto vlnu rozkladu zadržel a rozrazil.

Týž pak neomezil se jen na negativní stránku svého zásahu. Pociťuje plnost obrodné vnitřní síly, učinil i vážný pokus stát i společnost lidskou, chorou, jak hlásá, výstřelky demokratismu, liberalismu a parlamentarismu, postavit na nové základy. V tom ukázal se pozitivní a tvůrčí jeho element, že především našel kladné stanovisko k nejhlubším citům lidským, t. j. k náboženství. Toto v Itálii nemohlo být jiným, než katolicismem. Správně postřehl Jar. Maria: „Jest mnoho katolických zemí. Nikde však není katolictví tak upřímné, samozřejmé a nevykořenitelné, jako v zemi římského papeže... v Itálii, kolébce to a nejhouževnatější pěstitele víry Kristovy...“ (str. 34.). A pouze na tomto podkladě ukázalo se šťastné a jediné možné východisko z vleklé krise italského člověka a jeho rozdvojení mezi náboženstvím a státní myšlenkou, liberalismem uměle prohlubovaného..., zřízením nepatrného, leč naprosto neodvislého státu papežského. Prestiž Italie opět vysoce tím stoupla v očích celého vzdělaného světa. Stala se věc nemožná za dřívějších liberalisticko-zednářských vlád, které tolik se zamlouvaly básníku Hellady.

Řím pak sám revolucí fašistickou, zvl. jeho pochodem na toto město a vítězstvím národní myšlenky nesmírně získal! Stal se opět skutečnou hlavou země, v níž soustředěním úřadů a velkolepou snahou obnoviti jeho všechny zašlé památky, nastal veliký příliv obyvatelstva. V této snaze, zrestaurovati veškerý trosky antického i

středověkého města, nešetřeno nákladem. Celé bloky domů kol Kapitolia i jinde se za tímto účelem strhují. Obyvatelstvo se stěhuje do nových, moderních a zdravých čtvrtí, čímž i hygiena města nesmírně získává. Řím rozrůstá se kolkol téměř na jedekráte tak velikou plochu, jež bude v brzku s moderními lázněmi mořskými v Ostii spojena i podzemní drahou.

Výsledky nového režimu ňejlépe se ukázaly na finanční bilanci. „Duce“ převzal stát asi se 100 miliardami dluhů, kteréž jsou již na malý zbytek splaceny. Rozpočet státní před tím strašlivě pasivní, mívá nyní až půl miliardy přebytků. Neboť obchod, průmysl země se nesmírně povznesl od těch dob. Vybudovány přístavy a zlepšeny, takže Italie v obchodním loďstvu stojí na druhém místě, hned po Anglii. Elektrisací velkého stylu, zavodňováním a pod., pozvédá se hlavní a dosud nejslabší stránka země, agricultura. Mussolini správně rozpoznal jádro vystěhovalectví i rostoucího úpadku zemědělství, základu to státu. Především zarazil rostoucí úbytek populace země tím, že rodinu italskou postavil opět na nejsprávnější, staletími osvědčený základ . . . na křesťanskou rodinu. Přijetím směrnic a ustanovení kanonického práva katolického dostavil se v brzku příznivý výsledek. Italie jeví opět ohromný přírůstek populační, který již sám zaručuje, že národ tento postupem času jistě si vybojuje svoje „místo na slunci“. V pravdě vyplňují se tu slova písma: „Crescite et multiplicamini! rostež a množte se! Čili: místo nejružnějších náhražek, nejmožnějších odvarů morálních i fantasií společenských, toto zlo, pro národ nanejvýš osudné, (vzpomeňme, že Francie přijetím omezování porodů ztrácí ročně jednu velkou bitvu proti Italii a dvě proti Německu), se zdarem bylo odstraněno jedině na základě nábožensko-mravním. Rodina vůči modernímu pokusnictví zachráněna i stát

obrozen. Kéž by pravé světlo v tomto i jiných směrech vzešlo i naší české vlasti!

· Značný přebytek populace i celý proud vystěhovalecký zachycuje Mussolini mistrným tahem pro svoji zemi tím, že ji se zdarem vnitřně kolonizuje: vysoušením močálů, zúrodněním svahů Appenin a pod. Takto ročně zůstává v zemi jinak ztracených 400.000 pracovních sil i občanů, opouštějících svoji vlast. V průmyslu se stejně velkou odvahou i zdarem sloučil svým syndikalismem, útvarem, odpovídajícím nejvíce křesťanskému pojetí moderní průmyslové společnosti, ke spolupráci dělníka i podnikatele, dle zásad, uveřejněných v proslulé Velké Listině Práce. Místo třídní nenávisti a diktatury proletariátu zavedl třídní spolupráci a diktaturu blaha vlasti-státu. Ku podivu podařilo se mu tím snížit nezaměstnanost o více než dva miliony lidí!! oproti děsivému stavu jejímu při počátku fašistického režimu.

A posledním, ne nejmenším úspěchem, jest znovu v život uvedení arijských ideí: autority a řádu ve správném vyvážení povinností i práv občana, čímž podrobeny zájmy jednotlivcovy státnímu celku. Tato myšlenka byla dle slov Momm-senových nejhlubším základem římského státu a jeho práva. Fašism v tomto ohledu jest znovu-zavedením kázně a řádu místo nejrůznějších zlořádů. Mussolini zdrtil zejména příšerný politický klam, vydávající diktaturu několika usurpatorů za vládu t. zv. proletariátu. Fašism měl odvahu plně demaskovat t. zv. pokrok, počínající v lichotné svobodomyslnosti a přes nejrůznější odstíny končící posléze . . . v rudém Kremlu, jak neopatrně se podřekl před léty v Rudém Právu jeden z nejvýznačnějších heroldů našeho pokrokářství — univ. prof. dr. Rádl. Tam v SSSR. vyvrcholila hesla tato v nejstrašlivějším zotročení i nejprimitivnějších lidských práv. Svazky rodiny proměněny prostě na styky lidského stáda.

Z obilní zásobárny Evropy učiněn pozemský ráj ... nejružnějších ... enek za strašlivého strádání obyvatelstva. V nejurputnějších pronásledováních vybíjí se zuřivá protináboženská nenávisť — dosud marně proti nejhlubším kořenům ruské duše. Po milionech poprav, po zničení průmyslu a vyhladovění země ... jedinou spásu našli v znovuzavedení kapitalistických řádů v průmyslu a státních velkostatků v zemědělství. Posléze z nejzuřivějších antimilitaristů vytvořena byla dnes nejděsivější rudá armáda, rozmnožená dokonce přibráním žen i povyroslých dětí ...

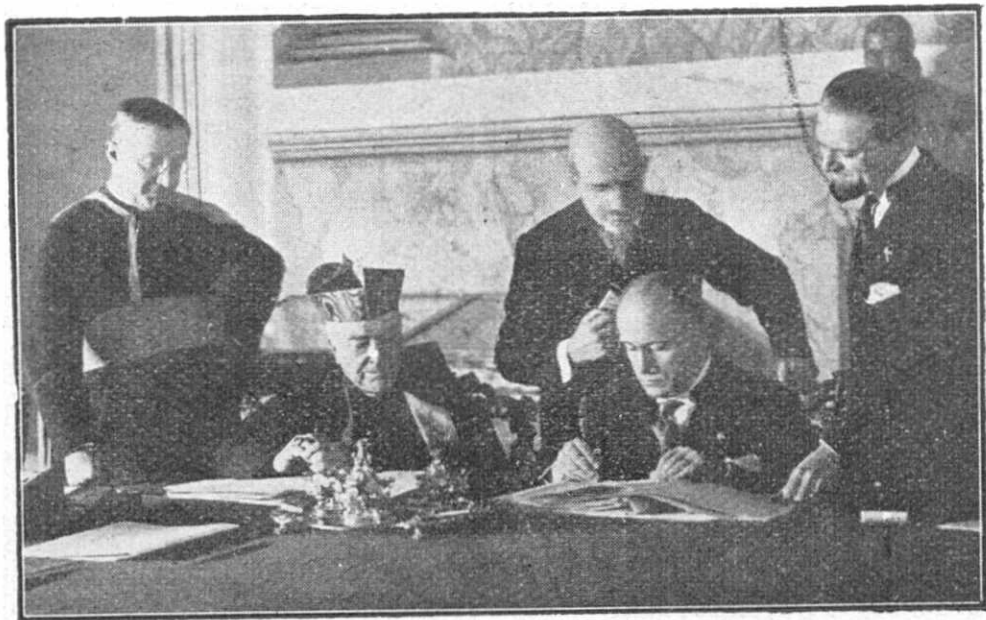
Leč o věcech těch jakoby u nás zavládl „pravý komplot mlčení“ aneb znovuvystavěna kolko-lem vysoká čínská zeď ... Či snad ani demokracie se bez této neobejde???

V bývalé copaté Číně prý ji již chtějí zbořit ...

Muž Prozřetelnosti.

Slýchal jsem často opakovati slova, že dnes jedinec, zvláště inteligent, ve věku a záplavě mass — nic vlastně neznamena. Nejvýš, že se prý může státi užitečným kolečkem ve společenské mašinerii nebo v chodu „dělnických batalionů“. Jakoby dnes někdy a vůbec něčím dala se přetvořiti a odstraniti odvěká psychologie, která prakticky rozděluje správně lidstvo — prostě dle psychické přirozenosti — na dvojí druh: Herren und Herdenmenschen. Na ty, co vládnou, poroučejí, vedou a ony, co jsou vedeni a poslouchají. Pro toho, kdo má oči jen trochu k vidění, tento fakt jest v současném životě tím nápadnější. Leží v psychické konstrukci člověka, zvláště davů lidských (dle výtečného psychologa Le Bona davem lze nazvati jakoukoliv „sešlost“ lidí více než pětičlennou), že milerádi se podřizují a ne-

chají za sebe myslet, ba i jednat člověka jich důvěry, jim imponujícího, který jakýmkoliv způsobem, mezi jiným kouzlem své osobnosti se zmocní jich sympatií. Tato skutečnost jest neodstranitelná vůbec ze společnosti lidské. Právě v demokracii, v politických stranách slaví své triumfy. Jen osobnost jest vůdcem. Jen celý člověk nositelem určité ideje. Týž stává se znásobenou silou a mocí, postaví-li se cele ve službu práva a dobra.

Podepsání smluv o Papežském státu.

Nebo dokonce svého náboženství, protože jen ideál člověkuv jest zdrojem nekonečné síly jeho i obětí nadlidských.

Kdo by byl za světové války tušil v onom socialistickém redaktorovi, na vojně desátníkovi, co v něm ukryto jest závratných možností! Jaká že bude jeho kariéra a jakými činy zasáhne do světových dějin onen Neznámý, v jehož mužných rysech zračilo se tolik energie. Neuvěřitelná výkonnost. Z jeho fysionomie sálá přímo nezkrotná síla a železná vůle. Ačkoliv silné osobnosti povždy vábily můj psychologický interes, nemíním tu leč zdůrazniti některé nejvýš cenné postřehy z jeho

života, který vskutku dělá dojem, jakoby v něm ožila nějaká osobnost z Plutarchových životopisů.

Genialita Mussoliniho spočívá v tom, že, byv výtečně obeznámem s taktikou, organizací a psychologií socialismu, jimiž tento politický směr k svým cílům nabyl tolik moci, rázně rozkladné jeho cíle zaměnil za tvůrčí budující hodnoty. A obávanou hůl socialismu, anarchismu uchopil prostě za druhý její konec. Místo řezánu býti, praktikoval instinktivně se vši energií osvědčené realistické heslo: „řezat, řezat, a stále řezat!“ Celou svojí osobností postavil se do služeb horoucí lásky k vlasti, již viděl ohroženu nejstrašlivějším nebezpečím: komunismem. Měl odvahu se nebát. Pokrok, končící posléze rozvratem všech hodnot, roztránil jeho vlastními methodami i zbraněmi. Mravní odvaha jest při tom základní a nejdůležitější věc. Tatáž, k níž velký apoštol národů, vybízel slovy: „Pevně stůjte a neohroženými buďte. Toť záruku značí našeho vítězství. Nepřátelům pak zkázou jest neodvratnou.“

Zachránil národ i stát od rozvratu a zkázy. Rozbil rozklad, ale stejně mocně dovede organizovat, dávat základy i stavět. Bořit a budovat. Úžasná slova dvou protichůdných činností, jimiž, pak-li jsou použity správně, dají se divy stvořit. Jen člověk pozitivních hodnot dovede budovat něco trvalého. V samé podstatě tak zvaného pokroku, jakožto konec konců destruktivní síly, jest pak obsazena jeho vlastnost, že jen boří. K budování jest venkoncem neschopným. Nikde a nikdy jinak to neukázal.

Měl bych ještě jedno přání, které by mohl Duce splnit. A to je znovuzavedení latiny, co vědecké a mezinárodní řeči. Čin venkoncem grandiosní a nikterak ne neuskutečnitelný. Vždyť v přírodopise, botanice — a k jakému užitku — dochovala se nám tato kdysi světová řeč. Vždyť v nejposlednějších létech ze spánku smrti více

než třítisícileté probuzena a zcela zmodernisována byla stará hebrejšťina písma starozákonního! Prostým, neučeným člověkem, jenž tento div si obral za svůj životní úkol, který se, díky jeho víc než nezlomitelné energii, nakonec přec jen zdařil. Vycházejí v ní noviny, konají přednášky, spisují knihy v novohebrejštině. Věru je krásná a mohutná řeč — latina! Jak srozumitelnými a nádhernými jsou přednášky latinské, jimiž kněží katoličtí dorozuměti se mohou se spolubratřími všech národností. Jaká nezbytnost k znovusjednocení lidstva na místě uboze zoufalého pokusu dorozumívati se onou slátaninou všech řečí zubního lékaře dra Zamenhova z Varšavy, (esperantem, esperem, idomem atd.).

Korunování díla, nehynoucí pomník by si Duce touto jedinou věcí postavil! Ani domyslit se důsledků těch nelze!!

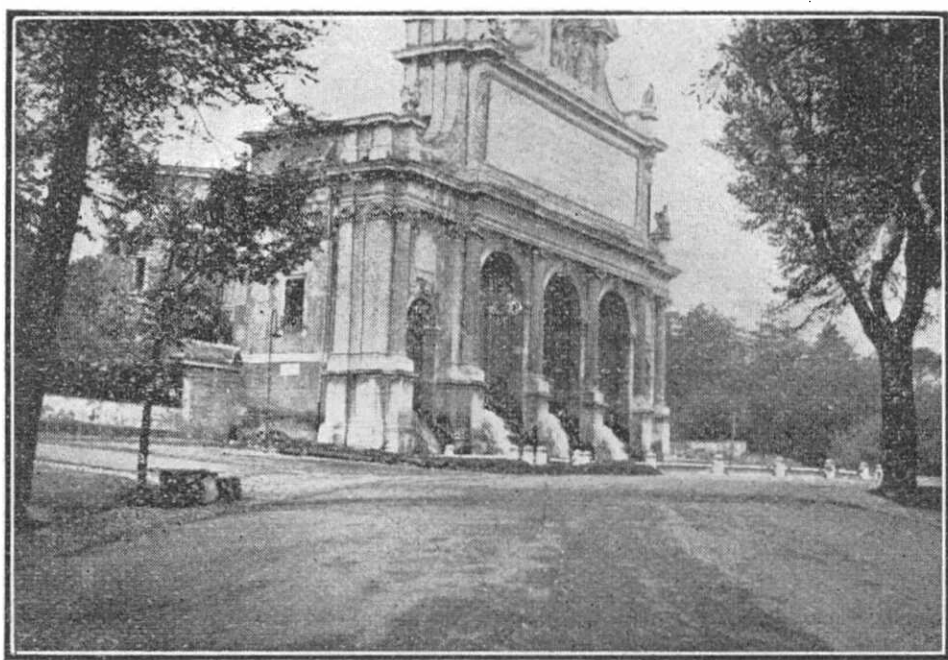
Končím obdivem T. Carlyleovi. Přece jen správně zhustil a zjednodušil dějiny lidské na životy vůdcích osobností a hrdinů ve své překrásné knize: „Hrdinové a ctění jich v dějinách“. Jaký by měl v Mussolinim nový skvělý doklad. Správně nemůže být lepší výchovné knihy národní mládeže nad Plutarchovy životopisy — naší katolické nad životy světců i mučedníků.

Jedině živý příklad a silná osobnost zapalují!

Město vrcholné kultury.

Jak ubohé a nesmyslně pošetilé je gesto našich pokrokářů, kteří chtějí Řím — znajíce o něm tak pramálo — soudit a odsuzovat, když není města na světě, které by chovalo v sobě tolik vrcholných památek výšin ducha lidského po celou periodu jeho dějin, jako tento bývalý střed imperia římského. Místo, z něhož opětně po mno-

ha staletích vyšlehlý plameny umělecké obnovy věku, rozlivšího své působení po celém okršku zemském. Jest přirozeným, že zde v kolébce těchto výsostných výtvorů, vzdor tolikerým drancováním a loupežím vojsk zmocnivších se Říma, nalézáme i ještě dnes nejvíce památek, v nichž žije a dýchá duch zašlých staletí. Vždyť na př. vše, čím se chlubití může pyšná metropole nad Sekvanou, narabováno bylo zde vojsky Napoleonovými, jenž bezohledně ničil i to, co sebou vzíti nemohl.

Vodovod papeže Pavla V. na Janiculu.

Považme, co výtvorů uměleckých nejrozmanitějšího druhu prodejem, výměnou, konkursem a pod. roztroušeno bylo po celém světě: do Německa, Anglie a zvl. Sev. Ameriky. Přes to ještě tolik jich zůstalo v zemi, jež v tomto ohledu se zdá být přímo nevyčerpatelnou na památky všech dob a všech druhů kultury všelidské.

Vždyť i sami protivníci církve doznávají, že jen kostely a kláštery její, po celé Italii roztroušené, jsou jedinečnými musei. Vybraná díla umě-

lecká vesměs zdarma (až na malé výjimky v Benátkách), přístupná jsou všemu lidu bez rozdílu, mohouce tak stále utvářeti, zjemňovati, zušlechťovati jeho duši.

A v této činnosti obsažen jest pojem veškeré kultury, co působení především niterného, které pěstujíc, omezujíc, proměňujíc původně nízké a zhoubné pudy lidské (živitele to a reservoiry veškeré naší psychické energie), dává je ve službu ideám vyšším, nesobeckým. Povznáší je či sublimuje. Moderní hloubková duševěda vymezila právě tímto způsobem pojem kultury co zušlechtění a povznesení natyry naší přirozenosti, t. j. nám všem za podklad dané živočišné stránky duševně-tělesného našeho organismu. Sem patří umění, věda, náboženství. Oproti tomu civilisace, či jak se mylně říká „technická kultura“, nemá s touto vniternou působivostí na naši mysl, na naše srdce, konání a rozhodování nejmenšího vlivu. Auta, aeroplany, železnice, telefony, ponorky atd. Značit jen nahromadění vnějších a co nejúčinnějších prostředků k získání naší nadvlády nad přírodou, nad jejími silami a bohatstvím. Jakým způsobem je dále používáme, zda ku svému a jiných blahu aneb zkáze, civilisace dále se nestará, aniž může vůbec rozhodovati. V tom právě spočívá danajský dar vymožeností našeho technického, nepopíratelného pokroku. Právě tímto nedostatkem kontrolující mravní síly týž sám v sobě chová neodvratný konec svůj a pád.

Církev katolická od svých prvopočátků v katakombách stala se podporovatelkou umění, jež ponenáhlu z pohanského proměňovala na křesťanské a posvátné umění. Toto pak vedle vědy i literatury profanní uchovala a sprostředkovala věkům následovavším po katastrofálních změnách stěhování národů. Tím získala si o veškerou osvětu všelidskou nehynoucích, nedocenitelných zásluh. Leč i po době, kdy zvítězivši ve veřejném

státním životě, nebyla již ohrožována nepřátelstvím antiky, stala se ve svých hlavních představitelích, římských papežích, mocnou zachránitelkou a uchovatelkou děl a památek vzdělanosti řecko-římské. Za papežů renaissančních bylo dokonce v této činnosti snad i přestřelováno, jak ostatně nasvědčovati by se zdála příhoda s nalezením sochy Laocoonta. Ostatně, kdo jiný než Řím mohl se státi dědicem ducha této vyspělosti umělecko-vzdělanostní v létech Quattro i Cinquecento?

Vskutku vlastně celý Řím je nesmírné a jedinečné museum památek vzdělanosti a uměn ducha lidského. Zřejmě bych neprospěl účelu své knihy, kdybych se pokusil uboze či duchaplně napsati nějakého českého Baedekra o uměleckých sbírkách Říma, k jichž důkladnému prohlédnutí a prožití nestačí věru několik měsíců, neřku-li týdnů.

Proto vynechávám veškery podřadnější galerie, na př. Corsini a Farnesina v Zátiběří. Nezmiňuji se ani o galerii Colonna, Barberini, Accademia di S. Luca, Doria Pamphili a jiných umístěných v rozkošných vilách, na př. Madama, Medici, Torlonia. Dokonce ani o nádherných sbírkách v proslulé Villa Borghese. Nebylo hlavním účelem mých cest do Říma, pohroužití se do jeho uměleckých památek. Nezmiňuji se stejně o důležitých, leč turisty méně navštěvovaných museích.

Není však návštěvníka Říma, časem sebe omezenějšího, jenž něco tu spatřiti chce, by se aspoň nepoohlédl v nejhlavnějších museálních sbírkách: dvou státních a dvou papežských. Jest to především slavné museum kapitolské, založené papežem Sixtem IV. Od Benedikta XIV. zakoupenými sochami z villa Hadriani bylo doplněno a papežem Řehořem XVI. prohlášeno za majetek obce římské. Tedy papežství „nepřítel lid-

stva“, nashromáždilo tyto vzácné sbírky, jímž právem kde kdo s úžasem se podivuje. Rovněž právem nadchly básníka Hellady.

Převzácné mramory mluví k nám věru zvláštní řečí o vrcholném vzepjetí výtvorů krásy onoho světa bez lásky, jakož i chladných, kamenných srdcích lidí, jež v něm žili a vytvořili tyto mramory nejvyšší dokonalosti. Ztělesnili v nich svoje ideály člověka přirozeného, sama sobě odkázaného, jenž dospěl až k svým nejzazším výšinám. Na vrcholu svého rozmachu však se zarazil, nemoha silami svými dál... a pak jako Ikarus v zoufalství a beznaději sřítit se k zemi, již byl ve své marné touze po hvězdách opustil... Nesporně melancholický výraz tváří všech těchto veledíl lidských jakoby vytušiti a okusiti nám dával prázdnotu všeho i nejvznešenějšího podnikání lidského, jež dosud nenaplnilo Nekonečno. Prapříčina všech věcí...

Opakovati slova banálního obdivu či chvalořečnění výtvorů, které ač němý, mluví samy řečí nejvýmluvnější, nemělo by prostě smyslu. Vedle požitku esthetického našel tu i mocné ukojení i postřeh psychologický. Co jen toho navypráví se intuitivnímu oku vášnivého pozorovatele lidí mramorová poprsí císařů římských. Jak jednotlivé rody již svojí fysiognomií jsou navzájem rozlišeny. Co tu typů různých císařů, zločinců, prostopášníků, vedle skutečných státníků, vojevůdců, mocnářů atd. Řada císařů, zvrhlíků, vystřídána jest oněmi otužilými imperátory z táborů vojenských. Ze spousty cenných dojmů nejmocněji v mysli utkvěla nejkrásnější socha této sbírky Venuše Kapitolská r. 1925, zvláště vhodně umístěná. Harmonie jejích forem a proporcí jest tu naprosto dokonalá. Viděl jsem zde ztělesněnou absolutní dokonalost ženského těla. Dokonalost sochařskou stejně přesnou, jako proslulý Taj Mahal,

„náhrobek velké lásky v Indii“, vyjadřuje rovněž naprostý kanon (zákon) proporcí stavitelských.

Neméně mocné dojmy a massy skvostných památek očekávají návštěvníka v druhé části sbírek v paláci Konservatorů. Zde zvláště v posledních pěti letech se utvořilo a rapidně vzrůstá museum Mussoliniho, obsahující všechny cenné nálezy vykopávek za režimu fašistického, zvlášť intensivně podnikaných.

Jiným takým státním museem, jež nelze návštěvníkům antického Říma vynechat jest v bývalých lázních Diokletianových, umístěné Národní museum. Založeno bylo státem po zrušení papežské světské moci r. 1870. Na čtyřicet tisíc vězňů pro Krista nosilo tu svoje těžké okovy při budování ohromujících a posledních těchto lázní v starém Římě. Však nejkrásnější část jejich, frigidarium s jeho klenbami, po staletích proměnil geniální Michelangelo v chrám Panny Marie Andělské. Callidarium pak (místnost vyhřátého vzduchu) dochovalo se nám téměř neporušeno co chrám mystika sv. Bernarda de Clairveaux. V kartusiánských, vládou r. 1870 zabavených klášterech, umístěny jsou výtečné sbírky, jež zvláště obohaceny byly poklady sběratele Ludovisi. Jaké spousty proslavených a nádherných soch, mosaik, vás i drobných uměleckých předmětů! Doplnují je nad to vzácné nálezy božstev syrských a gnostických. Půvabná Venuše cyrenská, vkusné oltáře bohů a celé původní, sem neporušeně i s malbami a vzácnými štukami přenesené stěny obydlí římských. Můžeme si zde učiniti přesný pojem o jejich nevtíravé kráse a eleganci kultury bytové, proti níž naše ubohé výtvořky volají k nebesům o smilování. Křížová chodba býv. kláštera a hlavně jeho zahrada vkusně jest zkrášlena cypřiši, hlavami býků-apisů a podobnými těžkými kusy antických mramorů.

Ťuseum to má dále pro nás tu zajímavost, že jest zde uchována ona škrábanina protikřesťanská z domu pážat dvorních v „domus Gelotiana“ a pak asi z III. stol. p. K. pocházející, vysoce umělecky působící neveliká soška bezvousého, učícího Krista . . .

Třetí pak památnost Říma, která každého turistu k sobě láká, jest v blízkosti Vatikánu na pravém břehu Tibery rozložený antický náhrobek Hadriánův. Nyní zvaný hrad Andělský. Ohromující zakončení svého plodného života postavil si zde jeden z nejlepších císařů římských. Nerozborně massivní zdi kruhové schrány nepatrného zbytku popela jeho pokryty byly nahoře řadami soch a cypřišů. Barbarské vpády však do tohoto města zničily tuto jeho výzdobu. Pozdější zvláště nebezpečné a nejisté doby středověku proměnily budovu tu v nedobytnou tvrz, do které uchýlovali se papežové a ji účelně upravili pro svůj pobyt.

Hradem Andělským nazvána byla pevnost tato dle staré legendy, kdy papeži Řehoři Velikému r. 590 na jeho mocné vzývání Královny nebes o pomoc proti řádění moru zjevil se tu anděl, zastrkující meč té rány morové do pochvy. Koncem XVIII. věku byl vojsky Napoleonovými, která si tu byla rozbila svá kasárna a zřídila žaláře, značně poškozen. Roku 1901 byl opět restaurován.

Zcela malebně umístila se tato starobylá tvrz podle vod Tibeřiných těsně u mostu Aeliova, pocházejíc z II. stol. po Kr. Vcházíme dovnitř nadmíru massivní kruhové stavby. Stoupáme do výše v jejím nitru, až se v něm otevře pohled dolů k základům, kde stávaly urny s popelem několika císařů i Hadriánovým. Přes malé nádvoří se zachovanými pyramidami kamenných středověkých koulí přichází se do komnat papeže Pavla III. a Klementa VII. Vysoce vkusně i umělecky vyzdobeny jsou i loggie Julia II. Z knihovny vedou

úzké schody na terassu zrovna pod sochou bron-
zového anděla, odkud jest překrásný pohled na
celý Řím, zejména na Vatikán. Procházíme sá-
lem, v němž k smrti odsouzena byla římská kra-
savice Beatrice Cenci se svojí matkou pro úklad-
nou vraždu svého otčima. Maně zalétneme vzpo-
mínkami do gallerie Barberini, kde visí obraz
této krásky, malovaný slavným Quido Renim v
jejím žaláři. Jak spanilý a něžný jest obličej její,
z něhož vyzírá v nezměrném žalu pár tmavých,
hlubokých očí. Taký smutek těžký, beznadějný ..

Zbytky basiliky Konstantinovy na forum.

Sbírky Lateránské.

Po zrušení státu papežského r. 1870 v držení
papežském zůstavší museum Lateránské hostí
čtyři bohatá oddělení. Předně sbírky starokřes-
ťanské, pak část misionářskou, s níž spjato mu-
seum národopisné. Čtvrtou posléze částí jest mu-
seum gregoriánské či světské.

V části první v hojném počtu a skvostném provedení upoutají nás staré sarkofágy ranných dob křesťanských a zlomky nápisů z katakomb. Ve velké galerii mezi spoustou jiných památek vynikají dvě sochy starokřesťanské. Jest to především Dobrý Pastýř duší, jenž skvostně tu zachycen v římském pojetí co bezvousý mladík na ramenou svých nesoucí kořist: ovci ztracenou a znovu nalezenou. Jak nádherný a vznešený symbol jádra křesťanství! Druhá socha náleží sv. Hippolytovi, učiteli církve.

Pak následuje část missionářsko-národopisná, jež tvoří skorem největší část sbírek co dědictví missionářské výstavy z r. 1925. Prohlížel jsem je znova a důkladně. Nenalezl jsem dle svých živých, většinou očitých znalostí zeměpisných zhruba žádné krajiny národopisně zajímavé a důležité, z níž by tu nebyly umístěny předměty zvláště charakteristické a poučné. Opět péčí Církve povstalo vysoce cenné, nové museum nemalé důležitosti. Jsou zde nejen plné sály překrásných věcí z Indie, Japonska a Číny ale i instruktivní předměty z celé Polynesie, Velkých, Malých Sundských ostrovů, Austrálie, krajin polárních v Kanadě, Gronsku. I kultura Indiánů severoamerických je zachycena. I vzácné památky národnostní ze střední i jižní Ameriky. Rovněž Afrika ve všech svých zemích a zákoutích je tak četně zastoupena, že jsem se věru nestačil obdivovat mravenčí píli a obětavosti, která v takové dálce přes všechny obtíže tolik památností nasbírala — vedle své hlavní péče o duše domorodé...

Vzácným překvapením byl historický sál Lateránský, v němž letos 11. února kardinál Gaspari a Mussolini podpisy svými stvrdili znovuzřízení svobodného Vatikánského státu. Vnější výraz pro uznání nesmírné duchovní síly, jež v celém světě reprezentuje papežství. Ve dvoraně oné bylo vše

ponecháno přesně v tomtéž stavu, v jakém bylo při podepsání. Sál, ve kterém krácel kus moderních dějin.

Posledním oddílem jest nádherná sbírka antických skulptur v 16. prostranných sálech. Opět vrcholná díla řecko-římského umění, jež chváliti nebo opěvati bylo by při nejmenším nevkusností. Stanouti před dokonalostí jejich v němém úžasu jest jejich nejlepším obdivem.

Leč přes to jedna věc učinila na mne zcela mimořádný dojem. Byly to sem z lázní bratrovraha Caracally přenesené mosaiky nejslavnějších zápasníků, atletů, gymnastů, závodníků etc. jeho doby, v nichž naprosto věrohodně zachycen dle skutečnosti vrchol antického kultu těla. Zcela věrně a honosně podány pravé podoby lidí, jež tehdy, abych mluvil moderně, ve sportu a tělovýchově zaujíмали nejvyšší posice. Jest tu zobrazeno 20 postav úplných, 26 pak jen v poprsích. Ztěží utlumil jsem svůj výkřik radosti. Nikde náš moderně pohanský kult těla nebyl dokonaleji antikou ubit a zkarikován než právě zde!

Zde na podlaze se na vás šklebí pravý výkvět lidí-zvířat. Gorillí obličej, býčí krk s hlavou stejně silný. Obočí srostlá, čelo sotva znatelné. Zarpnutý výraz v obličejí. Herkulovské hnáty, jimž dostat se do spárů, značilo by přijít do objetí lidoopů. Škoda, že starý Darwin neviděl tyto podoby lidské. Nemohl mít snad lepších dokladů pro své „vědecké domněnky“.

A toto lidské zvířectví mutatis mutandis vyhlašováno jest snad za cíl a vrchol tělovýchovy, „Physical Culture“. Kromě šíleného křepčení kol oltářů zlatého telete-Mamonu, není v době poválečné u nás odpornější modloslužby nad tuto. Jen tělo, vše jen pro požitky, vášeň a pudy tělesné, jakoby člověk nebyl nic jiného než živočišná kupa masa a kostí. Zde vyvrcholilo ctění brutální lidské síly, silných nervů, silných svalů, „kde bi-

ceps paže mužovy je rovnocenným lýtku ženy“. Ano, zde jsou nejvyšší rekordy těch boxerů, těžkých, lehkých zápasníků, závodníků, jimž tehdejší sportovci a ještě nadšenější fanouškové vzdávali, ne-li božskou, aspoň heroům příslušející úctu.

Osmnácte věků nezměnilo lidstvo v tomto ohledu. Člověk však se děsí zakrnělé inteligence těchto „athletických hvězd“ antiky. Kam spěje i naše lidstvo s výlučným zájmem jen o samé kopácké výkony, s příkládáním nebetyčné důležitosti, že někdo dnes skočil o 1 cm výš, než kdokoli před tím. Nebo, že o 10 vteřin jistou dráhu proběhnul dříve než jeho konkurent, který s očima vypoulenýma, s obličejem a krkem námahou znetvořeným se o nepatrný zlomek času za ním opozdil. Ci, že dnes jeden boxer zmrzačil svého odpůrce. Kolik jen lidí zaplatilo zdravím, ba i životy tyto zbytečné silácké výkony. Ostatně jest pravdou, že přeborníci sportu zmírají příliš brzo, aniž se těší nejlepšímu zdraví. Stal jsem se věru kacířem i v tomto ohledu, odmítaje papouškování všeho, co se populární vědou lidem naším k věření předkládá. Sám bývalý závodník vítězné slavistické osmy na Vltavě.

Vskutku naše tělovýchova, přemíra sportů a jen a jen duchaprázdné siláctví, jak se po převratu cholerovitě u nás rozmohlo, toť kapitola sama pro sebe. Ne že bych se stavěl zásadně proti této náhražce tělesné práce a přirozenějšího života, jakému oddány byly generace starší. Tyto neštvány šíleným tempem shonu životního a nevyčerpávány opotřebováním veškerých sil člověka, neholdovaly jednoduše ani siláctví, aniž postrádaly dovolených.

Žilo se dříve jinak. Pokrokem technického snažení změnily se zúplna veškery téměř zevní okolnosti našeho života. Nedovedu si prostě představit celoroční zaměstnání bez nějaké měsíční

dovolené, ač můj otec, venkovský lékař, za dobu své 35leté praxe, pokud vím, měl pouze dvakrát třídní odpočinek. Stejně zdá se mi nemožnou věcí, civěti v Praze, v jejím výfuky aut otráveném vzduchu za krásného počasí nedělního. Jistě, že sport, pohyb na vzduchu velmi přispívá k tělesné i duševní kázni a zdraví. Ovšem musí být jen prostředkem k tomu všemu a ne vrcholným cílem snažení našeho. Nesmí se zvrhnouti v pravý opak svůj: v ničení zdraví a inteligence člověka, místo jejich podporování a osvěžování, jak bohužel dnes tak často se děje. Dále i v ohledu mravním a výchovném nesmí vésti k úplným rozvratům všech hodnot. Jsem dalek jakéhokoliv moralisování, leč vidět na př. na březích Vltavy ony až příliš obnažené, živé kadavery lidské, opalující se nesmyslně a čochníci se stejně ve špinavé vodě, jako ve sprostých dvojsmyslných vtipech a surovostech nejrozmanitějších. (Viz nedávné utopení dívky ze žertovného házení do hlubin.) Nebo vybrané zábavy lyžařů ze sportování domů se vracejících. Účelem sportu je se osvěžovat, povznášet tělesně i mravně. Sport nesmí býti déle jedním ze zdrojů lavinovitě se šířícího zesurovení lidstva, jeho znemravňování a zkázy kultury.

Po stránce psychologické tak zajímavou a výmluvnou je duševní podstata povážlivého dnes přímo zachvacování skautingu, weekendů, trampingu a pod., v stále se šířícím okruhu širokých vrstev lidových. Nejsou to jen modní hesla: „zpět k přírodě, ven na slunce, vzduch a k vodě!“ Něco hlubšího se v tom tají. Lidstvo cítí, jak přepínány jsou stoupající civilisací veškeré jeho síly a možnosti. Pocituje hrůzu z tohoto vyčerpávání „technickou kulturou“, jejíhož konce nelze dohlédnouti. Zcela instinktivně hledá odpomoc v pudovém útěku od ní. Aspoň na chvílečku odpočnouti si od té dřiny, od barů, tanců, biografů, aut, telefonů, burs, společenských obtěžování, přemíry

všech „vymožeností naší doby“. Proto utíká, kam kdo jen může. Hlavně hodně daleko, kde této civilisace není. Nazpět k primitivismu lesů a vod, kde člověk zapomene na vše. Kde si odpočine od přemíry štvání duše i těla. Kde nic nechce slyšeti o stále se zvyšujících požadavcích civilizačních.

Jistě, že právě přemírou této civilisace předčasně zahyne i bílá rassa, její hlavní nositelka. Charakteristické jest, že především z Ameriky, země největšího vyčerpávání člověka a jeho nejkrvavější dřiny, a od anglisaské rassy vůbec vyšla tato hesla i praktiky, které epidemicky zasáhnuvše naši evropskou, převážně duchovní kulturu, rozleptávají ji a ničí v plochost civilisace anglosemitské. Zpět k divochům nás to táhne. K jejich zvykům, tancům, k jich primitivismu vůbec... Jaká to příšerná bilance pokroku!!

Dále nesmí sport snižovat, úplně pro sebe absorbovat veškeru duševní činnost lidskou k životu čistě jen živočišnému. Odvádět své pěstitele od vzdělávací činnosti vůbec nebo jim ji zlehčovati, znechucovati. Duševní obzor zuřivých sportovců se sужuje, jich intelligence rapidně snižuje. Pročež u národa přemíře tělovýchovy oddaného pone náhlu dociluje se úrovně lidského stáda, formy to pro moderní politikaření nadmíru vhodné. Jest zákonem psychofysické energie v člověku, že nemůže současně po obojí stránce excellovati. Stane-li se jeden druh vydávání energie výlučným, tu pohltí lehce schopnost druhou. Proto samým sportováním nesmí žalostně upadati myšlenková, kulturní a společenská současná úroveň. Hlavně nesmí se vracet k prvopočátkům lidské společnosti. Nutno tudíž, jak tomu jest u Orla, vedle cvičení a kázně tělesné, pečovat stejně intensivně o výcvik a uchování duševních schopností.

Hlavně pak o zachování a rozkvět naší duchové křesťanské kultury.

A posléze nesmí zatažení ženy s jejím ústrojenstvím, rozhodně jiným a jiným účelům než u muže předurčeným, ve všechny i nejtěžší silácké výkony ničiti v ní její přirozené poslání a ohroziti tím konec konců i další rozvoj a trvání lidstva. Nesmyslné hypnoticko-revoluční heslo o tělesně-duševní rovnosti muže a ženy přichází tu k svým absurdním a destruktivním důsledkům. Ne že by mírný tělocvik a sportovní výkon ženě škodil a byl zavržitelný. Ale honit ji a štvát po všech oborech lehké atletiky, sportovních rekordů etc., nejen nemá smyslu, ale musí již jednou přestat. Ukázalo se totiž, že i v té krátké periodě, v níž výsledky sportování přesně lékařsky jsou zaznamenávány a zkoumány, že žena moderní: ona sportwoman, či kůň-žena (horsecwoman) závodkyně, motocyklistka atd., atd., ztrácí při tom na své kostře charaktery svého pohlaví. Zvláště se to jeví mužským súžením pánve, jež vzhledem k porodům a dalšímu udržení lidstva stává se povážlivým zjevem. Ostatně tyto mužatky, jichž nejvyšším ideálem jest vedle toho v kouření, pití, drsných výrazech, dvojsmyslných vtipech, zkrátka ve všech mužských nectnostech předstihnouti muže. aniž by se jim však vůbec mohlo podařiti osvojiti si i jen některou jeho přednost, dávají vznik novému pokolení. Vlastně zrůdě, tak trefně nazvanému anglicky Third sex. Třetí pohlaví, to jest bezpohlaví. Ani ryba ani rak, ani čtvernožec, ani pták. Něco nového, zcela zbytečného. Bohudík, že matka příroda tak neúprosně přímo vyžadujíc ve všem účelnost, sama se již stará o to, by tyto abnormity přírodní nepřetržovaly více, než jednu generaci, právě zamořenou. Příliš daleko jsem se tu dal unésti myšlenkami svými.

Vskutku jsem byl náramně nadšen mosaikovými podobiznami velikánů antické tělovýchovy z proslulých lázní Caracallových! Věru by si tam měli zajet naši přenašlení horlitéle tohoto

opičení se po anglosemitských mravech a zvláštnostech, pro naši tak kulturně vyspělou vlast naprosto se nehodících. Měli by si dáti vůbec tyto podoby zpětné lidské zvířeckosti rozmnožiti a k vůli účinné propagandě všem přehorlivým ctitelům sportu a jeho fanouškům ukazovat: „budete jako bohové...jako tito zde!“

Bylo mi velikým duševním požitkem postřehnouti úžasnou spojitost zašlých věků s nejmodernější vymožeností současného pohanství, které vlastně v celém svém rozsahu navazuje ve zbědovaném vydání na staré vzory. V t. zv. renaissanci a v záplavě zločinů za ní se vyrojivších, bylo tomu jinak. Jak chudý vlastně a jen na dva hlavní směry lidského snažení omezený jest obor lidských možností! Hlavně ubohá hesla pokrokářská, jimž nepodařilo se nic nového vynajít — přes všechny ty pokroky a vynálezy — co by před staletími neb tisíciletími nebylo už bývalo. Až mne to samého na ně mrzí... a zarmucuje.

Poklady Vatikánu.

Věru se člověku zatočí až hlava kolem, když poprvé proběhne těmito nesmírnými sbírkami. Jistě uchovány tu jsou hodnoty mnohamiliardové. Již jen těmito sbírkami se prezentuje papežství jako jeden z nejmocnějších duševně-kulturních činitelů vývoje lidstva. Vzpomínám maně, jak u příležitosti jistého kongresu varšavského ukazováno bylo jeho účastníkům v zámku královském asi 16 „Arrasů“ nadměrné velikosti a krásy s podotknutím, že za ně Amerikou nabídnuta v penězích vyšší hodnota a cena, než činilo veškero národní jmění Polsky.

S jakým pocitem zadostiučinění a radosti vstupuje člověk do těch prostranných, nádherných síní, přeplněných nejvybranějšími vzácnost-

mi. Zůstaly tu vzdor až příliš upřímně míněným, s 90% jistotou předpovídaným věštbám proroka, jistě ne neznalého věci, jež přijíti měly ... Až moc informovaně zněla jeho slova ... „a ožít bych chtěl podruhé v Římě, až cicerone povede turisty po těchto chodbách a začně výklady asi takto: zde byl kdysi Vatikán, palác papežův“ .. (str. 201). Ještě srozumitelněji povědíno je vše na str. 219: „A vyjde slunce a bude den. A bude účtování ... Vichřice zazuří a smete všechno. Klenby se budou řítit a pohrbí fetiše ... Ničí-li se, ničí se všechno. A nad sutinami bude duch člověčenstva sprádat nový sen, nové náboženství, nové kultury“. Snad jméno všeho toto ... SSSR?

Letohrádek Berniniho v zahradách Vatikánských.

Již před 10—20 léty připravováno pilně mocnostmi protikřesťanskými a rozvratnými, co v létech poválečných zvl. 1921—23 zjevně propukalo. Bohudík vyšší mocí skříženy byly jejich plány veškeré. Odražen byl mužem Prozřetelnosti nejstrašlivější nápor mocí temnoty na Město věčné. Zachráněny byly nejen tyto památky, ale i

kostely, kláštery ušly jim chystanému osudu jako v Rusku. Než i církve ve svém středu viditelném uchráněna byla nových Neronů, Callesů, Bronštajnů i Džeržinských . . . Jistě jinak nebyly by se setkaly oči moje s těmito drahými věcmi tuto. Rozloupeny, rozptýleny byly by bývaly dnes po celém světě. Najmě v onom novém Karthagu za „velikou lóuží“, v New Yorku.

K vzácným těmto sbírkám vchází se dnes jedině z viale di Belvedere, po obejítí celého velechrámu sv. Petra. Dřív část jejich byla i přístupnou z hlavní bronzové brány vatikánské. A tato, as 300 m dlouhá ulice, přeplněna jest auty, autobusy, poutníky i návštěvníky všech stavů i všech končin země. Sám jsem měl letos příležitost mezi národy starého i nového světa zahlédnouti tam Indku (Parsi), četné Jihoameričany a Japonce. Před vstupem na schodišti ke kapli Sixtínské postál jsem delší dobu vedle dvou moderních čínských rodin.

Uprostřed této široké ulice nalézá se odděleně rozsáhlá obrazárna vatikánská, chovající plátna malířů nejzvučnějších jmen. Mimo jiné velký sál obsahuje nejlepší a poslední díla Raffaeleova: Madonnu z Foligna a Proměnění na hoře Tábor. Nenalezl sice tento umělec milost před očima páně generálovýma, ale snad tím nic neztratil. Znalci a odborníci stále vysoko si cení jeho výtvary. Jen si přečteme o něm nadšené hymny v knize Mariově „Italie“.

Volím schválně další cestu napravo přebohatou a velmi zajímavou knihovnou vatikánskou, obsahující nevyčerpatelné množství rukopisů, vzácných tisků (as 40000, též i Vergilův rukopis) a 350.000 svazků ve skříních po chodbách a velkém sálu knihovním. Procházíme touto dále do pokojů Borgia, obývaných kdysi papežem Alexandrem VI. s krásnými freskami, malbami, zbrojním museem . . . do místnosti chovající pro-

slulé antické fresky svatby aldobrandinské. Přesně nad těmito místnostmi s rozhledem do dvoru Belvedere, jejíž slavný Bramante byl zbudoval, v I. patře nalézají se světoznámé stanze (pokoje) Raffaelovy, vyzdobené tímto umělcem pro papeže Julia II.

V jednom z nich nádherně jest zachycen celý ideový rozdíl mezi pohanstvím a křesťanstvím, životem člověka přirozeným a doplnění jeho světlem, darem nadpřirozeným. Na jedné straně vrchol lidských možností: filosofická škola athénská. Proti ní disputa o Nejsv. Svátosti Oltární, jejíž nadpřirozený zdroj v křesťanství jest oslaven. Opomímám další affresky téhož umělce, leč dlužno se zmínit o jeho proslulé loggii, k níž náměty bral si Raffael z chodeb Zlatého domu Neronova.

Z blízkosti těchto kromobyčejných památností jest po schodech dolů přístup do proslavené kaple Sixtínské, v níž především znalec najde své plné uspokojení ve výtvorech geniálního mistra Michelangela Buonarotti zvl. v Posledním jeho soudu, před kterýmž, když byl dokončen, omdlévali současníci mocným pohnutím.

A opět široce prostrannou chodbou v I. patře, kde umístěny jsou velezajímavé staré mapy, pak svícny a arazzi Raffaelovy nesmírné ceny, vstupujeme do skvostných sbírek etruských: mramorů, kamenin, bronzů. Pod těmito rozsáhlými místnostmi v přízemí umístěny jsou nejproslulejší a nejcennější sbírky světa antických mramorů a soch. Stačí si jen do ruky vzít Sasko-vu Mythologii Řeků a Římanů, by člověk skoro pod každým božstvem či sochou četl: z musea vatikánského.

Než básník Hellady a největší hlasatel od Nietschea převzatého novodobého pohanství nic z toho neviděl. Je možná vůbec býti v Římě a neviděti museo Pio-Clemento, Egiziano a Chia-

ramonti ve Vatikáně?! Ne, p. Machar tam ne-
byl, ač celé září roku 1908 pobyl v Římě. Oni
ho tam 20. září v den největšího svátku Italie
nepustili... Jako bychom u nás na 28. října
také všude zvědavé cizince v našich mu-
seích prováděli! Nicotný, až skorem směšný dů-
vod v nouzi nejvyšší má zachránit protikřes-
ťanského spisovatele, by prostě a poctivě nemusil
doznati, jaké nesmírné poklady z pohanského
světa pro naše časy dochovala nám instituce, jím
tolik urážená a nenáviděná!

Ku příkladu, dejme tomu, že p. generální
inspektor vskutku tyto největší a nejdůležitější
sbírky (z jeho pohanského stanoviska) neviděl.
Uvěřme této věci neuvěřitelné. Leč, jak to, že
odvážil se psáti o Římu, když hlavní jeho památ-
nosti nezná. Od toho jest jediná odpomoc: nechť
se rozjede doplnit tuto nemožnou mezeru svých
zážitků v Římě, bez nichž jest kniha jeho zcela
nedostatečnou. Běře pěkné honoráře, snad i ně-
kolikeré pense a v Římě není zrovna draho.
Pak-li by však chtěl cestovati s knížecí nádherou
a nejmožnějším luxusem, dobrá rada je po ruce.

Při první a jediné jeho návštěvě tam prová-
děl v Městě věčném ruskou nihilistku Sofii Pe-
trovnu. Nechť ta se mu nyní revanchuje. Jistě po
skončené revoluci tone ve zlatě, špercích a peně-
zích. odňatých „zlotřilé ruské buržoasii a šlech-
tě“. Možná, že dnes, podobně jako pí Kolontajová,
revolucionářka-diplomatka, může vyměňovat den-
ně i sta drahých garderob. Nebo jako „chudá pro-
letářka“ pí Lunačarská z berlínského vyslanectví,
oslňuje svět zvyklý přepychu nejnádhernějšími
robami posetými brillianty. A v neorientálnějším
luxusu dává nejvybranější labužnické hostiny
gourmandům, zatím co tisíce lidí v Rusku osvobo-
zeném hyne doslovně hladu. Či jako dcery Kras-
novy má nashromážděny „poctivě“ vydělané mi-
liony liber šterlinků.

Revoluce v Rusku byla pro bývalé revolucionáře tím nejvýnosnějším kšeftem. Nejen v Rusku, ale v Turecku. Sám v červnu r. 1909 zcela krátce po sesazení sultána Adbul Hamida II., jako jeden z prvních návštěvníků jeho právě vyklizeného sídla Yildiz Kiosku, potkával jsem tam herkulovské postavy obávaných přístavních nosičů. Ve skupinách po čtyřech na dlouhé tyči odtud nosili . . . prý státní archiv. Zatím před třemi lety, kdy Kemal paša pokrotil mladotureckou vzpouru mohl jsem se v denním tisku dočísti, že tenkrát v revoluci zvítězivší Mladoturci rabovali nesmírné poklady sultánovy . . . Většinou pro sebe samy, méně pro stát. Právem revoluce se řekne . . . A ještě jiný příklad. Koncem r. 1913 jsem přijel naposled do Spoj. Států přímo z Argentiny. V Mexiku zuřila tenkrát revoluce Carranzova, podporovaná ze Států proti presidentovi Huertovi. Co jsem se tenkrát nalitoval, že jsem před svým odjezdem na sever v Argentině rozprodal veškeré svoje chirurgicko-operativní zařízení. Jistě byl bych tam „udělal svoje štěstí“. Revoluce v Mexiku — zlatý důl. Snad mne tam mohla potkat závratná kariéra, když pozdější president Carranza učinil prosím veřejného lupiče Villu svým generálem. Tedy opět tímtéž právem revoluce, o níž p. generál-básník napsal ve svém Římu slova zvlášť pozoruhodná. . . „jako jsou dnes praporci a hesly různé programy různých stran, pod nimiž se tají vždy ono vážně pravdivé: Pust mě, abych si sedl, kde sedíš ty . . .“ (str. 91).

Za našich dnů byli jsme pak sami svědky nejhorší komedie s revolucí, s jejími hesly i s faktickým resultátem v Rusku. Komedie nejkrvavější a nejhnusnější. Napřed hesly opojnými odstraněn trest smrti, pak rozvrat armády stejně předstíraným pacifismem — — — aby co nejdřív byla zřízena nejmilitarističtější armáda světa, kde i ženy slouží v nejprísnější disciplíně. Slaboš-

ského pak cara v Petrohradě vyměnil asiatsky bezohledný rudý car Stalin a jeho stíny: Trocký-Bronstajn, Džeržinský — — — — —

Či snad Sofia Petrovna byla jen osobou vybásněnou, neexistující, jen ve fikci básnické licentia poetica? Pak ovšem i „ona odporně urážlivá, křesťanství ponižující, zřejmě tendenční scéna z katakomb byla vybásněná“ ... (Odehnal str. 269.) Tedy fakt vysoce náš pokrok kompromitující. Ať je tomu jakkoliv, tam dole v nejzažším křídle paláce Vatikánského nashromážděny jsou ohromující mramory a památky. Dosud v naší literatuře nenašel jsem sebe menší zmínku o nich. Víím, že je na to vše moje pero slabé. S druhé strany k básnickým zpěvům o vzácnostech těchto nedostává se mi místa. Prosím tudíž laskavého čtenáře, by spokojil se aspoň suchým výpočtem toho, co básník Hellady neviděl, aniž říci směl, že viděl ...

Do oněch museálních prostor, naplněných monumentálními výtvary řecko-římského ducha, vstupujeme sálem v podobě řeckého kříže. V něm mimo jiné uloženy jsou dva ohromné porfyrové sarkofágy a to sv. Heleny, matky a sv. Constance, dcery císaře Konstantína Velikého. Za ním hned jest kulatý sál se skvostnými mosaikami uprostřed, i velkým porfyrovým vodojemem z lázní Titových. Jest plný nejkrásnějších soch bohů a heroů, jimž vévodí bronzový Herkules, jedinečné socha bronzová, nám dochovaná. Překrásný jest dále Antinoos, milec Hadriánův, sochy císaře Claudia, Zeus a dvojí, trojí postavy Junony-Héry a Demeter. V sále Mus upoutá nás zcela proslavená socha Apollona citerníka, který obklopen sochami všech mus, započíná svůj zpěv.

Velkým osvěžením a pastvou očí jest velký další sál plný zvířecích motivů, v mramoru zachycených. Byliť staří mistři nedostižitelnými v prostém zobrazení raka, prasnice, kance, daňka, lva,

čápů, labutí atd. Mezi nimi pěkně se vyjímá socha Meleagrova, as dle originálu Skopasova zhotovená a Mithrova, zabíjejícího býka obětního.

Kéž by pan pěvec Hellady byl směl vidět nádheru galerií dalších v celkové jich harmonii a kráse. Soch, herm a poprsí. Věru, že by se mu bylo vyplatilo počkat v Římě ještě týden, dva či měsíc, by to uzřeti mohl... Což teprve proslulý kabinet masek hereckých, natož vrchol všeho: poklady nádvoří osmibokého!! Tam, kde vkusně umístěny jsou nejcennější věci antiky: Agesandrov Laokoon se svými nebohými syny, Apollo Belvederský, Perseus, výtvar Canovy a posléze Hermes asi Praxitelův (nejlepší kopie), Apolloniovo torso Herkula z lázní Caracallových. Žel, že to vše jeho kniha Řím obsahovati nesmí, by jinak neztratila své protipapežské ostrů.

Již toto museum Pio-Clementino (Pius VI. a Klemens XIV.), daleko předčí sbírky, umístěné v paláci musea kapitolského, jemuž jest i vážným soupeřem galleria Borghese, o níž, protože ji založil kardinál Scipione, tedy papeženec, opět pokrokář p. Machar zmíniti se neopovazuje. Jeho kniha Řím jest ostatně typicky charakteristická pro věc pokroku, který nikdy neobsahuje, nesmí obsahovati plnost pravdy. Vždy jest pouze polopravdou.

Dále vkusně jest umístěno bohaté museum egyptské, chovající ve velmi dobře náladově vystižených místnostech sochy králů, bohyň, kněží a sfing, jakoby pohádkového světa. Pocházejí jednak ze zmíněného již Canope villy Hadriánovy u Tivoli, jednak přivezeny byly jako spousty mumii, papyrusů, posvátných ptáků, obětních předmětů a jiných přímo z nalezišť egyptských. Přirozeně, že získány byly opět papeži a to Řehořem XVI.

V prvním patře nad sbírkami Pio-Klementskými jest pokračování jejich v proslulém sále

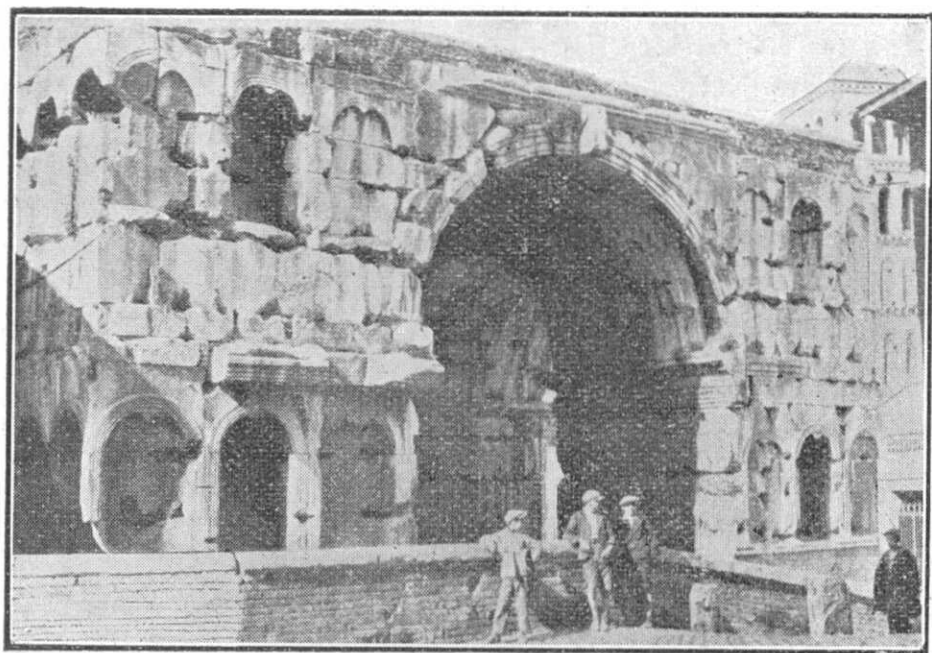
mramorového dvojspřeží, kol něhož umístěny sochy stojícího diskobola, Alcibiada, Dionysa, Apollona. Dále obdivovati tam můžeme házejícího diskobola dle Myrona, nejlepší kopii Praxitelovy knidské Afrodity. V gallerii svícnu vyniká socha Ganymeda, Satyr s Dionysiem, Victoria, zosobnění města Antiochie, Diana efeská, rybář, dívka s řeckým chitonem, bojující Peršan a zvláště roztomilé dítko s labutí . . .

Další Vatikánské museum Chiaramonti (założené Piem VII.), přepłňuje nové křídlo (Braccio nuovo) a celou stranu Dvora šišky piniové (Cortile della Pigna). Jaký vkus, jaká dokonalost! Nepřehledný počet soch bohů, bohyň, heroů, vynikajících lidí, císařů, filosofů, až oko neví, kde spočinouti dříve. Co obdivovati víc a více. Mezi mnoha jinými je tam Faun Praxitelův, Doryforos Polykletův, Augustus imperator, Aeskulap, Titus, Amazonka, Juno, Diana, Fortuna, Demosthenes, Domitián, Tiberius, Artemis, Athene, Minerva atd., atd.

Vskutku a právem jsou musea tato nejvelkolepějšími a nedostižitelnými sbírkami světa. Jest jedním kulturně na výsost důležitým činem, na nějž papežství, zavazujíc si k díkům takto generace celého světa, právem může být hrdo. A my s ním. Klidně může proto ignorovati nájezdy jakékoliv.

Neviděl p. Machar Řím! Hlavních věcí neviděl! Vynechal villa Borghese, nepoznal antiku zhuštěnou stavitelským geniem Hadriánovým v jeho ville u Tivoli, neučinil si ponětí o městě starořímském ve vykopávkách ostijských . . ., neprožil vrcholná díla antiky v museích vatikánských!! Zlatý hřeb památek Říma nezná . . ., jak nedostatečně informuje čtenáře o Městě věčném jeho kniha!! Proč vlastně do Říma jezdil a co tam dělal dlouhý jeden měsíc???

Musí do Říma nazpátky! Ať tam jede ještě jednou, nebo třebas dvakrát... a napíše Řím znova! Důkladněji, věcněji a hlavně... slušně!!

Chrám Jánův.

Město přelomu antiky v křesťanství.

Procházel jsem se zbytky dávné slávy imperia, jež po tolik staletí ovládalo celý svět, vtiskujíc mu svůj ráz a charakter; svoje státní zřízení, svůj zákon, svůj mír. Právem bylo řečeno o městě tom, že v něm soustředěny byly dějiny světa. Aspoň nejpodstatnější kus dějin lidstva plně jen v něm samotném se kdys odehrával. Zápas, jenž rozhodl o celé tvářnosti světa. Zápas neobyčejně prudkého a houževnatého střetnutí se světa pohanského s křesťanským. Zápas hmoty s duchem. Zápas pro celou další historii lidstva rozhodující.

Dotknu se i zde těchto zápasů dvou světů, naprosto protichůdných směrů lidského snažení

i nazírání. Nebude to bez zvláštní zajímavosti i pro dobu naši, protože vlastně dnes s netajenou prudkostí v novém rouše odehrává se zápas tentýž . . . Pro porozumění dneška dlužno znáti jeho včerejšek. Podobnost obou, leckdy až naprostá shodnost se mi objevila při tomto studiu Říma. Okolnost, která mne nesmírně překvapila, zarazila, ba přímo ohromila. Abych však nestal se příliš rozvláčným, škrtám vše kromě hlavního hlediska psychologicko-náboženského, o jehož zdůraznění se právě pokouším v celé své knize.

Jistě, že není správný názor, jakoby pohanský Řím byl skrz naskrz špatným. Rozhodně nebyl takovým v prvních stoletích, protože není možno založiti jen na samých špatnostech stát, jenž vzrostl až na světovládné imperium. Stát, který potrval celkem jedenáct set let! S druhé strany ani křesťané nemohli se v přemnohých okolnostech vymknouti vnějšímu rámci doby, v níž se zrodili a žili, třebaš byli již proniknuti duchem zcela novým. Nutno být spravedlivým na obě strany a hlavně hluboce vníknouti do historie Říma, který jistě za dob Neronových byl již zcela jiný, než za Camilla či Regula a Catona.

Kdežto v staré Helladě síla národa projádřila se nejdokonaleji ve výtvorech krásy, slovesnosti, vědy a filosofie, tvůrčí genius Římanů uplatnil se opět zcela jedinečně v neméně důležité složce všelidské. Stvořil právo, občanství, stát na základech a v dokonalosti tak veliké, že dodnes nic lepšího v tomto oboru vytvořeno nebylo. Budova státu postavena byla na jediný správný a nejpevnější základ, na tentýž, co po několik tisíciletí udržoval na dálném východě říši čínskou — na rodinu a domácí krb. Pouze tato okolnost uschopnila Římany k činům tak překvapující síly a mravní hodnoty.

Bylo pak stejně římskou ctností dávatí rozumné zákony, jakož i těch nerozumných poslou-

chati. Byl v Římě zákon vsutku živou mocí. Dokonce, když vůči křesťanům vydány kruté a nelidské zákony, přes to nikde nečteme v dějinách římských, že by tito se dali někdy strhnouti ke vzpouře proti státu.

„Jsme od včerejška“, volá ohnivý obhájce víry v II. stol. po Kr., Tertullián „a naplňujeme všecko: města, ostrovy, hrady, obce, tábory, cechy, palác, senát i náměstí. Jak snadno bylo by nám se vzepříti a mocí svobodu víry vybojovati. Nicméně následujeme předpisů trpělivosti, jež božské naše náboženství nám dává... Dokonce jsme věrnějšími a poslušnějšími poddanými císařů, nežli pohané“. A v jednom z nejkrutějších pronásledování, biskup církve karthaginské sv. Cyprian, napomíná své stádce: „Podle učení, jež jste ode mne přijali, zachovejte pokoj. Nikdo nečin nepokoje mezi pohany, aniž vydávej se jim v šanc. Je-li jat, tu musí mluvit, neboť v té hodině mluví skrze nás Pán náš.“ Tíše se očekával okamžik, kdy pronásledování postihlo jednotlivce, za to tím pevněji a s větší trpělivostí snášelo se vše, cokoliv přišlo.

Pročež jest holým výmyslem a historicko-dilletantským nesmyslem jakékoliv povídání o nenávisti aneb vzpouře, vyvřevší z katakomb proti imperiu. Ostatně jest to pouze papouškování Nietzscheových fantasií.

Nejnebezpečnějšími a nejkrutějšími pak ze všech zápasů byly trojí války punské se soupeřem rovnocenným, s Karthagem. Dva nejmnocnější státy své doby vybojovaly tu v mnoha desetiletích pravý zápas na život a na smrt. Řím arijskou rassou obydlený, skládal se z neodvislých, sebevědomých lidí. Patriciů a plebejů, občanů-vojínů, jež svobodni, ukázněni tvořili nejpevnější základ státu. Věděli dobře, že poslední porážka zavíní rozboření města a uvedení všech v hnusné otroctví, potupnější smrti. Proto tak hrdinně čelili

v ošemetně se střídajícím štěstí válečném hor-
dám námezdníků, jimiž semitské Karthago v II.
válce po dvě desetiletí zaplavovalo celou Itálii.
Tito kupčíci foeničtí nadmíru zbohatli obchodem
s celým Středomořím. Nepotřebovali se sami chá-
pati zbraní. Za zlato svoje koupili si statisíce bo-
jovníků, kteří pod geniálními vůdci cedili svoji
krev za toto hamižné město, v němž vlastně vzdor
republikánské ústavě nebylo svobodných ob-
čanů. Jen několik zbohatlých rodů vládlo, všechno
ostatní byl dav, lidské stádo. Otroci zlata a vášní.
Přes ohromnou inteligenci své rassy nestali se
Karthaginci státotvornou mocí, ba nepovznegli se
ani nad nejhrubší a nejsmyslnější modloslužbu
Molochovu, propadající nejhnusnějším neřestem
a prostopášností. O umění či filosofii neb vědě
nelze u nich vůbec mluvit. Karthago prvé v ději-
nách lidstva zplodilo na jedné straně několik v
zlatě tonoucích kapitalistů, vůči nimž vše ostatní
bylo bezprávnou, bičem nedostatku šťvanou rájí
vyděděnců země.

Nebylo jiného východiska než úplné vyhla-
zení jednoho z nich. A co znamenalo vítězství Ří-
ma i pro nás, ocenil nejlépe St. Chamberlain slo-
vy: „Bez zničení Karthaga nikdy by nebylo mo-
hlo povstati to, co nazýváme Evropou...“
A vskutku jen tak zachráněna byla ve světovém
dějství svoboda jednotlivcova a mravní řád stát-
ní. Zachráněna dokonce kultura všelidská.

Řím byl nejen dobyvatelem, ale i prvotříd-
ním organisátorem, budovatelem říše. Odměnou
za nesmírnou válečnou kořist z porobených zemí
odnesenou a za mnohdy těžké dávky a daně jim
předepsané dostávala se jim opět veškerá vzdě-
lanost a civilisace řecko-římská s nesmírným
svým obohacím. Po vzoru Města budoval Ří-
man střediska kulturně civilisační všude, kamko-
li noha legionářova byla vstoupila. Nesčíslné a
nadmíru cenné vykopávky doby naší svědčí nám

o této jeho činnosti, duševní silou podmaňující a připoutávající si národy. Jejím nejskvělejším dokladem jest existence tolika nadmíru význačných románských národů — pořímanělých to kdysi barbarů.

Vítěz římský budoval silnice, přístavy, tržnice, úřední budovy, divadla, amfitheatry, vodovody, kloaky, lázně, tábory, pevnosti, dlouhé valy ochranné atd., atd. Alexandria, Korinth, Antiochia soupeřila výstavností a vdělaností se samým Římem, o jehož vyspělosti zachoval se nám v Herkulanum a Pompejích zcela zaručený obraz. Kolosální zbytky chrámové v Agrigentum, Paestum ohromují nás svými rozměry a architekturou. Sám písek saharský za našich dnů vydává nesmírné poklady města Leptis Magna, rodiště to císaře Septimia Severa.

Administrativa státní, soudnictví, poštovníctví, těžba nerostných bohatství, obchod zámořský, vědy, umění, tělovýchova atd., tlumočeny a zprostředkovány všem národům jak latinou, tak i společnou řečtinou (koiné), která překlenula, podobně jako dnes telegraf, parolodi a radio, vzdálenosti krajů i rozdíly národnostní... Vytvářela se tu atmosféra jakéhosi prolínání či sbratřování lidstva jednotícím principem státní moci římské a jejím i kulturně-civilisačními prostředky...

Nyní chápeme, kterak nadešel čas vhodný, po prvé se vyskytnuvší, by celý svět přijal a nesl duchovní jednotící myšlenku universální idey, jež jediná mohla obroditi zkáze propadající antiku. „Naplnil se vhodný čas, by přiblížilo se všem království nebeské...“

Zbytky antických lázní ve Villa Hadriani.

Danajský dar Hellady.

Naposled ještě zazářila sláva zbraní řeckých světovými výboji Alexandrovými. Po brzké smrti jeho však rozplynuly se tyto a v následujícím státním, společenském i mravním úpadku stala se země hellénská kořistí neúprosných vítězů nad Karthagem. Než Řecko, porobené fysickým násilím Říma, podmanilo si vítěze duchem svého umění a . . . vdechlo mu svoji vášeň krásy, která pak stala se nerozlučnou družkou všech antických lidí. Tak Řím a s ním celé imperium stalo se mohutným podporovatelem a nositelem této jedinečné a nepřekonatelné hellénské krásy. Proto mluvíme o kultuře řecko-římské.

Všemu, jak největšímu, stejně i nejmenšímu, vznešeným chrámům, jako i posledním předmětům každodenní potřeby, vtisknuta byla tato pečeť krásy.

Nelze tudíž brániti se údivu, srovnáme-li zbytky nádherných paláců římských, jich basilik, lázní, cirků, divadel se stavbami našich moder-

ních paláců, veřejných budov a jiných: jaké namnoze ubohosti, nechutnosti, leckdy i ohavnosti spatříme v porovnání s vybroušenou prostotou a imposantností linií oněch.

Leč v žádné době nejevily stavby návrat k stádovosti primitivních lidí, jako ony konstruktivistické banálnosti staveb našich továren, škol, ústavů, budov, odkoukané stylu na sebe nakupeňých tovarů, beden či králikáren nebo holubářských farem. Stávají se příšernými projevy a obžalobami ducha moderního lidstva, jeho „technického pokroku“, jenž marně frásemi humanity zakrývá svoje jádro: nejbrutálnější sobeckost a naprostý úpadek ve všem.

Jistě kultura krásy dnes vůbec nedosažitelné byla nejvýznačnější stránkou zašlých dob antického Říma. Než každý jas provázen je svým stínem. V přirozeném řádu věcí jsou tyto dva spolu nerozlučně spojeny. Předraze zaplatil hrdinný, strohý Řím toto svoje obohacení a rozšíření duševních obzorů. Netušil Říman, zvyklý jen bojům, tvrdé polní práci a životu u rodinného krbu v přísných občanských ctnostech, jaké stíny, zlo, ba zkázu přivolá do svého domova se vším, co tak dychtivě ssál v podmaněném Řecku. Dobyťím téhož vlna upadajícího národa zaplavila Řím a zničila vlastní jeho dobré tradice. Podhlodala samy základy jeho moci. Před dobou svého porobení Řecko, octnuvší se v naprostém úpadku a jsouc duševně zcela rozvráceno, opovrhovalo vším, co bylo učinilo Řím velikým a mocným. Zničilo ctnosti jeho svojí změkčilostí, duševním rozkladem a pohlavní zvráceností.

Především již pojem státu u Řeků a Římanů v samotných základech zcela se rozcházel. Praktický duch Říma správně odpozořoval životu, že stát, co organicky složitý celek, musí býti tvořen společenskou buňkou, t. j. rodinou. Jen na tomto základě vzkvetla velikost říše římské. Fi-

losofové a státníci řečí však zcela opáčně vycházejíce od teorií státu, podřizovali jim vše ostatní, dokonce věc tak přirozenou a posvátnou: svazek rodinný. Vždyť i sám „božský“ Plato, ve svém „Státu“ chtěl rodinu vůbec nahraditi způsobem spartánského lidského hřebčince (jak jej pojmenoval H. Taine). Nelze se tudíž diviti, že tento přirozený, účelný a nepostrádatelný základ společnosti lidské octnul se v Řecku v hlubokém rozkladu. Sám Mommsen (Římské dějiny II, 42), praví o té periodě Řecka: „Země zpustla nejen válkou a morem, ale i stále rostoucím odporem vyšších vrstev proti rodině: obtěžovali se ženou a dětmi.“ Vlivem spisovatelů, filosofů a herců řeckých, rozšířila se v zemi nadměrná nechuť k manželství. Ženit se považováno posléze přímo za zlo. Hesiod nazýval ženy proklatým plemenem a metlou pokolení lidského. Aristoteles a Plato tvrdili, že žena jest již přirozeností svou zlá a zkažená. Opírali se o známou báji o Pandoře, dle níž ženy zavinily všechno zlo na zemi. Básníci Aeschylus, Eurypides, ba ani lékař Hippokrates netají se svým opovržením vůči ženě, kterou Plato si přeje mít ve svém státě pod stálou policejní dohlídkou. Hetérám, na př. Aspasi (Perikles), dávána přednost před manželkami, čímž posléze docíleno, že i ženy počaly následovati své muže v nevázanosti. Nastala tak všeobecná mravní zkáza a hniloba, kterou dějepisec Thukydides vyjádřil slovy: „Žádní otcové, žádní manželé, žádné děti“. Přirovnejme k těmto poměrům jen Cornelli, matku Gracchů v starém Římě.

Zde v tomto nazírání na ženu a rodinu, jež ostatně byla otrokyní mužovou, otevřely se zdroje jedu, vyvěrajícího z Hellady, jež posléze podlomily a rozložily dosud zdravý národ římský. Rozluky manželské, v prvních stoletích Říma téměř neznámé, od té doby stávaly se zjevem nesmírně častým v dobách císařských, asi tak jako dnes ve

Spojených Státech Amerických. Úbytek manželství a dětí zachvacoval veškerý vrstvy. Manželství se stávalo břemenem, nesmyslem, jako za dnů našich mezi sportovně, amerikánsky převychovanou mládeží. K vůli udržení bohatství v jedné ruce zavládl systém omezeného počtu dětí, jímž nakazily se i vrstvy nižší. Plebejec, proletář nebyl pak již více tím, co jméno jeho značilo: proletarius — ploditel potomstva. Vymíral národ nejhodnotnější. Opouštěly se role a do opuštěných statků nasakoval proud východních rass méněcenného obyvatelstva. Jakoby líčil osud dnešní jižní Francie, mluví Mommsen o tehdejší Italii, „která ve větším rozsahu ani také náhrady nedostávala, nýbrž obyvatelstvo z ní jednoduše mizelo. Tak již před Augustem vylidnila se Apulie, Latium a zvl. okolí Říma nejbližší, Campagna“.

Nejen v rodinu, základ státu římského, násákl do Říma otravný proud názorů řeckých. Týž vrcholem veškeré vzdělanosti antické, filosofií, zaplavil dosud panenskou půdu římskou těmitéž doktrínami, jež rozvrátily hellénský stát a společnost. V Řecku právě tehdy po slavných dobách nastal nezadržitelný úpadek filosofický. S největším pohrdáním mluví Mommsen (12 kap., III. kn.), o naprosté impotenci stoických doktrín, za Marc Aurelia tak humanitářsky a světobolně přeslazených. Byli to většinou lidé přemoudřelí, pyšní, sami ve svých ctnostech příliš si libující, u nichž, jak kdesi správně bylo řečeno: „přival slov měl zakrývati chudobu myšlenek“. V lecčems ne nepodobní jistým směrům našim. Nad nimi číselnou převahou i bystrostí ducha nabyli cynikové (milovníci „psiny“, naši dadaisté), vším opovrhující, všemu se posmívající, jichž krvavý výsměch končil v naprosté negaci a agnosticizmu. Zrovna jako u mnohých filosofů dneška. Naprostý rozvrat poslední opory kultury

a světového názoru antické filosofie vyvršen byl a zakončen úplným rozbřednutím jejím v rameňánské sofistice. Za odměnu vynášena lež za pravdu a pravda za lež. Dle toho, jak se to hodilo, nebo zač kdo více zaplatil. Tedy i tímto způsobem zlomen byl pevný a přímý římský charakter.

Než z Řecka, z oné p. Macharem tolik opěvané Hellady, zavlčen byl a naočkován Římu jeden z tělesně i duševně nejzhoubnějších morů, jenž potom rozežral celou společnost, zvláště dob císařských. Paederastie — láska mužů k hochům. Neřest speciálně řecká! Fakt nepopíratelný a neomluvitelný, o němž najednou nic neví jinak výmluvný básník „jedu z Judey“, od Nietzschea převzatého. Nedosti na tom, že manželství římská byla napadena z Řecka kultem Afroditiným, v jejíchž chrámech nevěstky-kněžky necudnostmi uctívaly svou bohyni. Nejen ohavnost sabazií, afrodisií, bacchanalií mohly odtud volně rozkládati mravy římské, dosud značně neporušené. Ale hlavně z Řecka přenesený homosexuelní styk mužů navzájem natropil v potomním Římě nejvíce morálního zla. I největší veleduchové řečtí, Plato i Aristoteles, propadli této protipřirozené zvrhlosti stejně jako Parmenides, Xenokrates i Zeno, zakladatel stoicismu, jakož i vesměs všichni cynikové. Nejkrvavější pohrdání a výsměch z úst uštěpačného Lukiána právem za to stíhá filosofy.

Vzpruhy občanských ctností, jimiž získána byla světovláda, byly zničeny a odstraněny. Otevřeny dokořán brány smrtonosnému uvolnění pudů v lidstvu stále dřímajících, jich t. zv. desublimaci, kteréž ovocem je pak jen jediný výsledek: rozklad, zánik. Správně vycítil to poctivý Říman, dějepisec Livius: „Ctnostmi stal se Řím velikým. Leč teď nemůžeme snést ani svých nepravostí, aniž máme prostředky proti nim“. Nadarmo bránil se tomuto jedu z Hellady prototyp

starého, přísného Římana M. P. Cato: „Přinese-li nám řecký národ svoji vědu . . ., vše u nás zkazí!“ Drtivým odsouzením vlivu řeckého, když zhouba jím zasetá již plně ovoce své přinášela, koncem I. stol. po Kr., jsou slova Pliniova: „Graeci vitiorum omnium genitores. Původci všech neřestí našich jsou Řekové“.

Tedy historicky prokázaný jed z Hellady.

Ještě jedna nejvš zhoubná necnost nasákla z Řecka do vítězného Říma, který právě si nashromáždili obrovské poklady světa a nakořistil statisíce zajatců. Minuly již ony prosté a přísné počátky říše, kdy senát našel na poli zvoleného diktátora, jak na obráceném pluhu pojídá chléb a sýr. Řecká kultura byla právě umožněno množstvím otroků, většinou válečných zajatců, též zločinců, ztrativších osobní svobodu. Vždyť ve Spartě desátý člověk byl svobodným, v Attice teprv dvacátý. Celé státní zřízení, všechny domácnosti, založeny byly na nucené práci lidí-otroků, jakéhokoliv lidského práva zbavených. I Plato stav tento schvaloval. Aristoteles učinil dokonce základem státu.

Ký div, že Římané s mravy řeckými přejali i tento nesmírně tvrdý společenský zlořád. Za dob císařských bylo v Římě více než 1 milion podobných bytostí, všeho práva zbavených. Jich počtu sám senát se děsil. V posledním a předposledním století př. Kr., vypukly i krvavé války otrocké, jež byly skončeny strašným krveprolitím. Otroctví stalo se zhoubou svobodného Říma. Neb následkem znehodnocení práce, řemesel a osobního výdělků, neudržel se tam střední stav, nejpevnější opora států. Byli tam jen nesmírní boháči a chudši, těmito opět udržovaní a pak nepřehledná stáda otroků, postavená úplně na roveň hospodářskému dobytku (Varro, o venkově.) Právnický značil otrok ne osobu, nýbrž věc,

jíž majitel měl právo užívat, ale i zneužívat, a vůči níž nemohl se dopustit žádného bezpráví. Výslovně v zákoně bylo řečeno: „servus nullum caput habet“, nemá lidské hlavy (Inst. I, 16, 4.) Osobně nemůže mít majetku, ani rodiny, ani dětí, ani příbuzenstva. Žalovati pro cizoložství proti otroku nebylo možno vůbec. Musil být ve všem pánu i paní po vůli. Před pánem nesměl mluvit, leč tázán, mohl být bičován, vězněn, zmrzačen, ba ukřižován . . . zcela dle libůstky svého pána (Juvenalis VI. 219—223). V případě usmrcení pána byli všichni jeho otroci vinní i nevinní ukřižováni (Tacius Annal XIV.). Nemocní otroci ošetřováni stejně jak churavý dobytek, slabí a stářím sešlí bývali buď ubiti nebo vysazeni na ostrov Tibery, aby hladem tam zhynuli. Masem jich často krmeny mořské ryby mureny.

Na noc zaháněni byli otroci do podzemních chodeb, děr, stejně jako dobytek a většinou spoutáni. Místnosti tyto nazývaly se ergastula. Ve ville Hadriánově měl jsem příležitost spatřit zbytky těchto lidských stájí, jež tak drasticky-pravdivě vylíčil v afrických dolech siguských člen akademie Luis Bertrand (Krev mučedníků).

Právem napsal o těchto poměrech historik Mommsen: „Moře běd a útrap se před námi objevuje při pohledu na tento nejbídnější proletariát římských otroků, vůči němuž všechna utrpení černochů v Americe, upadlých do otroctví, jest pouhou kapkou . . .“ (Dějiny řím. II., 77.) Pochybují silně, že nadšení velebitelé antiky chtěli v podobném postavení míti podíl na dobách jimi opěvaných.

Záplava otroků podtala kořen svobodného státu, v němž dosud vojenská povinnost a práce byly zdrojem hrdinnosti i všech občanských ctností. Všechn průmysl, všechna řemesla, všechno polní hospodářství octlo se v ruku otrockých, jež často v okovech konáno bylo. Veškerá krása, nádhera jak umění, tak i věd i státní zří-

zení antiky spočívalo na těchto základech. Převážná část lidstva byla postavena na roveň těžných zvířat a dřela ve dne v noci do roztrhání, aby ukojila choutky mizivé menšiny. Svobodných občanů jakékoliv zaměstnání bylo krajně nedůstojno, nejhlubšího opovržení hodno, k němu používalo se propuštěnců. Věru právem pokládala se ztráta osobní svobody za horší trest, než smrt. Ukřižování a předhození šelmám bylo trestem výlučně otrokům určeným. Aby pak křesťanům se dalo pocítiti nejhorší opovržení, bývali odsuzováni právě k těmto trestům.

Ještě jiný neblahý účinek měly neustálé války na mrav a život římský. V nich naučili se Římané krutosti, až nelidskosti. Tak Julius Caesar dal v dobytém Avaricum v Gallii povraždit na 40 tisíc obyvatelů, mužů, žen, dětí, starců bez rozdílu. Jindy opět v Uxellodunum všem Gallům, proti němu bojovavším, dal usekati ruce. Titus dal k oslavě narozenin bratra Domitiána obětovati 2500 zajatých židů.

Nelze se tudíž diviti tvrdému, svrchu zmíněnému zacházení se starými otroky, jichž život unikající nestál za to, aby byl chráněn. Jest ku podivu, jak tento antický nemrav, jenž i vůči starým lidem byl občas praktikován (de ponte deicere) po 2000 letech jest moderními právníky, zastanci euthanasie reklamován jako reforma, t. j. zlepšení stávajícího trestního řádu. Proponovaným ustanovením o potratech: „má-li těhotná již tři vlastní děti . . . nelze na ní slušně žádati, aby plod donosila“, přípravná osnova tr. zák. II. 286, 4, vrací se ke zvykům úpadkové periody imperia římského. Tedy zpět k pohanství, kdy bylo volno otci dítě uznati, či pohoditi, kdy potraty „ničení života klíčícího“ byly zcela přípustny. Ubohé, pohozené děti! Bud' zahynuly bídne (i Augustus dal pohoditi dítko dcery své Julie) hladem a žízní,

nebo se staly kořistí psů a dravých ptáků. Nebo uchvátily je čarodějnice ku přípravě svých kouzelných lektvarů, nebo řemeslní žebráci, jež je zmrzačili a nechali za sebe žebrat. (Pohunek 64.) Tedy taká byla lidskost antiky, doby mramoru a necitelného kovu.

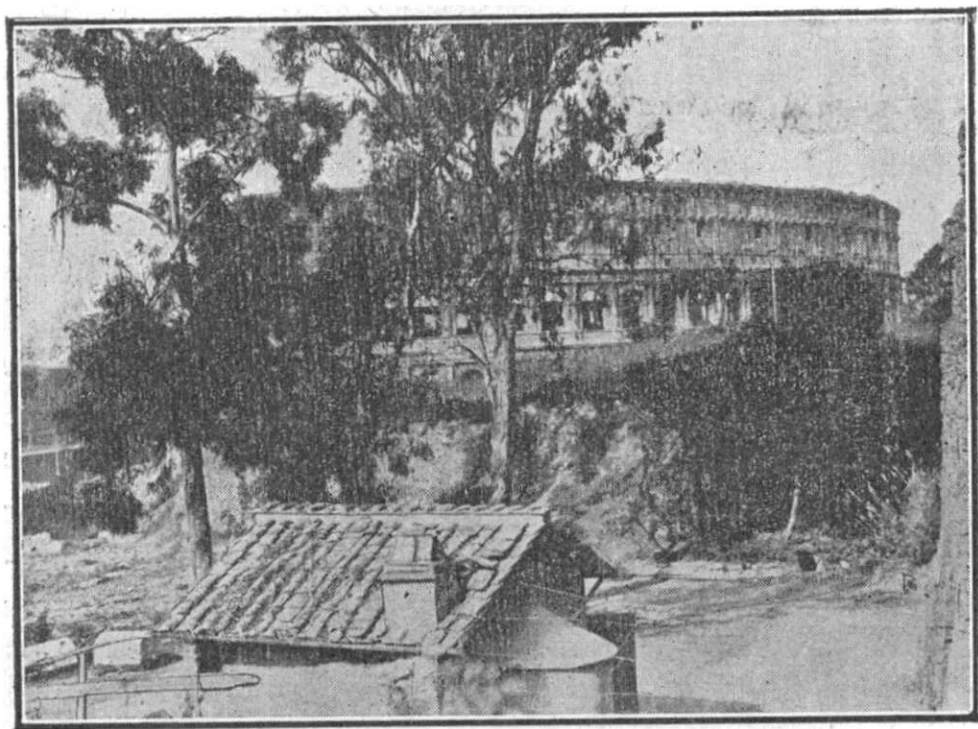
Vždyť i o dlužnících měl zákon římský ustanovení, že věřitelé měli právo na kusy je rozsekati a tělo jich si rozdělit (Just. Quint, II, 6). Odsouzených se používalo k divadelním představením, kdy tito nebožáci podstupovali skutečná vybraná muka hrdinů, o nichž kus jednal (Uhlhorn 105).

Posléze byla další, náš mravní cit nesmírně ponižující okolnost, s jakým bezmezným pohrdáním filosofové, básníci a dramatikové vyjadřovali se o chudobě, o nezaviněném neštěstí a nehodách člověka (jež byly dílem závisti bohů).

Všechny svobodné občany zachvátila horečka zlata a moci. Kde a jak kdo co urval, zda pozitivním či nemravným způsobem, zda to případně vydřel na obyvatelstvu v provinciích, či vydělal spekulacemi, či lichvou — bylo všechno jedno. Jen když úspěch byl tady. Ejhle americký Mardenismus před 2000 lety, který aspoň otevřeně bez pokrytectví doznával: „Nebylo pak již nejtěžší hanou a nejhorším zločinem býti chudobným, nýbrž j e d i n ý m. (Mommsen III., 528). Nebylo pak sebe menšího soucitu s touto chudinou. Udíleti jí podpory ku zmírnění bídy prohlašovali staří filosofové nejen za zbytečné, nýbrž dokonce za škodlivé.

Jedině v plné síle, výkonnosti, bojeschopnosti byl jedinec ku prospěchu. Churavý však a věkem sešlý stával se okolí a společnosti břemenem a obtíží, takže tato hleděla se co nejdříve zbavit „jeho života uhasínajícího“. Z takového „neodolatelného soucitu“ rezultovala antická krutost, nelidskost ke všem slabým, ubohým a osudem poní-

ženým. Pro nemocné, zmrzačené — dokonce ne pro nezhojitelně choré — nebylo sebemenšího útulku: nemocnic, chorobinců, chudobinců a pod., nač právem naše doba je hrda. Neuskutečnilo se se však ani na podkladě nějaké přirozené a pozitivní ethiky, aniž bylo jakýmikoliv socialisticko-humánními institucemi předstiženo, co z jediného zdroje — z křesťanství bylo vzešlo. Jeho charitou a láskou bliženskou oplodněna a usměrněna byla všechna staletí následující až na naše časy, takže v každém sociálním cítění a podnicích i nejurputnější odpůrci křesťanství žijí jen a dýchají duchem jeho Zakladatele . . . !

Koloseum od zbytků paláce Neronova.

Neustálé znemravňování lidu.

Na západním svahu palatínském, blízko zbytků S. Maria Antica, jsou pozůstatky rosáhlé obilnice Agrippovy. V Ostii měl jsem příležitost obdivovati se dvěma nadmíru rozsáhlým sýpkám,

jež kdysi chovaly nepřehledné zásoby pšenice pro hlavní město říše. Zvláště menší, Epignatiánova, jest pěkně uchována. Nuž, lid římský za to, že císaři přenechal veškerou moc i starost o blaho říše, byl jím doslovně vydržován. Ostatně již ke konci republikánské doby kandidáti veřejných úřadů prostě úplatky získávali si své voliče. Kdo dal víc obilí, darů, gladiátorských zápasů, byl zvolen. Přirozeně, že si pak z úřadů nebo ve správě provincií veškery tyto výlohy s mnohonásobným ziskem zpět vydobýval. V II. a I. století před Kristem byla podobná, jak dí Mommsen, systematická korupce hlavního činitele demokracie: voliče zcela běžnou a nutnou věcí. Zvláště tak se dělo za válek občanských a triumvirátů. V době císařské obdržel každý, v seznamu uvedený občan římský měsíčně darem 5 měřic pšenice. Již za Augusta čítalo se takých lidí, státem v Římě živěných as čtvrt milionu. Lid žádal často bouřlivě i víno, leč místo něho zavedli mu císařové nadbytek dobré, chladné vody.

Právem pak zahálka jest matkou všech hříchů. Nečinnému lidu nestačilo jen obilí. Potřeboval ještě dráždidla svých nervů a smyslů, aby mohl žít ve stálém vzrušení a opojení. Nepřestával tudíž až příliš často vymáhati si ukojení svých pudů pověstným voláním: Panem et circenses! Chléb a hry. Hry a zábavy nejrozmanitějších způsobů a druhů, jež stupňovány a prodlužovány, až posléze třetina dnů v roce jim věnována.

Nejnevinnějšími vedle oněch závodů atletických, jimž se holdovalo nejvíce v Helladě, byly dostihy v cirku. Bylo jich několik v císařském městě: vatikánský, agonalis, zbudovaný Domitiánem v místech dnešní piazza Navonna, venku na via Appia Maxentiův a posléze největší z nich Circus Maximus, zaujímající celé údolí mezi Palatinem a Aventinem. Mohl v sebe pojmouti až

385.000 diváků. Tu konány hlavně dostihy čtver-spřežení, jichž vozatajové (profesionálové) bílí, modří, červení, zelení, rozplameňovali srdce a myslí lidu římského daleko víc, než naše fanoušky nejproslulejšího mužstva anglického footballu. Vášen sázek na vítězství některé z těchto barev ovládla tou měrou myslí diváků, že porážka na př. favorisované barvy zelené vyvolala v městě zděšení, ne nepodobné porážce římské u Cann. Nero zavedl mimo to i věčnou loterii pro návštěvníky této podívané, kde rozdávány všemožné věci i domy i statky a podobné. Tak povalečství lidu, ničím se nezaměstnávajícího, stalo se institucí státní. Jeho sestupem níž k pudové duši davu.

Mnohem mocněji vzrušovaly myslí účastníků zábavy krvavé v amfitheatrech. Nejvelkolepější a nej památnější z nich je divadlo Flaviovců či Colosseum. Později každé větší město mělo v provinciích podobné budovy. Byly zdarma poskytovány jak uchazeči vysokých úřadů, tak později i samotnými císaři — tyto kruté podívané.

Jako dnes víme s jistotou, že býčí zápasy ve Španělsku jsou přežitky bojů praehistorického člověka jeskynního s divokými stády skotu v Hispanii tehdy hojného, tak můžeme zaujmouti i správnější psychologické hledisko k těmto krvelačným zábavám římským. Motivujíce je pouze, ne však omlouvajíce. Národ zvyklý po sedm, osm staletí nepřetržitému krveprolévání, děsivým scénám při dobývání měst, nemohl po skončení válek v Itálii zapomenouti na ně. Bylo v jeho krvi brodit se krví nepřátel a nešetřiti i krve vlastní. Proto opatřil za ně náhražku v nelidských zápasech gladiatorských. Nikdy nezdомácněly v porobeném Řecku, kde jednoduše chyběl pro ně psychologický předpoklad. Ostatně převzaty byly v II. stol. př. K. od Etrusků, kteří také obětovali zajatce válečné svým bohům.

O ukrutnostech, veškeru dnešní lidskost nejvyšší těžce urážejících způsobech vzájemného vraždění zajatců, odsouzenců, námezdných zápasníků i dobrovolníků (Commodus, syn M. Aurelia), netřeba věru se rozšiřovati. Jsouť detaily těchto antických surovostí dostatečně známy. Žádný filosof jich neodsoudil, naopak byly jimi vychvalovány co škola hrdinství a pohrdání smrtí. Císař Titus dal těmto smrti zasvěceným lidem zápasiti plných 100 dní na oslavu památky svého otce Vespasiána.

Štědřejší ještě Trajan obětoval takto zábavě lidu římského, po plné čtyři měsíce trvající na 10.000 lidí. Commodus, zvrhlý syn M. Aurelia, uspořádal asi jeden tisíc podobných seriových vraždění gladiatorských. Dokonce při orgiích střídavě s nahými tanečnicemi zabíjeli se tito ubožáci pro podívanou na mol zpitých hodovníků.

Uvážíme-li dále, že podobné zápasy odehrávaly se každoročně po celé říši ve všech jen poněkud větších místech; (zvl. v Antiochii, Římu to Východu, Bejrutu, kde Herodes Agrippa předvedl též 10.000 zápasníků na život, na smrt) po celé Gallii, Africe, Hispanii, nemůžeme si vůbec představit, kolik statisíc hynulo těchto dle antických názorů zcela inferiorních lidí na písku a v prachu aren. Nelze se diviti, že při tomto strašlivém vybíjení lidstva vylidňovaly se provincie — upadal stát. Těžce ranění odvlékáni do svlékáren (spoliarií), kde dobíjeni začátečníky gladiatorskými. Bylo to asi prvé praktické používání myšlenky t. zv. „dobré smrti, euthanasie“. Touhu podobnou věc, věru přes 2.000 let starou, mutalis mutandis, zavésti opět v dobách našich, nelze pokládati leč za pokus o zpětné zpohanštění světa.

Zůstávají tedy tyto zvrhlé zábavy lidu antického, třebaš v umění nejvyspělejšího, skvrnou temnou a nesmazatelnou oněch pěti století, jimž divadla tato byla životní potřebou, jak doznává

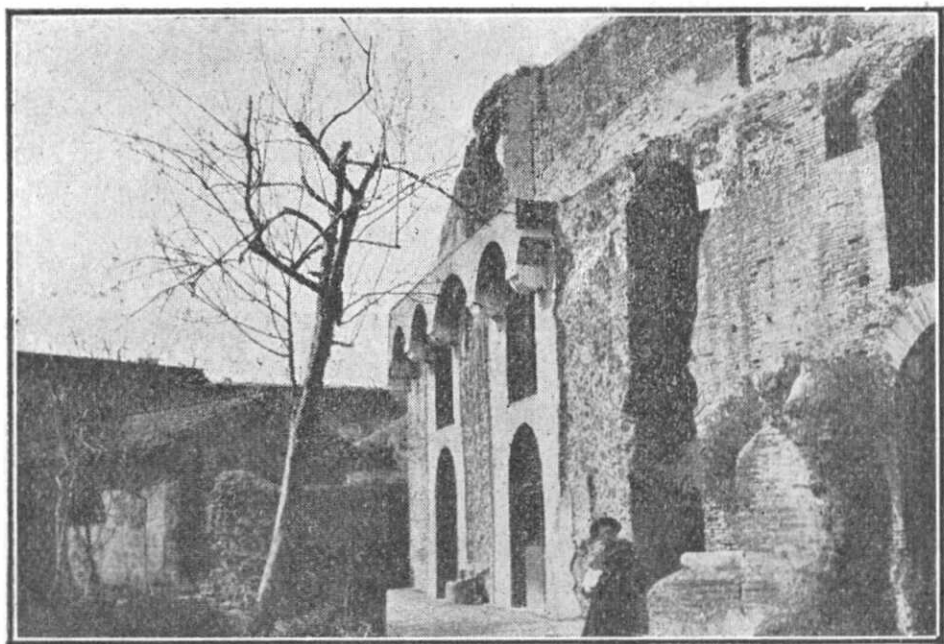
i zastance jejich p. Machar, protože „člověk patří do řádu šelem . . .“ Právem „byly projevem, jakož i živinou nejhorší demoralisace starověku“ (Mommsen.)

Ještě krutějším výrazem bezcitnosti antického člověka, jeho přirozené, ničím nekrocené ukrutnosti (t. zv. neodolatelný pud soucitu, jímž zastánci euthanasie tuto obhajují, ve světle hloubkové duševědy neexistuje, jest ve vzduchu uchopeným pojmem), byly zápasy šelem. Buď bojovaly navzájem proti sobě, neb lovci proti nim, či posléze dostávalo se jim lidských obětí, jež zuby a drápy bestí v nejvybranějších mukách hynuly před očima diváků. Nedovedeme si představit podobná divadla, kdy na př. při otevření Kolosea uštváno a zničeno na 5.000 šelem. Nedovedeme si vůbec v mysli srovnat, kolik statisíc otroků, zajatců a mučedníků křesťanských v této bolestné, potupné smrti ukájelo nejnižší pudy nejen spodiny římské, ale i filosofů, senátorů, dokonce i Vestálek. Málo kdo ví, že šelmy byly státním monopolem, jichž zabití bylo v provinciích přísně trestáno i v případě nutné sebeobraný! Pouze aby jich bylo dostatek pro pastvu očí diváků, dychtivých „píti lidskou krev“ (Pohůnek 25).

K doplnění celkového obrazu nutno uvést ještě ony nejstrašnější jatky lidské, kde na rozkaz císařův pro zábavu lidu římského na umělém jezeře nebo v amfiteatrech vodou napuštěných, proti sobě bojovala dvě loďstva, téměř shodna počtem a výzbrojí se skutečnými loďstvy válečnými. Klaudius dal bojovati na jezeře fucinském 19.000 mužů proti sobě asi na stu lodí bitevních. Smutně proslulé jsou dále podobné námořní bitvy Domitiánovy. Též César dával podobné podívané lidu odměnou za jeho hlasování, jak o tom se zmiňuje Tacitus Annal XII. Divadla tato byla skutečným vražděním, z něhož jen nepatrný zlomek bojovníků býval životem omilostněn. Loď-

stvo bylo úplně zničeno bojem či požáry. Celý náklad jeho vystrojení, veškeré životy tu obětované, nesloužily než ukázati lidu, jenž sám již za vlast svoji nebojoval, jak takové boje ve skutečnosti vypadají... Proto hynuly desetitisíce i pyšné koráby.

O těchto poměrech ani jediný z diletantských velebitelů antiky se nezmiňuje. Nelze však jich historickou skutečnost popíráti.

Zlatý dům Neronův.

Zlatý dům tyranův.

Tyto krvelačné hry a zápasy byly občanstvu římskému jakousi náhradou a odměnou za ponechání starostí o říši, o město a veřejnost rukám jedince, uchvatitele moci. Opačně zájem veřejnosti odváděn byl takto od věcí veřejných na zcela jiné podřadné záležitosti. Neměli tehdy ještě modních revuí, ani voleb „královen krásy“. Zajímavé jest, že de facto, t. j. ve skutečnosti formálně nepřestala existovati republika, senát, konsu-

lát v Římě ani za nejtyranštějších císařů. Tito za to vesměs byli konsuly, veleknězi, tribuny a pod. Nepřestalo se ani počítati dle úřadování konsulských. Nebylo však dosaženo proto zřízení monarchistického, aby hodnost císařská dědila se v rodě císařském. Dvojatost a nerozhodnost tato stala se neposlední příčinou úpadku říše. Nikde nebylo instituce, která by císaře volila, neb potvrzovala . . . snad kromě tělesné stráže císařské, sboru pretoriánů, kteří posléze ve své zpupnosti prodávali purpur císařský nejvíce zaň nabízejícímu kupci.

Opačně císař, který at čestným či podlým způsobem moci se zmocnil, ve svých rukou soustředil veškeru moc zákonodárnou. Odstavil i senát „pyšný sbor to tří set králů“. Mnohdy mezi jeho členy hrůzovláda despotova vyžádala si nejvíce obětí. Leč i tu upadl duch bývalého Říma. Pyšných republikánů, hotových obětovati životy za vlast, nebylo. Proto chátral stát i říše víc a více. Rozmar císařův stával se zákonem veleříše římské. Rozhodoval nad životem a smrtí vinných či nevinných zcela dle své vůle.

Dobří císařové byli požehnáním, špatní pak strašlivou metlou celé říše. Jedním z prvních tyranů byl pověstný Nero, který zanechal po sobě památku veřejnosti naší ne dosti známou. Teprve v posledních několika letech důkladněji byla odhalena. Byl to nejpyšnější palácový komplex antického Říma, stavba, která jediné v obrovitých palácích králů assyrsko-babylonských měla své soupeře. Nám, demokraticky založeným lidem, je prostě nepředstavitelným soubor palácový, táhnoucí se prý na 3 km délky, s průplavem vodním uprostřed. Čítal prý 2600 pokojů, sálů a komnat. Střecha jeho byla zlatem vykrášlena, odtud i pojmenování jeho. Na sever od nynějšího Kolosea táhl se přes celý Esquilin do dáli. Před palácem stál kolos tyranův as 26 m vysoký. Podstavec

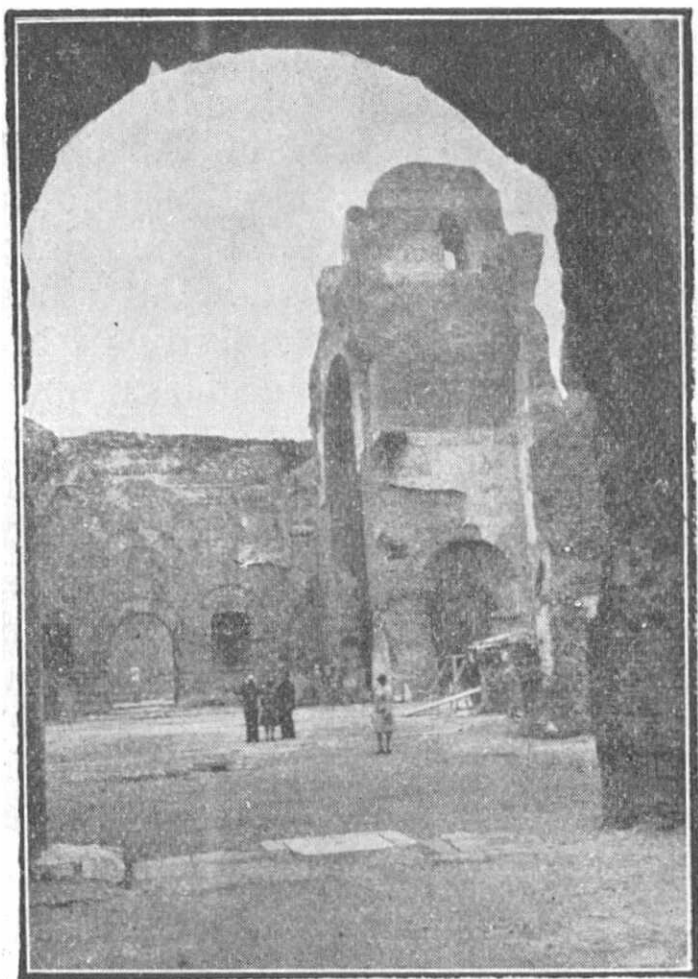
jeho dodnes jest uchován před Koloseem, vystaveném v zahradách Neronových.

Žárliví nástupci však zničili Neronův div světa. Titus z velké části vystavěl z jeho materiálu svůj amfiteater Flaviovců. Traján dal zasypati zbytky jeho a nad nimi vystavěl své lázně, doplňuje dřívější thermy Titovy. Tedy již antika během krátkých desetiletí bořila vlastní svoje stavby. Právě ty, jež byly nanejvýše pozoruhodnými.

Bylo nám letos velkým překvapením, když s dp. S. Braitem octli jsme se v této poslední, a to ještě nedokonale odkryté monumentální stavbě palácové. Zde nás upoutala nádherná jídelní síň císařská, v níž tento zlosyn dal odpravití jedem svého soka Germanika. Procházeli jsme bývalou ložnicí jeho, ložnicí Poppey Sabiny, místy přiléhajícího chrámku Apollonova a tří gracií. Bloudili jsme zkrátka nesmírným labyrintem místností, které až vzadu chovaly pro nás překvapení nečekané. Jsou v nich zachovány původní štuky a malby doby Neronovy. A sem světlíky chodeb před čtyřmi sty lety vlézali proslulí umělci renaissance, hlavně Raffael, jehož loggie Vatikánské zdají se být prostou kopií ještě dnes polozasypaných chodeb zlatého paláce Neronova. Tam v onom velkém hodovním sále nalezena byla skupina Laokoontova. Zde Michel Angelo ukazoval ji svému příznivci, papeži Juliovi II. Odtud vznikly všechny stropní a nástěnné malířské i štukatérské dekorace světových muzeí, obrazáren, paláců...

Život ztratil veškeren smysl.

Pohanský život člověka přirozených sklonů, přirozených prostředků, přirozených cílů nutně byl vymezen a určen těmito mezemi a hranicemi žití pozemského. Zdraví, štěstí, bohatství, moc a čest bylo vše, oč mohl tento „nádherný lidský

Trosky lázní Caracallových.

živočich“ usilovati, v čem vedle blaha a zdaru národa či státu mohl spatřovati konečný cíl všeho svého pozemského snažení. Byla sice nehmotná duše lidská již Řeky cítěna a uznávána, než mátožné představy o jakés, takés její nesmrtelnosti nezavazovaly, aniž vybízely k usilování o nějaké nadpřirodní hodnoty a cíle. Antikou plně dosaženy byly cíle a meze vývoje člověka přirozeného. Dále nad ně duch lidský, k pozemskému jen světu přikovaný sám absolutně povznést se nemohl. Aniž kterýkoliv pohan či nevěrec nejmodernějších časů jest schopen je překročiti. Jediné křesťanství položilo ideál náš v Nekonečno, v Nadpřirozeno. Tudíž i vývoj duší našich nebude nikdy ukončen i po dosažení všech věcí nám i zde dosažitelných...

Antický člověk i státně dosáhl svého vrcholu. Římu podroben byl a patřil celý tehdy známý svět. Za těchto okolností odpadly všechny vzpruhy životní, jak u jednotlivců, tak i u národa jako celku. Kletba dobytého světa strašně se mstila v řadách podmanitelů. Jaký smysl měl další život, než užítí oné kořisti, oněch pokladů zlata, uměleckých předmětů, služeb otroků, krás otrokyň, nezměrných prostředků životních. Především k nejvyššímu možnému zvýšení „úrovně života“ v nadměrném luxu, v přemrštěné péči o tělo v domech, zahradách, v šatech, skvostech, zábavách, kulturních vymoženostech a pod. Nebylo pro Římana válek, bojovali za ně námezdní legionáři. Neměl proč být otužilým, střídavým, cudným. Jediným smyslem a cílem života stal se mu požitek. Pro tento jedl, pil nesmírně a ukájel ostatní pudy, zvl. pohlavní. Vystavěl si nádherná letní sídla. Přeplnil je mramory, nábytkem z nejdražšího materiálu. Vymýšlel oděv co nejjemnější a nejdražší. Ženy římské ověšovaly hrdla a zdobily ňadra svá skvosty v ceně mnoha milionů. Nejvybranějšími voňavkami a mastmi pěstily si těla . . .

A císařové sami starali se o to, aby lid odvrátil veškerou svoji pozornost od záležitostí státních a kulturních k věcem daleko příjemnějším. K těmto především náležely nádherné lázně, jež jim stavěli — Titem, Trajanem počínaje a Diokletiánem konče. Jich pozůstatky ještě dnes dochovaly se nám v Římě.

Lázně antické, na př. Caracalovy! Nedovedeme si vůbec představit pohodlí, požitek prázdnoty, nádheru vnitřku, poskytnutí všeho, co tělo i ducha by mohlo zajímati či osvěžovati. V naší době životního shonu . . ., jak na míle daleci jsme něčeho, co jen z dále by se jim mohlo podobati. Ani naše proslulá lázeňská místa nevyrovnají se z daleka thermám, jež Římané měli k dispozici v obvodu města. Sloužily především osvěžení tě-

lesnému koupelí horkou, vlažnou, studenou. Měli tam massáže, nevěstky, palestry, závodistiště, školy tělovýchovy a nejrozmanitějších her. Byly střediskem společenských styků. Byli tam filosofové, řečníci, knihovny, dokonce i božiště, jak podnes hlásá velmi zachovalé Mithreum těchto lázní. Též kulturně nejvyspělejší díla v ohromující nádheře vyzdobených místností, as 30 m vysokých, zpříjemňovala a doplňovala požitek a radost života. Tak světoznámá skupina t. zv. býka Farneského, Herkules a Lykas, díla, jež vesměs jsou ozdobou musea neapolského. Byl dále nalezen atlet, stírající prach s těla od Polykleta i torso Herkulovo, okrasa sbírek Vatikánských. Tedy požitek a nádhery života tu se odehrávajícího ani naší nejsmělejší fantasii nezachytíme, povážíme-li, že vše kolokol bylo vyloženo nejvzácnějším mramorem. Basy, vany byly zhotoveny z porfyru, basaltu. Voda pak tekla ze stříbrných rour. Leč s nádhrou nadzemí krutě kontrastovalo strašlivé podzemí. Místa výtopních ohňů, věčné roboty tisíců otroků, obsluhujících vše toto.

Než pohané, nemajíce nijak vyjasněn posmrtný život člověka, nemohli dáti ani patřičný smysl, ethos i pathos svému životu pozemskému. Filosofie zůstala jim dlužna odpověď na záhady života. Názory náboženské ponechávaly je rovněž v naprosté bezradnosti. Jaký smysl měl tedy vlastně jich život? Komu jej měli obětovat, čemu zasvětit. Snad jako naši moderní jich následovníci vývoji celku, který přec, jak opět věda nás učí, bez jakéhokoliv dosažení cíle sám skončí v nicotě, chladu, bezobsažné smrti?! Morálka, týkající se jen zdokonalení občana, jeho kallokatagathie, postrádala bezpodmínečné příkaznosti, opřené o metafysický základ a cíl. Nemohla se tudíž povznést nad člověka přirozeného, svým slabostem a vadám podrobeného. Tak zvaný Nietschův nad-

člověk byl a zůstal jen chorobnou fantasií jeho ubohého mozku.

Proto dosáhnuvše jednou vrcholné své možnosti, řítili se nyní neodvratně, nezadržitelně hloub a hloub. Čím dále, tím prudčeji. Opět věc hloubkové duševědě tak jasná. Podlomením a ztrátou svých vzpružin přestala u nich působit t. zv. sublimace, povznášející živočišné pudy na úroveň občanských ctností. Nastal pochod zpětný čili desublimace, vedoucí ke koncům daleko horším, jež hluboce a nádherně symbolisovala nám evangelia návratem oněch sedmi d'áblů do domu prázdného vymýcením jednoho z nich . . .

Člověk přirozený, nemající jiných cílů, než své blaho pozemské, nemá vlastně, rozumně vzato, čemu jinému žítí než sobě a svému požitku. Toť konečný resultát i cíl vši laické morálky i humanity. Pročež z tohoto hlediska měli zcela pravdu oni nesmírní boháči římští, když celým plukem svých otroků nechali se starati o to, co by nejvzácnějšího, nejchutnějšího v okrsku zemském sehnali pro jejich tabule. Pro hostiny nejbujnějšího veselí i nejbezuzdnějších neřestí . . . Aby předstihovali se navzájem počtem, úpravou, vynalézavostí krmí, jakostí, hojností a vzácností cizokrajných vín. Počtem a krásou kněžek „volné lásky“.

Proslulý dvořenín Neronův, Petronius, pouhavě nám zanechal pravdivé vyličení podobné hostiny u zbohatlého propuštěnce Trimalchiona. Nebylo vůbec možno obtěžkávati si žaludek přemírou jídla a vína jedné jediné hostiny. Pročež „vyplivují, aby jedli a jedí, aby zvraceli, nechtíce ani ztráviti jídel z celého světa snesených“, pravil o tom jejich současník Seneka. Nepředstavitelné sumy peněz byly promrhány v podobných závodech prostopášnických hodů. Jest historickým faktem, že císař Calligula za jediný rok vyprázdnil takto pokladnu říše (cca 720 milionů sester-

cií). Císař Vitellius za dobu mnohem kratší rozmrhal v nich na 180 milionů předválečných korun. Zákony vydávané dobrými císaři proti tomuto mrhání jménem národním v orgiích jsou nejzaručenější známkou jich bezuzdnosti a přemrštěnosti. Vůči básnickému zeslabování těchto historicky známých věcí, dostačí na př. vzítí do ruky zvláště informativní knihu Velišského: „Život Řeků a Římanů“, abychom je usvědčili z nepravdy. Ostatně dodnes každému návštěvníku Říma nejvýmluvněji o těchto zašlých časech vypráví Monte Testaccio (Hora střepů), cca 300 m dlouhá, 200 m široká a as 50 m vysoká, vzniknuvší v dobách těchto z rozbitých vinných džbánů, amfor a jiných pozůstatků orgií. Dokument doby, jenž mluví za celé folianty knih...

Podobnou strašlivou přemírou přijímaných pokrmů a nápojů nutně staří Římané chátrali tělesně, jak tomu svědčí výtky současníkovy: „Hýřením ochabnul duch nečinné mládeže, z nichž nikdo nevěnuje se práci slušného zaměstnání... Se ženami v tělesné rozmazlenosti zápolit, býti velikými v nejhorších neřestech... jest znakem našich mladíků.“ Nejstrašlivější svědectví vydává však soudobé své generaci v II. stol. po Kr. slavený lékař Galenus, popisuje ji „s bledým obličejem, svislými tvářemi, naběhlýma očima, chvějícíma se rukama a svislými břichy. Slabého rozumu a bez paměti.“ V očích k posouzení povolaných současníků vypadala asi proslavená, moderními pohany opěvaná antická péče a výchova tělesná asi poněkud jinak, než jak se o ní u nás básní všelijak.

Jest věcí s dostatek známou, že čím kdo více holduje požitkům, že tím větší jej zachvacuje žízeň a hlad po nových a mocnějších. Jest nezbytno, by se stupňovaly raffinovaností nervového vzrušení, až posléze se zvrhnou ve vášně nejneřestnější. Především k Bacchovi patří Venus. Přesy-

cené tělo hledí nadbytečnou svoji energii vybití v pudu pohlavním. Proto tyto dvě pudy, tak zhusta se doprovázejí a doplňují svými výstřednostmi. Lidé antiky svými vlastními náboženskými představami byli k tomu vedeni a nabádáni různými milostnými pletkami svých bohů a bohyň, mezi nimiž docházelo docela ke krvesmilství. Tedy zdržlivosti, cudnosti neb manželské věrnosti se od nich naučiti nemohli. Dále uctívání Afrodity-Venuše, bohyně lásky, je samo k tomu navádělo svým kultem a svými kněžkami-nevěstkami. Umění pak nepřispívalo nikterak k umírnění touhy po rozkoších smyslné lásky. Bylo to hlavně sochařství, kde „neřesti přímo ohavné odívaly se v estetické formy“. Pohlavně zvrácení umělci dob císařských zobrazovali mladíky vesměs nahé, kdežto ženy . . . oděné!

Největší mravní zhoubu v tomto ohledu bezsporně vykonávalo antické divadlo, které, využívajíc choulostivých scén pohanské mythologie, zcela naturalisticky předvádělo je na své scéně. Ničilo tak veškeren stud ve svých divácích. Váhavé nabádalo k nepravosti příkladem bohů a bohyň, jež představovány dokonce úplně nahými hetérami. Právem posměvač Juvenal vidí nejhlavnější příčinu úpadku Říma v těchto pantomímách, které i církevní spisovatelé Tertullián, Cyprián a Augustin nepřestávali co nejostřeji odsuzovati. „Umění stalo se služkou neřesti. Náboženství a vilnost splývaly v mysli mládeže tak-kořka v jeden pojem“. (Pohunek str. 55.)

Vedle toho mysteriální obřady a slavnosti Bachovy a Orfeovy svojí nevázanou prostopášností jak ve víně, tak i ve smyslné lásce . . ., pod rouškou náboženskou započínaly to, co dále stupňovaly a dovršovaly antické orgie. Což Messalina, Agrippina, obě Julie, Junia Calvina, Lepida, Verenica, Poppea Sabina, Faustina . . ., nejsou dostatečným dokladem zvrácenosti mravů antic-

kých, o nichž proti omluvám básnického historika Říma nejstrašlivější svědectví podává právě nedávno odkrytý lupanar (nevěstinec) v Pompejích. Pravdu děl spisovatel Lhotzky ve své krásné knize „Die Ehe“: „So hoch ein Weib den Mann hebt, so sehr erniedrigen ihn Weiber.“ Jak vysoko svého muže povznáší jedna žena, tak hluboce ponížují jej ženy! Nebylo vyhnutí, by dle neúprosných přírodních zákonů za těchto okolností nechátrala tělesně i duševně dříve tak silná a ctnostná rassa římská!

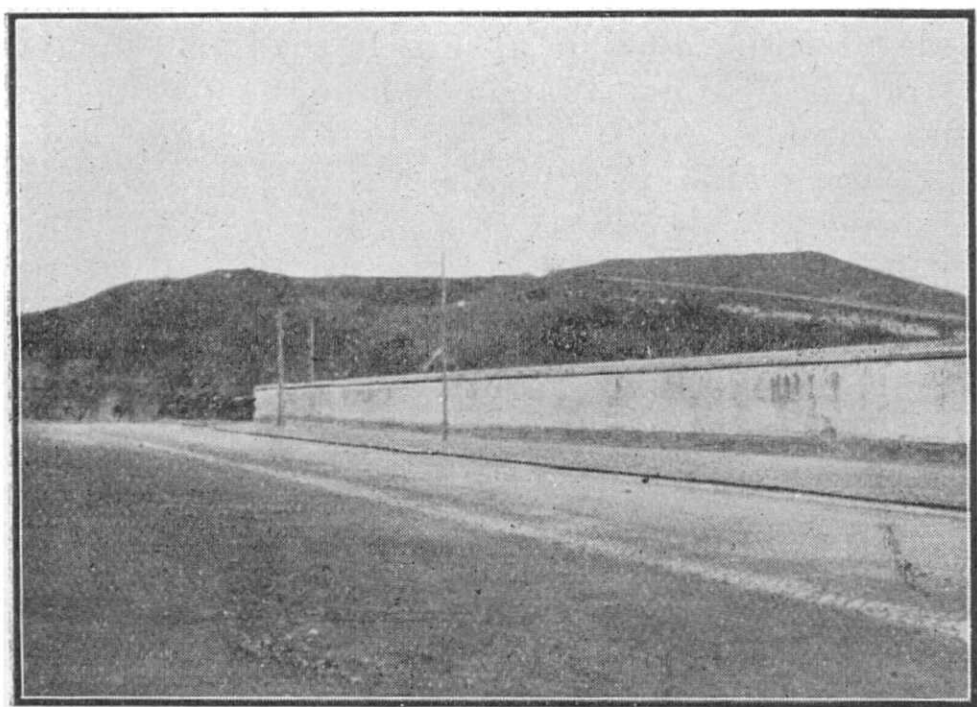
Že pak mohla se v Římě státi císařem, dokonce, tuším, panovati přes dvě léta, i taká pohlavní zrůda jako onen „syn slunce Heliogaballus“, vydává antice nejděsnější svědectví o jejím strašlivém moru paederastie. O této nejpotupnější vášni, o které tak zarytě mlčí všichni naši nadšenci antikou. Pročež dle naprosté skutečnosti a smutné zkušenosti napsal o pohanech sv. Pavel děsná slova: „... a proto Bůh vydal je v žádosti srdce jejich k nečistotě, by zprznili těla svá navzájem“ (Řím I, 24).

Nad propastí.

Prof. R. Dvořák, můj učitel, ve své dějepisné učebnici pro vyšší střední školy, napsal: „Spisovatelé římské a řecké druhé století oslavovali dobu velikých císařů, jako zlatý věk lidstva. Byl to klam. Z hlavního města šířila se úžasně do všech končin říše nemravnost, živená nejvíce surovými štvanicemi a divadelními popravami v amfiteatru. Rozmařilost a ničemnost boháčů, rozklad všech svazků rodinných, nedostatek zdravého zaměstnání tělesného i duševního, byly právě tak smutným zjevem, jako zdivočelost, travičství, loupeže a vraždy u sprostého lidu.“ (Str. 216.) Současník Lucián, téhož století svědek,

volá: . . . „kdo holduje rozkoším, plným stolům, pitkám, chlípností, čarodějnictvím, klamu a mamu, ten ať jde do Říma!“ V pravdě zasloužilo si město to historický výkřik: „O město prodajné a zkáze vstříc spějící, jakmile jen kupec najde se!“

Původního obyvatelstva římského nepřibývalo. Naopak s vojskem, co důstojníci a úředníci neustále odcházeli do provincií, kde se jen obchovalo a spekulovalo co nejintenzivněji.

Hora Střepů, němý svědek antických orgií.

Nakořistěné zlato, kterému dějepisec Rohrbach přikládá přílišný význam ve svém díle: „Die Geschichte der Menschheit“, se bylo rozuteklo hýřivým a prostopášným životem. Nové zdroje jeho vyschly, když bylo nutno na hranicích říše odrážeti neustále nápory barbarů. Pouze na obvodě říše v leženích vojenských udržovalo se ještě kus starořímského charakteru, ctnostmi a kázní bohatého života, kdežto orgiemi, neřestmi

vysílený Řím ztrácel víc a více svůj význam. V něm často propukají vzpoury, rozbroje mezi lidem, senátem, starými a novými uchvatiteli trůnu. Vyssáté provincie nemohou platiti nesmírné daně a poplatky. Obchodu a průmyslu nebylo tehdy v našem smyslu, proč stát spěl vstříc peněžní zkáze. Při tom hordy barbarů mocně tlukou na brány říše . . .

Mravní hniloba uvnitř města roste a nabývá katastrofálních forem. Nejenom manželství jest úplně rozvráceno, ale rozluky a opěťovaná nová manželství rozhlodaly úplně jediný pevný základ Říma: rodinu. Požívačnost a bezuzdnost mravů dostoupila dokonce takého stupně, že i vznešené dámy římské, by jim právě bylo všechno dovoleno, dobrovolně dávaly se zapisovati do seznamu veřejných děvek. Matky dokonce se stávaly svůdkyněmi vlastních synů . . . Tacitus Annal 6, 49. Sňatky císařů s kleštěnci oslavovaly se mnohonásobně veřejnými slavnostmi . . .

Desublimace pudů a rozmach vášní i neohavnějších, nabyt nejohroživějších rozměrů. Přirozený člověk propadal neodvratně své zkáze. Jeho tragedie prokazuje nám historicky onu pravdu psychoanalytickou — jakés to vědecké znovuobjevení prvopočátečního či dědičného našeho hříchu, dle něhož „vůle naše jest oslabena a ke zlému nakloněna.“ Božský Spasitel nevolal věru zbytečně: „Kdo stojíš, hleď, bys nepadl!“ Ano, protože v každém z nás, i v člověku nejspravedlivějším a na pohled nejdokonalejším, jako dravá zvěř schouleny, utlumeny krčí se všechny pudy a vášně přirozenosti naší lidské, jež pojednou zmocniti se mohou vlády nad člověkem. V každém z nás jest světec či ďábel. Velký psychoanalytik Dostojevský tak správně to zobrazil ve svých knihách.

Moderní psychologie definitivně sčítala s fantastickými povídkami J. J. Rousseauovými,

že člověk je od přírody dobrý a jen poměry nebo kultura jej byla učinila tak špatným. Jeho these jsou duševně holý nesmysl. Stejně i mluvení o vyšším lidství aneb humanitě, která moderním pohanům filosoficky neb prakticky v laické morálce bývá dávána za vzor, jest takou zbožnou či vědomou nepravdou duševědnou. Její pravzor Marc Aurelius, umíraje volá: „Co pláчете nade mnou? Proč raději neuvážíte, že celý svět jest zamořen a leží v umírání?!“ Ostatně, jak může se vůbec za normu, za ideál či náš cíl předkládati něco, co ve svém nejmocnějším rozmachu a vrcholu, historicky tak zaručeně a uboze ztroskotalo... Nebýt křesťanství, byl by se ten proces odehrál s dokončením úplné zkázy. Že žijeme a dýcháme jest jen jeho zásluhou. Pravý opak jest pravdou, než co naši moderní pohané vyčítají naší víře vůči antice.

Strízlivý a nepředpojatý dějepisec Theodor Keim („Řím a křesťanství“), odsuzuje názory ty co historicky nepodložené a jen nenávisťí diktované ráznými slovy: „Jenom slepý fanatismus mohl by říci, že křesťanství ztroskotalo říši římskou. V boji s křesťanstvím stát promarnil sice mnoho dobré síly, avšak bez křesťanství byl by se stát, (jenž potřeboval náboženství, jak vidno zde jasněji, než jinde), zajisté již v 3. století zřítíl pod nihilismem nejrozmanitější nevěry a pověry“. (Předmluva str. 5.)

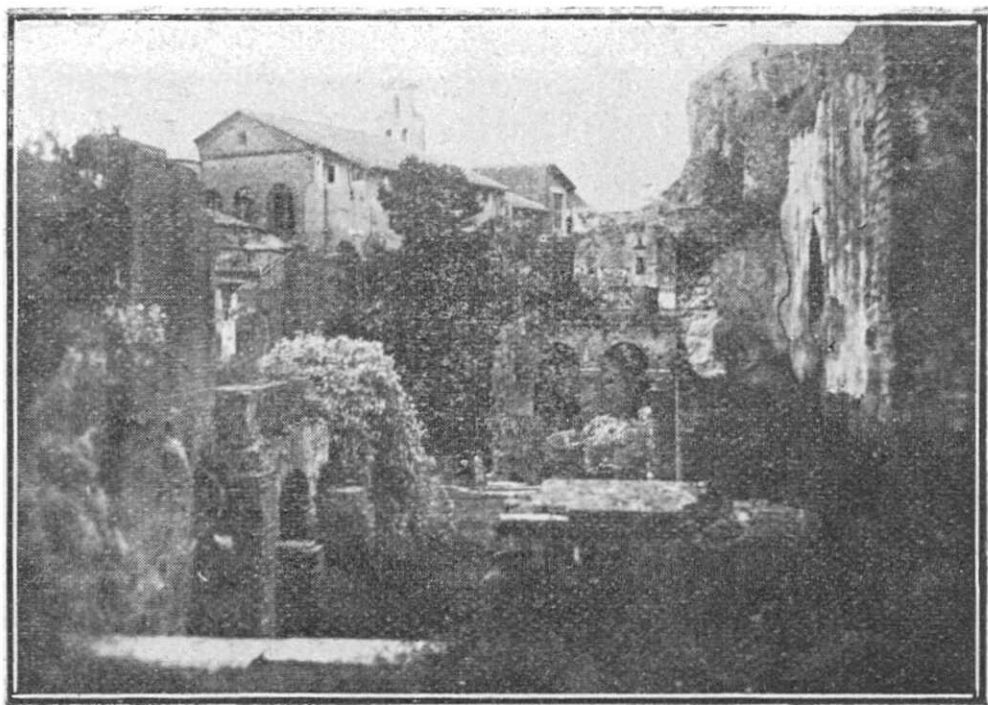
Nejenom vlivem všemocné spřeže pretoriánské, která sesazovala, dosazovala jednoduše za císaře, kdo jí víc nabídl, ale i k vůli stálým bojům na hranicích říše, opustili, co svoji residenci, císařové přirozený střed imperia, město Řím, přispívající tak nemálo k jeho úpadku a poklesnutí. Tak Diokletián vyvolil si Nikomedii za své sídlo. Konstantin založil si nové sídelní město na Bosporu: Constantinopolis-Cařihrad. Ani války občanské, ani požáry Říma, jak soudí Tacitus, neza-

vinily zkázu středu říše. Duševní vnitřní proces ochromil tou měrou nejlepší lidi antiky, takže nedoufali vůbec v nějakou nápravu, lidskými prostředky uskutečnitelnou. „Naše nepravosti jsou nesnesitelné, ale také nenapravitelné, protože léku nemáme,“ volá Tacitus.

Úplné vnitřní shroucení bylo právě dovršením zkázy. Dovršením rozvratu, kdy pod klamným povrchem vnějších forem šklebila se naprostá duševní prázdnota antického člověka a otrávenost všeho jeho mravního života. — — — —

Zklamala filosofie. Ani Mithra, ani gnose, ani mystérie nepřinesly záchrany a spasení, jak slibovaly. Společenské, mravní, politické i hospodářské poměry zhoršovaly se den ke dni. Všeho bylo dosaženo. Výšin a teď i všech propastí člověka přirozeného, sama na sebe odkázaného. Konec pohanství jest zoufáním nad sebou samým. Úplná životní zvrhlost přemohla Řím, aniž byla po ruce možnost či prostředek jej zachrániti. Po nezřízených počtcích, po nadměrných rozkoších, co přirozená reakce dostavil se neúprosně pocit únavy, vyčerpanosti: *O m r z e l o s t ž i v o t a !* Přesycenost rostoucí vzdor všem krásným mramorům i opěvaným dokonalostem antického života. „Žádné přání“, dí Plinius st., „neozývalo se v srdci člověka tak často, jako přání — zemřítí. A to rychle zemřítí.“ Sebevražda šířila se všemi vrstvami společnosti jako epidemická nemoc, dokonce jako psychosa. „Účel vší filosofie“, napsal Seneka, „jest opovrhovati životem!“ Tak posléze se těšili lidé jen z toho, že člověku jest volno dostati se z tohoto bídneho světa sebevraždou. V pravdě starý svět jest hotov. Plnost času přišla, když poslední útěchou umírajícího pohanství stalo se okřídlené heslo: „*P a t e t e x i t u s !*“ Odejíti ze života jest každému volno!.

— — — — —

Nad troskami fora — chrám sv. Kosmy a Daimiany.

Jen v křesťanství spása.

Těžký a zoufalství plný byl soumrak zapadajícího slunce antiky. Této „éry svobody lidského ducha.“ Plného vyžití se jeho. Života nezdeptaného, neztročeného, nerozšlápnutého.. Marně snažili se výstřednostmi, ukrutenstvími, přemírou rozkoší a vášní ohlušiti vnitřní prázdnotu života a hrůzu z něho. Nikde jim nesvítal paprsek naděje. Žádné východisko z bahna neřestí, zlořádů, jež jako rakovina zachvátily a rozežraly veškerý život soukromý a veřejný, jakmile vedle vyšší kulturní síly počala se ozývat a uplatňovat podzemně temná, démonicky pudová složka lidské bytosti.

„Přemíra neřestí a nepravostí našich ubíjí nás!“ — trpce volali a uznávali všichni. Vůči řítcí se zkáze byli však naprosto bezradnými a bezmocnými.

Člověk, přirozený vzor a božstvo všech našich protikřesťanských odpůrců, byl absolutně v

koncích. Jeho pýcha proněnila se v hanbu. Sebevědomí bylo vystřídáno krutou beznadějí. A k tomuto ideálu upínají se slepé oči našich odpůrců, abý jej uskutečnili znovu na zemi. Pročež bude jeho krach desetkrát či stokrát horší pádu antiky, neznalé tolika d'ábelských vymožeností naší destruktivní vědy.

Duševně i morálně řítilo se antické lidstvo do propasti, z níž nebylo vyvážnutí. Nemělo-li však v ní zůstatí pohřbeno na dlouhé věky . . . , tu jedině zázrak mohl býti záchranou. Pravý zásah nadpřirozené síly: Boha.

V této k zalknutí dusné atmosféře rozvratu, beznaděje, ve stínech smrti těžší než oné v podsvětí, kdy veškeré obzory zatěžkány, drceny byly příšerami dnů příštích, jako blesk spásy a vykoupení ozářil ztemnělou oblohu. Tisícero ozvěnou burácel po horách, dolinách i celém okršku země hlas apoštolů: „... a Život se zjevil ... A my jsme viděli a svědčíme a zvěstujeme vám Život věčný, kterýž byl u Otce a zjevil se nám..., abyste i vy společenství měli s námi!“

... Nelze si představit účinku ohromnějšího. Noviny víc nitrem lidským otřásající, než byla zvěst oněch prostých gallilejských rybářů. Neuvěřitelná svojí úžasnou smělostí. Novina drtivá svojí velkolepostí. Novina k zemi v prach zemský srážející svojí pravdivostí. Novina člověka do nejvyších nebes povznášející. Zvěst blaha. Zvěst nekonečné radosti a nevyčerpatelné naděje a lásky!

Bůh sám sestoupil s nebe, by spasil tento svět...

Nikdy nebyla vyřčena na zemi slova silnější nad tato. Slova, která skutkem stala se! Nemožno něčím překonati je aneb zastíniti.

Do skonání světa nepodaří se to nikomu z lidí pozemských!

Proti polu jednomu dán v nekonečnosti pol druhý. Nejvyšší myslitelný vůbec. Dokonalost sama a vrchol všeho bytí. V plné jistotě víry na podkladě božských zjevení, — víry dosvědčované očitými svědky a potoky krve mučednické, — dána zároveň síla znovuvzchopení a možnost obnovení, jíž i z nejhlubšího ponížení mravní život může býti znovuzrozen . . . Zároveň dán lidstvu vzestup z této hroudy zemské vzhůru. Výš a výše do nekonečných dálav světů nadpřirozených až k poznávání B o h a samého! Vzestup k metám nejvyšším: S y n o v s t v í B o ž í m u!!

Tak asi přijímali skutečný ten průlom hodnot nadpřirozených do světa tohoto. . . Tak asi naslouchali . . . Podobně se jim v duši vrývala slova živá a srdce zapalovala slova apoštolská . . . Podobné propasti lásky Boží před nimi se rozevíraly . . . Podobnými záblesky se jim rozevírala nebesa, by spatřovali Syna Božího, sestupujícího na tento svět . . ., první katechumeni v Římě, ve středu a výkvětu vzdělanosti starověké! Podobně zmateni a v duši otřeseni byli jako já, když roku 1924 ještě před návratem z manichejských v Darmštatě na kongresu Keyserlingovy „Školy Moudrosti“ zapálen jsem byl nadšením ruského mystika Arseniewa. Zachvácen plamenem, jenž šlehal mu z nitra. Moderní pohan stejně překvapen, ohromen, zdrcen, přeroben byl tímto jádrem křesťanství o vtělení, hlavně však z mrtvých vstání Kristově. Zárukou to pravdy a skálopevné naděje naší — křesťanské. Nepoznal jsem dosud krásnějšího vystižení podstaty křesťanství nad toto. Bylo mi prvním ochutnáním síly, která nutila učedníky opustiti všecko na světě, by ničeho se nelekajíce, šli až na konec světa hlásat radost duší svých. Sdělovali a nemohli jinak než zvěstovati, čím duše překypovala. Čím nitro jejich bylo

prozářeno, srdce přetévalo, v čem jich očím široce rozevřeným celický svět se jevil naprosto novým, posvěceným, přerobeným . . .

„V nekonečném slitování svém Bůh sám v plnosti časů seslal svého Syna jednorozeného na tento svět. Bůh sám sestoupil mezi nás lidi, do slzavého údolí našeho. Sám bědy, utrpení, hříchy na se vzal. Sám za ně umřel přehořkou smrtí z nekonečné lásky k nám — pomoci si nemohoucím. A vítězstvím svým, vítězstvím „Života Věčného“ přemohl smrt i peklo, čehož záruka nám dána Jeho z mrtvých vstáním. Utrpení naše bylo posvěceno. Lidské povznešeno k božskému. Přírozenost zapálena nadpřírozeností. Bůh sám sestoupil mezi nás. Utrpení a hříchy naše na se vzal, bychom „zsinalostí jeho uzdravení byli“. Duše naše plny důvěry obracet se mohou k Bohu svému, neboť Ježíšem Kristem, oním, za nás Ukřižovaným, vylítl nám nekonečný, nezměrný proud života milosti a učinil nás dítkami Božími. Proto Kristus je náš Spasitel! náš nejvnitřnější princip života. Naše vše!

Kristus vstal z mrtvých, překonav tak fyzickou smrt. Toť zárukou naší víry. Je nejcentrálnější, opojnou, vše produševňující silou poselství radosti, jež dávala radostnou odvahu v umírání tisícům a tisícům mučedníků. Jí volají v nesčíslných obměnách podzemní katakomby: „žije v Kristu“, „žij v pokoji“, „žiješ ve slávě Pána našeho“. „Hledám Toho, jenž za nás umřel, toužím po Tom, jenž pro nás vstal z mrtvých“, psal sv. Ignatius antiochenský, bezprostřední učedník sv. Jana, apoštola. Celá patristická literatura překypuje a jásá radostí nad tímto osvobozením z pout smrti. Nad posvěcením života, nad průlomem a vpádem vše přemáhá-

jícího Života Věčného na naši zem. Neboť ze smrti k životu, ze země k nebesům přev-
vedl nás Kristus, náš Bůh a Spasitel. Vstalť jest
z mrtvých a pekla moc jest zmařena. On žije,
žije mezi námi. Záruka Života věčného.
Ve svátosti stále spojen, žije s
námi až do skonání věků.

„A my... viděli jsme slávu a nádheru Jeho,
... co jsme viděli očima svýma, co jsme prohlédli
a ruce naše ohmataly..., zvěstujeme vám...“
Zvěstují sami na sobě všepřemáhající, nevyslo-
vitelnou jedinečnost tohoto zážitku: titíž v den
soudu a ukřižování Mistrova strachem vyděšení,
rozuteklí učedníci... s nevyslovitelnou smělostí
a odhodlaností hlásají slova Jeho. A zmírají zaň
v mukách a s plesáním na rtech.“

Stejně jako apoštolové, proží-
vali i prvotní křesťané tuto ra-
dostnou zvěst pokladů Boží mou-
drosti a neskonalých Jeho milo-
stí jako nejintensivnější a nej-
vnitřnější realitu, která se zmoc-
ní celého člověka a z údolí slz
převádí jej do říše hodnot věč-
ných... Tak i jim stala se blahá
zvěst náplní radosti. Účastí na
životě Božím. Vrůstáním do vyš-
šího, do Věčného Života. Do života
vítězného, vzpínajícího se výš,
stále výš, až do úplného spočinutí
v Něm... Jediném“.

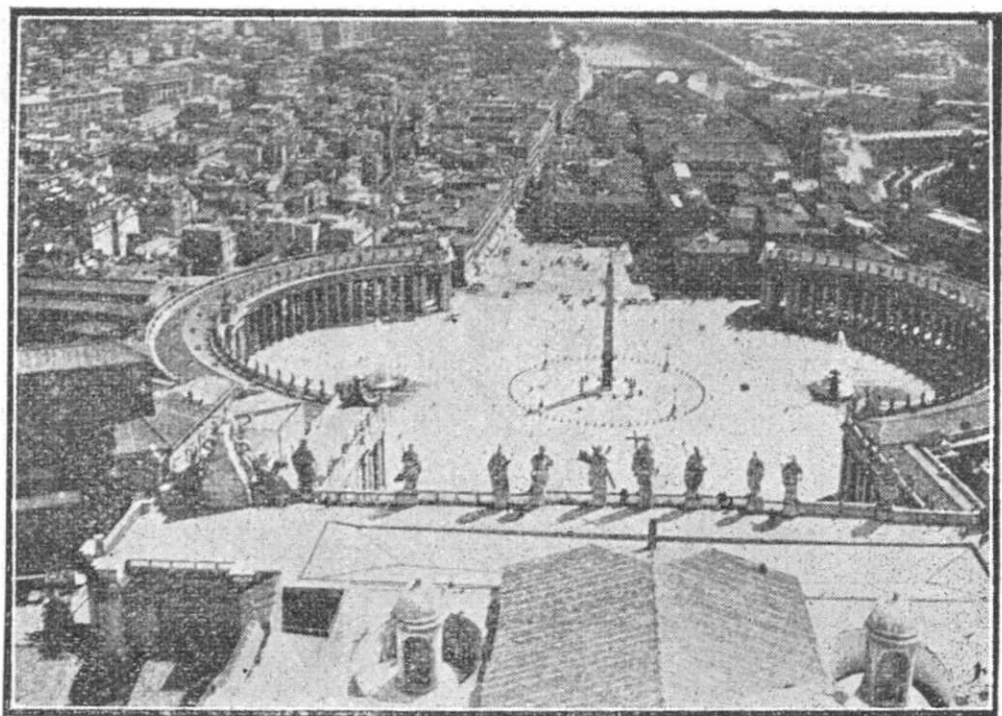
— — — — —
Tak mi tehdy tímto podivuhodným výkla-
dem podán succus duchovního pojetí křesťanství.
Nauky to a víry nekonečného vzestupu, zdokona-
lení, prozáření, posvěcení světa i života. Ký div,
že křesťané, v tomto odlesku světa věčného, stá-
vali se světlem, solí země... a záchranou její.

Nekonečné hlubiny, závratné výšiny uchvacovaly všechny, kdož měli uši k slyšení a oči k vidění. Opojení nad tím nevyslovitelným pokladem tělesných našich nádob hliněných, radují se v utrpení. Radují se v pronásledováních, v nebezpečí, ba i v smrti samotné jásají vstříc Bohu svému: A b b a — milý Otče náš . . . Toť — vnitřná píseň srdce. Toť — uctívání Boha v duchu a pravdě. Toť — nový život, k němuž jsou křesťané povoláni. A ohromující účinky této moci nadpřirozené, tak mohutně se projevivší na Pavlovi samotném před branami Damašku, všem lidem stávaly se zjevnými z jich vlastní zkušenosti: ve vlastním přerodu duše a celé bytosti v pravou protivu dosavadního žití.

„My, kteří jsme dříve chlípnosti sloužili“, píše obránce víry sv. Justin, mučedník, „usilujeme nyní o čistotu mravů. My, kteří jsme dříve kouzelnictví provozovali, posvětili jsme se dobrému a věčnému Bohu. My, kteří jsme peněžní zisk nade vše milovali, sdílíme nyní to, co máme, se všemi a dáváme potřebnému. My, kteří jsme se dříve vzájemně nenáviděli, vraždili, kteří jsme nechtěli z cizích národů pocházející pro různost mravů do svého domu přijímati, nerozpakujeme se od zjevení Kristova nijak žítí s nimi pospolu. Modlíme se za své nepřátele. Hledíme ty, kteří neprávem nás nenávidí, přesvědčiti, aby dle světých nauk Kristových žili a dosáhli tím radostné naděje, že totéž přijmou od věčného Boha, co máme již my.“

Ostatně listy Pavlovy samy jsou nejvýmluvnějším svědectvím těchto zázračných sil znovuzrození: „Byliť jsme zajisté i my nerozumní, zatvrzelí, bludní, sloužíce rozličným chtíčům i rozkošem, nenávidíce se vespolek . . .“ Bohudík, spasení znovuzrozením skrze Ježíše Krista a obnovu z Ducha svatého, nejsme jimi více. Deo gratias!

Tak milost a pravda skrze Ježíše Krista stala se. Zvěst tato, jdouc světem od úst k ústům, vzrůstala v sílu vše přemáhající, již novou počala se stávat tvářnost světa. V pravdě. Neb „toto jest vítězství, které přemáhá svět — víra naše!“

Pohled z kopule na náměstí svatopetrské.

Proměna společnosti.

Křesťanství nejlépe prokazovalo, že jest odleskem metafysických hodnot, že vzímajíc se jako zrno hořčičné, proměňovalo život pozemský, novým, v něm tvoříc všechno . . . „Ukázala se zajiště milost Boha Spasitele našeho všechněm lidem, vyučující nás, abychom odřeknuvše se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě, spravedlivě a pobožně živi byli na tomto světě.“ Nikdy neocitly se tváří v tvář protivy tak ostře vyhraněné a nesmiřitelné jako tehdy.

Nauka Kristova, — náboženství v pravdě božské, ale zároveň i čistě lidské, žádalo od svých vyznavačů především odložení všech hříchů, nepravostí a neřestí světa pohanského. Nespokojíc se však s negativním úspěchem vyzývá hned pěstovati tím rozhodněji příslušné ctnosti. Ctnosti, jichž ovocem, jichž účinkem jest poznenáhlá změna veškeré tvářnosti země.

Nejradikálnější duchovní revoluce zasahuje právě názory pohanské na jich místě nejhlavnějším a nejdůležitějším. „Jeden jest Otec náš všech, kterýž jest v nebesích. A jeden bratr náš — Kristus. A my v tomto Kristu všichni jedno jsme. Není rozdílu mezi Židem a Řekem, mezi cizincem a Skythou, mužem a ženou, otrokem a svobodným . . ., protože v Kristu Ježíši v š i c h n i j e d n o j s m e“. „Kristus pak přišel, by vykoupil a spasil všechny“. Tento ideový podklad bořil a ničil všechny hráze a předsudky mezi lidmi antiky. V první řadě proklamoval Magnu Chartu důstojnosti lidské, jež přináleží každé lidské bytosti bez rozdílu stavu, věků, pohlaví aneb národnosti.

Padly tyto pro pohanský názor nepřekročitelné názory tam, kde se uznávalo jen jediné otroctví a to otroctví hříchu. Otrok pokřtěný ihned stal se plnoprávným údem obce křesťanské. Měl přístup ke všem hodnostem církevním: jáhenství, kněžství. Mohl být dokonce představeným i katechumena z vznešeného rodu, protože v katakombách nebylo žádných rozdílů stavovských mezi bratřími a sestrami v Kristu, jichž krev každou chvíli smísiti se mohla navzájem v cirku či na popravišti.

Tento gigantický zápas za osvobození člověka z poroby člověka druhého — proti samotným základům státu pohanského a všem společenským zřízením antiky . . ., vybojovala samojediná, níkým nepodporovaná, všemi pronásledovaná Církev Kristova. Přirozeně, že nestalo se tak násil-

nou revolucí, ale ponenáhlym vývojem, ač přemnoží hned po křtu propouštěli všechny své otroky. I sta, ba i tisíce jich. Pochodem staletým, jak Církev nabývala moci, odstraňovala všude tuto skvrnu lidskosti, především v době pokonstantínovské. — Oproti všemocnému právu římskému silou evangelia od prvopočátku nabývá ihned otrok všech podstatných přívlastků lidské osoby. Napřed v pospolitosti církevní, později i ve státní veřejnosti. Středověké poddanství jest pouhou povinností pracovati určitý čas pro pána, od něhož dotyčný obdržel své pozemky. Málo se vzpomíná působnosti na př. Trinitářů ve středověku v jejich práci za osvobozování otroků, zavlčených piráty. O otroctví černochoů byla již učiněna zmínka. O moderním vykořisťování barevných rass, na př. v Kongu, Acre, Vých. Africe a jich otroctví za našich dnů již raději pomlčím.

Tedy křesťanství za cenu prolité nesmírné krve vybojovalo tuto naši dnešní svobodu mravní. Svobodu osobnosti a rovnost lidí před Bohem. Statek duševní, jímž chtě nechtě dnes dýchají a žijí i největší odpůrci a hanobitelé jeho, kteří křesťanských zásad, zkomolených, převrácených to polopravd, užívají k podrytí kořenů a základů víry Kristovy. Veškero sociální cítění doby naší, celý pokrok, socialismus, demokracie a pod., nemohly vzniknouti, leč na podkladě křesťanství. Tohoto nesmírného dobrodiní, jež dle slov Montesquieuových pokolení lidské nedovede nikdy dosti oceniti. Tak nauka Kristova byla a jest nejmočnější silou a vzpruhou — vývoje veškerého lidstva.

Pro obrodný nápor idejí svých mělo křesťanství od prvopočátku mocné povzbuzení v nauce, hlásané samotným svým zakladatelem, o nekonečné ceně lidské duše každého člověka. Opět věc, která pro antiku byla zcela novou a neslýchanou, že cena člověka řídití se má ne dle jeho vnějších

okolností: úspěchů, zdraví, krásy a pod., nýbrž, že rozhoduje něco naprosto jiného, mocnějšího. Něco, co jest v nás již předobrazem světa hodnot nadpřirodních. Dokonce odleskem, ba příbuzností našeho životodárného principu duševního s Tím, jenž sám jest nade všecko, a jenž obraz svůj nám v duši naši vtiskl. Obdařil pak jej nesmrtelností a schopností nekonečného rozvoje a vzestupu až k samotnému cíli, skrze Nějž, pro Nějž a v Němž stvořeny jsou všechny věci tyto. Schopností závratnou skrze milost křtu státi se dokonce syny, dítkami Božími, bratry a spoludědici Toho, jehož předrahá krev bez rozdílu za všechny nás prolita byla. Jehož tělo a krev pod způsoby svátostnými co Chléb Života podává se stále všem co pokrm a posila na cestu (viaticum) k zdrojům věčnosti.

Nemůže tedy býti ideálu vznešenějšího a vyššího, než jaký křesťanství postavilo lidstvu ve svém Bohu. Položivši ideál všech ctností do nekonečna, stalo se nejmocnější vzpruhou obrody jak jednotlivce, tak i celku. Listy Petrovy a Pavlovy dostatečně ukazují nám nepochopitelnou proměnu celého života těch, kdo na jejich slova přijali do svých srdcí Krista, onoho Ukřižovaného. Úplný přelom života, všech jeho způsobů, zvyků i okolností býval pravidlem.

Zevně, aby nevzbuzovali podezření a nebyli nápadnými, nevystupovali z rámce doby, ve které žili. I křesťané byli dítkami antiky, která ovšem ihned se křtem svůj obsah v nich změnila. Varujíce se přísně jakýchkoliv modloslužeb, her, divadel, vystříhali se zvláště obětí božstvům císařským, které se staly nejhlavnějším kamenem úrazu tak mnohých mučedníků. Z té příčiny vystupovali namnoze po obrácení ze služeb státních a vojenských. Straníce se života veřejného, usilovali tím intenzivněji vzplanouti ctnostmi novými, zejména milosrdenstvím a láskou ke všem lidem,

zvláště k ubohým a slabým. Kamenná srdce antického člověka zaměnili za živoucí, vřelou krví pravé lidskosti překypující srdce křesťanské.

Místo cílů pozemských položili těžiště životů svých v říši hodnot nadpozemských, tyto neskonale převyšující. V království samého Boha, jež pokoušeli se uskutečniti zde na naší zemi svými ctnostmi, modlitbami, prací, utrpením, ba i radostnou obětí životů svých vlastních. Ať na popravištích, na stavbách, či v areně nebo do krajnosti sebeobětavé práci pro spolubratry a nepřátele své. Ztráceli životy své zdánlivě pro tento svět, přecházejíce, bych tak řekl, z tohoto břehu (diesseits) na onen druhý (jenseits). Opustivše starost o život zdejší zakotvili v životě Věčném, okoušejíce již zde neskonale hlubokost, krásu a sladkost slov Spasitelových: „pakliže kdo život svůj ztratí (smrtí či sebeobětováním) pro Mne, stokrát více vezme a Život Věčný obdrží.“

V jedné obraně křesťanů v t. zv. listu k Diognetovi, vystiženo toto vše případnými slovy: „Pohled' na křesťany! Neliší se od ostatních lidí ani řečí, ani domovem. Nekonají také nic kromobyčejného. V oděvu a stravě řídí se obyčeji země. Ale jen je pozoruj: žijí sice na zemi, putují však k nebesům. Jsou v těle, ale nežijí podle těla. Jsou pronásledováni, ale milují své pronásledovatele. Jsou chudí, ale mnohé obohacují. Jsou tupeni, ale žehnají za to. Co duše značí pro tělo, tím jsou křesťané světu... Jest to moc v pravdě nadpozemská. Jenom příklad Boha mohl nás něčemu takovému naučiti a učiniti schopnými následování. Nenít křesťanství dílem lidským. Jest silou a působením Božím“.

Podobná proměna nejnápadněji vystupuje v osobním životě obrácených. Jediné člověk, v jehož nitro zaseto sémě hodnot nadpřirozených, jest schopen nekonečného vzrůstu k těmto svým ideálům. Nastoupil cestu nekonečného vývoje a

zušlechtování. Především ve svoji moc si podrobuje veškery své pudy. Když jednou silou své vůle a svých předsevzetí je byl donutil, by sloužily jen jeho vysokým cílům, přivlastňuje si veškeru jich elementární duševní sílu a moc. Veškery nádrže jeho duševní energie jsou mu k dispozici. Uplatňuje pak tuto ve směru svých žhavých tužeb, snah a cílů. Proměňuje se vnitřně, což odráží se pak na něm i zevně.

Obrat mysli projeví se i v úplném zevním přerodu člověka. A takový převrat o sto osmdesát stupňů v pravý opak člověka dřívějšího (metanoia) udál se v nitru všech, kdo z úst nadšených apoštolů nové víry přijali jich blahou zvěst. Zmizely orgie, obžerství, smilstva. Pýcha, nadutost, nenávisť, zloba. Místo prohýřených nocí scházívali se k ránu, by slavili svatá tajemství. Ve společenství chleba a vína konají dojemné a bratrskou láskou dýšící „hody lásky“, agapai. Zmizel luxus, rozmařilost, všeho druhu okázalost. Prodávají se statky, rozdávají se šperky, šatstvo, drahé nádoby, i poklady ve prospěch chudých, trpících. Siroty po mučednících se zaopatřují a vdovy podporují.

Nejradikálnější řez veden pudem pohlavním. Místo bezuzdné nevázanosti a neřestí homosexuálních nastupuje mravní síla nejprísnější monogamie. „Jedné manželky muž, jediného muže žena“, slova, tak často vyrytá na nápisech z katakomb vyjadřují úplný převrat mravů u lidí, přestoupivších k víře, která svazek manželský povýšila na svátost. Nelze si představití výmluvnějšího a pádnějšího svědectví pro křesťany, než jaké jim vystavil soudobý pohanský lékař Galleus: „vzdorují smrti mužněji, než všichni filosofové pohanští. Dovedou ovládati vášně své tak, že ve svaté stydlivosti cudně a čistě žijí. Dokonce mnozí z nich: mužové i ženy se zříkají dovolených radostí rodinných“.

Křesťanství bylo dále prvou naukou, která v dějinách lidstva prohlásila ideovou rovnost pohlaví a to vzdor skutečným psychickým i tělesným rozdílům mezi oběma, k nimž zcela správně bere zřetel ve skutečném životě. Neodnímá však dle moderní zvrácenosti povinnosti, práva a možnosti pohlaví jednoho a nepřiděluje je druhému. Nestaví anatomii, fyziologii a psychologii na hlavu. Aniž uvádí někoho na místa, kam dle přírodou daných omezení vůbec nepatří. Nauka Kristova prvá postavila ženu na roveň muži v životě ctnosti, v hrdinných skutcích víry. I pocty oltářní stejně příslušejí oběma. Úřad kněžský však pro svoji podstatu zůstal zcela správně jen mužům vyhrazen.

Ostatně místo, na které křesťanství postavilo ženu, nejlépe dokumentuje tato jediná věc. Kdežto u Řeků měla žena jako matka zcela podružnou roli, u Římanů pak zhusta byla družkou jich prostopášností..., křesťanství povzneslo matku do výšin nebeských v horoucí a nelíčené lásce k té, která porodivši Slovo Života, tam na Golgatě spolutrpěla s Ním za nás. Úcta Mariina, která zjemňovala, povznášela nesmírně celý středověk, vynucuje si obdiv nepředpojatých lidí jiných konfessí i bezkonfessních. Skvostně napsal o tom Jar. Maria v knize „Italie“: „V italském katolictví, v němž duše národa se zjevila v úžasné pravdivosti, překrásným rysem jest zvláště uctívání Matky Boží. Italský člověk jakoby cítil, že měl-li přijít Vykupitel, že musila tu dříve býti žena, která jej přivedla na svět. Vděčnost za tento světodějný čin jest převládající složkou této vroucí, jedinečné lásky. Proto žena jest ode vždy v Italii ctěna.“ (Str. 36.)

V tomto symbolu matky, povznášející a posvěcující ženu, co vychovatelku a zachránitelku pokolení lidského až k nebeským metám, dalo křesťanství lidstvu nejgrandiosnější a nejvzac-

nější dar. Matka, rodina, toť nejpevnější základ kultury i státu. Vůbec nejмocnější v přírodním řádu věcí. Proto vedle náboženství našeho hlavní a výlučný nápor mocí temných platí především křesťanské rodině, již rozvrátit, zničit usilují všemožně.

Přirozené pudy zušlechtěny, sublimovány, posvěceny stejně jako v ostatních oborech. Proto jest naše víra nejмocnějším kulturně-tvůrčím činitelem světa. Jest základem, z něhož tyje a dýše i nejzavilejší odpůrce. Vymýcení Krista z myslí a srdcí lidských značí při nejmenším uvrhnout lidstvo o dvě, tři tisíciletí zpět v divošství nové, civilisačními prostředky znásobené. Snad v úplnou zkázu a rozvrat!

V křesťanství dostalo manželství, co spojení těl a duší své vysoké posvěcení církve, jež tlumočí sv. Klement alexandrijský v II. stol. po Kr.: „Jest pro manžely školou ctností k jich vlastní i dítek jejich výchově pro věčnost. Každý dům, každá rodina musí býti obrazem církve, neboť pravil Pán: „kde dva se shromáždí ve jménu mém, tu já jsem mezi nimi.“ Přirozený cíl rodiny, udržování pokolení lidského, dostává svoji nadpřirozenou sankci, jež doplněna je sharmonisováním práv i povinností dětí k rodičům a těchto k dětem. Věcí v pohanstvu dosud zcela neznámou. Dítky povinny jsou rodičům úctou a poslušností, tito pak dobrou hmotnou i duševní výchovou. Za těchto okolností samozřejmě nepřipouští duch nového náboženství rozhodovati nad životem a smrtí dítek, právě narozených, což výslovně dovolovaly otcí zákony XII. desek.

Křesťanstvím prohlášena vůbec posvátnost a nedotknutelnost lidského života. Života, jež jsme si sami nedali. Života, nejvyššího statku pozemského, zprostředkovatele všeho dobra ostatního. Života, co prvního metafysického principu v nás. Křesťanstvím slavně prohlášena nedotknu-

telnost jeho pro všechny bez rozdílu i pro zoufalce či vydědence života. Pro slabé, neduživé, mrzáky. I pro „životy mizící“, všech nesčetných pro kořist průmyslových kapitálů již bezcenných bytostí. Stejně i pro „životy klíčící“, ještě v životech matčiných, jež před porodem i po něm v antickém Římě vydány zcela libovůli otců rodin. Pročež návrh „reformy“ (anebo deformy?) trestního práva s ustanovením privileje „euthanasie“ (dobré smrti) a práva matek ničit plody čtvrtým dítětem počínaje jest zpětným upadnutím do pohanského práva v celé jeho krutosti a bezohlednosti. Jest i výrazem — nejbrutálnějšího egoismu státního. Snad si navrhovatelé jeho ani neuvědomili, že usilují o něco, co existovalo již před 2.000 lety jako nejvyšší rozkladný prvek kultury vysoce vyspělé a přesto zašlé. Inu mají někdy reformy příchutí hodně starou!

Vůči tomuto modernímu pohanství, chystajícímu se setřítí poslední nátěr křesťanské kultury v životě státním a veřejném, hřímá dodnes tentýž Tertullián. Ohnivý obránce církve, který vytýkal Římanům, že „nevinné křesťany k smrti odsuzujete, sami jsou poskvrněni krví vlastních dětí. Krutě je usmrcují, utopením umořují nebo vystavují zimě, hladu nebo psům.“ Stejně podnes platně zdůrazňuje jediné možné stanovisko křesťanské vůči právníky našimi přes krajní odpor lékařů stále fedrovanému uzákonění volnosti usmrcovati plody lidské: „N á m v š a k k ř e s ť a n ů m, jimž bylo jednou pro vždy zakázáno zabíjeti lidi, také nelze rozrušiti zárodek, počatý v životě. Neboť člověkem jest i ten, jenž se naroditi má. A n e d a t i m u s e n a r o d i t i, jest uspíšením vraždy, na něm spáchané“. Tertull. Apolog IX.

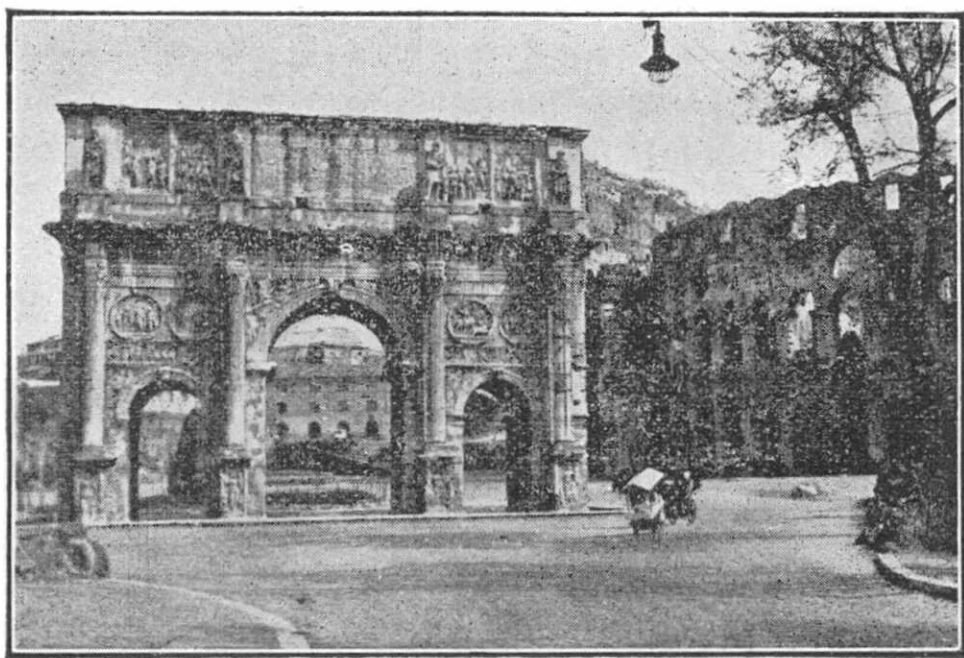
Proti otroctví, jemuž zcela byla ponechána veškerá práce ve státním životě a názorech ob-

čanstva antiky, nejúspěšnější boj zahájilo křesťanství tím, že povýšilo opět a posvětilo práci lidskou. Sňalo s ní stejně hanbu a opovržení antické, jako i moderní starozákonně - marxistické prokletí. Práci učinilo výkonem radostné oběti, prostředkem zdokonalování se, vyzývající ke konání jejímu „ne pod zevnějším nátlakem, ale dobrovolně, jako oběť Pánu.“ Posléze tato práce stává se nejradostnější, nejnezlástnější a nejneúnavnější prací na Díle Božím! „Spoludělníky Božími jsme“, volá apoštol, tentýž, jenž dává směrnice svým obcím založeným: „kdo nepracuje, ať nejí“, aneb: „kdo kradl, již nekraď“, ale pracuj rukama, což dobrého jest, abys měl z čeho udělit nuznému.“ A hlásá tak Pavel sám, tkadlec stanů z kozích chlupů, i svým příkladem osobním.

Správně církev prvokřesťanská takto deptá a odstraňuje především zahálku, matku všech neřestí a hříchů. Zároveň však otevírá cestu k něčemu novému, čeho neznal antický svět bez lásky. Ukázala bránu k novým skutkům — — — k vyrovnání protiv majetkových. K ulehčení krutého osudu lidí, pro které antika měla jen výsměch, nazývají hlupákem (Cicero), kdo by se byl nad nimi slitoval. Milosrdenství nazváno pak neřestí (Seneka). Spasitel náš sám posvětil chudobu, utrpení. Již světlým příkladem svým nám naznačuje jediný způsob překonávání zla. A to dobrovolným jeho na sebe vzetím v pokoře a odevzdanosti do vůle Boží.

Vyskytlí se sice i v antice štedří boháči, rozdávající dary spoluobčanům. Činili tak většinou z ctižádosti a politických ambicí. Než o chudé, nemocné, zmrzačené, přestárlé, neštěstím nejrozmanitějšího druhu postižené nikdy a nikde nebylo postaráno i uprostřed největšího luxu a rozkošnictví. Nechtě zhynou jako přítěž obcí a státu! A dokonce filosoficky bylo to zdůvodňováno v

naprostém, tvrdém egoismu doby. K těmto ubo-
hým právě skláněla se péče, skláněla se láska ná-
sledovníků Kristových. Pročež prvenství a nejdo-
konalejší systém této sociální péče a veškera zá-
sluha o nynější všechny instituce sociální při-
náleží jedině Církvi.

Oblouk Konstantinův vedle zbytků Kolosea.

Křesťanství ohromilo svět nejúchvatnější
novinou radosti: „Bůh jest Láska. Kdo
Jej miluje a Jeho přikázání lásky
zachová, ten z Boha jest...“

Svatý Jan miláček Páně, který „na prsou
Krista odpočívaje, pil proudy milostí z božského
srdce Jeho“, neustával připomínati věřícím je-
jich hlavní cnost: „Miláčkové, milujte
se vespolek!“ Velký učitel národů pak
razil překrásné heslo v Kristu obrozených lidí:
„Caritas Christi urget nos!“ Láska
Kristova spojuje nás. V jednu velikou rodinu Bo-
žích dítek víže nás! — Náboženství nové posta-

vilo proti sobeckosti antiky, soukromé i veřejné, nejkrásnější protivu vzájemné soudržnosti, pomoci a lásky. Především v obci křesťanské, v pravé to „communitas“ komuně!...“ a po tom poznají všichni, že služebníci mojí jste, pak-li máte lásku jedni k druhým“... Tento vzájemný poměr stal se zákonem všem, jichž nepochopitelná a úžasná vespolečná láska pohany tolik udivovala. Bylo to něco nového, zcela neslýchaného. A — komunismus prvokřesťanský... Ten dodnes trvá v duchovních řádech u lidí, kteří zřekli se všeho majetku, duchovně přerostli k vyšším metám... Protože jen na tomto podkladě podobné majetkové společenství jest uskutečnitelným. Jinak všechny pokusy o komunismus jsou buď platným bluffem, nebo přímo podvodem.

A tak křesťanství tento plamen hřejivé lásky, pomoci, vědomí celků nadosobních prostupuje všemi vrstvami společenskými.

Překlenuje nepřekročitelné hranice mezi svobodnými a otroky, pouhou to věcí (manucipium) pánů. Stará se o chudé, opuštěné, vdovy a sirotky. Sklání se k starým, nemocným, mrzákům. Všude rozsvěcuje a přináší teplo srdce, láskou zaníceného, které i nejlepší sociální instituce, tak počtářsky chladné a racionalisované, marně, marně snaží se napodobiti v dobách našich.

Sám kníže apoštolské sv. Petr oceňuje nedozírný význam právě skutků lásky křesťanské: „Jednejte dobře mezi pohany, aby v tom, v čem pomlouvají vás jako zločince, spatřili skutky vaše dobré a velebili Boha, uvěříce vašim příkladem“... A tato charita křesťanská, od provopočátku hierarchicky zorganizována, věnuje se v obcích svých péči nejen o stálé, ale i o mimořádné případy ji vyžadující. Zvláště rozkvetla mocně v dobách pronásledování, kdy vedle krve mučednické vzkvétaly i divy šlechetnosti a dobročinnosti.

nosti. — Leč nejen křesťanské obce jednotlivé, ale i země, ba i národové po celém světě roztroušení pod žezlem imperia římského udržují nejživější styk vzájemný. Podporují se nejúčinněji i v různých pohromách živelních a nedostatkách, jak o tom jsou dochovány četné historické doklady. „Po celé rozsáhlé říši rozprostírala práce lásky svou síť, takže kamkoliv se křesťan obrátil, věděl, že i za hranicemi barbarů jest blízko bratrům, ochotným mu v nouzi přispěti“ ... (Uhlhorn.) Jaký to překvapující a nečekaný obraz úžasné působnosti církve, která, ač má za hlavní cíl hodnoty nadpozemské, dovede zde na zemi připravovati sjednocení, sbratření lidstva a jeho pozemský ráj. A to na podkladě nejvyšších mravních hodnot, jichž jediná jest plnoprávnou nositelkou. Dokazujeť od prvopočátku svého, že jest katolickou, t. j. po veškerém světě rozšířenou a celý okrsek země v sebe uzavírající, světovou rodinou národů v Kristu, projevující svoji jednotu v nejširší universálnosti.

Tak láska křesťanská, rozprostírající se po světě, byla nejúčinnějšími missiemi naší víry. Přesahovala dokonce hranice obcí prvokřesťanských, aby ochotně ku pomoci spěchala i tam, kde samotným pohanům bylo zapotřebí jejího nezištného přispění. Za velkých epidemií, zvl. morových, neznali křesťané rozdílu mezi svými bratry a pronásledovateli. S úžasnou hrdinností starali se o oběti nákazy, před níž pohané, strachem jatí, se schovávali a utíkali. Tak zejména dalo se v Karthagině za sv. biskupa Cypriána- mučedníka a v Alexandrii za morové rány v době panování císaře Galliena. Vskutku přilnutím k Bohu-Lásce celé křesťanství oživeno jest nadpřirozenou mocí a silou vše převyšující ...

Otevřel se tu vskutku úžasný metafysický zdroj, který dovedl nadchnouti první následovníky k nesmírné radosti z vnitřné-

ho štěstí. Plesáním překypovali uprostřed útrap. Otroctví, smrt, nemoce, pohromy hmotné, stejně jako vnější úspěchy, bohatství, pozbyly pro ně veškeré ceny. Ztratilo se jim jednoduše měřítko všech věcí tohoto břehu věcí (diesseits) i světa vůbec. Zakotvili prostě na druhém břehu zjevů veškerých: v oblasti metafysické, věčné... Jedině takto pochopiti dovedeme plesání a radost, přijímací korunu slávy mučednické. U těchto svědků hodnot nadpřírodních, kteří poznali a splnili onen ohromující zákon Oběti (jejíž věčný vzor dán na Kalvarii), u mučedníků v pravdě „smrt pohlce na byla vítězství“. Jsou lidé, kteří věrou v Krista Ukřižovaného, ale z mrtvých slavně Vzkříšeného, prožívají již zde na zemi realitu nesmrtelnosti, nezničitelnosti, co dar převzácný nevýslovné milosti a lásky Boží... Žijít věčně s Ježíšem Kristem, za nějž vše pozemské obětovali i své životy. Toť ono *Mysterium magnum*: „pakliže kdo život svůj ztratil pro Mne, nalezne jej a stokrát více vezme i život věčný obdrží...“

Na onom druhém břehu dálav metafysických (jenseits), dotýká se všech nás tajemná, věčná stránka duše lidské, zakotvené v Bohu. Právě tato možnost jest nejvýmluvnějším svědectvím obrazu Božího, vtisknutého našim duším. Duše, jež ve vítězném hymnu, vše pronikajícím a rozezvučujícím vůkol sebe, vyraziti ze sebe smí vrcholný výkřik Velepísne Lásky: „Nalezla jsem Toho, jež srdce miluje, uchopila jsem Jej — — — a nepustím se víc!“

Vím, že existují v žití okamžiky — — jakoby se na horách mlha roztrhla — kdy jako realita nejreálnější odhalují se v bezprostřední jistotě poznávání Nevyslovitelného, Nepochopitelného, Nekonečného, „jenž za vším stojí, vším hýbe, vše oživuje...“ Jsem skálopevně přesvěd-

čen, že lze nazíratí člověku v takých vrcholných záblescích ducha — — — Pravdy Věčné! Že v oněch proudech milostí, jež zaplavují jej s hůry, lze uskutečniti i úplný přerod duše, její narození s hůry, či nové zrození k Životu Věčnému...

A právě křesťanství, t. j. katolictví, nejlépe dovede sprostředkovati světu tyto věci nejspirituelnějšího rázu. Milosti přenesmírné. Jedině víra Kristova schopná jest přeměnití světa, t. j. přemoci svět. Proniknouti jej duchem křesťanským a z tohoto ducha jej přetvořiti. Vybudovati základy, na nichž by se stát nově stvořil. Proto silou ducha svého proniká státem a formuje jej, jeho účel pozemský posvěcujíc cíli věčnému. „Proto nevzdavši se vysokých požadavků posvěcování svých členů..., usiluje Církev místo pouze záporného odřikání se světa o aktivní přemáhání jeho. Za svou úlohu pokládá nyní víc a více: vědu i umění, národní život, vůbec všechno křesťanským duchem pronikati a přetvořiti“. (Uhlhorn 104). V pravdě splní se prorocství Origenovo: „... jen křesťanství bude panovati. Také jedenkrátě samotno bude panovati, ana Božská Pravda dobývá si víc a více duší.“

Usilujíc o vládu božských řádů, Království Božího, na této zemi pozvedá, prozařuje a posvěcuje vše pozemské odleskem hodnot metafysických, věčných a propůjčuje jim zároveň nejvyšší stupeň dokonalosti. Nebylo v lidstvu od jeho prvopočátků až podnes duchovní revoluce více ohromující, pronikavější — — a více blaha i dobra přinášející, než právě křesťanství...

Proto právě náš letopočet začíná narozením Kristovým. Jím jediným země nabyla nové tvářnosti. „S křesťanstvím vzala počátek světodějná síla pojmu o důstojnosti a právu osobnosti lidské. V každém člověku uznává se obraz Boží a

každému podává se podíl na království Jeho. Všichni se prohlašují za rovné před Bohem a mezi sebou.“ (Huber.) Kristus, onen průlom Života Věčného na naší zemi, v pravdě „nejsvětější mezi mocnými a nejmocnější mezi svatými, probodenou rukou svojí vyzdvihl říše z jejich stěží a změnil proud věků, vykázav jim nový směr“ (Richter).

„Nikdy a nikdy nebude možno nad něj se povznést, aniž možno sobě mysliti zákonodárce, který by byl jemu jenom podobný.“ (D. Strauss.) „Ježíš zůstane pro lidstvo nevyčerpatelným principem mravního obrození“. (Renan.) „Z j e v Kristů v j e s t a z ů s t a n e j e d i n ý m z á k l a d e m v e š k e r é m r a v n í k u l t u r y.“ (Harnack.)

Kristus jest jediným, jenž o sobě samém v pravdě mohl říci: „A j, j á n o v ý m č i n í m v š e c k o.“ Činil tak před tisíciletími, činí i po dnes. Neb stále žije a působí ve své Církvi....

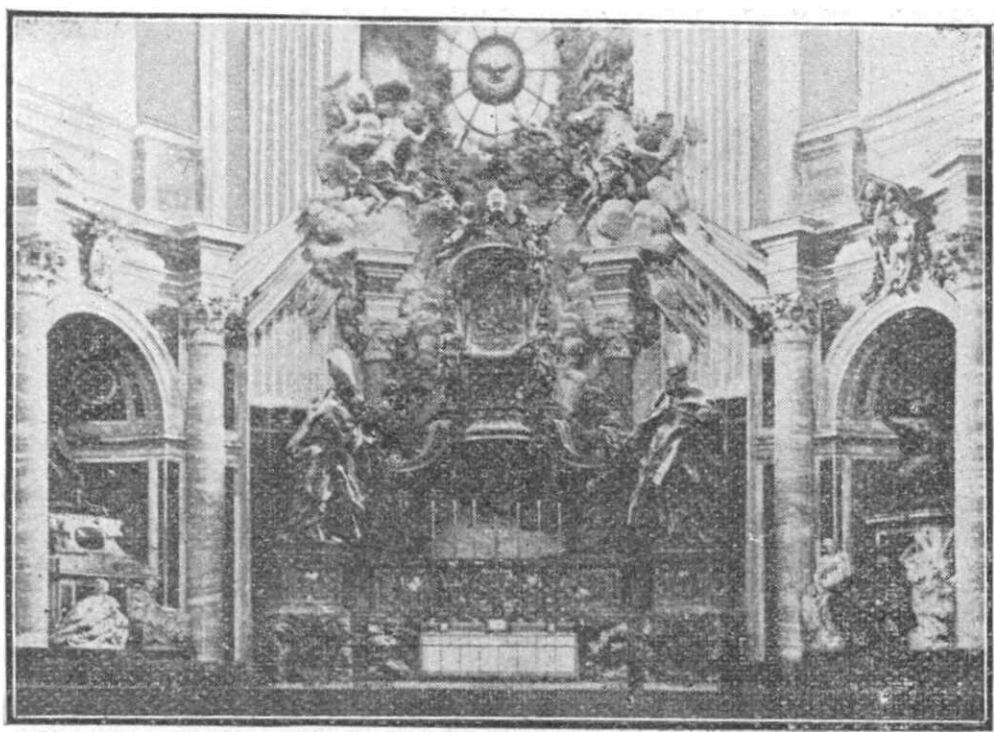
— — — — —

Na troskách nový život z Církve.

Opět jiná perioda dějin lidstva zachycena v kamenných památkách věčného Města — — —

Vnitřní rozklad pohanského světa vpředu vyličený bral se nezadržitelnou mocí vpřed. Ti, kdo jediní mohli jej zadržeti, po tisících byli popraveni, mučeni na státních stavbách, posíláni do dolů k otrockým pracem. Poklady nakořistěné rozkošnictvím byly ztráveny. Na hranicích říše na Rýně a Dunaji s největším napětím odolávaly ještě námezdné legie římské. Dávno již rodilý Říman, zhýralec, zženštilý, nebyl schopen se zbraní v ruce hájiti vlast. Tam ještě aspoň jeden věk lidský udržely se cnosti římské mezi veliteli

vojsk, z nichž vzešli císařové III. stol. po Kr. Neblahé rozdělení říše na západořímskou a východořímskou Diokletiánem a pak Konstantinem Velikým zpečetilo osud Říma. Itálie nemohla se již sama uhájiti proti neustálým náporům barbarů, zaplavivších zatím Gallii, Hispanii, ba i Severní Afriku. Tedy konec říše dle Mommsena nastal touto její barbarisací a stěhováním národů, pod jehož tlakem západní část říše římské o tisíc let dříve podlehla své zkáze než část východní, teprve v XV. století zničená Turky.

*Stolec Petrův ve velechrámu křesťanstva
(zapůjčeno laskavostí p. senátora Karasa).*

Těžko věru představit si strašlivé ty doby, kdy na př. veškero románské obyvatelstvo Afriky Prokonsulární (severní) do jednoho vybito bylo zuřivostí Vandalů, kteří obrátivše kvetoucí tuto provincii v poušť v pravém slova smyslu i sami tam vyhynuli. Nebo děsné zpustošení Itálie ariánskými Langobardy, kteří tak ukrutně proti Římu a Církvi řádili, že posléze jen asi de-

set katolických biskupů — zůstalo v Itálii. Než jaký hrdina povstal v osobě papeže Řehoře Velikého!

Řím sám byl nesčetněkrát zpustošen vojsky barbarskými i císařskými východořímskými a zpleněn, vypálen. Vůbec jest divem, že nepřestalo existovati město toto, v němž nesporně projevuje se něco nezničitelného, věčného. Vždyť z as půldruhého dokonce i dvoumilionového města antického za dob císařských poklesl Řím až na město o 17.000 obyvatelích ve XII. století; teprv později se zvedal. Hlavně však v posledním desetiletí dosahuje čísla kol 900.000 obyvatelů. Jak ve středověku neustálými půtkami šlechtických rodů v městě samém byl ničen, vymyká se opět našim představám. Aneb s jakou zpupností si počínali v něm hordy protestantských lancknechtů za Karla V., dobyvších Řím, opět těžko vypovědít dnešnímu člověku, jemuž drancování a loupení měst staly se přece jen cizími a bohudík jen historii náležejícími představami.

A při tom všem v Římě jedna věc stále zůstávala tatáž. Stolec Petrův. Nelze říci, že uvázal se v dědictví caesarů římských, protože současně s ním po 300 let trvaje, proti jejich nejhoršímu útisku si vybudoval organizaci svoji vlastní, duchovou, založenou na principech víry a morálních zákonech. Během doby, když nebylo jiného pána města, pro záchranu své existence i celé společnosti lidské převzal papež i úlohu suveréna, panovníka tu většího, ondy zcela nepatrného úseku zemního kol Říma. Někdy s velikým úspěchem spravoval a vládl městem a okolní zemí. Jindy opět těžce mstily se na papežích co representantech Církve jich čistě lidské chyby a poklesky politické, zejména za tak neskonale proměnlivého běhu historických událostí v zemi po celý středověk i novověk rozdrobené na nesčíslná města a malé státy.

Překrásně podal tyto periody a zápasy moci duchovní, papežské, s neskonalými proměnami hmotné moci světské, caesarské: Neronem počínaje a vetem Františka Josefa proti kardinálu Rampollovi konče, Jean Carrére v nádherné své knize „Le Pape“. Laskavostí p. dra Krlína zapůjčen mi byl jeho český překlad, který vskutku stojí za to, by byl vydán. Je v něm tolik okouzlujícího, poutavého. Tolik nových, správných postřehů. Tolik nadšení a lásky. Především k tomu, který první zasedl na Stolici římskou, tak pečlivě chovanou v domě Pudentově. Jak lidsky krásně a přirozeně vykreslil nám Carrére životní postavu knížete apoštolského, o němž tolik předsudků se podnes roztrušuje. Toho prudkého, nepředloženě odvážného, leč tak upřímného, horoucího, nádherného idealistu, sv. Petra. Věru, že v tomto osvětlení, tak psychologicky správném, musí si jej člověk zamilovati.

A celé další uchvacující líčení odvěkých bojů všech nástupců Caesarů a Petrů, tak plasticky, tak věrně tu podáno. Člověk téměř nedýchá, když píše na př. o Římě za Řehoře Velikého: „Pád panství gotského značí všeobecný úpadek celého antického světa a záhuby Říma . . . Naše vznícená obraznost si nedovede ani představit, jak národ kosený morem a hladem a třesoucí se před ukrutnými dobyvateli langobardskými, bloudil malátně ulicemi zmírajícího císařského města . . . A přes to Řím se přetvořil . . . Jediný papež pracuje, staví a buduje nad troskami, — v největších nesnázích státu — organizaci římské hierarchie. Toto dílo jest z největších a nejmohutnějších přeměn, jež udála se v dějinách lidských a ukazuje zároveň, jaké činy vykonány mohou býti v řádu mravním“ . . .

Tedy Církev svoji duchovní moc vybudovala si sama onou činností, již neustále připomíná sv. Pavel ve svých listech: Oikodomé. Vnitřná tvor-

ba, organisace, řád. Dílo kladných tvůrčích hodnot. Neustálé vzdělávání, zušlechťování duší lidských. Na této základně stál primát římský již v prvních stoletích. Jakmile vinou okolností po té stát římský sám v sobě se shroutil, instituce papežská, nositelka světla pravé víry, stala se i udržovatelkou duchovního řádu, bez něhož Evropa dávno by byla utonula v bouřích a zátopách věků potomních. Vždyť sám protestant, velký Němec Herder doznává: „Že Evropa nebyla navždy pohlcena od Hunů, Saracenů, Tatarů, Turků a Mongolů — jest dílem papežů“.

Ostatně dějepisná věda vzdor diletantským posudkům o papežství „nepříteli lidstva“ v prosté statistice 251 papežů uvádí většinou jména slavných mužů. Řada nádherných velikánů, obroditelů kázně i ducha církve, mohutných organisátorů, jednotitelů národů, budovatelů říše. Šířitelů vzdělanosti a víry; při tom neochvějně zápasících s nekonečnými útoky a úskoky moci světské, jimiž duchovou moc nástupců Petrových napadali ti kteří caesarové, té či oné periody dějinné. Kniha Carrérova se musí číst celá, by svými psychologicky správně podloženými řádky vznítla v nás porozumění pro toto nádherné, vskutku jedinečné panorama, jež čtenáři rozvíjí: Jak sytě kreslí úchvatné postavy, jako byli: Řehoř Veliký, Řehoř VII., Hadrián IV., Alexandr III., Řehoř IX., Innocenc IV., Sixtus V., Innocenc XI. a později „dvě neposkvrněná vtělení původního Petra: Pius VII. a Pius X. Dva nejčistší mučedníci Caesara stále téhož“, volá spisovatel. Která dynastie může chlubit se tolika světly světskými či církevními? Mezi 251 muži jest 82 světců, z nich 30 mučedníků! Kde jest národ, země či stát, jenž by již dvacátý věk bez přerušení choval nepřetržitou posloupnost svého trůnu, když tolik dynastií a říší během téže doby vzalo za své? Bouře zvenčí a ještě zhoubnější otřesy vnitřní, kacír-

stvími vyvolané či dokonce vzdoropapeži a schismaty! Kde jest síla během věků obrozující tuto instituci, ne-li nějaká moc, nepomíjející, sama neproměnlivá, metafysická...!? Vrcholná moc duchovní stále v Církvi trvajících!

Musil jsem, bohužel, zdecimovati mnohé z kapitol svých, bych aspoň několika hesly a slovy pověděl v nich, o čem dala by se napsat díla zvláštní, celé svazky. Nelze mi překročiti stanovený objem knihy, jež daleko více by toho sdělila, než jak jí omezený prostor připouští.

Přes to jedné jediné věci se musím aspoň dotknouti. Po strašlivém chaosu stěhování národů prostřed středověku náhle vidíme vše proměněno v kosmos, soulad, řád! Pouze a jedině silou křesťanství, jež „stalo se nadále pánem světového stavu, trvalým a poslušnost vyžadujícím vládcem nad duchy a nad státy, nad jejich rozvojem a osudem.“ (Dr. T. Keim.) Bylť sice středověk dějištěm krutých válek a sporů, při nichž se staly omyly těžce omluvitelné. (Ostatně, což taková Armenie za dnů naší hyperhumanity?) Než jak těžko bylo vésti a vychovávat divoké barbary láskou Kristovou a jich zpupné válečníky naučiti pokoře a sladkému jhu Jeho! Přes to i toto se dařilo ponenáhlým vývojem. Dokonce bylo možno nadchnouti a sjednotiti vzájemně se potírající národy k společnému, ideálnímu podniku válek křesťanských do Svaté Země a pod. Než v dějích vzdělanosti středověké, v jejich stavbách románských, gotických, ve výtvorech ostatních: umění filosofie a vědy prozařuje něco nadmíru skvostného, cenného. Co ještě dále žije i v renesanci katolické a baroku: Ona jednota názoru světového z křesťanské víry, jednota duchovního života a kulturní pospolitost Evropy v křesťanské rodině národů! Opět vytvořená úsilím věků skrze církve katolickou, působením du-

chovního jednotícího principu — papežství. Jaká to úleva pro všechny vzdělance těch dob, byla jediná světová řeč: latina! Vedle téhož náboženství přirozené, vzájemné pojítka všech kulturních národů.

Věc zbůhdarma vymýcená a zahozená. Nejpokročilejší doba moderní by ji stejně ráda znovu zmrtvých vzkřísila jako onu pod vlivem papežství, kdysi v „temném středověku“ existovavší křesťanskou rodinu národů, jejíž nedostačnou náhražkou pod svým žezlem s námahou udržuje — Společnost národů! Tato pouhá dvě fakta dostačí k poznání, že ani naše „nejpokročilejší doba“ nevynalézá stále „střelný prach“. Dokonce hnána nezbytím sahá i v obměnách po tom, co bylo vytvořeno mnohem dokonaleji dávno již před staletími tolik „osvícenými!“ Jediná pak nadmíru smutná věc kalí vzpomínku. Onen zašlý duchový kosmos lidství, po kterém dnes v bídě naší tolik toužíme, prvý úspěšně prolomil — náš Hus, v čemž spočívá hluboce tragická dějinná vina našeho národa vůči veškerému lidstvu.

Chtít upíratí středověké církvi katolické nesmírné a jedinečné zásluhy o vědu, filosofii (T. Aquinský), literaturu (Dante), historii, stavitelství (gotické domy), malířství (od italských primitivů po Tiziana), zákonodárství, veřejný i soukromý život, či posléze hudbu (chorál gregoriánský), bylo by počínáním, které může vyprýštití buď z nejvyšší nevědomosti, nebo z krajně nenávistné nepravdomluvnosti. Skvostné světlo poznání o této obdivuhodné době rozsévá kniha výtečného ruského filosofa Berdjajeva: „Smysl dějin“, kde vyzvedá především, jak křesťanství vymanilo lidstvo z moci elementární nižší přírody a jejích démonů. Antika pak svým náboženstvím, tak i svým názorem byla těmto porobena. Pak, jak se stala tato víra prvotřídním dynamickým prvkem dějin lidstva, spojujíc nejen západ a vý-

chod, nýbrž přímo zapojujíc veškery národy, kteří ji přijali, v historické dějství světové.

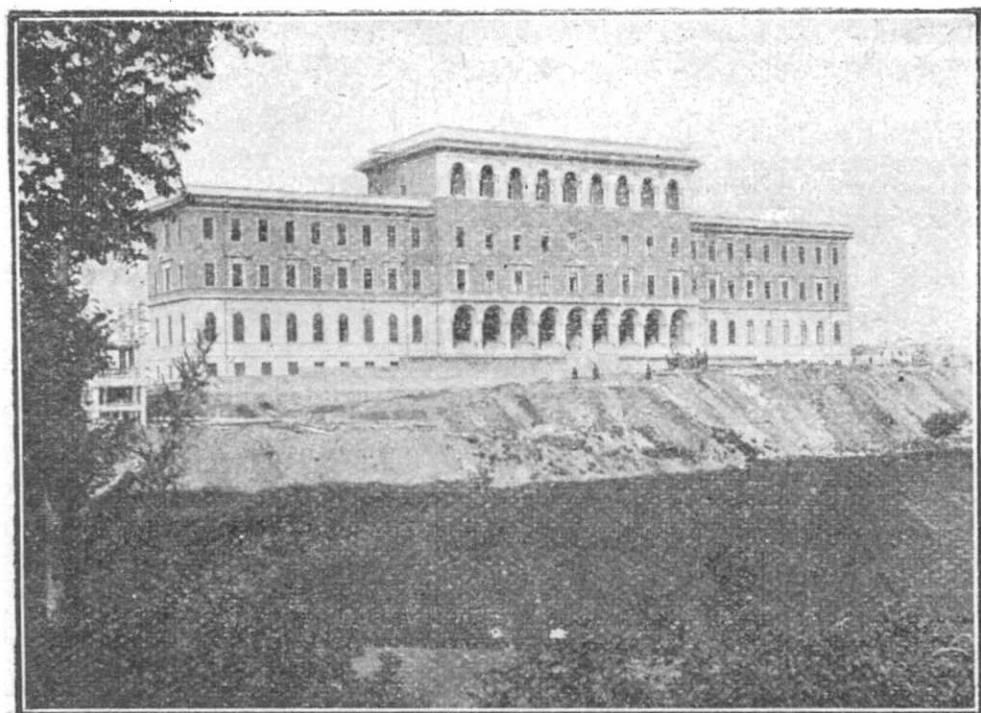
Ostatně tato „doba temnot středověkých“, vzdor svému nejhroznějšímu tupení a očernování svobodomyslnými frásami nejvýmluvněji obhájí se sama němými svědky svého ducha a svých kvalit, podnes uchovaných ve zkamenělých pohádkách své jedinečné krásy a v geniálních tvorech mistrů, ohromující velikosti. Vždyť ubohá, namnoze umělecky tak impotentní naše doba nedovede než chlubit se a honositi zbytky památek těchto nám pozůstalých. Bohudík, všude počíná živelnou silou pronikati pravé poznávání a hodnocení této duchovní periody lidstva středověkého, kdy celá kultura svým těžištěm zakotvena byla v transcendentnu a jím nesena, plodíc tvůrčí universalitu ducha, tak kontrastující s dnešní destruktivní mezinárodností kapitálovou. Povídačky pokrokářské jsou na podkladě holých fakt náramně cuchány a diskreditovány lepším poznáváním a chápáním přemnohých francouzských i německých děl. Ze slovanských lze věru co nejvřeleji doporučiti k „otevření očí“ Berdjajevovy publikace o „Smyslu dějin“ a „Novém středověku“.

Posléze jedna nanejvýš významná událost letošního roku nutí mne ku kratičké vzpomínce. Dnem 11. února 1929 byl znovuzřízen Mussolinim svobodný Papežský Stát! Třebas jeho území jest zcela nepatrné a jeho obyvatelů jen přes pět set, přes to čin tento znamená triumf spravedlnosti, která za předchozích režimů v Itálii byla prostě nemyslitelnou. Uznání zcela nečekané oné nesmírné duchovní síly morálního základu papežství, jež žádná revoluce, žádný Garibaldi ani Caesar či jiný uchvatitel moci nemohl odníti náměstku Kristovu na zemi. Zvlášť po světové válce, duchovním hodnotám tak nepříznivé..., věc dosahu ohromujícího. Jedinou událostí touto ne-

smírně pokořeny a zdeptány byly nenávistí překypující nájezdy Macharova Říma proti papežství. Mluvit ještě o nich značilo by tomuto, z ciziny importovanému poblouznění, neslavný jeho konec jen ulehčovati.

Ani příšerný nápor vědy materialisticko-positivistické . . . , před jeho věcnými pravdami rozplynul se jako mračno bez deště. Nestačím obdivovati, kdeže vzal papež Lev XIII. tolik bystrozraku, tolik duševní síly a neohroženosti, by odmítl se vší rázností všedrtivý fantom její. Ani stádce jím zmatených kněží modernistů nezviklalo jej, aby aspoň jedním slovíčkem vyšel hrozící zkáze vstříc. A dnes . . . , po světové válce, tato pyšná, leckdy tak mnohmluvná věda jest pouhým vrakem, jen úsměv útrpnosti vzbuzujícím. Stejně jako v naprostých koncích octly se pokusy socialismu, sny a praktiky jeho, které na materialisticko-amorálním podkladě bez sebe menší obrody nitra člověkovy vykouzlit chtěly ze světa tohoto „pozemský ráj“, jemuž nelze si představit krvavější výsměch, než soudobá SSSR!

Tedy vskutku že neexistuje neomylnost papežská ve věcech víry a mravů? Jak nepoklonit se v úžasu morální velikosti papežství a jeho nábožensky-spirituelnímu primátu všech náboženství na světě, když na konci a v koncích jedné z nejpyšnějších a nejubožeji zároveň zbloudivších period lidstva jako Skála z vlnobití mlh a temných mraků se vynořuje, jasným světlem nadpřirozenosti naší víry planoucí zářivý symbol Církve: Stolec nástupců rybáře lidí — Šimona Petra!

Čsl. kolej kněžská Nepomucenum v Římě

Návštěvou u nástupce rybáře lidí a jeho dar národu.

Nejen z dob středověké suverenity papežské v Římě, ale i z pozdějších století rozseto je po celém městě tolik převzácných památek: chrámů, ústavů, kolejí, nemocnic, pomníků, vodovodů i fontán, že téměř na každém význačnějším místě setkáváme se se znaky rodin, z nichž ti kteří papeži pocházeli: Barberini, Colonna, Borghese, Farnese a jiné. Jest zkrátka překvapujícím množství nádherných věcí, zbudovaných režimem papežským ať ve středověku, či později. Jistě, že tu byly při práci síly, které celou Itálii vedle Španělska a jižní Francie proměnily v jedinečnou sbírku umění prozářeného tak intensívním náboženským duchem, že i po staletích diváka, třebaš i jinověrce, uchvacuje a si podmaňuje. Správně mluví nadšený ctitel Italie, spisovatel Jaroslav Maria „o krocích ohromného světodějného nábo-

ženství, jež se tak důstojně zde projevilo i výtvarně umělecky.“ (Str. 62.) Vždyť „náboženský charakter tu vévodí stále a zůstává nejmocnější, takřka jedinou vzpruhou a oblastí umělecké práce“. (Str. 75.) Zejména krásně vyjadřuje se o dobách, kdy „nejvznešenější živel náboženský ovládal celý středověk. V něm nabytí moci nesloužilo jen k ukojení slávychtivosti, nýbrž i k utišení vášně náboženské. Vždyť výtěžky válek so obětovaly stavbě chrámů, zakládání nadací, nemocnic, nádherných radnic, paláců a jich výzdobě... Budující svůj velechrám, věděli tito nadšenci, že jde o tvrz, které se nedotkne zlo-synná ruka. Proto tvořili jen pro krásu. Paprsek radosti, chvějící se nad italskou gotikou, září tu v nápadné síle.“ (str. 73.). Kéž by náš „bojovník boží“, slepý Jan Žižka, by měl býval aspoň jednu krůpěj této italské krve! — — Při líčení pak jednoho z největších divů umění malířského, Peruginova Krista na kříži ve Florencii, vrcholné nadšení zmocňuje se tohoto nekatolíka: „Něco nevysvětlitelného, co je začarováno ve viditelné taha. Velebnost, vznešenost, grandiosní prostota, při tom i tvarová dokonalost — věru, k tomuto dílu by měli putovati poutníci! Tímto obrazem se přec dokazuje krása katolického kultu jako páky, která dovedla způsobiti, aby z nemohoucnosti, odporu hmoty, ze stísněnosti tvarů a obecné nedokonalosti v určité chvíli vyšlehla celistvá, nadosobní krása“ ... (str. 76.).

Na druhé straně, kolik nemocnic, útulků pro slepé, zmrzačené, vzniklo jen během středověku působením papežství, jemuž na př. v blízkosti Vatikánu celý blok domů Borgo San Spirito vděčí za svůj humánně-lékařský charakter a poslání. Ano tyto a podobné středověké „špitály“ (na př. další v Zátiběří, kde ještě sv. František z Assisi byl ošetřován se svojí oční chorobou) — toť jsou zárodky a prvé počátky našich pyšných

medicínských klinik a vůbec celého rozmachu vědy lékařské! A s druhé strany ony nesčetné domy slepců, asyly přestárých a sirot, jakož i hospice pro poutníky a pod., nadace všeho druhu, zdaž nejsou opět základy nejen charity, t. j. lásky blíženecké skutky vyjadřované, ale i veškerého cítění a snažení sociálního naší doby, která jen přejala tyto instituce, lépe řečeno pokouší se je vyrvati církvi, by jich používala agitačně proti jich vlastní zakladatelce!?

Vedle toho svrchu vyličené sbírky Kapitolské (papežského původu), a nesmírné poklady Lateránské a zvláště Vatikánské, jak jsem se o nich v předu byl zmínil, mne nadchly tou měrou, že zatoužil jsem setkati se i se žijícím reprezentantem této duchovně-kulturní síly nejen jako katolík, ale i co člověk, zajímající se vůbec o hluboké a ideové světové děje. Chtěl jsem spatřiti papeže „jenž nepřestal představovati ideál, kterým byl Petr, rybář galilejský, jehož nezničitelnou krásu církev stále vzývá“. (Carrére.) Onu duchovní věkovitou moc, princip jednoty a nejhlubší tvůrčí síly, spolu i záruku čistoty víry Kristovy, pokladu to na světě nejcennějšího. Přál jsem si pocítiti dojem, jaký ve mne vzbudí nynější nástupce rybářů lidí, o němž jsem slyšel a četl vysoce zajímavé věci (na př. kniha Achille Ratti: K výšinám).

Vhodná příležitost se k tomu brzy naskytla poutní výpravou československou, právě přijevší k posvěcení Nepomucena. Hned předem mohu však říci, že vlastní dojem, či setkání se s velebnězem, jehož úřad na Skále Petrově zakotvený dává mu tak významnou moc klíčů (kdo čteš, pochopuj), bylo mi zážitkem překvapujícím, nezapomenutelně povznášejícím.

V neděli večer dne 21. dubna r. 1929 uvedeni jsme byli do přijímacích sálů paláce Vatikánského, kde v rámci obydlí suveréna dostalo se sr-

dečného, zbytečné pompy prostého, přímo otcovského přivítání naší pouti z té kdysi husitské země, i nyní — — schizmatu československého. Zjev papežův sám, v bělostné říze tak svěže i majestátně zároveň krácející, nikterak neupomínal na padesátileté jeho kněžské jubileum, rovněž letos oslavované. Všechny však nás přímo fascinoval jeho laskavý, produchovnělý a zároveň vznešený obličej i veškerá gesta jeho. Nehledaná a při tom tak působivá ve své prostotě.

Po osobním uvítání všech poutníků a proslovu nejd. p. arcibiskupa Kordače zasedl na svůj stolec, by odtud v libozvučné latině s italským nádechem uvítal delší řečí poutníky, spěchající k němu a do Říma k velkolepému svátku národnímu — k otevření Nepomucena ve věčném Městě. Bylo vskutku nevšedním požitkem očí, sluchu i srdce naslouchati, patřiti a nechati pronikati nitro tímto harmonickým vyzařováním duchovní síly, která podivuhodně zmocňovala se všech přítomných. Ano, byl to vskutku Otec, co seděl na onom stolci. Otec rozmlouvající se svými dětmi v Kristu. Otec vítající je z dalekých krajů. Otec, těšící se s nimi a povzbuzující je a povznášející. Vskutku důstojný nástupce velikých apoštolů. Zároveň tak lidsky krásným byl jeho zjev.

Promlouval nenuceně pravdivá, hřejivá slova o našich svatých mučednících. Neprve o sv. Václavu, k jehož milleniu vydal i svůj vlastnoruční list. Pak o sv. Cyrillu a Methoději i Vojtěchu, přes něž přešel k vlastnímu vzoru našeho národa: knězi a mučedníku svých povinností, k sv. Janu Nepomuckému, jehož svatořečení právě letos připadající dvoustoletého výročí použito bylo k nejpůsobivějšímu otevření jeho pomníku, kněžské koleje Nepomucena v Římě. Vskutku tento světec může býti vzorem i ochráncem nové generace kněžstva naší, duševně zcela zpustošené vlasti nanejvýš potřebného. K získání hojných

pokladů milostí poutníkům i jich příbuzným udělil všem svoje apoštolské požehnání. Byl to akt jedinečné krásy a spirituální působivosti. Po zapění národních hymen, zvl. svatováclavského chorálu, rozloučil se jeho zjev, tolik světla zanechavší v srdcích přítomných se všemi, kteří vskutku touto jedinou věcí byli odškodněni za námahy daleké cesty sem do Říma k svatému Otci ve Vatikáně.

Za dva dny po té venku za hradbami, v nepatrné vzdálenosti od Lateránu, konala se slavnost nad jiné památná. Posvěcení kněžské koleje pro Československo — Nepomucena. Nezapomenutelný byl hojný počet kardinálů asi jedenácti (mezi nimi byl staříčkový Vanutelli a sekretář Gaspari), jež byli přítomni tomuto aktu. Zvláštního lesku dodával svěcení tomu skoro úplný český episkolát zde shromážděný. Hojný počet i jiných biskupů i znamenitých mužů, (na př. Msgre d' Herbigny, biskup ujařmeného Ruska, rektor milánské katolické university Gemelli, O. F. M. a j.). Průběh její, nad míru zdařilý, uveřejněn byl s dostatek v denním tisku, pročez jej zde neuvádím.

Dobře poznal sv. Otec, kde nejvíce jest zapotřebí, by zasáhla jeho štědrost a láska. Správně vycítil, co v boji o znovupokřesťanění národa nejvíce nám třeba — kněží obětavých, neohrožených a smělých. Nadšených pravdami náboženství, jež jim samo přešlo v krev a morek kostí. Tělem duší věrných pastýřů svého stáde. Ne těch, pokřikem pokrokářským zlekaných dušiček, které pod hypnoterorem jejich hesel jakoby prosily každého polovzdělance z nepřátelského tábora za odpuštění ještě své existence na této zemi... Ale lidi potřebujeme plné ohně a síly, jimž nedal Bůh ducha bázně... Těch jedině z Říma narozených znovu. Skálopevně o pravdách víry přesvědčených. Za tyto neúnavně ve všech směrech činných a se obětujících jako missionáři v zemi, jež málem, málem že se nestala znovu

„terra missionum“... Jen tací něco zmohou. Jich přesvědčení samo získává respekt u odpůrců. Vzpomeňme na př., jak jediný věrný kněz zachraňoval celé kraje (na př. p. děkan Vaněk Pelhřimovsko), či na půdě vulkanické vybudoval základy katolické charity (Msgr. Nejezchleba v Mor. Ostravě). A kdo větší ránu jednotě víry Kristovy zasadil, než oněch 300 kněží odpadlíků, pod různými moderními hesly opustivší stáde, jemuž měli býti vzorem pevnosti a síly!!

Proto tam na srdce Církve do věčného Říma nechť spěchá výkvět dorostu kněžského, aby odtud vycházel s poklady víry a zbožnosti nepřebornými. Plamenem svým by svítili a zapalovali. Jen z takých nadšených mladých kněží, přetvořených Římem — jedinečným to místem na světě, posvěceném krví tolika mučedníků a osvěcených takovou září víry — vzejíti může naší vlasti její obrození Římem. Její znovupokřesťanění ve víře našich předků. I dnes „žeň zajisté mnohá, ale dělníků málo!“

A právě kněz-mučedník dán jest jim za vzor. Světec, jehož hrob ve sv. Vítě marně zneuctit se pokoušelo zuřivé násilí kalvinisty kazatele Skultétyho. Ježž smyšlenkami Herbenovými již úspěšně protestanté vyrvati se zdáli z myslí a srdcí národa! Tento náš mučedník dán za ochránce, za vůdce a příklad chovancům koleje. Odkud živé kněžstvo, obětavé, srdnaté vycházeti má napříště, by zoralo, zaselo a s požehnáním Božím hojně duchovní úrodě vzrůst dalo na tom suchopáru, na oné na troud vypálené zemi pobloudilých duší naší vlasti...

Beznadějnou by se mohla zdáti situace její. Leč katolík nesmí nikdy zoufati, zvláště, když tam poblíž Lateránu postaven byl letos nový hrad víry naší: Nepomucenum, záruka obrození národa Římem...

Důstojné místo pro pomník G. Bruno.

Město odvěkých zápasů dvou světů. Giordano Bruno. — Jan Hus a Řím.

Návštěvník Říma zachytí v městě tomto nejen stopy starověkých zápasů dvou ras: semitské a arijské (Řím a Karthago). Může nejen se zahhloubati a vnořiti v pozůstatky dějin zápasu dvou světových názorů: antiky a křesťanství, ale tamtéž stopovati může historii lidstva i v památkách jeho bojů za staletí pozdější. Bojů a válek vnějších, jakými byly požáry, obléhání, nesčíslná drancování nejrozličnějších barbarů, jichž hordy město toto přímo magickou silou k sobě lákalo. A vedle toho planuly v něm boje ještě prudší, třebaž z části jen nekrvavé. Vnitřní boje s bludy a bájemi gnostickými, manichejskými a jinými zvrhlými sektami, z nichž později vyrostli albigenští, kathaři a zejména mor středověku: čarodějnictví. Urputná pronásledování a utrpení od ariánství postihla církve Kristovu, sotvaže ediktem Konstantínovým nabyla trochu oddechu.

A za několik věků opět vidíme tudy táhnouti vrcholné nadšení světa křesťanského, toužící křižáckými výpravami z moci nevěřících vyrvati posvátná místa palestínská. Leč schválně pomímám veškery tyto tak svůdné náměty.

Poněkud stranou mých častých cest z hospice sester Františkánek (via delle Mantellate 22, místo chybně v I. dílu udaných školských sester), k elektrické dráze na hlavním Corsu, na tržišti zvaném Campo del Fiori mezi hromadami salátů, květáků, pomerančů, citronů, ryb i sýrů všelikých, tam mezi květinovými a masnými stánky cosi plně upoutalo můj zájem. Byl to projev mocností katolickému Římu krajně nepřátelských a zároveň předmět vybavující tak mocné vzpomínky na domov: pomník mnicha odpadlíka Giordano Bruna, mající na podstavci reliefsy, jimž zpodobněn Hus a Jeroným. Dvě jména, která v duši českého poutníka vyvolávají mocnou ozvěnu na dvě věci: Řím a Čechy ... Čechy a Řím.

Není dvou slov, která by nebyla více zneužívána, matena a proti sobě stavěna, než tato. Proto cítím svoji povinnost povědět jednou něco pravdivého, třeba i nepříjemného o nich. Třeba konečně nalít jednou pravé víno. Roztrhat a vymést pozlátka povídaček, historických zkroucenin a náboženských nesmyslů, jichž tolik se bylo vyrojilo o těchto dvou pojmech. Jich nesmířitelné protivy se nám tak mocně ba hypnoticky přímo suggerují kde kterým táborovým řečníkem, kde kterým plátkem a brožurou. Opět z hledisek povšechných mé knihy psychologicko náboženských o nich pojednám.

Oslavujeme letos tisící rok svého státního trvání. Nedávno bylo 500leté výročí smrti Žižkovy. Nuže, dejme tyto tři věci trošku dohromady a zamysleme se nad nimi.

Kdo vlastně byl zakladatelem a nositelem 500leté slávy jména českého v první polovině

našich dějin? Jedině svatý Václav, kníže české, jenž právě pokřtěním národa zapojil nás Čechy v duchovní a kulturní souručenství s Římem a se zeměmi západu. Hlavně s kulturou románskou, kterou dýchaly a žily tyto země. Jeho bystrozraku i oběti mučednické smrti děkujeme za to, že nás nestihl osud polabských Slovanů. Z říše velkomoravské přišel k nám od svatých Cyrilla a Methoděje nesmírný poklad víry křesťanské, jež zalitá nevinnou krví světcovou, vydala hned další překrásný květ ve sv. Vojtěchu, apoštolu Polsky. Zazářila dále v blahoslavené Anežce, české Přemyslovně, v mystické duši a přítelkyni svaté Kláry, té věrné následovatelky „chudáčka z Assisi“. Spojením s Římem rostla a mohutněla osvěta říše české, která posléze za Karla IV., císaře římského, stala se střediskem vzdělanosti střeoevropské. Země, oplývající drahými kovy, mlékem a strdí. — Byla to v pravdě středověká Kalifornie, jejíž duchová i světská kultura projevila se nesmírným počtem náboženských, stavitelských, uměleckých a jiných památek, rozsetých po téměř dvojnásob tak velikých zemích koruny české, než jakými jsou dnes. Celá kamenná krása a vznešenost Prahy jedině Římu a katolicismu děkuje za svůj vznik i trvání. Všechno, všecinko, — proč Praha dnes je vyhledávána cizinci a obdivována... jest dílem Říma. A věci těchto bylo neskonalé víc, nebýt trojí periody náporu proti jeho duchovní vládě! Tedy z Říma, jenž „má býti souzen a odsouzen“..., pili jsme po staletí proudy nejčistší vzdělanosti, krásy a slávy! Vždyť za Karla IV. sídelním městem císařství římského byla Praha, z níž jazyk český mocně pronikal do Polska i Ukrajiny. Kdo ví, zdali nebýt neštěstí Husova, nebyla by se byla stala čeština spisovným jazy-

kem sjednocených Slovanů, od sebe daleko méně se lišících, než jednotlivá nářečí německá, spjatá jednou spisovnou řečí.

Byla to tehdy v každém ohledu vysoce kulturní a pokročilá země, jež jedinou svojí univerzitou ve střední Evropě připoutávala si k sobě všechny okolní národy. Brzy potom však za vlády syna Karlova, slabošského, alkoholu propadlého a „demokratického“ krále Václava IV., nastal v tomto tvůrčím vývoji země naší osudný obrat ke zlému. Hlavně vystoupením muže v mnohém ne nepodobného strašlivému zhoubci církve v prvních staletích Ariovi! Mistrem Janem Husem zavlčen byl k nám, duchu a kultuře plemene románského nejbližším, pod vlivem Říma tak zdárně prospívajícím, cizorodý a zhoubný prvek anglosemitský, který triumfoval v destrukci všeho, před tím s takou pílí a láskou vybudovaného. Živel anglosemitský Wiclefismem naočkován byl cítění a snažení Čechů. Především oněch z království, mnohem méně z markrabství a posléze nedotčen zůstal jím kmen slovenský. Jest na výsost zajímavé, kterak z katolických a kulturně eminentních zemí italských, španělských i francouzských vytlačený živel židovský opanoval mentalitu i lid Anglie právě ve století čtrnáctém. A hned v patnáctém a šestnáctém věku vidíme krvavé bouře Cromwellovy. Později rozpoutání vášní protikatolických odpadlým Jindřichem VIII. — v zemi, jež rovněž jen katolicismu děkuje za svoje pyšné a vzácné památky středověké. Tytéž proudy, tytéž dějiny nalézáme současně i v Holandsku a později v zemích severských, jež vesměs od jednoty církve odpadly.

V kvetoucí zemi katolické — Anglii — která byla dala Církvi tolik světců i slavných hrdinů, jako Richarda Lví Srdce a j., povstal v druhé polovině XIV. stol. první rozsévач požáru, který po tři, čtyři staletí hubil a pustošil nivy, hrady

a města hlavně střední Evropy — Wicliff. Svými bludy stal se vlastně duševním otcem všeho protestantismu, všech oněch nesčíslných sekt, v něž balvany odtržené od Skály Petrovy se byly roztráštěly. Nebyl jsem vůbec nikdy na pochybách, — že protestantism není nic jiného, než zpětné upadnutí do ducha semitského. Jen sem tam, více méně maskován jest zbytky křesťanskými. Stále novými, mocnými postřehy historickými, hloubkově psychologicko-náboženskými jiných autorů jsem utvrzován v tomto mínění, pro které ostatně přílišné přátelství židovstva a protestantů, volno-myšlenkářů i zednářů nemůže býti bezvýznamným. „Katolicism je vskutku“, jak mi při mé poslední, bohužel, jediné návštěvě zesnulý básník Březina pověděl, „radost, mládí, rozmanitost, nekonečná krása ve všem všudy. Protestantism naproti tomu značí již ustrnutí lidí sestárnělých, vyčerpaných životem na stereotypní formě semitských skutků. Protože jim se nedostává nekonečná síla a rozmanitost života arijské myšlenky tak mocně v katolicismu se projevující hloubkou nauky i v překypující nádheře obřadů, světců, velikánů církevních a pod.“

Tedy jiskérkou z Anglie vzešlou, zapálen byl požár Evropy dlouhý a zhoubný. První pochodeň jeho u nás podpálil mistr Jan Hus, duševně i nábožensky naprostý epigon Wicliffův. Nebýt tohoto, nikdy byl by svět nezvěděl, že kdysi v Praze, v kapli Betlemské kázával otlý, holený a dobrého obročí (našich 60.000 Kč ročně k celému zaopatření), požívající kněz. Jeho theologické vědomosti nebyly právě nejsilnějšími, jak ostatně přítel, nepřítel shodně o něm doznávají. Kněz, kterého vědomí těchto vlastních slabin nutilo do postoje horlitele proti zkaženosti mravů a povolaného reformátora zkažené církve. Dějepisec Ráček vystižně takto charakterisuje Husa na podkladě studií bystrých a hlubokých analys Sed-

lákových, jimž ani horlitel Husův, historik Krofta, nemůže upříti oprávněnost a průkaznost. Ostatně drtivá slova Palackého i Denisova o tomto smutně proslulém velikánu našich dějin s dostatek jsou známá ... i pádná.

Sám pak snažil jsem se Husa pochopiti se stanoviska pro mne jedině směrodatného, a to na podkladě duchovního pojetí křesťanství, jež s dostatek nám známo jest ve vrcholných zjevech lidí náboženských, kteří vyšinuli se k „uctívání Boha v duchu a pravdě“. Těmi jsou pneumatikové, k nimž především náleží v mé knize zmíněný „Chudáček z Assisi“. Pro sebe pak srovnával jsem tyto dva muže, kteří měli bezesporně nesporný vliv na utváření náboženských názorů své doby. Byl jsem však rozčarován tímto pokusem, protože naprosto nelze srovnávati psychika Husa s pneumatikem z Assisi. Za to Hus a Arius podobají se sobě jako bratr bratru. Právě tu uvědomil jsem si nejlépe ohromující rozdíl v duševní osobnosti lidí, jež případně hluboký psycholog sv. Pavel rozděluje na trojí typ. Především: s a r k i k o s (tělesný, živočišný člověk dnešního sportu nebo světa úspěchů), dále p s y c h i k o s (duševní, člověk vědy a techniky, člověk rozumové inteligence a mohutnosti vůle) a posléze n a d e v š e m i o n e n „srdcem poznávající“ p n e u m a t i k o s, (člověk duchovně pronikající tvářnost světa, pravý umělec tvůrčích potencií, rozený metafysik a vrcholný zjev náboženský).

Nuže, z těchto rozlišovacích hledisek Hus, vzor moderních husitských nepřátel církve, nenesení vůbec srovnání s jejími nesčetnými světcí a mučedníky-svědky Kristovými, neřku-li, aby se dal přirovnávat s oněmi výsostnými velikány, jež slezli vrcholy nejvyšších velehor a co nejvíce přiblížili se k Bohu svému. Jindřicha Suso míním na př. nebo Ruysbroecka, Eckerharta nebo Jana z kříže, neřku-li svatou Terezii Avilskou. Vůči jich

gigantským vzletům náboženského ducha
Hus bohužel proslavil se jen svým vzdorem!!

Vracím se k Husovi a sv. Chudáčkovi. Oba zrodili se v dobách, kdy vnější tvářnost církve i různé nemravy doby dávaly oprávněný podnět k obrodným snahám. Nuže, jak tento dvojí typ náboženských lidí řeší problém nápravy náboženských společností i vlastní osoby v něm? Hus, držitel výnosného obročí, spatřuje příčiny úpadku církve ve zhýralých, nemravných a zkažených kněžích. V nejkrutější chudobě dobrovolně žijící sv. František není také tak slepým, aby nepozoroval nehodné kněze své doby. Leč vidí v nich především obětníky předražené krve a těla Kristova, pročez i přes všechny jich viny i nedostatky v nich ctí tuto, jim svěřenou duchovní moc. Hus reformuje a umravňuje jen srdce jiných. Svoji pýchu, samolibost, žízeň popularity nechává úplně bez uzdy, kdežto světec z Assisi napřed proměňuje sebe, než druhé vybízí k nápravě mravů. Tímto svým mrtvením a odříkáním dosahuje výsostných cností, především pak pokory, která jediné jest nejvýznačnější známkou pravého pneumatika. Ve skutečné, přirozeně prosté a hluboké pokoře vyznává o sobě: „protože Bůh nenašel většího hříšníka nade mne, proto si mne vyvolil, abych hlásal světu pokání.“

Nevypíná se: „Můj rozum a mé svědomí jest měrou a rozhodčí instancí všeho. Poučte mne z písma (t. j. přehádejte mne!...), pak uznám“ ... Ani stopy není po podobných pošetilostech u serafínského světce, který v křesťanství, co nejintenzivněji prožívaném, jediné neomezenou láskou k Ukřižovanému a duševním ponížením se na stupeň nejmenšího z maličkých ... v hlubokém vnitřním životě posléze dochází k nazíráním božským. Co potvrzení slov Spasitelových: „Kdo Mne miluje, tomu zjevím sebe samého“ ... v tichosti mlčení a němotě pokory dosahuje výsost-

ných stupňů poznání duchovního: pronikání smyslem všech věcí i nejtěžšími problémy theologickými. Naproti tomu člověk psychický konec konců bídne zapadne a utone ve svém diskursivním rozumu, který k podstatě pravd náboženských nepronikne za žádnou cenu. Proto tento povyšuje sebe sama nad učitelský úřad církve, bojuje proti ní, kdežto onen poslušně podrobuje se jí a vítězí skrze ní až do dnešního dne.

Pneumatik z Assisi žije a tvoří. Psychik z Husince přejímá a rozmělněný blud předává dál. Onen hoří, svítí jako slunce plamenem vlastní duše, tento vypůjčeným světlem měsíční záře pokouší se o něco, co pro nedostatek hlubokých vnitřních kvalit zůstane jen grimasou a plagiátem. A nesmazatelné, nefalšované ovoce osobností obou kráčí dějinami, vydávajíc jistá a nepochybná svědectví o jakosti základů, z nichž byla vyšla. Tam hluboký, nitrný přerod Církve, zde její úpadek a znetvoření.

V pravdě „charakter člověka jest jako oheň neuhasitelný a síla neztažitelná, vyzařující z něho“, napsal kdesi R. W. Emerson. Vizme jen duchem žijícího světce z Assisi! Jakým půvabem dýší i po sedmi stech letech jeho kvítečky a legendy! Jeho píseň o bratru slunci a o Bohu! Zárným vzorem nekonečné lásky byl jeho život, takže dnes všichni, dokonce i nevěrci i komunisté sklánějí se před vznešeností jeho zjevu. Bylť člověkem v každém směru konstruktivním. Dodnes svědčí o něm tři mužské řády a dvojí ženské, z jeho činnosti vzniklé a stále blahodárně působící.

Naproti tomu rozumář Hus. Kde máme zprávu aspoň o jednom jediném skutku milosrdenství či lásky bliženecké u člověka, který nespotřeboval přebytky ze statků světských? Jenž dle vlastního doznání (Pekař, Palacký i Sedláček), pro tloušť-

ku svoji ani dobře pohybovati se nemohl. Vzдор historické nepravdě týčí se dodnes hubená postava jeho na Staroměstském rynku v sousoší, o jehož nevkusnosti a umělecké pochybenosti psal dokonce i F. X. Šalda!

Vlichocuje se v přízeň šlechty i sprostého lidu, na kázáních svých tak prudce brojíval Hus proti obročím a statkům kněžstva, jichž sám byl držitelem. Žádná slova sebe prudší i urážlivější nebyla mu dosti silná, aby místo důkazů jimi zasypával své odpůrce. Husovy spisy náboženské čísti bylo by věru důkladným trestem pro jeho dnešní ctitele, u kterých však pravé zděšení by vyvolalo provedení učení mistrova, že každý člověk ve smrtelném hříchu ztrácí práva vlastnická, práva a moc svého úřadu. Nelze si věru představit větší anarchii a zmatek ve společnosti lidské a ve státě, než kdyby ve skutek měly býti uvedeny tyto Husovy nauky. Otrocká ozvěna anglosemitských bludů Wicliffových. Anebo jeho požadavek, aby rameno světské moci svojí trestalo všechny hříchy smrtelné, důkladně by ochladil nadšení moderních následovníků nešťastného, pýchou a samolibostí svojí zbloudilého mistra. Další jeho učení o církvi způsobilo tolik zmatků a nejistot v právním řádě středověkém, takže nebyl by je mohl vůbec ani hlásati, kdyby nebyl postrádal nejprimitivnější vůbec představy o dosahu svých bludů. Proto právem po marných pokusech nejslavnějšího středověkého koncilu kostnického tato oběť Wicliffovy pýchy a nenávisti proticírkevní byla jako ničitelka státních řádů vydána rameni světskému, které dle krutého, (ale ostatně Husem samým požadovaného) trestání hříchů smrtelných, vykonalo na něm v době tehdejší všeobecně i Husity praktikovaný trest upálením. Neumřelť tedy za žádnou ideu, neřku-li za zlepšení křesťanství tento duševně i mravně prostřední člověk, jemuž duchovní pojetí výšin

i hloubek pravého křesťanství tisícerými pečetěmi bylo zapečetěno. Dlužno litovati pouze přímočarosti středověké, poněvadž bylo by dostačilo kratší jen odloučení Husovo od jeho přátel, k neústupnosti jej vybízejících, aby beze škody pro svět dozněla a zmizela bludařská vlna jeho proticírkevního vzdoru. Snad nejkrutějším trestem pro Husa, který stále cítil se býti křesťanem, bylo by poznati dnešní své neznabožské ctitely.

Pravdy každému přejte. P r a v d a v í t ě z í. Nuže, nechť zvítězí i na podkladě historie i psychologicko-náboženského rozboru skutečná pravda o této nešťastné, nám dosud tak tendenčně i falešně podávané době Husově i jeho následníků, kteří patnáctiletým pustošením a vražděním zatopili naši kvetoucí a bohatou zemi „zlatého věku Karlova“.

Po ovoci jejich poznáte je! Tato zásada Kristova, která ostatně W. Jamesa, amerického filosofa, nadchla k jeho pragmatické filosofii, jest nejlepším zkušebním kamenem každé sebe opojnější a trpytivější nauky. Jakýchkoliv hesel a vnitřné ceny kterékoliv osobnosti lidské. Život je tvořením. Je kladnou hodnotou, co tuto ničí, je zápornou mocí. Jelikož pak celá příroda ve své zákonitosti nezná nic než kladný a záporný pol a v napjetí mezi nimi vyvíjí se veškeré světové dějství, nelze člověka či ideu, zařízení, zákon etc., posuzovat jinak, než dle dvou možností či výsledků: buduješ či boříš. Nic jiného nerozhoduje o morální ceně všeho, než jsi-li tvůrčím, životodárným elementem, či rozvratným ničivým prvkem. Vše ostatní nepadá na váhu. Ani sláva, ani vnější rozmach, než jediné výsledky, které tak či onak projeví svůj zásadní směr: kladný či záporný.

Tedy Žižka, Prokop, Husité stali se pro národ a jeho dějiny elementem tvůrčím či rozvratným? Kromě pomíjející položky nepřemožitelno-

sti vojsk husistských až do bitvy lipanské, nelze jim k dobru připsati ani jednu kladnou položku, třebas se namáháme o to sebe více.

Především žádným způsobem a v nejmenším měřítku nezrealisovali účel a cíl svého hnutí, jež mělo být reformou, t. j. nápravou, ale stalo se deformou, znetvořením, okleštěním! Vždyť u těch božích (starozákoních) bojovníků bylo heslem lásky křesťanské: „bijte, zabijte, žádného neživte“. Ani jejich slavný symbol kalich nebyl původní myšlenkou českou, nýbrž byl převzat od valdenského mistra Mikuláše z Drážd'an. Nelze vůbec pochopiti, na jak poměrně malou formalitu seschla se husity zamýšlená obroda církve římské, dle nich prý na kost zkažené.

Byla vskutku církev tak špatná, jak ji co nejčerněji líčil zbloudilý kazatel betlémský, aby mohl na svou stranu získávati krále, šlechtu i obecný lid k zabírání, drancování a ničení a rabování církevních statků? Porovnejme ji s přemutnou dobou našich dnů, kdy bez jakéhokoliv mučení a upalování odpadlo asi 300 kněží od stáda, jemuž měli být pastýři a vůdci. Kolik z nich dnes za víru římsko-katolickou by podstoupilo smrt, jak ne desítky, ale sta, snad tisíce „oněch, dle Husa zvrhlých simonistů, prostopášníků, zhýralců i svatokupců“, hrdinně životy své položilo za Krista. Překvapila mne velice tato nečekaná, ohromující věc, když jsem se o tom dočetl ve spisku P. Neumanna: „Katoličtí mučedníci doby husitské“ a výtečných Ráčkových Dějinách československých. Zvláště citát z Eneáše Sylvia mocně mne dojal: „Mužové vytrvalí, kteří buď vyhnanství neb žalář nebo smrt pro zákon Kristův statečně podstoupili, panují s Králem svým v nebi a takových se zrodilo v Čechách mnoho tisíc. Neboť jako zběsilost Husitů jméno české zhanočila, tak zase stálost statečných mužů ve víře je oslavila. N e n í z e m ě, z n í ž b y z a n a-

ších časů vyšlo více mučedníků Kristových, jako z Čech! Duchovní byli topeni, stínání, upalování, rdoušení, hladem, mrazem moření. Byly jim ruce, uši usekávány, jazyky za živa vyřezávány, nejmožnějším způsobem mrzačení. Jen z dominikánského řádu bylo umučeno 300 osob. I řeholní panny byly ukrutně mučeny, Žižka prý vlastní rukou usmrtil tisíc duchovních, dávaje za každého zajatého pravověrného kněze dvě kopy grošů (as 2000 Kč). Ráček 210.

V pravdě tedy „Církev v Čechách byla kvetoucí ctnostným životem . . . proto v době pronásledování vyslala k nebi slavný voj Kristových mučedníků, jako nikdy před tím a nikdy potom.“ (Ráček 211).

Očitý svědek dochoval nám obraz naprosto jiný, zaručený, oproti oné, neustále přemílané historické hypnóze o strašném ubližování „obhájců pravdy“ — Husitům. Nezapírám, že toto poznání na mne učinilo nejhlubší dojem. Nač chodit do Říma a obdivovat místa zahrad Neronových, či katakomby zalité krví mučednickou, když u nás, v zemi Boleslava, bratrovraha, máme v „nejslavnějších dobách naší historie“ tolik svědků Kristových a jeho pravé církve katolické! Tedy takto Husité rozuměli heslu mistra svého: „Pravdy každému přejte!“ Což nezaslouží tito bezejmenní, nám díky báchorcům pokrokářských a protestantských dějepisců — Palackého nevyjímaje — tendenčně zkreslených dob, neznámí hrdinové víry z krve naší, aby zasvěcen jim byl „památný 6. červenec“ a v ten den uctívána byla památka jejich, co vzor, co credo a naděje na znovupokřestění národa našeho? O tuto rehabilitaci našich dějin nutno nám pracovati ze všech sil.

Snad země české, dějiště těchto slavných bojů, na něž „navěky zůstaneme hrdí“, měly pro-

spěch z této „vrcholné epochy dějin našich“. Než přes tuto největší dějinnou slávu svoji vlast naše octla se na pokraji zhouby a zkázy. Tak byla patnáctiletými válkami popleněna, zpusťována a vypálena — — jen na 200.000 — 250.000 katolíků bylo v ní vyvražďeno — — že jediné Lipany, u nichž dle doznání husitského kronikáře Vavřince z Březové, potření byli praví „zhoubci země české“, mohly ji ještě zachrániti před úplným zánikem. Nikdy dokonce ani ne vojsko křižácké Zikmundovo nemohlo jí způsobiti děsnějších ztrát, než naši vítězští Táboři, Sirotci, Orebité, Pražané atd. Považme, že jen Žižka samotný ztroskotál a spálil, se zemí srovnal přes 500 (slovy pět set) hradů, kostelů a klášterů té naší středověké kalifornské země, stříbro- i zlatonosné. Jen pranepatrnými zbytečky po tomto národním hrdinovi, chlubíme se dnes před cizinou?! Před lety dostalo se mi do rukou překrásné obrázkové dílo: „Das unbekannte Spanien“ se skvostnými hlubotisky klášterů, kostelů, hradů a měst tamnějších. Aneb z téhož Wasmutova nakladatelství v Berlíně vyšla kniha „Italien“. Jaká to nádhera, jaký umělecký požitek, jaká výsostná kultura dochovala se v zemích, které ušetřeny zůstaly „požehnání husitismu“! A naše vlast daleko, daleko by i tyto země byla předčila svými památkami, když po trojím děsném ničení (husitism 15 let, třicetiletá válka 30 a Josefinism 10 let) v ní řádícím zůstalo nám ještě tolik trosek všelikých památností! Co kulturních hodnot ceny vůbec nevyslovitelné zničeno bylo semitským obrazoborectvím fanatika Žižky, když na př. nepochopitelnou náhodou zachráněný „kodex vyšehradský“ dnes se cení na 30—50 milionů Kč! Tedy jedna jediná kniha, jichž podobných jistě zničeno bylo desetitisíce! Nebylo vskutku většího, zuřivějšího a zaslepenějšího nepřitele, který kulturně zpusťoval vlast naši důkladněji, než jakým byl vlastní syn

její Jan Žižka z Trocnova a z Kalicha! Jak by mu mohl stát, který přec — chce-li se udržet — nutně musí hledět si svých kladných konstruktivních sil, vybudovat nejvelkolepější pomník — tomuto vrcholnému nositeli idey Boleslava-bratrovraha v národě našem!

Tedy husitství, „nejslavnější epocha“ našich dějin, nevykazuje nikde pozitivních hodnot, až na ono snad někde nějaké počestování měst, jichž však většina v důsledcích téhož husitismu, nasáknuvšího německým protestantismem, opět a navždy byla národu našemu ztracena! Než politicky země koruny svatováclavské byly značně ochuzeny. Jen husitismu děkujeme za ztrátu obou Lužice, pro jejíž zkázu dnes se roní tolik nepravých slz pokrokářských. Morava obsazena byla Rakušáky i za dob nejslavnějších vítězství husitských zbraní, které naprosto nestačily osvobodit bratry Slováky.

Umění veškeré v šílenstvích obrazoboreckých vzalo za své. Slavná universita Karlova, kdysi kulturní středisko středoevropské, zmíralo doslovně neschopností svých mistrů a nedostatkem žáků. Země české pro svoje kacírství zůstaly úplně odříznuty od veškerého vzdělaného světa a samy nejsou schopny produkovat vlastní vzdělanost, v této své odloučenosti duševně chátraly a upadaly.

Toto tedy jest nejsmutnější bilance a znamení odpadem Husovým rozpoutaných ničivých a záporných sil, když vyňati z kosmu středověku zmírali jsme se vpáleným znamením kacírství na čele, zakrňující v každém ohledu — — — — na znamení trestu za vinu svoji nejtragičtější, jíž jsme se byli dopustili vůči duchovní jednotě a rodině národů v Církvi!

Tedy u nás v naší zemi ono satanské: Non serviam! nechci sloužit, neposlechnu! zapustilo své první vítězné kořeny. Zde odboj začal.

Zde musí zbankrotovat a na hlavu býti potřen, aby lidstvo po tolikerých staletích bloudění ve stínech smrti návratem naším v jeden ovčine vykoupeno bylo ke své jednotě v Kristu Ježíši, Pánu našem . . .

Chrám Matky Boží Vítězné v Římě.

Matka Boží Vítězná.

Nemá však Řím jediné na podstavci kacířově zachycenou vzpomínku na naši vlast. V chrámě sv. Klimenta jest zcela jistě ukryt hrob našeho věrozvěsta Cyrilla. Ve velechrámě sv. Petra jediný náš národ pochlubiti se může oltářem národního světce sv. Václava. A na ostrově Tibery chrám sv. Bartoloměje byl původně císařem Ottou III. postaven našemu světcí Vojtěchovi. Než podnes jest ještě vnitřní nádherou mramorových intarsií nejskvostnější svatyně celého Říma, která se zcela odnáší k našim dějinám. Chrám Matky Boží Vítězné nad hlavním oltářem

chová obraz matičky Prahy s triumfujícím vjezdem Maxmiliána Bavorského do města, jež zbabělost „zimního krále“ mu bez boje všanc vydala. Jaké mocné pohnutí myslí dotkne se duše naší! Jaké vzpomínky prolétají hlavou na tuto nejbolestnější kapitolu našich dějin, namnoze zcela tendenčně zkreslovanou. Jak nepozdržet se trochu u ní a ve světle nepředpojatého zkoumání nábožensko-duševědného neobjasniti si události ony. Přímluvám Matky Boží připisováno vítězství bělohorské, jakož i ochrana z hradčanských oken vyhozených místodržících. A na poděkování za to postaven tento chrám.

Bílá Hora, hora neštěstí našich dějin, „neštěstí bez míry a hranic“, ale i ještě větší hanby, jediné, nesmazatelné, která za tisíciletí národ náš stihla. Rozhodnuto bylo „v srdci Evropy“ o osudu celé střední Evropy. Definitivně odražen a zlomen nejstrašlivější nápor odboje židokřestanů proti jediné totalitě křesťanství: Církvi katolické . . . Ano, ano, hora nejnešťastnější v celé naší vlasti ze všech jejích kopců a hor! Leč tam na ní nebojoval již národ český, národ husitský. Jen žoldáci ze všech koutů světa sehnání bili se tam pod výlučně německým komandem (pod stejným bojovaly naše české pluky na př. u Gorlice či na Doberdu za svět. války), proti opět jiným cizozemcům. Rozhodovalo se o osudech národa, který naukami svých hlasatelů nového náboženství na těle i duchu zlomen nedovedl, ba ani se nepokoušel hájiti si svoji existenci sám. Než přes to tato zachráněna mu byla zvláštním řízením i zde ale za cenu potupné porážky, nesmírného pokoření až ke zničení téměř hraničícího. Na této hoře zachráněn byl národ náš od úplného porobení protestantismem a od úplného poněmčení s ním ruku v ruce jdoucím. To bylo mu neodvratným osudem, kdyby Bílá hora bývala dopadla jinak. Dobře vysvětluje Pekař bělohorské vítězství

„převahou katolicko-románské kultury nad protestantsko-germánskou, k níž se byla většina našeho národa přiklonila“ (Bílá Hora 43). A význam její ještě lépe vystihla známá slova železného kancléře Německa Bismarka, proslulého mimo jiné svým zuřivým protikatolickým „kulturním bojem“, který nemohl prý jednu noc vůbec oka zamhouřiti, když si byl představil, jak jinak byla by vypadala mapa Evropy a hlavně Německa, kdyby vítězství bělohorské bylo se přiklonilo na stranu opačnou.

Katastrofa na Bílé Hoře! Maně vzpomínáme katolického krále Jana Lucemburského, jenž proti přesile anglické u Kreščaku pronesl hrdinná slova: „toho bohdá nebude, aby český král z boje utíkal!“ Zůstal a padl na poli cti. Netrvalo však ani celých tři sta let a právě český král, tentokráte protestant, dokonce prý rosenkrucián, hlava protestantské Unie německé, utíká jednou branou města dobře opevněného a hajitelného, zatím co do nezavřených bran na straně druhé vstupuje vítěz, jenž sám se tak lehkého vítězství nenadál... Vítěz, jemuž zmalomyslnělá česko-bratrsko-luteránská Praha se vydává na milost, nemilost. Tatáž Praha, která právě před 200 léty — přes královské posádky na Vyšehradě a Hradčanech, vzdor obklíčení nepřátelskými vojsky křížáckými pustila se do boje... a slavně zvítězila! Dále Kutná Hora, Tachov, Ústí, Domažlice... jaké protivy proti dobám, kdy v celém bezradném stádu českých direktorů, strůjců odboje, nenašel se jediný člověk, hoden dědictví svých otců! Pamatuji se dobře, kterak zesnulý můj učitel a spisovatel Rud. Dvořák neustával nám na gymnasiu zdůrazňovati, že by v naší historii prohraná bitva na Bílé Hoře nebývala byla znamenala vůbec nic, kdyby jen Pražané bývali zavřeli brány za uprchlíky bělohorskými. Neboť pro pokročilou dobu vítězové nemohli měs-

ta ani obléhati. Než protestantská Praha z obavy před násilnostmi vlastních žoldnéřů, jimž „pocitivostí“ pokladníka odboje, pana z Roupova, nebyl vyplácen žold, raději k sobě vpustila císařské — bez jediného výstřelu!

Husitské války a Bílá Hora — — jaká psychologicky neuvěřitelná a nepochopitelná věc! Kde najít k ní klíč? Kdo a co způsobilo tento přelom v charakteru národa, jemuž statečností ve středověku nebylo rovno? Protože každý společenský zjev má svůj myšlenkový základ a duševní příčinu, nutno ji vyhledati. Kde je mentální kořen zla a hanby národa? Kdo jest duševní původce katastrofy bělohorské? Ohromila mne, myslí mojí proletěvší myšlenka, pro kterou, když jsem ji psychologicky rozebíral, nalézám čím dále, tím více důvodů! Jest jím bezesporně s největší reklamou světa hlásaný apoštol míru, odzbrojení, „neodpírání zlému“ ... sám Chelčický. Jeho spis, který později dal podnět ke vzniku Jednotě Bratrské, „Síť Víry“, mne v tom utvrzuje. Totéž neštěstí a hrůzu zavinił před 300 lety nešťastný náš zbloudilec, jako za našich dnů hlasatel podobných zhoubných ideí. Věru „třináctý apoštol“, nešťastný „prorok“ jasnopoljanský: Lev Nikolajevič Tolstoj. Dnes jest nám již naprosto jasno, že jeho rozvratné nauky měly lví podíl na nynějším stavu přenešťastného Ruska.

Tedy Chelčický! Sám co duševní zplozenec valdenských, přejal od nich nesmyslné povídky o zřízení církve Konstantinem Velikým. Jejich ubohost je samozřejmá i pro sebe prostšího návštěvníka podzemního Říma. Jedině značná nevědomost o pronásledování Církve ariánskými císaři a králi dovolila tomuto písmákovi blud tento vůbec zastávati a učiniti základem dalších svých nauk. Chudobu svých židokřesťanských směrů nadávkami zasnoubil s bezmeznou nenávistí proti Církvi a státu. A vytržením (dokonce nepochope-

ním tvůrčího jeho doplnku: ale přemáhejte zlo dobrem) jednoho citátu z Písma t. zv. neodporování zlému, rozpoltil duševně své následovníky. Ochromil zcela jejich odvahu i rozhodnutí: na Bílé Hoře nasadit životy i statky za svoji víru, pročez tato pohroma je tam s matematickou jistotou stihnouti musila. Nad to dětinsky ubohým anarchismem zničil v bratřích téměř všechnu státo-tvornost. Proto v nejkritičtějších okamžiku své samostatnosti i odboje neměli se o co opřít a nutně ztroskotali! Nelze si dále představit, že osoby nějak státní moc držící nebo znamenající (o nutnosti a mravnosti svých funkcí státních přesvědčené), mohly by vůbec zastávati nauky selského primitiva, jenž nejsa schopen domysleti důsledků svých nauk, zuřivě podkopává jakoukoliv moc i zřízení státní . . .

Tedy duševní původce naší hanby bělohor-ské jest Chelčický! Ze Síti Víry převzatá zuřivá nenávisť ke všemu katolickému dovedla sice vyhozením místodržících z oken hradčanských vyprovokovati jednu z nejkrvavějších a nejdelších válek světových. Prokazuje to účast vůdce česko-bratrského Václava Budovce večer 22. května před defenestrací v domě Smiřických při osnova-ném spiknutí proti králi, jež titíž stavové před rokem bez námitek sami si byli zvolili. Dále posledním a bezprostředním podnětem k rozpá-lení vášní protestujících stavů na Hradčanech bylo z r. 1609 při majestátu Rudolfově vznesené nařčení Slavaty a Martinice slovy téhož českého bratra Budovce! Tak zdařilými intrikami a úsko-kem Němce Matyáše Thurna, mstícího se císaři, že nezůstal purkrabím karlštejnským místo Mar-tinice, byli ubozí stavové čeští svedeni k tomu, aby z nicotných důvodů rozepře německých lu-teránů v Broumově a Hrobích tak lehkomylně a zbytečně rozpoutali hrůzy válečné, jimiž nes-mírně zpustošena byla naše vlast a víc než zde-

cimován národ český! Tedy následníci nenávistného hlasatele nauky o „neodpírání zlému“ sami mají lví podíl na vyvolání této katastrofy našeho národa! Jaký to krutý výsměch dějin, že právě podobná omamná hesla humanitářská, jako Chelčického anebo Tolstého v zápětí svém provázena jsou mořem krve a slz! Jaký to dále děsný dějinný trest národa, vyznávajícího tuto sladko-bolnou nauku, že přes to sám zdvihl zbraně, aby při prvním nezdaru válečném v mátožnosti a bezradnosti vlastní se úplně zhroutil?!

Po druhé národ náš provinil se proti lidstvu strašlivou vinou... A to ještě a úplně v cizích službách!

Srovnejme dále mentalitu obou válčících stran: Než ještě stavové s Budovcem obléhali Vídeň a Krištof Harant z Polžic ostřeloval císařský hrad, vedrali se protestantští měšťané do pracovny katolíka Ferdinanda II. Využívajíce jeho krajní tísně, dokonce na životě jej ohrožujíce, nutili jej k podepsání svobod své konfese. Vzdor všemu císař neústupně odmítal svůj podpis... až v krajním nebezpečí, jakoby zázrakem, vysvobozen byl plukem kyrysníků. A „rebelové“ čeští? Ani celých pět dní neuplynulo od šarvátky bělohorské, kdy rozbřeskla se jim v hlavách celá pošetlost a zločinnost odbojem spáchaná (Denis II., 593). V děsném vystřízlivění napsali, podepsali a zaslali svému zákonitému panovníku honem prosebnou suppliku o milost. Slibovali mu opět naprostou poslušnost, že „nic se nestalo“. Tak podepsali se Budovec, Harant, pán z Říčan a z Roupova na dokumentu roudnickém, za nějž v hloubi duše zastyděl se protestant Palacký. A prosil, aby utajena světu zůstala tato listina největší potupou a hanbou zahrnující naši vlast...

K částečné rehabilitaci zmalomyslnělých „rebelů“ budiž uvedeno, že statečně vytrpěli alespoň svůj trest 21. května 1921 na Staroměst-

ském náměstí. Mezi popravenými bylo mnoho Němců a jeden katolík Diviš Černín. Zajímavé je, že vůdce německých luteránů, Onděje Šlika, vydal císaři k potrestání sám protestantský kurfiřt saský Jiří. Tedy protestant protestanta.

Bohudík, hanba bělohorské Prahy byla smyta ještě za téže třicetileté války, jakmile duch její se byl přerodil v katolicism, jemuž nikdy žádná oběť nebyla dost velikou k obhájení duchovních statků a pravd jediného a pravého náboženství Kristova. Roku 1620 Praha vojskem přeplněná, bez jediného výstřelu se vzdala nepříteli na milost, nemilost. A za necelý lidský věk na to Praha z polovic obsazená Švédy, kteří zradou 26. července zmocnili se Hradčan a Malé Strany a tam naloupili nesmírné poklady..... Praha katolická nepodrobila se vetřelcům!

Vedena Jesuity po tři předlouhé měsíce odrážela vítězně trojí nejškolenější vojska švédská, ji obléhající, až posléze mírem vestfálským nepřátelství zastaveno a Praha byla vysvobozena.

Tedy obnověním ducha byla zachráněna. Naše česko-bratrství, které nebylo schopno ani vlastní stát si udržeti, protože duch, jímž bylo založeno, tentýž stát prohlašoval za zločin, nemohlo se státi ani vůdčím motivem, silou k probuzení národa, neřku-li k vybudování opětného samostatného státu. Opět jeden z velkých omylů dějinných i psychologických. Stihl sice naši vlast za její zbytečně a zbaběle prohranou vzpouru trest nesmírně těžký, ale opět v mezích protestanty samými stanovené zásady, že „komu náleží stát, rozhoduje i o náboženské formě svých poddaných“. Byla opět pokatoličena naše země a to úplně, třebas někde prostředky ne zrovna v naší době přípustnými. Leč tehdy proti zatvrzelcům všeobecně se jich používalo zejména Lichtenšteinem, o jehož dragounech vyprávějí se hrůzostrašné věci. Ale jsou zcela nevinnými

idylkami proti zuření Geusů (žebráků) v Holandsku, v Irsku Angličanů, zejména odpadlého krále Jindřicha VIII., smutně proslulého svými výstřednostmi, jenž dal odpraviti na tisíce ve víře neoblomných katolíků: kněží, biskupů i laiků. I své několikere ženy. Dokonce do nedávna existoval ve „vzoru demokracie“ v Anglii, bohudík již od XIX. stol. nepraktikovaný zákon, odsuzující k smrti každého občana, když byl otevřeně vyznal svoji víru katolickou. Ostatně v těchže stoletích „panenská královna anglická“ Alžběta dala skorem 200 kněží nejsurověji umučiti za jejich věrnost církvi římské. K takovým přec zločinům nikde a nikdy nedocházelo při znovupokatoličování naší vlasti. Proto by měla již jednou zmlknouti ústa, vytýkající ještě ony dragnády, když sami protestanté v tutéž dobu v „nejpokročilejší demokracii západu“ ukrutně prolévanou krví naplnili žaláře a popraviště, jak jim to právem dodnes anglická katolická hymna vyčítá. Neb každého v Irsku dopadlého kněze čekala jistojistě nejvybranější muka a mučednická smrt. Propast mezi Iry a Angličany datuje se jen od onoho strašného pronásledování irských katolíků protestantskými protivníky. Propast věky nepřeklenutelná a Anglii tak osudná, leč jí samou zaviněná . . . Proto opět jedna zúmyslná nepravda musí zmlknouti v našich dějinách!

A Švédové, které k pustošení našich vlastí nepřestali sem volati čeští bratři a jich poslední biskup Jan Amos Komenský . . . prašeredně odplatili se jim za vše i za oddané služby proti vlastnímu národu. Za 600.000 tolarů zaprodal švédský kancléř Oxienstierna jich oprávněné nároky na restituce statků emigrantů pobělohorských. Tedy právě spojenci našich rebelů dovršili jejich zkázu a zpečetili definitivně důsledky pohromy bělohorské pro náš národ v jedné z nejděsnějších válek náboženských,

jež v Praze začala a v Praze skončila se po 30 letech!

Ještě o jiné nepravdě zmíniti se musím a to: o „nejčistším pojetí nauky křesťanské Českými Bratřími“. Něco podobného tvrditi může jen, komu jsou neznámy nejen knihy Nového Zákona, ale vůbec prvá století církve v katakombách. Českobratrství — toť z celistvosti Nového Zákona vytržený a snad poněkud realizovaný list Jakuba St., odpovídající mentalitě nepatrné části prvokřesťanů, těch ze židovstva se obrátivších. Dávající přednost horlivému plnění skutků víry přede vším ostatním, odmítali Čeští Bratři nekonečné bohatství druhé a větší části paulinistické, v níž arijsko-hellénský duch vykvetl v pravou nádheru vrcholných plodů víry, theologie a mystiky. Jest nesmírně charakteristickým pro protestantismus, že ve svém úsilí odpohanšiti křesťanství důkladně je pouze naplnil duchem Jehovy, Hospodina zástupů, puritanismem a uniformalismem. Též kralický překlad listů Pavlových jest tak nedostatečný, místy temný, ba až smyslu postrádající, takže Čeští Bratři nemohli ani proniknouti k nesmírným jeho pokladům.

Podobné platí i o nejvelebenějším zjevu bratrském Janu Amosu Komenském. Jeho vychovatelská působnost nespadá pod hlediska této knihy, pročez se o ní nezmiňuji. Právem stěžoval si zesnulý filosof prof. Vorovka a jiní na nesmírnou chudobu a plochosť naší literatury náboženské, která odmlčevši se Tomášem ze Štítného je značně suchopárná. Tak i Komenský jedině v „Ráji srdce“ přibližuje se poněkud krásám a výšinám svých vzorů: mystiků katolických. Pak ještě v „Praxis pietatis“ podává svými kopiemi Kempenského a sv. Augustina místy trochu živného chleba, po němž duše předků našich žíznila. — Ostatní jest tak pouhopouhá záplava slov a slov jako Husova Postilla.

Posléze při veškerém respektu k muži, jenž jediný tehdy se stal naším člověkem světového měřítka, nutno uvážit, že Komenský byl — jak nejnověji kniha Lenhoffova o zednářích zdůrazňuje — jedním z hlavních duchovních otců zednářství, jež do svých konstitucí převzalo rozbředlou humanitu a pacifické blouznění člověka i po r. 1648 zvoucího Turky na císaře k novému rozdmýchání požárů válečných. Jelikož mocnost tato čisté a úplné nauce Ježíše Krista — katolicismu — jest smrtelně nepřátelská, jest i pro českého člověka katolíka o Komenském řečena věc nejdůležitější.

Literárně nadmíru plodní čeští bratři (t. zv. moravští bratři z Ochranova nebyli Češi, ale pietističtí Němci z Kravařska), po žádné jiné stránce ani v umění, stavitelství, ve společenském či v jiném zřízení nezanechali po sobě, co by stálo za zmínku. Ostatně zavinil to již zděděný Chelčického odpor proti obchodu, průmyslu a zvláště umění i jakémukoliv zaměstnání, kromě sedlačiny. Jediného to ideálu selského písmáka, horlitele o neodporování zlému, ale vlastní nenávistí náboženskou rozsévajícího smrtelný boj mezi bratry téhož národa. Tudíž i Chelčický jest nositelem tradice boleslavovské... bratří svých nenávistné... rozkol a pohromou národní zaviňující. Quod probatum est!

Jak praveno, i po stránce náboženské jsou nauky českobratrské i křesťanský neúplnými, deformující plnost a nepřeběrnost myšlenkových i citových vznětů katolicismu, který svojí podivuhodnou jednotou v nejsložitější různotvárnosti stal se spásou a zachráncem národa. Prokázal zejména v b a r o k u, v brzku následujícím, své nedostižitelné tvůrčí hodnoty v každém směru snahy lidského. Totalita, universalnost ve všech formách jest jen katolicismu vlastní. Nová, nepochopitelně silná idea katolicismu, po dlouhých pe-

riodách destrukce, mylně za naši slávu vyhlášených, stala se opět tvůrčí, eminentně kulturní mocností. Katolickému baroku v XVIII. stol. vděčíme za největší uměleckou chloubu naší vlasti. Právem napsal kronikář Zap, že teprve od této doby má Praha svou světovou pověst jako město stověžaté, které nikdy nehostilo tolik umělců ze všech oborů umění výtvarného a hudebního, jako koncem XVII. a počátkem XVIII. věku.

O této době „temna“, ve které na padesátileté žádosti národa českého letos právě před 200 lety prohlášen byl za svatého Jan Nepomucký, překrásně se vyjádřil náš přední historik prof. Pekař: „... to temno 18. stol. mělo v jiném směru také dosti světla a tepla. Byla to doba, kdy nejen pražská města ožila podivuhodnou krásou baroku, ale kdy celý národ až do poslední vsi, do poslední chatrče, do posledního vzorku krajiny a do poslední melodie lidové písně naplnil se životní radostí barokové kultury, pronikající, tvořící, budující novou společnost, nový národ. Týž národ, z něhož vyšlo naše obrození, z něhož vyšla naše generace.“

„A kult svatojanský byl více než půldruhého století pravou m i s s a s o l e m n i s náboženského a při tom jaksi česky náboženského cítění této doby“. (Str. 10.)

Na stránce pak 35. téže brožurky: „Tři kapitoly o sv. Janu Nepomuském“ vystihuje pravý smysl našich dějin náboženských slovy: „Barok je dvojencem gotiky. Vedl národ k mystice, citu, vnitřní hloubce — — jen velké vlny mystického vznětu, jakými byly gotika a barok a příbuzný romantism, zažity byly českým prostředím nejplněji a nejvášnivěji.“

A Matka Boží Vítězná tam v Římě dýše právě celá tímto barokem — — nám tak blízkým!

Trosky fora, bývalého středu Říše.

**Město zápasů dvou světů až po naše dny.
Moderní pohanství.**

Znova se vracím k této soše G. Brunově. Stále mne přitahuje svými náměty, vhodnými k tolika meditacím. Vždyť mocnosti křesťanství krajně nepřátelské postavily ji zde pod záštitou liberalisticko-zednářských vlád bývalé Italie. Na vzdory katolickému Římu, sídlu to papežství, zednáři, volnomyšlenkáři a židé ji postavili zde. Netajil se sice sám Giordano Bruno krajním opovržením k poslednějším z těchto svých posmrtných ctitelů. Ale pomník tu stojí co výmluvný symbol zápasů odvěkých, jež od pradávna běsnily proti všemu, čemu opět Řím byl a jest nejsilnějším symbolem sám. V antice byl to zápas rassy arijské, napadené semitským Karthagem, od založení křesťanství jeho středisko ve věčném Městě převzalo veškery náporů zápasů hmoty proti duchu, „tohoto břehu“ života proti jich výšinám na „břehu onom“. Křesťanství a katolic-

tví octlo se v Římě ve stálém ohni a zápolení s pohanstvím a nejrozmanitějším sektářstvím všech věků, odstínů i národů . . .

A tento zápas odvěký trvá až podnes. Zápas neobyčejně houževnatý, třebas skrytý, dobře maskovaný obchodními, průmyslovými a jakýmkoli jinými zájmy. Leč tím záluďnější, tím nebezpečnější, tím urputnější. Nikdy zápas proti křesťanství nebyl veden zbraněmi rafinovanějšími, na pohled zcela odlehlými a nevinnými. Proteus d'ábel, ten neustálý převraceč cest Božích, nikdy proti nejvyšším metám naší víry: synovství Božímu, nepostavil se až dnes v nejkrajnější protivě téhož — — v naprosté zvířeckosti. Jediné, na niž se hodí apokalyptické slovo „therion“ — „zvíře“, symbolicky: zvířeckost našich dnů!

Zápas pravěký, jenž však nikdy tak odhodlaně, vším možným způsobem a ve všech odvětvích lidské myšlenky i snahy nebyl veden za jediným cílem, jímž jest odkřesťanění našeho života, ba světa vůbec.

Jsou pak to dva hlavní směry, jimiž jest veden: Znovuoživením, zmodernisováním pohanství, vedle něhož jde proti románsko-křesťanské kultuře anglosemitsky civilisační nápor. Pro prvý jakoby biblí jest Macharův Řím. Druhý pochopíme zcela oním mocným proudem t. zv. „amerikanisace“, tolik nyní fedrované.

Nuž, co se týče prvního. Dlouho jsem pokládal Macharův Řím za originální, ač leccos jsem zaslechl o vzoru Heineova Říma. Ostatně četl jsem jeho knihu poprvé před 20 lety a podruhé nedávno. Než opět zvláštní shodou okolností bylo mi odhaleno celé tajemství protikřesťanských spisů Macharových i jeho volnomyšlenkářského přebornictví. Abraham zplodil Isáka, Isák zplodil Jakuba . . ., Wicliff zplodil Husa . . . a Nietzsche zplodil — — Macharův Řím i Jed z Judey! Vše,

co učinilo p. generála básníkem Hellady a nenávistným odpůrcem křesťanství, obsahují mimo dřívější, letos znovu vydané knihy Nietzscheovy: „Ecce Homo“ a „Antikrist“. Nemám času rozebírat, zdali k nim p. básník přidal vůbec něco ze svého, než jedno mi dnes jest jisto, že Macharovým Římem, jako dílem dříve ode mne za původní považovaným, nelze a netřeba se mi dále vůbec obírat. Quod consumatum est!

Co se týče pravého a původního zdroje moderního pohanského titanismu v osobě Nietzscheově, jest dosti známo dílo a osudy jeho. Počav rozbořem a studiem řecké tragedie, byl stržen obdivem pro její pohanskost. Posléze těsně před vypuknutím své duševní choroby (progressivní paralysy), již v počátečním stadiu této, pro lékaře samotnými jeho velikášskými výroky konstatovatelné, — napsal dvě knihy chvalozpěvu pohanství a bezmezné nenávisti protikřesťanské v „Ecce Homo“ a „Antikristu“, jež jsou pokračováním Zarathustry. Známo jest jeho „nadčlověčenství“, jež „mělo se státi mezníkem dějin, počátkem nové éry“, stalo se však počátkem konce v ústavu choromyslných (r. 1900). Zajímavo jest se stanoviska lékařského i psychologického, že tatáž choroba zakončila i dílo druhého z největších borců protináboženských, Lenina, rozvraceče všech stávajících řádů. Tedy v rukou chorobných lidí spočinula dvakrát vrcholná hesla pokroku! Lze ještě vůbec s nimi počítati?!

Jelikož pro všechna svá tvrzení, jimiž potírám i kritisuji nepřátelské myšlenkové směry, osob se nikde nedotýkáje . . . , jsem si uvykl podávat ihned důkazy, uznal jsem přes značné omezenosti místa za vhodné podati několik citátů z autora, na němž náš pokrok český již před 30 lety nehybně byl ustrnul.

„Zarathustra — přítelem zlých“ EH 108.
„Jsem atheista nejbezohlednější a nejinstinktiv-

nější“ (EH 64). „Znám rozkoš n i č e n í — jsem první immoralista, tím j s e m n i č i t e l par excellence“ (EH 105). Nuže, nemůže být upřímnějšího a pravdě více odpovídajícího doznání o směru snažení u nás od Nietzscheho převzatého, tolik hýčkaného a velebeného, než jak je jeho zakladatel vlastními slovy byl proslovil!!

Pomíjeje Nietzscheovo veškeré líčení „Jedu z Judey“, uvedu ještě jediný citát z něho: „slepota vůči křesťanství, toť zločin par excellence. Morálka — to skrytý smysl pomstít se na životě. Křesťanská morálka — nejzlovolnější vůle ke lži. Morálka je vampyrismem. Ecrasez l'infame! Rozdrťte tu hanebnici!“ (112 EH.)

Z těchto tedy zdrojů vytryskla u nás pochybená snaha znovuoživiti mrtvolu pohanskou, před více než půltřetím stoletím dějinám lidstva znova odumřelou. Ostatně již před osmnáti věky podobné výtky na křesťanství metal starý Celsus, daleko výbojněji v rámci ještě žijícího pohanství. Pod jeho důvody ještě pádnějšími rozdrcena měla býti již tenkrát na padrt naše víra. Vývoj dějinný však nejlépe vyvrátil všechny tyto útoky, pročez netřeba starati se o „moderní“ jich opakování i přemílání.

Člověk, jenž zvrátil trůn Boží..., co měl naň postavit než svoji ubohost a nedostatečnost! Sebe samého učinil bohem, měrou i cílem veškerenstva, nedav se sebe méně poučiti zoufalým ztroskotáním antiky právě v tomto úsilí.

Nebylo snad šílenější snahy v naší době strojů, elektřiny, radia, než pokoušet se o znovuvzkříšení něčeho dávno mrtvého, do našich poměrů na-prosto se nehodícího, když ani renesance, daleko příznivěji situovaná, nedovedla stvořit než pouhý plagiát zašlých dob pohanských.

Jak ubohým jest pokus po křesťanské tisícileté éře, na duševní stránku naší bytosti hlavní

důraz kladoucí, chtějí obnoviti výhradný, starému pohanství jen vlastní kult těla a zbožnění jeho v dobách šíleného životního shonu, jež utápějí se ve smrdutých výparech aut, továrních stok a komínů, kdežto antika žila ve stálé prázdni a pohodlí pod zlatým sluncem jižních krajů. Kdy vlivem obchodu a průmyslu na místě antické žízně po kráse rozmohlo se všude uctívání šerednosti, sprostoty i hanebnosti.

Přes všechny zoufalé snahy vymýtit ze života našeho jakoukoliv zmínku o nadpřirozenu, nelze utlumit tuto touhu po vyšších zdrojích života, která pak v zoufalosti chápe se náhražek svých, okultismu a víry v duchy zemřelých. Protože dle mínění jiných posmrtného života není, stalo se heslem moderních směrů: „život pozemský — náš cíl. Nechceme jiného! Socialism učiní konec bídě a všem vzájemným rozdílům lidstva. A věda odstraní všechna utrpení, nemoce a smrti! Věda vytvoří nový život na zemi, pročez rozbijme a zničme ten starý, špatný, nedokonalý!“ — volají stále, aniž jsou schopni si uvědomit nebetyčnou ubohost podobných frází...

Vskutku „tonoucí i stébla se chytá“. Čeho se jen mají uchopiti oni, jimž všečen život pozbyl smyslu svého, čím mají jen naplniti prázdňá srdce svoje? A k čemu upnouti svoje snažení? Politování hodnými jsou vskutku tací lidé tápající, hledající, avšak nenalézající, kde by „odpočinuli duším svým“. Individuum jich vlastní mizí v drtivém okeánu společnosti lidské beze stopy. Pociťují se zcela nepatrným bezmocným práškem světového kosmu. Kde se zachytiti mají, čeho přidržeti. Suverenity snad státu, jenž má být vrcholným cílem, nejvyšším zákonodárcem morálky, ba snad nejvyšší metou života jejich. Ano, kdyby odňata byla od nich veškerá schopnost mysliti, viděti a slyšeti — snad v takém termitím či mravenčím státě při duševní úrovni těchto ži-

vočichů by to možno bylo, ne však při možnostech a schopnostech lidských. Jen v počátcích lidstva bylo podobné zbožnění státu možným.

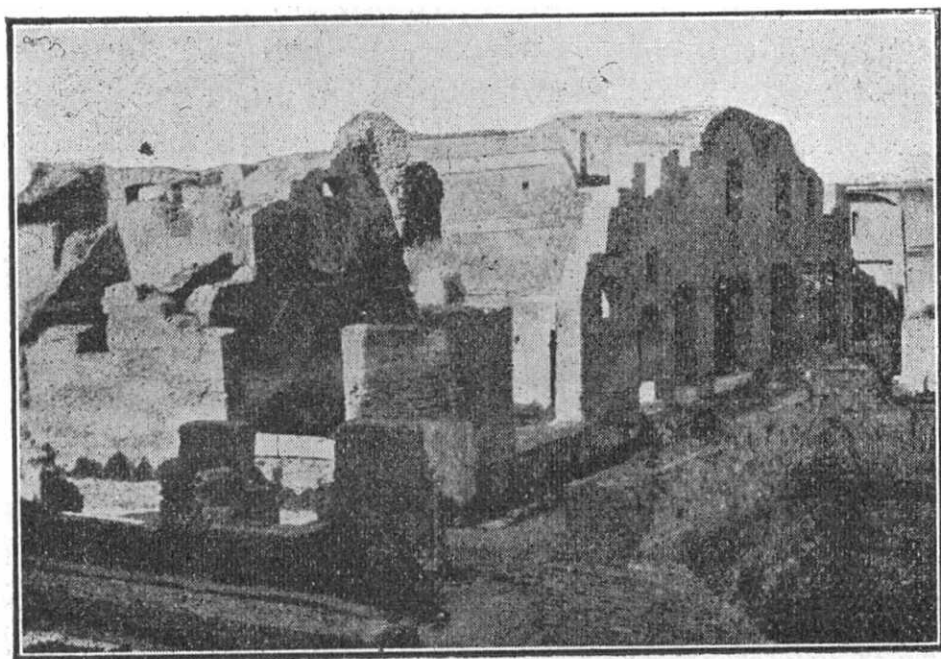
Žít však a obětovat se pro ideu celku, pro lidský kolektivism, opájet se službou vývoji lidstva, společnosti, — která opět, jak neúprosná dedukce vědy stanoví — zcela beze smyslu, bez dosažení cíle skončit musí ve věčném ledu vychladlé naší země?! Či zasvětit se chiméře humanity?

To všechno jsou dětinské pojmy a hračky. Poctiví a důslední moderní pohané sami doznávají nesmyslnost těchto opojně sladkých „cukrových vodiček“. Odhazují i tuto slabost či přetvářku u jiných, by správně doznali — tak jako jich předchůdci před 2.000 lety — že jediným cílem a smyslem života člověka zde na této zemi (pakliže nemá ideálů převyšujících tuto hroudu a živočišný život na ni), jest a může býti pouze nejvyvinutější egoismus. Sobecká bezohlednost individua vůči všemu i všem. Správně má odvalu doznati to Nietzsche ve větách: „Co jest dobré? Vše, co zvyšuje vědomí moci, vůli k moci, moc samu v člověku. Co jest špatné? Co prýští ze slabosti. Co jest štěstí? Pocit toho, že vzrůstá moc“. A dále: „Bud'te bez citu a smilování! Bud'te tvrdí!.. Zcela tvrdými býti jest to nej-ušlechtlejší“. Ký div, že Macharova parafrase téhož Zarathustry v čítankách našich škol zní: „Nevěř nikomu, že máš povinnosti k národu či čemukoliv jinému, kromě sebe samého!“

Správně vystihl morálku Nietzscheovu Lev Borský ve stejnojmenném díle o něm: „Co dle dosavadního hodnocení bylo nížinou lidstva, jeho zlem a jeho hanbou, jeho příbuzností se z v í ř e t e m a jeho ponížením, to jeví se dle nového hodnocení býti symptomem života, jeho vzrůstu, jeho zdraví, jeho nezbytnosti“ (str. 129).

Jako pak před tolika staletími, bedným vnitřním rozkladem a úpadkem zanikuvšího pohan-

ství poslední moudrosti bylo: patet exitus (vezmi si život, nebaví-li tě), tak i Nietzscheův mravní anarchismus, důsledky svými končící v naprostém rozvratu společnosti lidské, neví sobě rady lepší než: „Zbav se života, jsi-li s ním nespokojen, jsi-li k němu neschopen...“. „Hleďte, aby přestal život těch, kterým jest utrpením!“

Zříceniny čtyřpatrového domu římského v Ostii.

Karthago znovu oživé.

Prvá protináboženská složka našich časů nese zřejmě svoji pečeť: „Made in Germany“. Přišla k nám z Německa. Bohudík není v ní samostatné, původní české myšlení. Leč pomník v Římě vybudovaly G. Brunovi (autoru nemravných divadelních her, pro něž byl i z protestantských měst vypovídan), ještě jiné vlivy, které s druhé strany obracejí veškero úsilí lidstva ke hmotě. Opět směr zavlečený k nám z téže ciziny, která způsobila před 500 lety neodčinitelné

neštěstí národa: anglosemitský názor světový, ježž dnes po výtce ztělesňuje amerikanism. Vy-
chází z New Yorku, města, v němž oživly všechny
nectnosti a neřesti starého Karthaga. Z města
opovrhovaného i rodilým Američanem Fordem,
protože vlastně dávno americkým není, číta-
jíc při svých 8 milionech obyvatel většinu při-
stěhovalců, především židů a asiátů. Město, ve
kterém kult Mammonův, onoho biblického „zla-
tého telete“, slaví své nejvelkolepější triumfy.
Nikde není člověk tak dokonale jím zotročen a
vyssáván do posledního dechu a kapky krve, jako
zde. V městě tomto staré Karthago rozpoutává
na jiné pláni svůj odvěký boj proti Římu. Zápas
nejmožnějšími hesly a způsoby jest maskovaný
a skrytý, přes to však urputný a rozhořčený.

Národ židovský, ve starém zákoně národ
Boží, jediný v dějinách lidstva vzdor vyhnání z
vlasti a rozptýlení po celém světě, — nepřestal
existovati. A s ním i jeho víra, nositelka idejí
nesmírné síly a průbojnosti. Myšlenka, která
s krajně dynamisovanou silou v nejrůznějších
útvarech: protestantismu, liberalismu, positivis-
mu, anarchismu, střetla se opět s ideou křestan-
ství, t. j. s katolicismem. Nutno ujasnit si zá-
sadní rozdíl nazírání obou směrů, které dnes pod
odlehlymi pojmy na př. industrialisace, merkan-
tilismu, taylorismu, bolševictví, laické morálky
rozvodové praxe atd., spolu zápasí na život na
smrt.

Zcela krátce jich nepřeklenutelný rozdíl se
dá vyjádřit: Ideálem židovstva jest a zůstane po-
zemský člověk, vyznačující se mravní spravedl-
ností (rovnováhou mezi zlem a dobrem), i hoj-
ností pozemských statků — naším pak cílem jest
Bohočlověk, t. j. člověk, jenž vykoupěn předrahou
krví Kristovou, nekonečným slitováním Otce
stává se účastným opět na životě Božím. Již zde

na zemi ve svátostech . . . , aby v něm pokračoval v Životě Věčném až na věky věků . . . Na jedné straně Jehova, strašlivý Bůh zástupů, odměna spravedlivého dle skutků zákona ve statcích časných . . . , na druhé milující a odpouštějící Otec nebeský, nevýslovnou milostí přijímající nás za dítky své, jimž teprve patřením na Jeho tvář poskytnuta bude nekonečná radost v říši hodnot věčných . . .

Proto tam těžištěm jest tato země a život na ní, zde získávání dobra nehmotného, věčného. Dědictví saduceů, fariseů stojí příkře proti obětem mučedníků a vyznavačů.

Mimo to židovstvo v čistě rozumovém náboženství jest krajním nepřítelem všeho nadpřirozeného. Jelikož hlavní bílá rassa, ovládající téměř celý svět, anglosaská jest jím naskrz prostoupená, usměrňuje tímto svým strohým názorem myšlení většiny lidstva. Starý zákon ani ve svých prorocích nezná nesmrtelnosti duše jednotlivcovy, o níž křesťanství učí ústy Zakladatelovými, že má nekonečnou cenu. Judaism dychtí tudíž jen po uskutečnění spravedlivého řádu na zemi, v tomto životě, v národu vyvoleném nebo v proletariátu, v nositeli moderní ideje messiášské (Berdjajev) . . . , křesťané proti tomu správně uznávají jen jedinou naprostou spravedlnost — věčnou. Tam ráj zemský v království světa tohoto — úsilím pravého křesťanství jest proměnit svět svým duchově-mravním řádem v království hodnot nadpřirodních: v říši Boží. Usiluje o to mravním vývojem, posvěcováním duší jednotlivcovým v úplné svobodě z vnitřku na venek, kdežto horkokrevní přívrženci spravedlnosti pozemské hotovi jsou násilím, ba i za cenu krve prolité revolucemi, dosáhnouti vnější rámc svých vysněných řádů.

Židovstvo neuznavši v Kristu svého Messiáše řídí se dosud zásadami: „Korunou moudrého

jest bohatství jeho a v domě spravedlivého jest mnoho zboží. Ale v příjmech hříšnickových jest zkáza. Odměnou bázně Hospodinovy jest bohatství, čest a život“. Tedy hmotné statky a blaho-
byt je židům nepochybným znamením lásky Boží a pro svůj neúporný shon po mamonu tohoto světa mají důvod náboženský. Správně uvádí ve své knize A. Sombart, význačný národohospodář berlínský, židovstvo co hlavního představitele, tvůrce i držitele kapitalismu. Téhož kapitalismu, proti němuž v předních řadách socialistických „bojují“ opět židé . . . , vždyť „nikdo není schopen duchu moderního kapitalismu přinésti tolik potřebné mentality (myšlenkových schopností), jako židovstvo“, praví též autor.

Vedle touhy po znovuzbudování chrámu jerusalémského, jest vnějším výrazem snahy židovstva: humanita, pacifism a tolerance. Lidskost, snaha po míru a snášenlivosti. Tytéž cíle dle nové knihy Lenhofovy má ethické snažení zednářstva všech odstínů, které s nevěrci, protestanty i volnomyšlenkáři nejpevněji drželo frontu protikatolickou. V dobách zrození a vlády této „všelidskosti“, před tisíciletími Tacitus, dějepisec římský, vystihl jádro její případnými slovy: „Paulatim discessum est ad ornamenta vitiorum. Apud imperitos haec humanitas vocatur, cum pars sit servitutis“ . . . Ponenáhlu počaly se neřesti krásně vyličovati. Nezkušení nazývali to lidskostí, ač jest to částí zotročování.

Zkáza antického Říma prokázala naprostou života neschopnost a méněcennost těchto přirozených snah humanitních. Doba renesance, znovuoživení ideálů antických, utonula opět v zločinech a společenském rozvratu, nastavšího z obnoveného pohanství. Filosoficky na podkladě ruské revoluce, spořádal „tuto snahu“ Berdjajev. Náš filosof, univ. prof. Mareš, fyziolog, vyjádřil její podstatu slovy: „lidé, buďme lidmi!“ Rozeberme

humanitu a domysleme! Učila nás před čtvrtstoletím platná věda, u polovzdělanců dodnes, že lidstvo vzniklo ze zvířecích předků. Nutně po nich, co dědictví zůstala mu i jich zvířeckost. Než najednou, někde, nějak z neznáma vynořilo se „vyšší“ naše lidství, jehož hlasatelé vybízeli k horlivému uctívání vzdor tomu, že lidé, holdující oné původní zvířeckosti, se mají ve světě tak dobře. Dodnes žádný hlasatel této humanity nepověděl důvodů — aniž vůbec naprosto závazně pověděti jest schopen — proč máme si podmaňovati aneb kultivovati tuto pudovou, podzemní naši přirozenost. Proto staly se tyto ideály humanitní i v našich dnech zcela bezmocnými a bezcennými.

Ostatně bezohledně krutá skutečnost moderního života průmyslově-obchodního, zúčtovala nadobro s těmito vidinami. Novodobý moloch, šlapající nohama posvátnost životů a zdraví blízkých pro svůj rychlý a veliký zisk, v éře automobilismu, prohibice, bolševictví atd., neohlíží se vůbec na tyto utopie, požbyvší veškeru sílu mravní i duševědnou. Než i jinak v očích myslících lidí přemrštěná humanita se uvádí v absurdnost. Na př. v kriminalistice jsme přeplnění nejmožnějšími sentimentalitami vůči nejzrudnějšímu zločinci. Stavíme mu vším komfortem opatřené věznice, zatím co mnohý poctivý dělník hladoví a mrzne. Litujeme je jako oběti nespravedlivých řádů společenských, za to naprosto zůstáváme bezcitnými vůči nevinným, bestiálně se světa sprovozeným obětím jich zločinů, aneb je stíhajících strážců zákona.

Výsledkem a hlavním reprezentantem této snahy lidstva po největším hmotném blahobytu na naší zemi jest soudobý amerikanismus, u nás silně fedrovaný a horečně se rozmáhající. Slyšel jsem o něm dokonce příkrá slova: Barbarisace světa na pochodu! Barbarisací je vskutku, potírá-li duchovou kulturu přemocí hmotných pro-

středků životních, jež se staly cílem všeho snažení. Žil jsem v obojí Americe co vystěhovalec. Jistě Sev. Amerika zhypnotisuje každého při první návštěvě svým úžasným tempem civilisačním. Teprv při pozdějších návštěvách nebo po časovém odstupu stane se člověk schopným vlastního myšlení a úsudku. Nenít ani v „zemi nekonečných možností“ „všechno zlato, co se třpytí“.

Především sám jsem Severní Americe povděčen za tak mnohé. Nejprve za to, že jsem se v ní naučil pracovati. Poctivě a řádně až do úpadu. Vytrvati a býti neohroženým za všech okolností. Pak americkým spisovatelům děkuji za probuzení ze spánku své realisticko-positivistické duševní smrti. Tedy přilnutím k anglosaské vzdělanosti (Emerson, Carlyle) jsem započal duševně žít. Proto nemohu a nechci nikterak haněti, podceňovati či zlehčovati, co krásného a dobrého bylo na předválečném amerikanismu, s jehož sto-procentním představitelem Th. Rooseveltem setkal jsem se v Argentině. Povždy zůstávám této zemi vděčen za energii a sílu, od ní obdrženou.

Než, Amerika je zemí protiv a to v nesmírném měřítku zvětšených. Díváte se po slunci na prales. Jaká to nádhera zeleně, květů a rozmanitost! Podívejte se proti slunci — — uzříte jen tmavou, nekonečnou massu. Tak je to ve všem. Vedle úcty k práci, náboženské opravdovosti, nadšenosti k obětem, ukázněnosti, sebevědomí a lásky k vlasti, gentlemenství, ohromné síly vůle má Amerika svůj málo vábný rub i stíny.

Přednosti a ctnosti Ameriky se k nám pomalu a málo dostávají, ale za to všechny její odpadky, podzemní a periferní živly se u nás velebí co vrchol zdatnosti a modernosti, již slepě a zuřivě holdujeme. Tatáž zkáza se k nám valí ze Západu jako v dobách Husových či předbělohorských. S nespornými kvalitami ruku v ruce jdou i: american bluff, humbug a barnumská reklama,

jež právě v této stádově založené zemi sklízí největší úspěchy. Vše shání se a holduje jediné věci: hmotnému zdaru! Člověk musí být „successful“, úspěšný v čemkoliv, má-li mít vůbec nějakou cenu. Mulford pohlcený mardenismem zevně sice pozvedl, vnitřně však lidi mravně i intelektuálně úplně zpustošil. Jen úspěch je mravním — neúspěch zločinem.

Dnes Amerika, již světová válka zavalila nadbytkem zlata, takže v něm až tone, přes ohromný svůj blahobyt není schopnou vytvořit svoji kulturu. Pro umění chybí základní podmínky u potomků bývalých zlatokopů či zálesáků neb dobrodruhů, podmanivších si Nový Svět. Nadměrní miliardáři, vytvoření konjunkturou doby a odkrytím nesmírných pokladů země, nestali se podporovateli snah kulturních, pro něž ostatně jich spoluobčané nemají valného porozumění. Za ohromné peníze skupují jen z válkou ochuzené Evropy nádherná a starobylá díla umělecká, většinou pro vnější chloubu a okázalost. Pro hluboké zažívání a tvoření kulturní není dále v Americe dosud podmínek, protože každý tam se jen snaží, aby nahonem si sehnal trochu zdání o všeličems, aby vypadal jako vzdělanec a hlavně gentleman. Gentleman-like = jako ušlechtilý člověk. Ostatně pravým selfmademanům v zuřivém životním zápase vyšší vzdělání, jak sami doznávají, jen škodí. Nad to muži jednostranným odbornictvím, shonem životním a poměry rodinnými bývají tak vyčerpaní, že na vyšší vzněty umělecké, literární a pod, již fysicky jich síly duševní nestačí. Nejvýš je pobaví ještě „moovies“, biografy aneb týdeníky svými ději, které dle neúprosného vkusu a diktátu musejí vesměs dobře skončiti. Rostoucí nivellisace, oploštění života.

Správně sděleno bylo za války, že na podkladě psychotechnických výzkumů armádních duševně průměrný Američan odpovídá mentalitě

hochu 12—13 letého. Odtud jeho nezkrotný optimismus, který jediný mu dává sílu žít v onom pekle roboty a dřiny, v níž uplatnit se může jen do 35. roku. Přes 45 let nikdo již jej do práce nepřijme. Pěkný doklad tohoto tvrzení poskytují nedělní noviny všech odstínů. Polovina jejich obsahu potištěna jest groteskními příhodami à la kocour Felix, pan Smith, Adam atd. — Ne snad pro děti. Naopak, to jest duševní strava pro dospělé!!!

A duševní ideál Ameriky? Tak krásně jej líčí jejich filmy, jejich knihy Londonovky, Curwoodi, Rox Beachové a pod. Za mých mladých let bývaly to dvoukrejcarové indiánky, které stály zcela na téže úrovni, jako tato dnešní slušně vypravená „literatura“. Ideálem všech: mladých, starých, mužů i žen, jest cowboy, na česko skoták. Pastervec krav, který s krajním pohrdáním životem v nejnemožnějších situacích... vyplňuje nejnesmyslnější rozmary a vrtochy své vyvolené — — partnerky! O amerických ženách dala by se napsati nová, dlouhá kapitola. Jediné nelze zamlčeti, že dobrodiním této „emancipace“, s kuriosně přehnanými všemi výsadami „slabšího pokolení“, jest: mizení bílé rasy ve Spojených Státech, v nichž v dohledné době nabude — aspoň na jihu — převahu černošská krev! Tudíž, přemíra americké civilisace nesmí nikoho zmásti, třeba že nadmíru oslňuje. Toť jen pohled na prales po slunci.... ale proti slunci vypadá děsivě.

Prozatím poslala nám Amerika namnoze jen stinné vymoženosti svoje: bary, trampy, divoký skauting, pohlavní nevázanosti, partnershipství, jež snad při jejich severské povaze jakž takž jsou možny, u nás však působí pohlavní rozvrat mládeže. Stejně jako protestantsko-nevěrecký názor na sňatky a rodinný život v boardinghousích, v manželství „na zkoušku“. Vesměs věci, o které

není co stát, ač nám je s takovým pokrokářským gestem zavádí YWCA či YMCA, t. j. společnosti „křesťanských“ mladíků a žen, mající tu největší zvláštnost, že mezi nimi skutečných křesťanů snad vůbec není. Nejvýznačnější činností k nám po převratě uvedených společností jest intensivní péče o hmotnou stránku propagace svých směrů. Tedy skutků, věru nejprůzračnější známky amerického puritanismu, jež sám na studiích ve Philadelphii jsem s dostatek poznal. Krásně jej v knize svrchu citované rozebírá a za charakteristický znak semitismu prohlašuje Batault.

A nejzářnější výkvět tohoto ducha puritánského jest americká prohibice. Trpce lituji, že tyto zajímavé řádky musil jsem tak nesmírně zkrátit, zvláště průkaz její psychologické absurdnosti. V otázce skutečného přemožení pijáctví jen dobrovolné jeho potlačení vyššími motivy (abstinentismus), jest správné a mravné, kdežto násilné, uzákoněné odstraňování vede k všeobecnému přestupování zákona (viz válečné předpisy aprovisační), k pokrytectví, ale hlavně ke strašlivé korupci úřadů. Vždyť na př. loni veškerý policejní aparát v milionovém městě Philadelphii pro úplatky k vůli lihovinám musil býti propuštěn. Anebo, že dnes podlouníci alkoholu pro svoje nesmírné zisky, těžce vůbec představitelné, jsou hlavními agitátory pro „suchost“ Ameriky, jest opět specialitou této země. Ostatně prohibice, která nejmenšího ze svých snů nesplnila, naopak celými armádami námořníků, pohraničních stráží a slídičů zatěžuje rozpočet státní, aniž zločinnost či otravy alkoholem a podobné sebe méně omezila, nalézá se dle všech známek v posledních křečích. Nelze proti psychologickým zákonům trvale aniž „zákonitě“ hřešiti! Než i jiné americké poměry jsou pro Evropana nadmíru kuriosními. Již na př. medicínské, které tak skvostně a humorně vylíčil newyorský lékař

Čech Dr. Hůlka (Prakt. Lékař IX., č. 20) : „Americký materialismus a mělká mechanisace myšlení jsou sociálně psychologické základy vzniku tamních lékařských sekt ... a degradace vědy a university. Amerika je podobná Australii tím, že nám dochovává zkameněliny. Austrálie zoologické, Amerika kulturní. Ve Spojených Státech lidová justice dosud upaluje lidi a oficiální justice k tomu zavírá oči. Oficiální justice užívá biče a tisk šíří obrázky takové exekuce“, str. 735.

Oháníme se příliš slovy : „velké, vznešené demokracie západní“ a pod., aniž bychom jen trochu kriticky uvažovali i o tom mále, co ve zprávách z tohoto světadílu do našich novin namátkou se dostane. Tak z loňských volebních zápasů přinesla „Národní Politika“ 11./4. 1928: „V Chicagu zápas o presidentství bývá provázen hotovými pouličními boji. Jde dokonce o zločinné výpady a úklady proti životu nebo svobodě nepohodlných jednotlivců. Toť dnešní Amerika (země výhradně laické morálky!! pozn. spis.), země oslavovaného pokroku technického, svobody slova a tisku! Každé město americké — Chicago především — je v rukou záhadných lupičských band. V období velkých voleb dají se koupiti za peníze a násilím ovládnou veřejný státní akt ... Třicet tisíc policistů je alarmováno jen v Chicagu pro potírání volební korupce ... Obě strany republikánská a demokratická stojí v nejzuřivějším boji, takže jsou obavy před hromadným vražděním ... Mluví se o nejméně 100 milionech dolarů, které byly již nyní vydány na podplácení ve volebním boji.

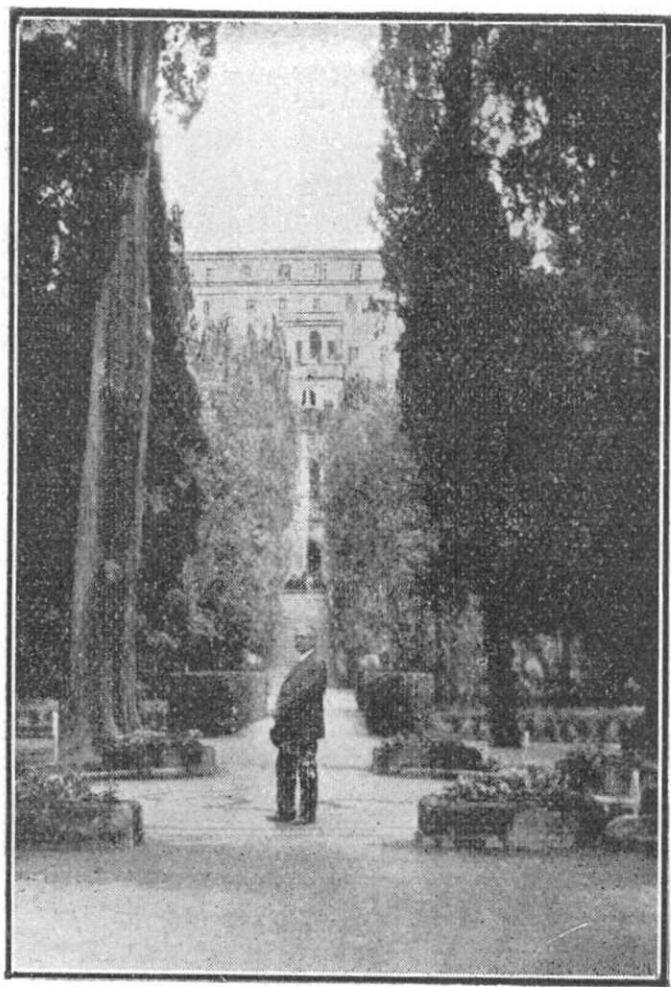
S mnoha stran se oznamuje, že vlna zločinnosti v Chicagu v posledních týdnech nabyla nebývalé výše. Zločinci jsou nově organisováni. Dnes jsou tam specialisté pro každý zločin. Za 50 dolarů zavraždí každého obyčejného občana, než podle kabátu jsou ceny odstupňovány ...“

Tyto doslovné citáty z listu nepředpojatého pozmění každému náležitě názor na „velkou demokracii“ tam na západě. Běda, až podobné mravy opanují Evropu. Či až v našich městech rozkvetě nový výdělek „kidnapping“ únosy dětí nebo veřejnosti známých osob (Dempsey, Pickfordová). Ostatně boháči proti tomuto ohrožování chrání se stále detektivy. Nebo až i v našich bankách nad vchody umístěny budou strojní pušky, či bude musit ve válečné pohotovosti vyrukovat vojsko v plné zbroji, bude-li která banka kam posílat svoje zlato, aby je chránilo před uloupením. Nebo až na hlavních ulicích sváděti budou pravé bitvy obrněné tanky policistů proti stejně vyzbrojeným obrněným autům lupičů! Země pruhů a hvězd . . .

Bohudík, prozatím nejsme ještě tak výsostně civilisováni. Ostatně nikomu jen trochu zdravým rozumem o podobných zjevech uvažujícímu, nemůže být pochybným, že i nejvrcholnější civilisace, postrádající mravních základů, sama v sobě je prohnílá a se zhroutí. A bude její pád veliký.

Ohrožení křesťanské kultury i společnosti.

A zde právě před pomníkem G. Brunovým za hulákání prodavačů, v nesmírně živém pokřiku italského tržiště, uvědomuji si jasně, oč v tomto zápase znovuožilého Karthaga proti věčnému Římu vlastně běží: — — — — udržíme proti těmto zběsilým náporům jediné dobrodiní lidstva, Ideu Kristovu v boji s Antikristem a jím rozsévané zvířeckosti (to therion apokalypsy)? Jedinou spásu a záchranu před roztržštěním v propasti zkázy. Církev a kulturu katolicismu, věcí, za něž vskutku možno i vhodno položit i životy. Poslední a jediné útočiště . . .

Villa d'Este v Tivoli.

Jen probůh, jak a čím získána byla tak děsně démonická moc nad lidstvem od té doby, kdy násilím povalena a co pouta otrocká odstraněna jakákoliv autorita. Autorita co vnější výraz existence hodnot trvalých, jež samy sebou mají cenu a příkaznou moc. Co tedy postaveno bylo na místě jejich? Hesla, fráze, moc řečí . . . a ty že by měly tak příšernou moc?

Mají ji vskutku, protože co člověk jest člověkem, myšlenky, idee mysli jeho byly a jsou nejsilnější, jedinou mocí, jež formují a ovládají svět. A za našich časů máme o této moci nejpřesvědčivější doklady. Jeť vskutku idea tvůrčí silou veškerenstva.

Onen věčný převracovač, diabolos, d'ábel, jenž nedovede být ničím jiným než stínem, opicí Boha a to zcela doslovně a bezvýhradně, nasadil páky a dovedl podstrčením polopravd v božské řády proměnití tyto ve zlořády! Dovedl jimi zmocniti se duší člověčenstva, by pod nejrozmantějším mámením a lákáním jako v ráji na svou stranu je strhl. Ve svoji vzpouru, ve svůj rozvrat i zlo, Antikrist písem, úhlavní nepřítel Kristův a zákona Jeho. Tak vyslovil by se o tom všem člověk náboženský, uznávající skutečnou realitu mocností temnot. Než vyslovme se o tom psychologicky.

Proti jasným, hodnotami nadpřirozenými podepřeným naukám, jimiž Církev ponenáhlým vývojem na stupnici dokonalosti po staletí stále výš a výš pokoušela se vésti lidstvo, stále vnitřně je proměňujíc a posvěcujíc, postaveny byly myšlenkové proudy, které vytvořeny jsouce v tvůrčích hloubkách našeho podvědomí, pokoušejí se v opačném směru pozměniti tvářnost světa. Jediné studiem hypnosy, sugesce a metapsychismu jsou zachytitelné a poznatelné. Vědeckou hloubkovou duševědou pokusně vyvolatelné věci, které dnes ku podivu i národohospodářsky ovládají lidstvo. O politice zde schválně nemluví.

Moderní obchodně-průmyslový život dnešní nelze si dnes vůbec představit bez nejmnocnějšího činitele svého — reklamy! A psychologicky, — co je reklama? Stále nápadněji, nepřetržitě hlubším vrstvám našeho vědomí přiváděná myšlenka, že nějaký tovar jest nám potřebný, že p. X. či Y. dovede jej nejlépe a nejlaciněji vyrobiť, že si jej musíme opatřiti atd., až posléze jednou si jej přece koupíme či při nejmenším oň se zajímáme. Anebo jiný případ: moda! Děsná mentální síla, která ročně nejen miliony, ale miliardy peněz spotřebuje k svému ukojení, stále se měníc a obnovujíc. Toť jsou klasické případy půso-

bení suggesce v bdělém stavu, která vystupňovaná tou měrou, že úplně ovládne mysl člověka, způsobí potlačení všech ostatních myšlenek až i ochrnutí vůli podrobených funkcí čili promění se v hypnosu. Mezi oběma však jest pouze plynulý přechod. Autosuggesce, jak II. škola v Nancy a prof. Baudouin v Ženevě prokazují, je základem veškeré výchovy, zvláště sebevýchovy. Ostatně „sedmá velmoc světa“, denní tisk, jen na podkladě těchto hlubších myšlenkových sil stal se tím, čím jest. A jak jest nepostrádatelným!

Na těchto hlubokých duševních silách spočívaje, skutečně byl osvícenským stoletím počínaje, nepochopitelný jinak myšlenkový převrat lidstva. Všechny jeho revoluce i celá vzpoura proti duchovému řádu křesťanství. U nás panuje zcela mylný názor o zdravotní škodlivosti hypnosy. Není nic falešnějšího nad to, kdyžtě této metody se namnoze používá i věhlasnými lékaři co léčebného prostředku. V celé mi přístupné literatuře nenašel jsem ani jediný doklad o porušení zdraví při hypnose, která ovšem musí být k vůli nebezpečí přerozmanitého zneužití svěřena jen rukám lékaře. Ale představení hypnotické, u nás zakázané, nejmocněji ukazuje všem myslícím lidem působení myšlenky, zvláště hesel demagogických, v něž i demokracie se může zvrhnouti.

Klasickým přímo hypnoticko-suggestivním heslem jest volání t. zv. emancipace žen: naprostá rovnost muže a ženy. Není hesla pošetilejšího a nesmyslnějšího, pakliže si je jen trochu rozebereme. Rovnost naprostá značí, že A je B a B je A., tedy vzájemná úplná shodnost. A tak je také tato nejkuriosnější věc právě chápána na universitách, v úřadech, obchodech atd. Strašným přímo dojmem působí to heslo na lékaře a psychologa! Jaká může být tu shodnost, když nehledě k velikým anatomickým rozdílům ve stavbě těla a orgánů, jakož různosti v samotné

fysiologii rozcházejí se oba tyto typy lidské: muž i žena přímo diametrálně. Nuže chceme-li my pokrokoví muži, snaže žen nám se úplně vyrovnati, vyjítí vstříc, musíme si přece i my nějak věc zařídit, bychom jako ony mohli mítí děti. Jako ony trpěti rozličnými indisposicemi v souvislosti s koloběhem měsíce kol slunce — protože emancipovaná žena vyrovnává se mužům, kteří dosud toho všeho postrádají. V ohledu duševním doplní si líčení tato laskavý čtenář neb čtenářka sama.

Podstatnou známkou všech hesel jest, že nikdy nesmíme jich obsah rozumově rozebírat aneb si uvědomovat, protože ihned se nám objeví co polopravdy aneb nesmysly, které okamžitě odhodíme. Jedině v bezmyslenkovitém, mlhavém, podvědomém přijímání mají možnost působiti.

A takováto hesla, fráze ovládají situaci v našem věku stálých řečí, papíru a náhražek. Historickým dokladem démonické působnosti takých polopravd, hozených do mass lidových, jsou hesla revoluce francouzské: volnost, rovnost, bratrství, která přímo fascinovala duši davu, způsobila nesmírné společenské převraty. Slova, pod kterými si kde kdo myslel, co chtěl, aniž by si uvědomil, že jsou hluše prázdná až nesmyslná

Slova, která když byla vykonala svoji povinnost v duších davů a historii, pak lehce se dají redukovati na směšný přímo obsah. Vyjímám jich definici z brožurky A. Muchy: „Svobodné Zednářství“: „Vznešené zásady, které zednáři v srdci svém nosí, jasně obsaženy jsou v jejich hesle: Rovnost, volnost, bratrství. Rovnost. Vidíme všichni, že se rovností nemíní a také mínit nemůže absolutní rovnost všech zevnějších a vnitřních hodnot u všech jedinců a se všemi jedinci celé společnosti . . . Kde tedy máme hledat onu rovnost: Jedině v poměru všech lidí k neochvějně, neoblomně, věčné spravedlnosti, jejíž vláda

proniká vesmír“ ... str. 40. — „Volnost. Dnes každý ví, že volnost neznamena, že každý má právo ve skutek uvést každý záchvěv své vůle ... a hlásá — volnost pro konání svých povinností.“ str. 42. — „Třetím slovem v heslu je bratrství .. všech lidí dobré vůle, lidí všech původů, všech vyznání“. Tedy věci zcela a otrocky vypůjčené z křesťanství i ona svoboda, (vy pak v svobodu synů Božích povolávání jste ...), jenže skreslením zneužitá a davově rozhozená, destruktivní.

Démonická působnost hesel do lidu vržených spočívá opět na velice zajímavé duševné zkušenosti, že není člověk stále v pohotovosti myšlenkové a při napjatém vědomí. Toto přemírou různých a se střídajících dojmů unavuje se ve své ostražitosti a „censuře“ vjemů, takže většina působivých elementů duševních dostává se do spodních podvědomých oblastí našich jaksi obejitím bdělého vědomí. Jsou námi přijímány jako pravdy, jen když před tím nám byly s dostatek sdělovány aneb na oči stavěny. A na tomto podkladě spočívá strašlivá moc moderního obchodu a průmyslu, reklama, která právě v zemi nejpravovější, v U. S. A., sklízí nejvýznačnější triumfy. Reklamou se dají docílit divy. Reklamou, která přechází zcela bez protestu a uvědomění do našeho nitra a to v dobrém, daleko však více ve zlém. Možná pak působení její nazvat i hypnosou v bdělém stavu.

Krásně vylíčil básník Ovidius ve svých Proměnách zlatý věk lidstva, pak stříbrný, měděný a posléze železný (antiku). Nuže, v jakém věku žijeme my? Jest to věk papíru, mnohá řečí, frází, hesel a náhražek ve všem všudy. Docílili jsme, že zmizeli analfabeti v našem národě, ale s nimi bohužel i mizí stoprocentní učenci a šíří se čím dále tím více lacinější, rozředená ne již polovzdělanost, ale ještě něco nižšího: osmina, desetina vzdělanosti, lidové jarmareční zboží.

Nemůžeme nepozorovati na jedné straně těmito všemi vlivy rozmáhající se mentální roztržitost a stoupající oploštělost myšlenkovou, která ve sféře mravní jeví se stupňovanou sprostotou, surovostí! Zcela nepozorovatelně, ale i nezadržitelně snižuje se úroveň vzdělanosti v každém ohledu. Rozhodování o tom, co jest kulturním, nebo už není, dostává se víc a více v monopol okruhu naprosto neomylnického, výhradných a neomezených držitelů „stoprocentní“ pravdy ve všem a na všechno, přímé generální agentury této, která pak obstarává její rozprodej ve velkém i malém. Tak všem se podává k věření stejnoměrně zabarvená a zpracovaná „také pravda“. Běda, pakliže by kdo se odvážil vystoupiti proti jejich jedině uznaným názorům. Jednoho usmrtí komplotem mlčení, jiného odstraní smýkáním v tisku, třetího zastraší prostě terorem. Neb tímto právě prostředkem docíliti lze nejúčelnější a nejrychlejší hypnosy davů lidských, což obzvláště vyzkoušeno jest.

Nikdy v žádné době lidstva nebylo ubožejších náhražek všeho všudy, než jako dnes, kdy přes to, že se chvástáme vším možným, nedovedeme tvořit, nýbrž napodobujeme, nahražujeme!

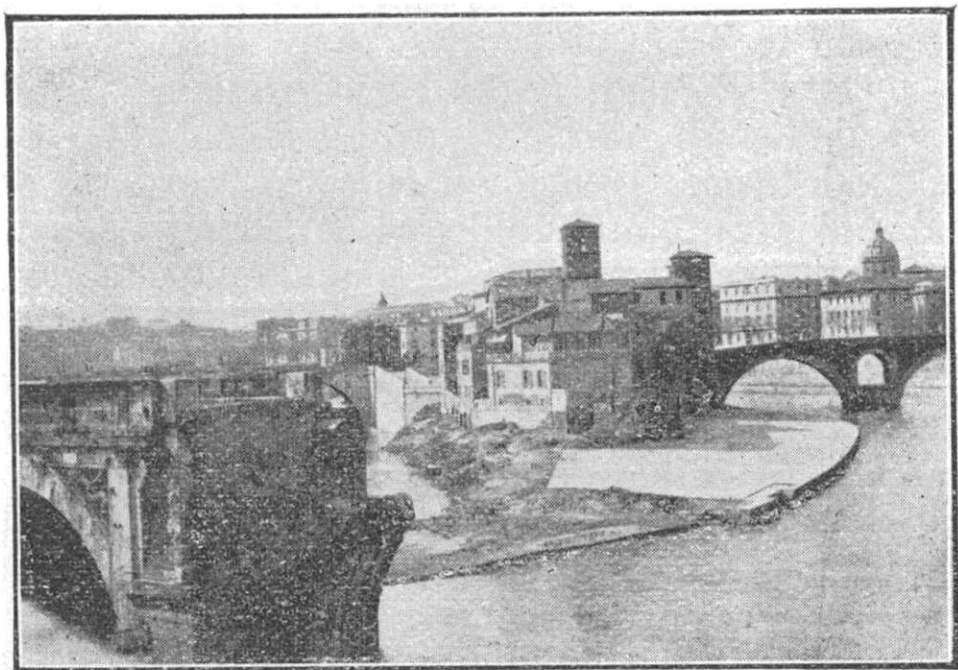
A velkovýroba náhražek zaplavila celou naši kulturu, nejen trh životních potřeb. Máme nejen margarín, ceres, cikorii a pod., ve hmotném vydání stejně jako „persiány, bobry“ a perlové náhrdelníky, imitované aneb skleněné drahokamy. V duchovních hodnotách nahražujeme si Boha všelijakými pavěrami teorií vědeckých i pseudovědeckých, „zvědečtěním“ náboženství a pod. Národ ani vlast pro nás víc neexistuje. Moderní pojmy jsou mezinárodní beznárodnost, světoběžnictví, socialism, anarchism. Tak i rodina i láska manželská jest přežitkem, jenž moderně byl „nahražen“ volnou láskou, partnershipstvím, nevěrou všech vůči všem, kamarádkým manželstvím,

tímtéž „na zkoušku“, atd., atd. Ještě bleději se hůře dopadlo to s uměním, kde jeho nejubožejší myslitelnou vůbec náhražkou jest expressionism, kubism, dadaism, jazzband, zvrhlost sochařství, básnictví, moderní hudby. Z literatury udržely se dnes pouze nejnižší druhy zálesáctví, zločinctví detektivek a pornografie ve všech toninách i odstínech. Spásu svou vidíme ve sportu. „Ze slunce, vody a vzduchu rodí se nám nová generace“, chlubil se pyšně nedávno jistý týdeník. Probůh a z čeho jenom rostou divoši polynésští? Vždyť pouze z těchto prostředků se vyvíjejí a to mnohem dokonaleji, než naši praubozí městští jich napodobovatelé. Divadla a filmy? Věru, že ve snaze podati svému publiku co nejtučnější sousta a zároveň nejdráždivější, budou napodobovat svrchu vylíčená antická divadla!

A lék proti těmto náhražkám, suggescím a hypnosám hesel? Zcela jednoduchý. Především vezměme si příklad a vzor z národa vyvoleného, který děkuje za svou mnohatisíciletou existenci, jakož i dnešní nejpevnější odolávání povšechnému úpadku a rozvratu jedině do krajnosti houževnatému držení se nejsilnějších pilířů veškerého lidského plemene: Boha, národa a rodiny. Přál bych každému matrikovému katolíku viděti sílu až náruživost modliteb orthodoxních židů karpatských. Kéž bychom měli jen desátý díl srdnatosti této rasy v hájení svého náboženství, své víry a zvyků po otcích zděděných. Jen dvacátý či ještě menší jich národní a rasové soudržnosti a vzájemné pomoci, v níž stojí jeden za všechny a všichni za jednoho. A posléze jen stý díl jejich radosti rodinné z potomstva řádně odchovaného a zaopatřeného. Jejich rodina jest tajemstvím jich šesti či sedmitisícileté existence!

A za druhé. Hypnosa se láme nejsnáze a nejúplněji srdečným smíchem. Jednoduše a prostě pobavením se těmito praktikami, odhale-

nými a prohlédnutými. A pak prostě vše na rub obrátit. Přímo o sto osmdesát stupňů. Právý opak míti za pravdu, co hlásají ona hesla a fráze a zrovna obráceně vše konat, co poroučejí a doporučují. Havlíček říkával: nic jim nevěřte a nic jim nedejte! Nuže, řiďte se takto a to co nejdřív, neb ovoce setby jejich počíná zrát v hrozi-
vých signálech zkázy.

Místo antické euthanasie — ostrov Tibery.

Signály zkázy a bluff pokrokářství.

Celému pokrokovému směru plným právem vytknouti lze nejtěžší, psychologicky opodstatněnou výtku, že svými polopravdami, hesly a frazemi podryl, strhl a rozmetal všechny vzpružiny mravního vývoje jednotlivce i vzestupu lidské společnosti. Vše jim vzal a nic jim nedal, leda přeubohé náhražky, jimiž se člověk v brzkou přesyť a poznav jejich bezcennost, šmahem je odhazuje. Stává se v důsledcích toho amorálním a propadá požitkářství a bezuzdnosti mravů, nemaje,

proč by krotil a ovládal své pudy. Proto všechno pokrokářské krasořečnění, nabádající k různým ctnostem a k zanechání neřestí, káže jen hluchým uším a zbytečně mrhá časem svým i cizím.

Nesporně upadají dnes veškery kulturní hodnoty. Široké vrstvy lidu, nemajíce se čím řídit, ponechávají se vedení svých nižších pudových instinktů — čili místo vpřed, kráčíme zpět, vracejíce se k původním stavům lidské společnosti, než vytvořeno bylo právo, mravnost, náboženství... Vracíme se v primitivism lidské smečky. Vzniká všeobecně jakési *vacuum morale*, kdy my lidé počínáme se navzájem chovati nepodobně „Bílému tesákovi“, mistrně vyličenému ve spisech Jack Londonových.

Neustálé opakování autohypnotických hesel a šlágrů nese smutné ovoce dokonce v intelektuální sféře. Pravdu má básník V. Dyk: Pokrok vskutku vede k myšlenkové degeneraci. Myšlení lidské nejinak jako svalová činnost cvikem mohutní, nečinností chátrá. Předkládám-li stále někomu ve formě hesel, frází jakoby předžvýkanou duševní stravu — nač by se člověk dále svým myšlením namáhal? Málo kdo dnes má možnost a schopnost samostatně myslit obzvláště když denní tisk stále víc a více dostává lidstvo do svého područí a vleku v dobrém i — bohužel — hlavně ve zlém smyslu. Tisk ve formě t. zv. veřejného mínění utváří a usměrňuje statisíce čtenářů do svých myšlenkových proudů. Odtud vznikl jeho ohromný politický vliv. A stejně s ním dnešnímu člověku místo důkladných studií podávají lecjaké populárně-vědecké příručky předpoklady a domněnky, dokonce tendenční polopravdy za čisté víno vědy. Dlouholeté vzdělávání nahrazuje se snadno a rychle získanou polochi čtvrtvzdělaností. Morálka se maskuje povrchním zdáním gentlemana, odbornost dilletantstvím etc., etc. Zkrátka vytváří se atmosféra, ve

které dařiti se může nejrozličnějším Martyškům, politickým, peněžním i literárním dobrodruhům, hypnotiserům atd., v takto rozmělněné, rozbahnělé vzdělanosti věků minulých . . .

K tomu se druží jiná nesmírně osudná věc. Nastává kulturní únava a vyčerpanost. Lidstvo přepínané rostoucím tempem moderního života, přemírou vjemů a dojmů nesnáší již trpělivou mnohaletou vzdělávací práci period minulých. Ředěním vzdělanosti klesá její myšlenková náplň a táž oplošťuje se ve všech ohledech. Nesporné známky toho vidíme na naší stravě duševní, na literatuře! Co dnes spatříme ponejvíce ve výkladních skříních knihkupeckých? Nic jiného, než v nekonečných obměnách samou zločinnost, zvířeckost, dobrodružství a pornografii jako nejčtenější výplody literární, těšící se nejlepšímu obchodnímu obratu. V divadelnictví tomu nejínanak a ještě skorem hůře v kinematografii, kde vedle několik a vskutku hodnotných filmů, rozmáhá se úžasný brak a spodina, oslavování zločinů, takže biografy leckdy ne neprávem nazvány byly universitami zločinců. Ostatně každý vlastním pozorováním může tyto moje vývody do nekonečna si rozváděti a potvrzovati.

Stejný úpadek ve všem všudy vidíme i v nových směrech uměleckých, které potřebují nadmíru vyspělé hypnotické techniky, by vsuggerovaly lidem, že jejich namnoze banálnosti a nemožnosti, nesmysly v sobě obsahují něco hlubšího a cenného kromě výsostných dokumentů hloubkově-duševědných o mentalitě a duchu naší doby. Nemohu se zdržovati na př. stavitelským konstruktivismem, úpadkovými směry malířskými, hudebními etc., etc. Pro nedostatek místa popřeji jen slovo zesnulému básníku Březinovi, muži jistě nepředpojatému, který v rozhovorech s básníkem Demlem pronesl o současném umění krajně příkrý soud: „Jak je to ohavné! J a k é

zvířecí tváře! Jaká sprostota! Zde máte věrné zrcadlo této demokratické doby, zrcadlo i dnešní literatury, která nemá formy, nemá myšlenky, nemá páteře! Je to zrcadlo doby poválečné, surovost, hrubost, nízkost, bezzásadnost, bezhlavost. Vláda luzy! Ve středověku byla Svěťice, ve století XVIII. kult šlechtičny a dnes je kult Děvk y! Pohled'te jen na to zvíře: nohy jako sloupy, ta lýtka, boky, vemen a ten nízký, tupý, bezmyšlenkovitý, duchaprázdný obličej!“

Tím octli jsme se u rozvratu společenské morálky i mravopočestnosti, která význačně charakterisuje naši pokročilou dobu. Obraz strašný a čím dál horší a tmavější! Klíčem všeho jest otázka prostituce, která v moderní době popřevratové doznala podstatné změny tím, že z jejího mravnostního rázu a podstaty učiněna byla otázka pouze zdravotní. Reglementace odstraněna, při čemž počet prostitutek se nejméně zdvojnásobil. Místo asi patnácti poctivých předválečných domů veřejných, do nichž každý vstupoval s pocitem hanby a mravního poklesku, rozmohlo se na 210 nočních místností nejrozmanitějšího druhu, jež jsou, jak o nich právem napsáno bylo, pařeníštěm nemocí, neřestí a zločinnosti. Tedy nepopíratelný pokrok.

Nejstrašlivějším mementem zkázy mravů mládeže, na níž nelze více svalovati vinu, uvolnění mravů za dob válečných, jsou stupňující akty lidské zvrhlosti a znásilňování děvčátek pod 10 let, páchané — školáky! Tak letos 2./10. bylo v jediném dnu referováno tiskem o třech podobných případech najednou, takže i sám průkopník pokroku Dr. V. Bouček hrozí se a děsí „té mravní zpustlosti, které propadá pornografickou četbou mládež, v níž spatřuje jednu z největších příčin zločinnosti“. Nedivíme se ostatně, když dnes volno publikovati již i nejnecudnější obrázky, že

rodina ocitá se úplně na mizině a v úplné zkáze. Rodina, na jejímž uvolnění hlodalo a podrývalo tolik vlivů rozkladných emancipací, sportem, merkantilismem počínaje, reglementací, partnershipem pokračuje, až posléze konče zbožněním nevěry, prostitutky, děvky ve všem umění i názorech lidstva. Místo jakýchkoliv dlouhých výkladů, osvětlí vše nejostřeji několik vět citovaných z knihy, v níž autor nedbaje obvyklého maskování a přikrašlování, plnými ústy podává klíč k vysvětlení jádra celého boje proti jednomu z nejkulturnějších lidských statků, křesťanské rodině: „Ale ta prostituce — dnes už vítězí. Uvolňuje svazky manželské a nejmarkantnějším jejím vítězstvím jest rozluka manželská. Už dostala se i do nedostupných ložnic manželských a začíná svoje nádherné destruktivní dílo v základech lidské organizace. Až tyto základy povolí, pak neudrží dnešní společnost nic. Ani morálka křesťanská, ani morálka společenská. Obě budou smeteny s povrchu zemského jako mrtvol, které patří hrobařům.“ Jiří Hlava, Problém prostituce, Košice, 1922.

Tedy vedle školy centrem náporu mocností zla stala se rodina. Sám Horác sdělil nám, čím vlastně zašla antika: „Hříšné století nakazilo nejdříve manželství, rodinu a dům, a z tohoto pramene vyrazila proudem zkáza pro vlast a lid“. Děkujeme pouze upřímnosti autora J. Hlavy, že nám nepokrytě sdělil pravou tvář a účel vši „nové mravnosti“, všech reforem v oblasti styků společenských a pohlavních. Ovoce jejich můžeme již dnes konstatovati v plné jich děsivé hrůze. Dr. Landroy, president francouzské Société de médecine tvrdí, že v celé Francii jest více potratů než porodů. V téže Francii, v některých departementech, zjištěn již poválečný úbytek obyvatelstva o 15—20%! Tedy situace krajně

znepokojující, již nemusíme však Francii ani záviděti, protože dle „Več. Čes. Slova“ v brzku nastane i u nás čas, kdy nebude prý dosti rekrutů. Naši pokrokářští učitelé věří ještě dnes vědeckým báchorkám Darwinovy theorie, dle níž méněcenní hynou a životaschopnější druhy se rozmnožují. Nuže mohou ji hned použítí k výkladu následujícího fakta: Nejpokrokovější země naší vlasti Čechy (co do obyvatelstva polovina republiky), v prvním čtvrtletí letošního roku měly 32.270 živých porodů, úmrtí však za tutéž dobu 34.140! Na Slovensku však (dle počtu obyvatel, rovnajícím se polovině Čech), narodilo se 32.780 dětí živých a zemřelo 21.590. Čili katolické a „tmářské“ Slovensko zachraňuje náš stát před vyhynutím, dík zasluhám pa-kroku. Srovnejme katolickou Itálii a převážně nevěreckou Francii, bychom poznali, kde jest síla kladu, tvorby, vzrůst a budoucnost a kde zápor, hynutí, zánik! Pokrok sám sebe ničí a ztravuje! Quod erat demonstrandum!

Nebo za těchto dnů se odehravší, prostě nám nepředstavený bursovní krach americký, kde v někoika dnech většina občanstva pozbyla na 8 bilionů Kč. Tedy tisíckrát více než veškeré oběživo naší republiky, čítající as 7 miliard. Tyto závratné sumy peněz z kapes většinou malých lidí a bank shrábla vítězná parta opáčných hráčů bursovních-velkobanky, aniž by bylo lze jakýmkoliv zákonitým prostředkem odškodniti na mizinu přivedené lidi za to, že se dali svést ke spekulaci a v ní pozbyli všechn těžce vydřený majetek. Středověku bylo stále vyčítáno řemeslo loupežných rytířů, v němž ostatně vyrostl i náš Jan Žižka. Jací však byli hrdinové, dávající v sázku svá hrdla při tom, oproti těmto vskutku nejpokročilejším moderním metodám, kdy možno za psacím stolem či u bursovního stánku bez nej-

menšího rizika životů neb cti o majetek připravit celé národy a generace ...

A na poli společenské mravnosti tytéž zne-mravňující vlivy uvolnění pudů lidských v nej-širších vrstvách zaznamenávají se lavinovitým vzrůstem zločinnosti všech možných druhů. Zlo-činnost, která vskutku jest signálem nejkrajněj-šího nebezpečí, kdy opět totéž „Več. Čes. Slovo“ 9./8. 1929, volá: „Děsivá lavina lidské zločin-nosti. Zákeřné a zbabělé ubíjení žen, dětí, otců a celých rodin.“ A 11./8. znova píše: „Vražda přestala být pomalu — hroznou věcí a stala se zjevem tak všedním, jako jsou pouliční nehody ve velkých městech. A právě tento fakt zevšednění nejhoršího zločinu je příšerným dokladem úpad-ku mravů a morálky celého lidstva. A vrazi zpra-vidla nejsou vypátráni a unikají spravedlno-sti“ ... Celá naše žurnalistika přeplněna je člán-ky s tématy: „Rostoucí zločinnost“ Nár. Politika 1. VI. 29, „Symptom doby“ Nár. Politika 18. VI. 29, „Zločin a trest“ 16. X. tatáž: „Jak čelit té strašlivé mravní bídě ... nejčernějších zločinů ... den ze dne tím krvavějších“ ... „Děsná propast morální bídy a úpadku“ Pražský Večerník 23. V. 1929. „Dvacet obětí vraha v Düsseldorfě!“

Pouhé strašlivé nadpisy článků novinář-ských, které v poslední chvíli před tiskem řádků této knihy překonány byly ještě děsnějšími do-klady nejhorší lidské bestiality ve dvou přípa-dech smíchovských. Jest to „nesmírné pobouření nad zvlčilým činem Fr. Lukšíka“ (V. Č. Sl. 12. XI.) neb „poslední smíchovská vražda opravdu nemohla být cyničtější“ (N. Pol. 12. XI.). V týž den „mravní džungle velkoměsta vychrlila nový strašný zločin“ L. L. „Zločin R. Nové — nejtěž-ším zločinem současnosti — Krev, krev, krev“. „17leté dítě ubíjí stařenu polenem!“ „Opět su-rová vražda 77letého rolníka v tomtéž dnu“ ... „Úžasné zrcadlo doby: Školní děti v Prostějově

utvořily lupičskou společnost. Kořist 15.000 Kč.“
Nár. Polit. 20. XI. „Hrozný obraz mravů dnešní
školní mládeže: 13letá dělá prostitutku a 11letá
při tom okrádá oběť své kamarádky“. Pr. Več.
21. XI. 1929.

Tedy všude spousta nových příšerných dokla-
dů k doplnění nejsmutnějšího a nejčernějšího
obrazu lidstva, řítícího se bez nábo-
ženství a morálky na Bohu zalo-
žené v jistojistou zkázu a záhu-
bu. Děsné přímo výhledy do dnů příštích ještě
děsivějšími činí existence..... deseti, snad
statisíců dětí, zbavených matek, domova, výcho-
vy a vzdělání, prostých vši morálky i jakéhokoli
zaměstnání, jen zločinem se živících — — jen
zevním zdáním lidských tvorů! Toť nejpyšnější
výkvět SSSR. země, jíž i největší nadšenec, ru-
manský básník Istraiti Panait po bližším poznání
se byl úplně odřekl.

Na otázku, kam to vše povede, odpověděl
svého času do chodu událostí zasvěcený pohlavár
bolševický Krasnov: „Co vás tak rozčiluje? Zká-
za rodiny, zkáza žen a dívek, rozklad společen-
ských řádů? — — — — Roste u nás straš-
livá armáda dětí bez rodičů, bez přístřeší — —
to jsou tak mohutné kádry příštího proletariátu,
ti, kdo v budoucnu provedou úžasné sociální pře-
vraty! Tady rostou příští vůdcové neslýchaného
dosud a m o r á l n í h o hnutí ve světě!

Netřeba psát víc! Nestranný pozorovatel, je-
muž zůstalo ještě kousek zdravého lidského ro-
zumu a jen sebe méně pootevřené oči, sám již
pozná, k jakému konci běh věcí se řítí a sám si
zodpoví, které myšlenkové směry podobnou zká-
zu zavinily — —

Soumrak kultury lidstva jest tu a noc její
přede dveřmi!

Právě v poslední chvíli tisku této knihy přišla mi do ruky kniha Čecháčkova „Protiklerikální legenda“, kde autor spořádal zle jen zdáním a povrchností žijící pokrokářství, zvláště ve smyslu dějin našich. Je konstatováním z tábora zcela opačného téhož bluffu pokrokářského — k čemuž já hlavně došel psychologií a studiem dějin římského rozvratu. Nikdy mi před tím nepřišlo na mysl, že hesla, praktiky i snahy našeho pokroku jsou vlastně nejméně 2000 let starou věcí. Možná, že i tří- či čtyřtisíciletou, vzpomeneme-li, kolik starých národů a kultur zašlo podobným „pokrokem“! Proto i v obrazech antického Říma vynasnažil jsem se zachytiti obšírněji jeho museální podobu.

Jelikož řeč lidská jest vlastně velikým tajemstvím skrytého smyslu slov, rozeberu i toto kouzelné slovo. Jest tu slůvko krok doplněno v předu slabikou po, přehlasovaného to pa. Máme slova pakůň, pazvuk, patvor (potvora) padělek atd., atd. Tedy smysl slova jest pa-krok, špatný, chybný krok, na zcestí uvádějící. A ten jest nejvniternějším tajemstvím celého pokrokářství.

Úžasně hypnotická je síla těchto směrů! Hlásají jakousi naprostou změnu, nebetyčný vzrůst (víme, že nikde a nikdy nerostly stromy do nebe), úplné překonání organismu jak jedin-cova, tak i celé společnosti lidské jménem aut, aeroplánů, radia, televise, otravných plynů i „překonané morálky“. Nikdo z nás však nepředložil si otázku, doznal-li vůbec organismus lidský všemi těmito věcmi nějaké podstatné, hodnotné změny v anatomii, fyziologii či duševědě? Vždyť dokonce ani v mnohých ryze technických vymoženostech v lecčems jsme ještě nedostihli ani ony staré národy. Ani v právu, administrativě státní, obecní, v obecním zřízení. Nic hodnotnějšího nad doby římského imperia jsme nevytvořili, dokonce ne v umění, filosofii, literatuře . . . protože lid-

ských možností není de facto nekonečná řada a staří je stejně všechny seznali a hlavně prakticky zužitkovali. Jsme duševně vázáni na tytéž základní pudy lidských bytostí jako oni... vše už tu bylo, třebaš v poněkud jiné formě. Čím větší a důkladnější vykopávky různých period lidstva jsou nám k dispozici, tím více jsme rozčarováni s Ben Akibou o nějaké epochální novosti naší doby.

Autentickými slovy Nietschovými, Macharovými i Hlavovými zjištěno bylo bezesporně, že v jádru a podstatně ničitelským, destruktivním jest směr, u nás vydávaný za pokrok, t. j. zlepšení, zdokonalení, postup, vývoj lidstva — — — a jaké ovoce těchto nauk sama skutečnost k tomu přináší jako doklady. Nelze tudíž vymknouti se zodpovědnosti za veškeren mravní úpadek a rozvrat současníků téhož pa-kroku a to dle slov presidenta Masaryka: „... když podkopají se morálka a mravy, jde národ v ústrety záhubě!“

Z téměř naprostých analogií zániku antického Říma, promítnutých mutatis mutandis do našich dob, nelze nepronést o nich tento drtivý soud: „Namísto na postupu žijeme v počátcích největšího úpadku lidstva, počínající zkázy jeho, ... jemuž mylně a klamně se říká ještě p o k r o k!“

Zmínil jsem se již o tom, jak nejlépe paralysovat tyto rozkladné, hypnotickosugestivní působivosti hesel a frází. Nic jim nedávat, nic jim nevěřit, ale realisticky jen „řezat, řezat, řezat!“ Ať již jakákoliv výtká reakcionářství kohokoliv stihne. Proti tisíciletým snahám o mravní povznesení, vypěstění (odtud slovo kultura) člověka od jeho zvířecích pudů, od snahy ze zvířete učinit jej křesťanským bohočlověkem (Mareš, Pravda v citu), proti této s p r á v n é a k c i, právě těmito směry v dobách historie lidstva

spáchána byla nejhorší a nejosudovější reakce pokroku, takže správné úsilí navázati na přerušenu akci mravnostní i zdokonalovací lidského plemene může býti pouze protireakcí proti mnohde nadmíru zazobaným „akcionářům pokroku“ na jejich prebendách, sinekurách, nadproletářských obročích etc., etc.

Povážíme-li nad to strach a děsivé očekávání lidstva výsledků vědy směřující k ničení životů v massách a okamžitě, bez možnosti odpomoci (levisit) atd., tu s děsem a hrůzou tázati se musíme: kam spějeme. Kam se řítíme, kde se na samotném okraji propasti ještě zadržíme, kdyžtž nikde není opor, nikde záchranných pasů ani lan. Žádná hráz, žádná záchrana!

— — — — —

Psychologicky uvolňování pudů vede zpět k zhoršenému stavu zvířeckosti lidstva a jest bořením kultury, která právě ovládnutím pudů se uskutečňuje. I sebe grandiosnější civilisace jest jen zmocněním pudů, znásobením vnějšího člověka, nikdy přeměnou jeho nitra. Z celé ankety o tom, dovedou-li pokroky vědy zabezpečiti světový mír, vyjímám dvě odpovědi. A to nedávno zesnulého kardinála pařížského Duboise: „Je-li vývoj vědy ve stálém vzrůstu a vymýšlí-li se stále nové a hrozivější ničivé prostředky, aniž jsou v člověku současně tlumeny jeho vrozené ničivé pudy — — pak se blížíme ke konci naší civilisace...“

Krátce dal jakýmkoliv illusím výhost známý prof. Albert Einstein: „Nevěřím ve smírčí moc vědy. Pokroky vědy nedovedou nahraditi dobrou vůli a nedostatečnou lásku k bližnímu“.

Co zachránilo tenkrát před dvěma tisíci lety lidstvo před ztroskotáním? Jen křesťanství co nauka pozitivně kladných tvůrčích hodnot. A v dnešní analogii téže zhouby, téhož rozkladu, není hráze, která by řítící záplavu zkázy opět zadržela, není záchrany, není spásy vůbec, než návrat

v tentýž Řím duchových nejvyšších hodnot, kladu, tvorby, života přirozeného s nadpřirozeným!

„Ano, a tento obrat, tento triumf přijde. Přijde nové vzkříšení a my uvidíme všechnen neúspěch nevěry. Uvidíme, jak znovu přibude světla i síly Boží, jak se dostaví ono obnovení tvárnosti světa“. Přirozeně v KRISTU, neb v žádném jiném jméně není spasení...

V nejhorší stísněnosti těžce zkoušený papež Pius IX. pronesl tato památná slova. Kéž splní se tak, jako skorem na rok přesně uplynula doba, jím o obnově papežského Státu předpověděná...

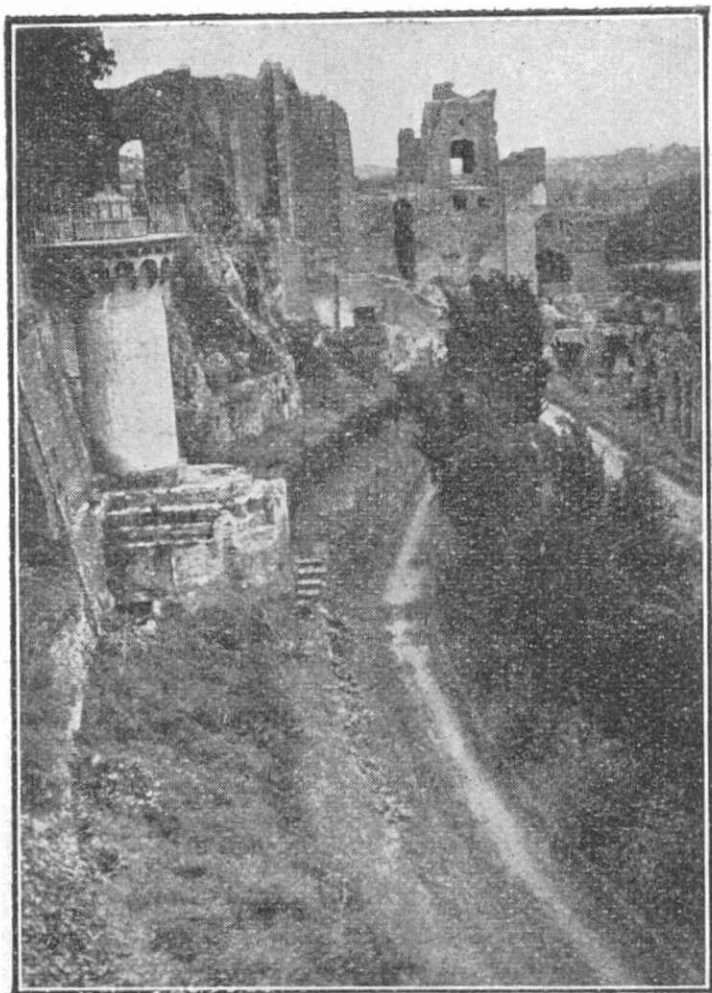
Město opětné záchrany lidstva.

Dny i hodiny mé návštěvy v Městě věčném jsou sečteny.

Mám odejti. Vracím se tedy ještě jednou v Římě k místům, které mi nejvíc v mysli utkvěly. Kam jinam půjdu, než k duchovnímu středu veškerého křesťanstva? K sv. Petru ve Vatikáně zpět mne to táhne...

Tak nerad se loučím s městem tímto, jediným na světě, k němuž jsem přilnul, že sám nevím jak. Především vědomí viny a odpadu se znovu mocně ve mně probouzí. Tam na hrob knížete apoštolů spěchám, jenž se své slabosti rovněž Pána zradil — — — Však nekonečně opět vše napravil. Proč i mně odpadlíkovi, který kdysi před 20 lety tak tupě, až bezmyšlenkovitě se díval smrti tváří v tvář... proč mně z nevyzpytatelného úradku Božího pouhou milostí po dlouhých letech, zcela nezaslužitelně vzešlo opět světlo pravé víry? Celá nádhera a vznešenost její. Plnost bohatství neskonalých pokladů jejích...

Ano, ano velechrám křesťanstva. Vracím se k němu náměstím, mohutných ramen kolonád

Zbytky paláce Sept. Severa na Palatinu.

sloupových, jež mi připadají jakoby roztažená ramena Církve, chystající se obejmouti a zpět přijmouti všechny své ztracené syny a děti. Čím dále, tím jasněji vidím, že spása jednotlivce, tak i národa, celého lidstva dá se vyjádřiti pouze jediným: Zpět k Římu, k onomu duchovnímu Římu, jenž přes všechnu nádheru svoji tak nedostatečně jest znám a poznáván. Zpět k Římu, k obrození duše, k nesmírným pokladům jeho mravních ideálů i světlých nauk.

Ach ano, prošel a probloudil jsem toho tolik. Zhruba nebylo směru myšlenkového, o nějž bych se býval vážněji nezajímal. Po odpadu působením Tolstého a realismu propadl jsem nejpustšímu materialismu, vědeckému pozitivismu své doby.

Všemi hesly, frasemi, hypnosami pokroku, nevěrectví, socialismu, anarchismu — jako těžkou narkosou zatěžkány byly veškery schopnosti duše, abych neviděl, necítil, neslyšel — — než co lze ohmatati, změřiti, zvážiti. A tuto svoji ubohou, volnomyšlenkářskou náplň duševní i prakticky jsem uplatňoval, takže věru nebylo by nemístným i podobné odvolání, jaké nedávno uveřejnil význačný protináboženský borec E. Waughan, Clemenceauův spoluredaktor nevěrecké Aurory: . . . „již od děství vysmíval jsem se myšlence náboženství. Celá se mnou vyrostlá generace smála se stejně jako já. Ale nyní, kdy strojím se k odchodu . . . prohlašuji, že jsem byl v hrubém omylu a že jsem na zemi způsobil velké zlo. Jsem si nyní úplně jist — bez pochybností — že je naprosto nemožno založiti společnost lidskou na materialismu a bezbožectví.“

Uplynulo tak deset, patnáct let.

Již se skorem zdálo, že utonu v extensivním, bezmyšlenkovitém shonu obou polovin Nového Světa, že potom, případně krví zúrodním divoké pustiny jeho . . . „děláním peněz“, k čemu byly již slibné náběhy. Podivnou však souhrou okolností při samém vypuknutí světové války, octnul jsem se opět v Evropě a tím v nové škole života, dříve mi neznámé, jež slove: utrpení. Člověk, jenž dle libovůle pohyboval se z výtěžků práce rukou svých kterýmkoliv dílem světa, ranami osudu, utrpením vnějším i vnitřním přikován byl náhle na lavici galejní. Zaražen, ubit docela byl nápor po dimensích vnějších. Proto celá síla jeho obrátila se dovnitř na výboje vnitřní. Dovnitř, do hloubky pronikal jsem, hledal a nalézal hodnoty jiné. A tak člověk, který, kdyby byl zůstal ve vlasti, jistě byl by býval jedním z největších janičářů „pokroku“, rozletem po široším světě seznal především jeho „domácí výrobu“ i ome-

zenost duševní i prostorovou. A hlavně naučil se sám myslet a pozorovat.

Leč ze tmy nelze člověku hned vyjít do plného jasu slunce. Oslepl by prudkostí jeho světla. Pomalu probíral jsem se z nejhrůznějších mrákot a temnot pověr a polopravd pa-kroku, jenž dnes právě u nás se manifestuje v plném svém destruktivním charakteru. Počal jsem tápati, dychtivě i marně honě se za jakoukoliv bludičkou, jež se mi kdekoliv ukazovala. Jako v mlhách, nad bařinami . . .

Nebylat ještě přišla hodina pravá. Za války v Karpatech stal se mi směr anglosaský nejbližším. Především R. W. Emerson, do jehož essayí se mi podařilo proniknouti. Stejně i R. W. Trine. Na to stal se mým miláčkem Prentice Mulford, Walt Whiteman. Též Mardena jsem čítal i Bunyanovu: „Cestu poutníka“ i Joh. Müllera.

S druhé strany poválečný proud okultismu i mne zachvátil. Pro příliš mocné vzpomínky a sympatie pro Indii, její nauky, zvláště v theosofii hlásané, staly se mým koníčkem. Byla to především Bhagavad Gita, cesty indické mystiky: karma-raja-bhakti-jog. Tagorova Sádhaná (Naplnění životem). Též budhismus jsem studoval. S druhé strany Weinzettlova „Víra nové doby“, čistě kompilační práce byla mi slabou svojí příliš populární „vědou“. Spis Malého „Posvěcení života“ je daleko lepší i původnější. Procházel jsem sbory protestantskými. Na čas i unitářství — americký to import — mne přivábilo ve Svobodném Bratrství, leč rozčarován jsem je opustil. S veškerou silou duše, dychtící po pravdě, jediné, přesné, nekonečné procházel jsem „vlašským salátem“ všech možných nauk náboženských — klerikálům římským se dosud pečlivě vyhýbaje — i studiem tajných „věd“ i řádů, společností gnostických, pseudomystických atd., atd. Opět hor-

livě se ponořuje do vědeckého okultismu, hloubkové i davové psychologie i spisů Schleichových.

Stalo se pak, že při jedné přednášce v německé Uranii uchvátil mne svojí filosofií hloubky a smyslu rozený metafysik hrabě H. Keyserling z Darmstatu. Připadal mi jakoby znovuožilý mudrlec čínský Lao-tse. Keyserling jediný dovedl obsáhnouti a zhodnotiti filosofie východní stejně jako veškery západní. A jeho „Reisetagebuch eines Philosophen“, právem nazvaný největším kulturním činem Německa po válce . . . otevřel mi oči i srdce pro hluboké a vnitřní chápání křesťanství a jeho vrcholného vtělení: katolicismu. Ku podivu, rodilý ruský hrabě z Estonska, protestant krví, katolík výchovou, aristokrat smýšlením, světoobčan duševním obzorem, Rus duší, Němec přesvědčením, v řádcích své podivuhodné knihy s takou silou a přesvědčivostí osvětloval myšlenkovými blesky katolicismus, že vlastně svojí Školou Moudrosti v Darmštadě zcela mimovolně mne jemu — získal. Jeho filosofický směr dovedl přivábiti pro spolupráci své školy výkvět současného Německa všech směrů i odstínů. Tyto pak, ne jako elektik, ale tvůrce-dirigent, zharmonisoval v úžasnou orchestrální symfonii vzájemně se doplňujících názorů i nauk. Tam mi proti nedostatečným náhražkám okultismu postavena byla před oči prvotřídní myšlenková organisace a duchovní mocnost nejvyššího řádu: Církev katolická . . .

Po nalezení této základní pravdy věc pokračovala již mnohem rychleji. Uspíšoval to leckterý mohutný duševní zážitek, zvláště při smrti mé matky, kdy pokusy metapsychickými nabyt jsem přesvědčení o realitě psychických, nehmotných sil a pak intensivní studium řeckého originálu Nového Zákona, jež pro sebe jsem si překládal, abych přímo u zdroje čerpal své prožívání (syniesis) křesťanských nauk. Tehdy v listech

Pavlových, působením milosti Boží, uzrálo ve mně rozhodnutí vrátit se zpět k jediné, pravé, duchovní Matce, kterou jsem byl kdysi dávno svévolně a z nerozumu opustil.

Podmaňovala si mne a svojí bohatostí i nádherou drtila kultura románská, neskonale převyšující onu anglosaskou. Duchovní náplň oné nese vřbec přirovnání s chudobou této. Spadaly mi šupiny s očí a rozbily se brýle mámení názorů samospasitelného „přemoudřelého“ pokrokářství. Největším ziskem z Keyserlingovy školy moudrosti bez odporu byly mi jakési „röntgenovy oči“, t. j. schopnost promítati vše skrze zjev k jeho podstatě a smyslu. Pronikati přímo k němu, vycítiti, co za zjevem stojí čili pokládati vše vnější pouze za slupku či symbol, k němuž nutno naléztí pravé jádro. Myslet, jakoby v jiné, v hloubkové dimensi. Též filosofií onou vyjasněny mi byly měrou netušenou na duševědném podkladě ohromné nádrže duchovní síly naší víry, ztajeň v usebrané modlitbě, v meditaci, kontemplaci, k nimž právě cesta vede nedocenitelnou praksí askese vnější a vnitřní... Učil jsem se „chápati srdcem“, čili ponořovat se do hlubin života a věcí. Tam nazíratí je okem duchovním.

Jest dále zcela přirozenou pravdou, že lepší jest nepřitelem dobrého. Tak jsem nyní ve světle stále jasnějším poznával nejen ubohost veškerého náboženství neosobního boha či morálek bez Boha, laické, pozitivistické a pod. Jakož i nedostatečnou náhražku zdravé, sílící stravy duchovní v náboženství Kristově, v oněch všech směrech theosofických, anthroposofických, v mazdaznamu, spiritismu atd., atd. Věch t. zv. okultních směrů, jak o nich v době antiky se správně vyjádřil Peroutka (Myšlenky M. Aurelia) a ve své knize „Okkultismus u Seelsorge“ spis. Bichlmaierův S. J. Co teprve je skryto a neznámo těm,

kteří pod rouškou populární „vědy“ syceni jsou nejpochybnějšími odvary, patoky jejími. V záplavě rozumářsko-pokrokářských hesel, hypnos a sugescí krmení jsou duchovním mlátem nejhorší kvality, takže tito ubozí slepci nemohou najít správné cesty, aniž vycítí v srdci svém dotyky Nekonečna, vedoucí je zpět k Bohu a Pánu. Právě prošlé propasti záporu a znovunabyté výšiny kladu dávají odpadlíku zpět se navrátilšímu k dispozici veškeru myšlenkovou náplň těchto obou sobě protivných polů. Zároveň s nekonečnou vnitřní radostí i nesmírou sílu a nadšení k Božímu dílu.

Do takového myšlenkového přerodu zapadl právě v čas Konnersreuth, na jehož obranu exponoval jsem se tělem a duší. Ostatně to s dostatek známo. Vskutku jsou tu ohromné duchovní síly při práci. Viděl jsem to na všech spoluhlasatelích stigmatizované našich dnů a cítím to stále jasněji na sobě. Jistě, že i z tohoto zdroje vyšel neviditelný podnět k této knize.

Přirozeně, že první spáč, jenž v nebezpečí ostatních procitne, má povinnost burcovati druhé ze spánku a mátoh smrti. První ze slepoty uzdravený — musí otvírati duchovní zrak jiným. A z tohoto vnitřního nutkání vznikla i kniha tato přes nesčetné obtíže, překážky a protinárazy ... co radostná obětí díků.

Nelze mi tudíž po takých ohromujících zážitcích a zkušenostech než „postaviti se na tržiště života“ a všem kolemjdoucím volati: Odhodme všechny náhražky, klamy a mamy! Hypnotická hesla i bezobsažné frase! Vše, co s takou barumskou reklamou za čisté víno pravdy se nám předkládá, vyházejme z duší! Prodejme všechny paběrky, pozlátka i cetky! Za každou cenu získáme zpět klenot jediný, největší — dědictví otců! Jedinou vskutku tvůrčí a kladnou sílu v tisíci-

letém vývoji a životě národa: Ř í m — C í r k e v
K r i s t o v u! Románskou kulturu téhož Říma a
jeho osvědčené arijské ideály: rodinu, vlast a
Boha!

Mějme odvahu v době, kdy nadchází radikál-
ní a konečné střetnutí se odvěkých zápasů dvou
mocností, kde na jedné straně v neskonalech ob-
měnách všemi silami, vší lstí a úskokem bojuje
opak Kristův, antikrist — moc negace a destruk-
ce, — veřejně vyznati, že hlásíme se pod prapory
pravého Pána světů, Krista Krále, nejvyšší du-
chovní hodnoty kladu, vzrůstu, života, Ž i v o t a
V ě č n é h o . . .

Dvě tvrze stojí proti sobě: „archa proti ar-
še“, dvě armády neviditelných myšlenkových sil,
o nichž platí jediné: buď — anebo. Stejně jako
ve světě přírodním vyskytují se pouze dva smě-
ry: kladný či záporný, tak ve světě duchovním
jsou jen dvě mocnosti volby: Kristus či mocnosti
zla. Tyto protivy stojí tak radikálně a nesmiř-
itelně proti sobě, že jakékoliv stavění se mimo tu
či onu stranu jest jen roztríštěním a mrháním
sil, záškodnictvím či pošetilostí. Právem vidí fi-
losof Berdjajev v krajně protináboženském bolše-
victví své nešťastné země hmotné ztělesnění, vy-
vrcholení antikristovo, proti němuž stojí lidstvu
jedinou spásou duchovní obraz Kristův. Jeho krá-
lovství hodnot věčných. A na naší zemi není jiné
společnosti, jiného náboženského vyznání, než
přímé dědictví nauk i ducha Ježíše Krista: cír-
kev římsko-katolická, čili zkrátka Ř í m. Tato
j e d i n á, správně duchovně a svatovládně učle-
něná, zcelená a j e d n o t n á d u c h o v n í v e l-
m o c s v ě t a.

Z banálnosti, duchaprázdnoti a nepopíratel-
ných známek úpadku mentálního i mravního na-
šich dob popřevratových tak nedostatečně za-
krývaného shasínajícím již leskem t. zv. pokro-
ku, z úžasné roztríštěnosti a bezradnosti i zma-

tenosti za nejpyšnějších výbojů technických úspěchů, ozývají se pravdivá, mužná a otevřená slova:

„Křesťanství je plnost a totalita života. A pouze katolicismus má celé křesťanství se všemi jeho podstatnými složkami“. Prof. Hromádka v knize „Katolicismus a boj o křesťanství“.

Nuže, boj proti Římu jest bojem proti křesťanství vůbec. Vychází z lůna nepřátel Kristových, pročez pro člověka, hledajícího skutečnou náboženskou náplň života, nelze než řídit se jediným heslem: Zpět k Římu, ke zdrojům víry pravé. Zpět ke kultuře románské, jediné, která v dějinách našich roz-sela po vlastech našich nespočetné památníky svých tvůrčích hodnot...

Tedy i národ musí zpět k Římu!

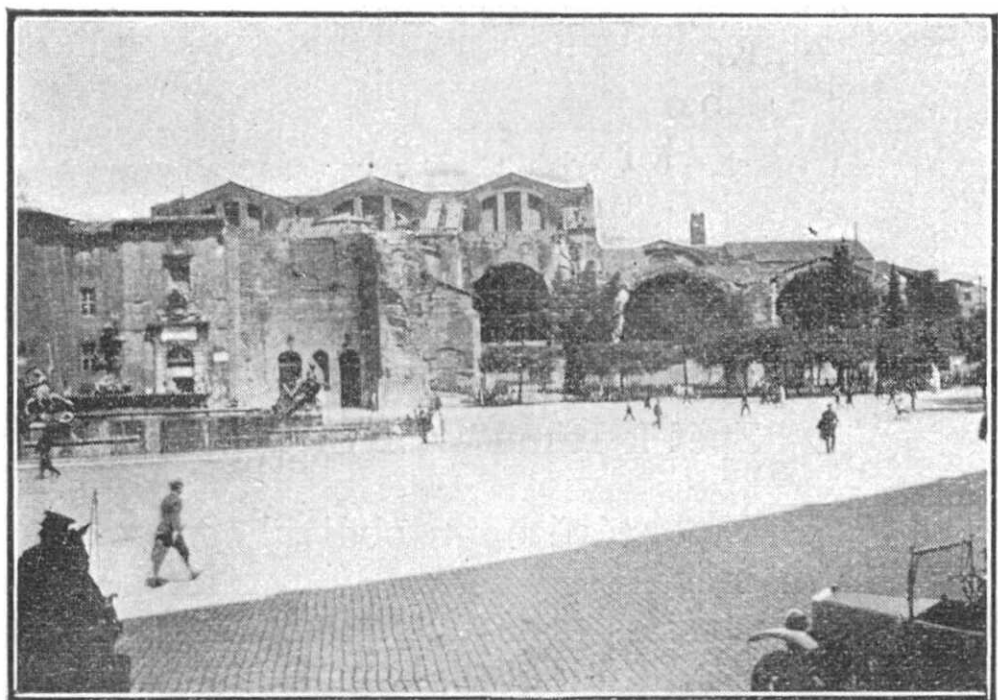
Zpět k Římu — k Církvi.

Procházím právě oním obdivuhodným sloupovým náměstím sv. Petra. V mysli mi znovu prolétá celý proces mého odpadnutí. Hledám neustále vysvětlení, jak mi bylo vůbec možno kdysi tyto poklady života zavrhnouti a sytiti se frasemi hluše prázdnými a nejmizernějšími náhražkami víry.

Nevědomost moje to byla úžasná — to, že katolictví a křesťanství znamenalo pro mne jen zcela vnější formu: pár obřadů, drmolení modliteb, nějaké vnější pobožnůstkářství... a nic víc. Neznal jsem je, protože neprožil. Vskutku mají pravdu staré východní nauky, že nevědomost — avidya — jest kořenem a matkou všeho zla! Jinak nemohla by dosud mysli strašit větší nedomyšlenost ba nesmyslnost, než duchaprázdná frase, stále a stále omílaná o souzení a odsouzení Říma!

Jakoby slepec chtěl kritisovat Raffaela neb Tiziana nebo hluchý odsuzovat Beethovena!

Vskutku nevědomost, nemravnost vedle bezmyšlenovitosti zaviňuje, že u přemnohých lidí, inteligentů nevyjímaje, zpravidla o věcech víry je, dokonce i u odpůrců, naprostá neznalost, latinsky řečeno: *tabula rasa*! Právem našim pokrokářům přemoudřelým, všemu rozumějícím, vytýká prof. Hromádka: „Katolictví se u nás nestuduje (254).

Z Diocletionových lázní — chrám P. Marie od Andělů

Před katolicismem utíkají.“ (262) „Noviny potírají katolictví a živí své čtenáře odvarem myšlenkové práce předválečné. Naše omšelá pokrokovost uvázla na mělčině. Chce žít z hesel. Nově netvoří a nebuduje.“ (Str. 253).

Naše inteligence ani ve svých vůdčích hlavách ještě netuší, že éra křesťanství hluboce duchovně chápaného teprve v celku lidstva nadchází. Pročež tuto u nás připravovat musíme ze všech svých sil. A především pro ni získat naši

inteligenci. Jí, která národ rozvrátila svojí skepti, svým honěním se za bludičkami hesel a pověr exotických a z níž nevěra a nemravnost nasákla do širokých vrstev lidových — — — píše především tyto řádky, aby svými duševními schopnostmi uvědomila si hrozný svůj omyl a obrodíc se proměnou ducha svého, stala se lidu opět vzorem a vůdcem. Ji nutno získat Kristu především, aby na místě všech možných náhražek poznala opět „veškeru hlubokost, šíři i výšiny onoho nevystihlého tajemství Krista Ježíše, v jehož jméně sklánějí se všechna kolena bytostí nadzemských, pozemských i podzemních!“

Především bych si od srdce přál ukázat jí aspoň mátožně a chabě — nelze mi přikovanému na život těžký, vyčerpávající, dosud vydati než nesouvislé výkřiky toho, po čem duše se vzpíná ve chvílích oddechu od štvání životem moderního člověka — aby nabyla mínění zcela jinakého, než dosud má o pojmu jí tak pohrdaném, přezíraném, nepochopeném, jakým jest církev Kristova, ztělesněná věčným Římem. Aby odložila svoji nevědomost a blaseovanou povýšenost, leckdy přeboze směšnou.

Jisto jest, že národ náš hledá stále a stále nejvyšší ideál náboženský. Vždyť jen snaha po obnově Církve uvedla jej na scestí husitismu. Stejně „českobratrský ideál se hledá v programu mravní ušlechtilosti a sentimentálního bratrství, jež dokonce označováno za křesťanství budoucnosti, za náboženství ideální. A zatím se podobá jen bledému a mdlému odlesku zapadajícího slunce“. (Hr. 15).

A ostatní směry, tak zvané křesťanské? Správně i prof. Hromádka nepřisuzuje i církvi československé žádnou životnost a klasifikuje ji jen co výplod úpadku katolického (str. 142). Dokonce i o protestantismu uklouzla mu maně slova tvrdá: „Mdlý, unylý, vyvětralý protestantis-

mus trdně živoří, chce jen žít z lesku krásné minulosti a mravoučného „pokrokářství“ a končí ubohou bezmocností a nadutou protikatolickou posou.“ (H. 238). Již v roce 1917 zoufale si stěžoval luterský pastor Hansen, že v protestantismu německému až na několik věřících kroužků je v celku nevěra a odpadlictví. Odpadlý katolický modernista Heiler sám doznává, že široká území luteránů německých pozbyla úplně křesťanského charakteru. O americkém protestantismu nejrozumnějších sekt, utonuvším v nevěře, vyslovil se nedávno náš krajan H. Dostál ze St. Luis. Ostatně totéž smutné doznání četli jsme i od významného metodistického předáka, prof. bostonské university Stitgera: „My už nic nevěříme!“ A tyto směry chtějí z Ameriky, která by jich kazatelské činnosti nejvíce sama potřebovala, „pokřesťanit“ Evropu! Ony YMCA, YWCA, Salvation Army, unitáři, methodisti, baptisti, dokonce i mormoni vysílají k nám přes oceán své missionáře. Salvation army dokonce s bubny a trumpetami. S jakými nadějemi netušícímu lidstvu naočkovány byly nejzhebnější názory materialistické právě za účelem rozvrátit katolicismus před půl- či čtvrtstoletím! Aj hle, katolicismus našel vnitřní sílu vyvrhnouti tento jed ze svých útrob, dokonce se zcela obrodil, zatím co směry „také křesťanské“ zachváceny tímto myšlenkovým morem rozpadaly a roztráštěly se na nekonečné množství skupin a mínění.

Ach, ano, jako studentík v Brně, viděl jsem zvolení prvního sociálně-demokratického poslance v Rakousku Hybeše. Jakým byl tehdy myšlenkovým kvasem — socialismus. Na universitě dokonce i mne zlákali svým voláním o zastání se „vyděděnců a psanců této země“. Neuplynulo od těch dob však více než čtvrt století . . . a titíž ubozí proletáři, dnes jsou v Anglii králem povyšováni na šlechtice a tito revolucionáři přijímají řá-

dy a tituly! U nás z těchže vůdců dělnického proletariátu vzniká nová šlechta pozemková na zabraných zbytkových statcích. Dokonce i celé rody a příbuzenstva po meči a po přeslici!!

Mohl bych uvést mnoho dalších dokladů, jak vše lidské tak náramně rychle podléhá zkáze a zneužití právě námi lidmi v nejkratší době. Opořebuje se a zvrhá v pravý opak. Ostatně světová vojna a příšery bolševismu zničily nám všechny ony naivní sny o růžové budoucnosti lidstva!

A v těchto všech staletích co vnitřní důkaz svého božského původu — jediná církev nemění programu svého, nauk aniž svých cílů a posláních! Jako skála ční zde stále v příboji vlnobití nejrozumnějších nepřátel. Pravda i ona ve své přirozené a lidské části má v různých dobách periody mírného poklesu, jakéhosi zkalení rmutem života vnějšího. Leč povždy v brzku našel se, kdo ihned mocným proudem náboženského duchovního vyčistil, odplavil ten kal a nános. Jak krásné jméno to Církev — Ekklesia. Toť svazek vyvolených Páně (ek-kaléo, ek-klésia) vybraných lidí, Jím povolanych . . .

Z celého křesťanství právě katolicismus má nejvíce a nejurputnějších nepřátel: sektáře, jinověrce, socialismus, zednářství, nevěru atd., atd. Nuže, a právě tato okolnost jest potvrzením slov Spasitelových o pravosti naší církve, kdy učedníkům svým předpovídal utrpení a pronásledování. Proto pravda a původnost katolicismu jest nejzaručenější.

Do neznalosti inteligence naší, opičící se namnoze po ubohém importovaném náboženském braku z ciziny, trpce si stěžuje vůdčí protestantský theolog Dr. Hromádka v knize svrchu zmíněné, kde podivuhodně příznivě vyjadřuje se o katolicismu. Používám některých, velmi správných a výstižných míst tohoto theologa, jenž chápe snad katolicismus, ale nesrozuměl dosud srd-

cem, co jest to křesťanství, abych z knihy jeho, před pěti lety vyšlé, zhodnotil nejvýznačnější myšlenky. Především s podivením vyslovuje se: „Renaissance katolicismu po válce překvapila svou neočekávaností“ str. 19. „Katolictví nebylo zlomeno, naopak ukázalo sílu svoji právě v zemi, kde politicky utrpělo velké škody“ str. 21. „Za vnějšími projevy katolické zbožnosti skrývají se snad tvořivé ideály náboženské pravdy a skutečnosti, které vyvěrají z nejhlubších základů lidských srdcí a jsou odpovědí na nejvážnější otázky i nejbolestnější výkřiky hledajících duší. V katolictví je snad samo spasitelné dílo Boží zachyceno, nejbystřejšími a nejzbožnějšími světovými duchy vyjádřeno, vysvětleno a myšlenkově zdůvodněno . . . A když statisíce lidí hledá útočiště v pevné organizaci církevní a její autoritě . . . zmocňuje se nás zděšení. Začínáme volat po kulturním boji proti katolictví a po státním zakročení proti avantgardě katolické armády“, str. 25. „Kristus je středem a oživujícím pramenem všeho katolíkovy života, jeho zbožnosti, myšlení a praxe.“ Str. 63. „Oběť golgatská je oltářem se stále hořící zapalnou obětí. Je mimo čas a prostor . . . Kříž Kristův je centrálním sloupem církve“ str. 64. „Křesťanství je plnost a totalita života. Je také moudrost poznání. Křesťanství spojuje nejvyšší moudrost s nejmocnější silou mravní“ str. 118. „Katolicismus je pevnou myšlenkovou stavbou, uceleným řádem sociálním a politickým, určitou soustavou víry, zbožnosti i mravního života“ str. 127.

Snad těchto několik citátů postačí, aby zjevná byla veškerá ubohost a plochost boje pokrokařského proti naší Církvi. Boje, jehož nezměrná nadutost a hypnotická gesta nedovedou zakrývatí více bezobsažnost a úplný myšlenkový bankrot směrů, které hlavně v době poválečné byly promarnily úžasné duševní a mravní fondy na-

šeho národa, takže ovocem jich je naprostá roztríštěnost, zmatenost, oploštělost a úpadek ve všem všudy!

Pročež mějme odvalu i rozhodnost vrátiti se zpět k tomu, co po větší díl našich tisíciletých dějin tvořilo podstatu naší národní bytosti a naší kultury. Mějme odvalu a rozhodnost vyloučiti z těla národního veškeren jed a myšlenkovou ubohost materialismu, všeho anglosemitismu ať Husem, či kýmkoliv jiným k nám importovaného, stejně i novodobého pohanství, otrocky Macharem od Nietzschea převzatého. Zkrátka, vymýti vše, co nás ničí, rozvrací a degeneruje! Jen „katolicství je pramen čistého, mocného a stále tvořivého náboženského života“, Hr. str. 106.

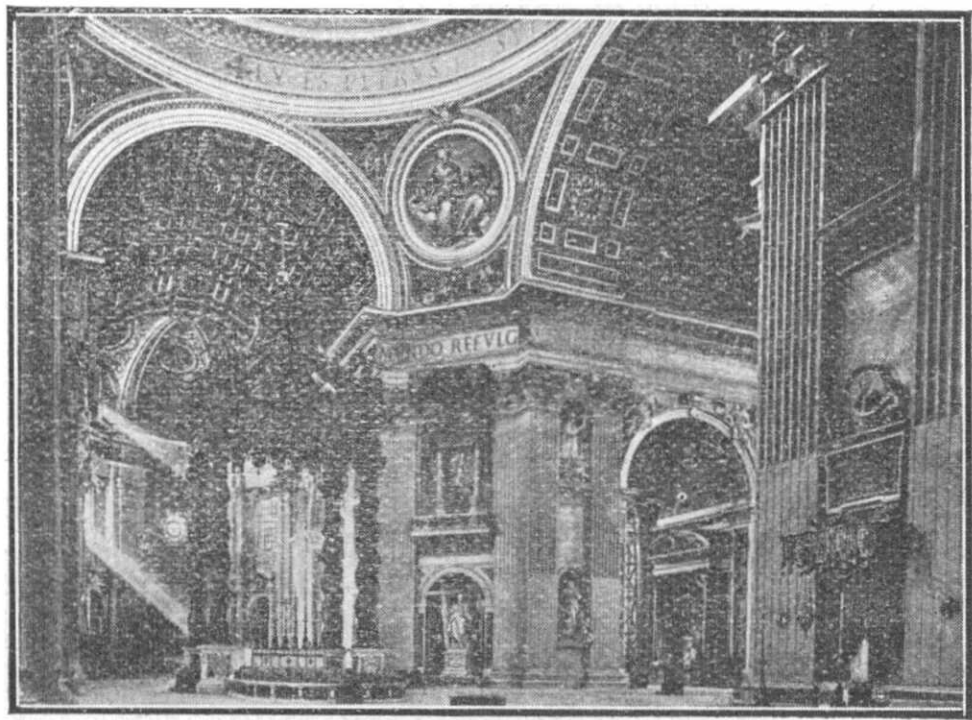
Proto tedy spojme se všichni lidé dobré vůle v oddané a neohrožené vojsko svatováclavské, bychom znovu prokázali, že jediné „idea katolicity je plodnou silou národní v českých dějinách a že smysl českých dějin je určen podstatně katolictvím“. Hr. 180.

Znovuzrození duše.

Prošel jsem náměstím kolonád Berniniho a po stupních vystupuji do velechrámu křesťanstva, nahoru k sv. Petru, kde svůj střed má Církve Kristova, honosící se všemi přívlastky, jež jsou: Jediná, svatá, všeobecná a apoštolská.

Vpravdě jediná a jednotná Církve, která svým učleněním jak naukovým, tak kněžským i organizačním, jest výrazem slov Spasitelových, aby všichni jedno byli. Jeden ovčinec pod jedním pastýřem. Jediná, která zachovala neztenčeny veškery poklady nauky Kristovy, jejichž jest tvrzí neochvějnou.

Požívajíc plně záštity toho, jenž jí slíbil „Aj já s vámi jsem až do skonání věků“, jest si jista, že brány mocí temnosti jí nikdy nedobudou. „Na zemi církev bojuje, v očistci trpí, na nebesích triumfuje — jest to jedna církev, jedno mystické tělo Kristovo: jedna pravda, jeden Duch svatý.

Konfese i oltář u sv. Petra ve Vatikáně.

Jeden počátek i jeden konečný cíl spojuje vše v jeden celek“, Hr. 78. Jedna a tatáž u lidí nejprostších a nejkřehčích, jako u nejdokonalejších a nejučenějších, přinášející nepřeborné poklady jak lidem životním shonem vyčerpávaným, tak i oněm, kteří v meditaci svaté ponořují se v její pravdy. Ostatně jedna jest pravda, tudíž může být pouze jedna společnost tuto plně vyznávající v jediném živoucím náboženství.

K udržení této jednoty jest zcela přirozenou nutností, ba logickým požadavkem jedna viditelná hlava, římský papež. V pravdě známkou této jednoty jest, že zachovává, co bylo věreno

vždy, všude a všemi. Stejně jedněch a týchž svátostí se používá. Stejně i nauky její zakotveny jsou v nejhlubších tuchách a nejskrytějších hlubinách „duše lidské, kteráž“, jak právem volá Tertullián, „od přirozenosti své jest křesťanskou“.

Jest dále svatou, chovajíc učení nejvyšších myslitelných hodnot přirozených i nadpřirozených. Až podnes nikdo nad ně nic vznešenějšího, aniž pravdivějšího aneb více zakotveného v duši lidské nevynalezl, ať se namáhal, jak chtěl. Uvádějíc své dítky ke svatosti, napomáhá jim, by se stali svatými, t. j. svítícími hrdinnými ctnostmi a milostmi Božími. Jen pravé Světlo světa může i své následníky učiniti syny světla, pochodněmi na horách rozžatými, by svítili, zahřívali vše vůkol. Jedinečně na ní v nadměrném počtu se vyskytuje tolik, tak nádherných svědků plání vyšších, poznatelných dle účinků milostí, působících skrze ně. Věru toť nejvznešenější škola pro všechny, kdož státi se mají solí země a světly světa. Tedy svatá a posvěcující.

Protože pak jedna jest, Vykupitelem světa založená, nutně musí býti zcela všeobecná, platná pro všechny národy, doby, okolnosti, stavy i věky lidské. Schopná „shromáždit v jedno všechno lidstvo, zlomiti rozpory, všem nabídnouti spasení a všechny zakotviti v mystické tělo Kristovo“. Hr. 76. „Katolicism jest vnitřně tak bohatý, že jen spolupráce jednotlivých národů se všemi jich osobitostmi může objeviti náboženskou, myšlenkovou a mravní plnost katolické zbožnosti.“ Hr. 102.

A právě tuto katolickou zbožnost jest nám poznati, probuditi u všech vlažných a ospalých, by takto teprv stala se „útočnou a nezdolnou mocí náboženského přerodu“, napřed jednotlivců, pak národa našeho i dalšího lidstva!

A posléze pro návštěvníka Říma, který v podzemním městě prožíval s očima otevřenýma a srdcem nadšeným celou historii Církve, má prokázanou vlastnost: jest přímo od Krista apoštolů převzatá a od nich v nepřetržité souvislosti jak dějinné, tak naukové a mravní dochována až na časy nynější. Její biskupové, její kněží přijali svá posvěcení v nepřetržitém řetěze vkládání rukou, „do minulosti od těchto právě prvních hlasatelů víry a bezprostředních učedníků a nejlepších následovníků Kristových.“ I v knize Hromádkově čteme: „Tradice nebyla přerušena, Duch svatý nepřestal působiti — pravda zůstává nezměněna“, str. 77.

Ano. Z úžasné zaslepenosti a ještě větší nevědomosti potírají u nás lidé svobodomyslní, pokrokoví tuto církev, o níž ostatně i přemnoho příslušníků jejich vlastních má praubohé znalosti a ještě menší sebevědomí . . . , jinak nemohlo by býti přec vůbec těch dušiček skrčených, zmatených a zaražených, jakmile nějaká i sebe hloupější fráze se jim vmete ve tvář . . . Nevědí, chudáčkové milí, jakého pokladu dostalo se jim ve křtu svatém. Nevědí, jaké velmoci duchovní přínaležejí. Netuší, jak lehce přilnutím k této své duchovní Matce osvojují si úžasnou sílu kladu života nadpřirozeného, jímž v nejvyšší a nekonečné míře jest Ježíš Kristus sám. A to vše skytá jim církev, která v koloběhu věků od časů apoštolských až podnes jest největším pozemským zázrakem: Una - Sancta - Catholica - Apostolica Ecclesia Christi.

Octnul jsem se před oltářem papežským. Stojím a poklekám u hrobu v kryptě onoho milého, prudkého, trochu nerozvážného apoštola, pochybivšího v oné děsné noci souzení Páně na dvoře Kaifášově . . . , ale zas tak srdečného, oddaného, věrného, nadšeného následovníka Jeho.

Klekám u zábradlí konfesse, stále ozařované stem
působných věčných lamp. Zde u místa, jakoby
duchovní střed křesťanství reprezentujícího nad
kostmi prvního nástupce Spasitelova ... Mocným
pohnutím nedovedu vypravit z sebe nic, leč
slova svého miláčka, sv. Augustina, tolikrát zpa-
měti opakovaná z jeho Konfessí:

„Potom ty, Pane, velice jemnou a milosrdnou
rukou jsi se dotekl a proměnil srdce mé! Přivedls
mne k přesvědčení, že jsi a že řídíš osudy lidské.

Vzdychal jsem a Ty jsi mne slyšel. Klopýtal
jsem a Ty jsi mne vedl. Neřestmi světa šel jsem
a ... Tys mne neopustil!

Prahnul jsem po hodnotách, zisku a man-
želství a Ty ses mi smál. Trpěl jsem tím pře-
hořká muka. Ty však jsi mi byl tím milostivěj-
ším, čím méně jsi dopustil, by mi sladkým bylo
něco, co jsi nebyl Ty!

Viz srdce mé, o Pane! Nyní lne k Tobě duše
má, již jsi vysvobodil od smrti. Ach, jak byla
bídna. A Ty jsi rozjitřil ránu její, aby bolestí
přemožena, opustila všechno. Aby obrátila se
k Tobě, jenž jsi nade všechno. Aby se obrátila
k Tobě — a byla uzdravena!

Ó, Věčná Pravdo, ó, Pravá Lásko, Ty jsi
můj Bůh! Po Tobě toužím dnem i nocí ...“

— — — — —
— — — — —

Po dlouhém bloudění, tápání a hledání
vskutku našel jsem poklad ceny nesmírné, na
poli ducha svého ... Perlu, zářící a vzácnou nade
všechny perly. Bylo mi jak synu ztracenému,
který všechno prošel, všechno zkusil, namnoze i
mláto s vepři pojídal ... Leč i jeho rozhodnutí
pevné uzrálo ve mně: Vstanu a půjdu k Otci —
zde do lůna Matky Církve navrátím se bezvý-
hradně a zcela! „Ke komu půjdeme, když slova
života Ty máš“, odpověděli apoštolové Kristu.
Kam půjdu jinam, než zpět na skálu Petrovu?

Kam obrátím se, když vrcholné statky nadpřirozené pro každého měrou nejplnější a vždy a darem rozdávají se v Církvi? Prostě není možno obrátit se jinam a nevyznati tuto zkušenost všem a všudy!

Jest zcela v psychické přirozenosti lidské, že touží sdělovati jak své žalosti, tak hlavně i svoje radosti s jinými. Žalost sdělená se stává poloviční, radost pak se zdvojnásobí. Kdo ve světě hmotném rozdává, může jednou rozdati vše a nemíti nic. V duchovním však jest tomu pravý opak. Kdo správně dává, dvojnásob bere zpět, až se stane posléze prostředníkem, průchodištěm všeho, co bere a podává dál. Nelze tudíž utajiti člověku, nad čím celé srdce jásá. A nelze mu pro sebe ponechati si dar, jenž jeho prostřednictvím jiným totéž blaho i radost způsobiti může. Zvláště, když jest to myšlenka, poznatek či dokonce mocný zážitek náboženský. Plamen, který dovede zažehnouti a hořeti v tisících dalších. Nelze nestati se apoštolem jeho . . .

Člověk má vnitřní potřebu sloužit. Sloužit všemu vyššímu lepšímu, dokonalejšímu, než je sám. Nelze absolutně najíti nic dokonalejšího, mravnějšího a více nitro posvěcujícího nad ryzí nauky Kristovy, jichž plnost jediné obsažena jest v naší Církvi. Nutno tudíž této nositelce ideálů nejvyšších postavit se zcela ve služby věrné a oddané. Uskutečňovat takto myšlenku nejvýsostnější: Království Boží na zemi. Království Kristovo. Regnum Christi aeternum.

H. Keyserling praví kdesi: „Člověk jest právě tak nesmrtelný, jako jeho ideál. Právě tak skutečný, jako síla, s níž tomuto slouží.“ A dnes, kdy svět tak jasně ve dvě jest rozdělen: Mamon versus Christus, nelze váhati, nelze se rozpakovati ani vteřinu, na kterou stranu se přidati. Na stranu světla či tmy. Zvoliti stranu tvorby či rozkladu. Dobro nebo zlo. „Kdo není se Mnou, proti

Mně jest!“ Nutno rozhodnout se radikálně! Zcela tak pravdivě, jak Herkules na rozcestí. Neutralita již jest zradou! Nuže, buď s Kristem a jeho dědictvím, Římem, nebo proti oběma. Naprosto není jiné volby! Zvolit ideál pozemského člověka: majetek, čest, slávu, moc či požitek . . ., anebo na se vzítí plnou zbroj křesťana dle sv. Pavla a do posledního dechu bojovat za Krista. To jest za vítězství Jeho Pravdy a Lásky. Za naprosté a bezvýhradné vítězství Dobra v Království Jeho!

Správně napsal Keyserling, že čím poctivěji člověk bojuje o svůj ideál, tím více moci a světla nabývá tentýž v jeho duši, až ji vyplní zcela. Proto nutno býti bojovníkem, rytířem, kšatryou. Poctivým zápasem za ideál člověk nesmírně získává a nejvíce duchovně roste. Až čas se naplní, pak kšatrya se stane brahmanem. Odloží zbraň a stane se obětníkem, hlasatelem, apoštolem. Pak změní se úkol a úděl jeho. Dobojoval, nešíří zbraní ideu svoji, ale prostě svítí, září a světlo rozsévá vůkol sebe. Spočinul plně na druhém břehu. Jest v klidu a klidem vítězí a zapaluje. Než k tomu dospěje, milovat musí ideál svůj celým srdcem. Jít zaň do boje a hlavně mocným plamenem hořet pro Krista. Ven na kolbiště ducha musí. Především: vyrvat duše zajaté! Toť pravý Miles Christianus. Bojovník za Krista.

Nelze se tudíž krčit a uhýbat, když jde o nejvyšší statky duše. Nelze nečinně dát ruce v klín, kdy o duše tisíců se jedná. Kdy dávno dozněly polnice útoku nepřátelského, jeho elán se shroutil v malomoc, kdy jeho síla rozpadla se v mátohy — nelze setrvati v pouhé obraně. Zde platí jediné: Ven ze zákopů! A bodákem vpřed! A s heslem bělohorským: Santa Maria!

*Sv. Otec v procesí eucharistickém
opouští poprvé Vatikán.*

Nádhera duchovně chápaného Říma.

Jak jsem jen bloudil a tápal, než pravda katolická otevřela mi oči k vidění a uši k slyšení! Byla to naše Hlubina, Pax, Život, Papini, Baumann, Bertrand, Sv. Augustin, Ruville, Ziesché, Richstaeter, Quardini, Chautard, Meynard a pod. Četbou jich přeměňuje se mysl člověka a týž mimoděk a jistě vycítuje, kde právě nalézá se vše podstatné, věčné. Absolutno a Život sám. A tuto pravdu nutno obepnouti celou duší . . . Pak člověk pozná, co je to Církev . . .

Právem začíná kniha Romano Guardiniho: „Vom Sinn der Kirche“ slovy: „Církev se probouzí v duších lidských“. „Církev, co společenství věřících ve službě Boží, v níž život náboženský je skutečností. Je poměrem živoucí duše k živému Bohu“ str. 11. V ročence Školy Moudrosti z r. 1924, ve stati: „Katholizismus als Aufgabe“, str. 93., praví krásně Dr. Platz: „Za symboly, obřady a úkony církve ihned katolíku zjevuje se nadpřirozená skutečnost, kterou svojí věrou uchopuje“ „Kristus umřel, za svoji Církev se obětovav. V ní žije stále do skonání věků. Proto Církev je zvěstováním milosti všemu lidstvu. Církev jest nejvnitřnější solidarita života. Kdo si uvědomí hlubokou spojitost vlastního bytí a Církve, poznává, jak jedno z druhého žije, jak plnost života jedince jest i silou ostatních Tak Církev stává se krví z krve naší, plností, z níž i já žiji. Proto mohu a mám ji milovati!“ R. G. 33.

Vskutku Církev jest tvrzí zjevených pravd, učitelkou křesťanských mravů, ale nad to jest společenstvím duchovní tvorby. „Církev jest pro každého jednotlivce živoucím předpokladem jeho osobního zdokonalení.“ R. G. 35. „Církev značí, že Bůh vstoupil do dějin lidstva a že Kristus podstatou i silou i pravdou svojí v ní dále trvá mysticky. Jelikož Bůh jest Život, proto náboženský člověk z něho čerpá i hlubiny života svého. Než vždy musíme danou, skutečnou církev uznávat, do ní se stavěti, od ní vycházeti a pracovati ze všech sil, aby stala se dokonalou.“ R. G. 40. Tedy nutno Církev vyznávat, k ní se utíkat, jí milovat. Pak otevře člověku nekonečné poklady svých milostí — — — „A živoucí výraz tohoto duchovního souručenství, společenství jest d o g-

m a, t. j. závazně pronesená nadpřirozená pravda. Živoucím výrazem této jednoty jest bohoslužba. Živoucím výrazem této jednoty jsou dále církevní přikázání, jí hlásaná mravnost a na oči stavený ideál dokonalosti. To vše, co povinnost. Následuje-li jí člověk — a svěří jí duši svoji — rozšíří se jeho mysl i srdce. Vzrůstá v tuto celistvost, aniž se sám v ní ztrácel, poznává svoji úlohu, Bohem mu svěřenou, přispívati v ní dle svých vnitřních schopností na společném Díle tvorby a života — na Díle Božím.“ R. G. 72.

Ano, to vše, neb Církev jest autoritou, jest řádem, „jest odhalením křesťanské pravdy o člověku a jeho úkolech na světě“. Berdjajev 47. „Neb Duch Svatý působí nepřetržitě v Církvi a povznáší ji neustále nad všecko pouze lidské. Jest duchem kázně a plnosti. Jemu, „všechno jest předáno.“ Jest Světlem a Láskou. Probouzí lásku a jen láska vidí správně“ R. G. 70. Ano, to strašné slovo: dogma, jež se stalo takým kamenem úrazu všem rozumářským lidem pouhých psychických schopností, jako byli Hus a Arius. Tito nedovedouce chápati vnitřní smysl dogmatu, jako hlavou o zeď naráží naň, nemohouce dál a přes něj, kdežto pneumatik chápe prostě smysl jeho a uvědomuje si samozřejmou věc, že v každé společnosti musí být určitý řád a hranice příslušnosti. — — Jedině zavrnutí Lutherem proklamované svobody lidského rozumu ve věcech víry a mravů bylo záchranou a spásou od poválečného hrozícího rozvratu církve českobratrské.

Nuže: „kdo s vírou přichází k dogmatu, setkává se tam s Absolutnem a věře přijímá Boha ve své nitro. Ten pak utváří mysl i duši jeho. Člověk nalezne svůj střed. Toto poznání pak řídí celý jeho vnitřní život, jak naše konečné žití naplniti nekonečným obsahem a hodnotou“. R. G. 48. Pak člověk vchází v pokoj svého Pána

Strážcem pak dogmat, nejvyšší autoritou ve věcech mravů a víry jest nástupce Petrův, římský papež, když mluví se stolce jeho, „ex cathedra“. Tak „idea papežská organicky souvisí s ideou jednoty církve a se zásadou, že církev je královstvím Božím. Papežství je ... misijní, vladařský organism jediné hlavy jako nositelky svrchované moci, bezpečné pravdy a neotřesené jednoty. Papež má moc učitelskou, moc kněžskou a moc vladařskou“. Hr. 68.

Leč církev jest i dalším společenstvím vnější bohopocty, života modlitby, oběti i úcty a chvály veřejně a společně Bohu vzdávané. „Liturgie-bohoslužba jest vnější bohopoctou, vzdávanou Církví Pánu nebes a země skrze Ježíše Krista, vyvěrající z hluboké víry a zbožnosti věřících, jimž nedostačuje zbožnost soukromá v pokojíku srdce jednotlivcova, ale která ve svém nadšení a lásce dožaduje se projevu slavného a veřejného. Veškerá nádhera katolické liturgie pramení se v hlubinách víry, naděje a lásky věřících a projev vnější, jakékoliv formy jest jen výkřikem vnitřní potřeby v Bohu žijící duše. O h n i s k e m l i t u r g i e k a t o l i c k é j e s t J e ž í š K r i s t u s, B o ž í S y n v t ě l e n ý.“ Tak P. Method Klement O. S. B. definuje podstatu i potřebu intensivního hnutí liturgického, jehož revue benediktinská Pax za redakce P. Mariana jest nadšenou hlasatelkou.

„L i t u r g i e, t o ť C í r k e v n a m o d l i t b á c h. Liturgie je svojí podstatou náboženstvím lidu a jest zcela skutečností. Spojuje pozemské skutečnosti: lidi, věci, jednání, nářadí se skutečnostmi metafysickými: se skutečným Kristem, se skutečnou milostí.

Celá přirozenost tu procítá, aby milostí uchopena byla, proměněna, posvěcena. V obraze Kristově. Skrze přetavující lásku Ducha Svatého. K majestátu Otcovu, jenž vše k sobě přitahuje. Li-

turgie jest jediným rytmem, jehož obsah jest Ježíš Kristus. Liturgicky žítí znamená: Duchem Svatým a láskou vedenu býti v Krista a skrze Něj vzhůru k Otci životem se povznášeti. Nádo-
ba a výraz života Kristova a žití křesťanů — —
toť jest liturgie. Liturgie jest vykoupené a mysl
k Bohu povznášející stvoření. Jest to Církev na
modlitbách.“ R. G. 18.

Modlitba — — jaká jest to nesmírná věc.
Ne, ono drmolení otčenášů, jak se to zdá jen ne-
věrcům, ale jádro a podstata povznesení myslí
k Bohu. Růženec, modlitba retní, jež ponenáhu
stává se vnitřnou a citovou, aby pak proměnila
se v nazírání získané a modlitbu prostou, modlit-
bu vpravdě mystickou — — — jaké ohromující
věci, silou duchovní opájející a požehnáním pře-
plňující duši! „Celý kult katolický jest stálá ado-
race objektivního Boha. Liturgie katolická jest
úkony zdramatisovaná pravda věroučná. Celá
hierarchie nebeská zjevuje se očím věřícího lidu,
když na oltáři se koná zázračný akt proměnění
a když se srdce chvějí jistotou přítomnosti Kri-
stovy.“ Hr. 75. Jest pravou duší, pravým sjed-
nocením kolektivu věřících, shromážděných v
chrámu Páně na bohoslužbách.

Mše svatá je pak takým výsostným aktem
liturgickým, středem celé bohoslužby naší. Stej-
ně „svátosti jsou vnější formou a úkony, v nichž
nadpřirozené pospolité žití se probouzí, pokraču-
je, obnovuje a se neustále rozmnožuje“. R. G.
81. Všechny tyto zdroje nadpřirozené milosti
jsou věřícímu a s Církví v jednotu spjatému ka-
tolíku neustále k dispozici, znovurodíce, obnovu-
jící a rozmnožující jeho život z víry. Uschopňují
jej tak krok za krokem stoupati výš a výše,
až posléze dospěje k plnému zapojení se v samého
Boha. Správně volá P. Klement: „Z a č n ě m e
z n o v u ž í t í s C í r k v í v l i t u r g i i a
máme nejlepší počátek obrození náboženského ži-

vota. Kristus je zde ohniskem, které v liturgii k sobě přitahuje. Kristus jest zářným sluncem v Nejsvětější Eucharistii. Každý, kdo se přiblíží k tomuto ohni stravujícímu, musí býti zachvácen a stržen a musí hořet. Tak liturgie stane se žhavým zřídlem milostí Ducha svatého. Tisíce konvertitů děkuje svoje obrácení ke Kristu právě liturgii katolické, v to počítaje i sv. Augustina.“

C o m m u n i t a s e c c l e s i a e! Jaký zářný a mocný pojem! Jaká nádrž duchovní síly a moci! Nepochvějná naše naděje a útěcha býti nejen spojení poutem duchovní příbuznosti a bratrské lásky se všemi žijícími údy Církve po celém světě, ale i podíl míti na lásce, zásluhách a životech všech příslušníků jejich, jež nás předešli, zesnuvše v Pánu! K tomu všemu nekonečné zřídlo milostí Božích a nekonečná dokonalost Boha, k níž dospěti se máme všichni snažiti.

C o m m u n i t a s s p i r i t u a l i s. Věc věru zcela jedinečná, neuvěřitelná, než přes to nejreálnější skutečnost. Nikde, v ničem a nijak jinde se nevyskytující, aby obsáhla všechny údy nějaké společnosti, jich zásluhy, jich ctnosti živých a zemřelých a učinila je společným majetkem údů všech.

Až závrať člověka pojímá, rozvažuje-li jen poněkud o této nesmírné realitě, že duchovním poutem zapojení se v Krista stal se bratrem, sestrou všech oněch legií mučedníků, vyznavačů, světců, hrdinů cnosti všeliké, jež jsou mu ku pomoci v každém jeho zápase, v bídě duchovní či nedostatku, chráníce jej v boji proti mocnostem zla zcela oddaně a věrně, s láskou, péčí a obětavostí, jak jen věru dovede věrné srdce jejich bratrské či sesterské. Vždyť oni v říši nadhvězd-
né, třebas že zde na zemi vítězně byli dobojovali

zápasy své, přec jen láskou svojí zůstávají co nej-intimněji spojeni s námi, zde v bédách, nemocích, slabostech, ba i ve stínu smrti se vzhůru vzpínajícími. S námi klopýtajícími, opět se vztyčujícími, bojujícími — jak za svoje zdokonalení, tak i odrážejícími útoky mocností zla na Dílo Kristovo. Kdyby nebylo vskutku nic jiného, jen ona slova sv. Terezičky Ježíškovy, že po smrti naši zemi, údolí trampot a slz bude zahrnovati deštěm růží milostí od Spasitele pro nás vyprošených — — že chce vésti duše a učit je Boha tak milovati, jak sama Jej milovala — — — zdaž již tímto slibem nebyl by prozářen a ulehčen náš leckdy trpký úděl a los? Než, vzpomeňme, že celé pluky podobných přátel a dobrodinců tam v neviditelnou stojí nám ku pomoci, kdekoliv jen spatří duši Kristu oddanou a věrnou, usilující trochu Jeho království uskutečniti zde na zemi. Že nad to bdí Maria, Matička, celá Svatá Trojice, — andělů, sestupujících a vystupujících sbory

Jak mohl by si katolík zoufat či malomyslnět v srdci v těžkostech žití? Blažen, komu podařilo se aspoň cípkem tajemství nadzvednutým přesvědčiti se o této nesmírné realitě duchovní. Co proti také skutečnosti, pouze a jedině v Církvi se vyskytující, jsou všechny báje a domněnky spiritismu, okultismu, theosofie?! Není lepšího léku proti nim, než bloudícím před oči stavěti stále tuto nádheru, vznešenost, krásu a moc.

Vedle toho ukazovati, jak věřící člověk, používající svátostí Církve, nalézá v ní nekonečné zdroje milostí, jak touto posvěcující milostí stává se účastným samotné přirozenosti Boží, takže může růsti z Boha, vnořiti se do srdce Božího, na stupních dokonalosti stoupati stále výš a výš, aby, připodobňuje se stále víc a více obrazu svého Otce, posléze zcela spočinul v Tom, Jenž bez míry mocný jest a svaté Jméno Jeho ve věčném Magnificat bez hranic a konce!

Slova převeliké krásy a něhy i síly napsal o tom právě Romano Guardini: „A znovuzrození navzájem: „Jako jediný proud života proudí jimi všemi jedna milost Kristova. Všichni žijí z téhož obrazu Jeho. Ve všech působí tentýž Duch Svatý. Každý pak nemá milost jen pro sebe sama, nýbrž i pro ostatní. Posílá ji dále každým slovem, každou dobrou myšlenkou, každíčkým dílem lásky. Každé zmocnění jednotlivce v milosti, větší věrností, ponorem v hlubiny a vnitřním vzrůstem přináší ovoce i pro ostatní: bezprostředně, podstatně, skutečně.“ R. G. 83.

A protestant Hromádka správně sděluje: „Svět přirozený a nadpřirozený tvoří harmonický celek. Než, jen kdo patří do tohoto celku, žije plným životem, má podíl na všech statcích a na celém mnohotvárném a rozmanitém bohatství církevního organismu“ „Lidé, kteří utíkají z církve, ... chtějíce zachrániti svobodu, ztrácejí pramen života i bohatství pravdy! Duše jejich pustne, postrádají královny ctností — lásky.“ Str. 80.

Nejvnitřněji pak jádro Církve zachycuje pěkně R. Guardini: „Máme společenství Života a to jest nemyslitelně hluboké. Myslí nepostižitelnou jest svátost tohoto společenství (communitas) — Nejsv. Přijímání (communio). V něm člověk stává se jedno s Bohem... A každý jedinec přijímá Boha ve svoji osobitou bytost. Ale přijímá jej také pro všechny, s nimiž jest spojen láskou. Ve svatém Přijímání prohlubuje se společenství s Bohem a v Bohu s ostatními.“ R. G., str. 80.

Jak nedokonale a kuse vyjadřuje české slovo sv. přijímání, vše nekonečně veliké a mocné, co skryto v slově Communio! Jak teprv ještě nedokonalejším jest každý pokus sebe vzletnějším přívalem slov podati a sdělit, co jedině v meditaci a komtemplaci v tichém pokojíku srdce pro-

žítí může člověk, když v něm samojediný, v tichu mlčení octne se svým Spasitelem? Od nejranějších počátků Církve v katakombách, v pronásledováních byl tento odkaz Poslední večeře Páně jádrem a nejvnitřnějším obsahem celé obce křesťanské. Však také katakomby oplývají symboly chlebů a vína. Z nich zvolil jsem i k reprodukci rybu-Krista, nesoucího koš, naplněný Chlebem Života. Onou nesmírnou posilou mučedníků na cestu jich poslední (viaticum), oním lékem nesmrtelnosti (farmakon athanasias) sv. Klementa alexandrijského, tím vyvrcholením Boží milosti a lásky k nám bědným lidem pozemským. Která jiná sekta křesťanská, neřku-li jinověrecká, může každodenně svátostně spojovati se se Zdrojem veškerého Života, s Tím, „v Němž je všechna plnost Boží, i vy účastníci jste se stali této plnosti, hlavně veškerého panování a moci“ . . . Sv. Pavel.

Posvátné tajemství to nejzazších mezí chovalo v sobě nejprůtažlivější sílu právě pro odpadlíky a konvertity. Jak dojemno jest pročítati o tom řádky známého de Ruvilla, kde líčí na př.: „... Cítil jsem, jak ze sv. přijímání rozproudila se v mé duši tajemná síla, která způsobila v ní pravý převrat a vyzdvihla mne k výšinám blaha dosud nepoznaného, aniž tušeného.“ (Zpět k Církvi, str. 22.)

Nesmírný a nepředstavitelný význam tohoto spojování se se svátostným Kristem, zvláště denního sv. přijímání, jak tomu bylo v dobách prvo-křesťanských — — vycítil správně i pro naše časy veliký papež Pius X. V Eucharistii samotné jest zdroj vnitřního posvěcení duší, základ veškerého účinného vnějšího apaštolátu, jak překrásně vyjádřil ve své knize Chautard a jak prakticky osvědčily legie katolické v protestantském Holandsku a jinde. Ostatně, co jiného by jim tuto sílu dáti mělo, než Chléb Života, zástava plnosti

božského žití, Svátost bezmezná a oddaná lásky Spasitelovy ke všem hříšným i bloudícím

Krásně i tyto poklady naší Církve vystihuje prof. Hromádka: „Ale katolictví v praktickém životě náboženském nejmnocněji a nejpronikavěji působí svou s v á t o s t n o u m y s t i k o u Nejvášnivější, nejvroucnější duše chutnaly v katolických svátostech zdroje vnitřního bohatství, utišující lék proti bolesti, hříchu a smrti.

Zejména svátost oltářní — Eucharistie. . . . Pranáboženská touha po přímé přítomnosti Boží a po spojení s Bohem našla ve svátosti Eucharistie jímavou odpověď a utišení.“ Str. 72.

Nuže, zdaž není na nás, abychom v nejtěžších bojích Církve za našich dnů oživili opět v plném lesku a moci tento starokřesťanský ideál eucharistický. Proč neklaněli bychom se denně vystavenému svátostnému Kristu na Malé Straně v kostele sv. Josefa u býv. anglických pannen, a nepřispívali Jeho adoračnímu bratrstvu?

„Protestantsky tvrdý theista starozákonní, chvěje se před přítomností strašlivého Hospodina, Boha zástupů“, jehož jméno po židovském zvyku „nevyslovitelné“ (tetragrammaton) opisuje slovy Prozřetelnost . . . pravý následovník Kristův, jména toho hodný, utíká se k Bohu, jako k milujícímu Otci. Jako ztracený syn do náruče Jeho „v dokonalé důvěře a oddanosti jako dítě, jež se nebojí, když je u svého otce.“ (Novéna k sv. Terezičce Ježíškové). Jeho život stává se radostným, útěchyplným, „neboť těm, kdo Bohu slouží, je všechno k dobrému“. (Sv. Pavel.) A jediným ideálem katolíka-křesťana v duchu a pravdě — jest dostávat se co nejblíže tomuto svému milujícímu Otci nejen v dokonalosti, jak nás vyzýval náš Spasitel, ale v nejvroucnějším přátelství a lásce s Ním se spojovati. Neustále, čím dál dokonaleji a vnitřněji — — až Kristus, Otec i

Duch svatý splní slib svůj: „... kdo Boha miluje a přikázání jeho zachovává, tenť jest, který Mne miluje. I Otec můj bude jej milovati a my k němu přijdeme a příbytek svůj u něho si učiníme.“ Nai erchu Kyrie Jesu!

Nikdy mi nevysvitl zásadní a téměř nepřeklenutelný rozdíl mezi pravým křesťanstvím římsko-katolickým a všemi sektami, jež si také přidávají název „křesťanství“, jako při opětném a posledním čtení Hromádkových ideálů reformačních, kde tento protestantský theolog si vůbec neuvědomuje, že t. zv. reformace („tvrdý, bezvýhradný, útočný theism“) jest jedním z nej-mocnějších protikřesťanských náporů názorů starozákoních proti čisté, nezkalené, přebohaté plnosti učení Ježíše Krista. Reformace, čti správně de-formace, právě řádky jeho vlastními (str. 198 až 240), usvědčena jest z naprostého posemitštění starokřesťanství i katolictví. Consumatum est!

Z toho důvodu protestantismu chybí a jest naprosto cizím i odporným dokonce pojem mystiky, t. j. cesty a touhy nabýti co nejintensivnější účasti na životě Božím. „Chodili sice i patriarchové (Hennoch) s Bohem“, žalmy aneb ještě lépe Velepíseň jest sice výrazem nejvnitřnější touhy duše po vroucím spojení s Bohem... než v „drsné reformaci svým výlučným theismem“ (str. 215), ani stopy není po něčem podobném, co je vrcholem a nejvyšší chloubou katolicismu: m y s t i k o u! Její nedokonalé náběhy vyskytly se u mohamedánských suffitů a v indickém jogu! Jedinému protestantskému mystiku Jakubu Boehmemu odepřen náboženský pohřeb a dokonce i hrob jeho zohaven!

A co je Jakub Boehme, co Molinos, co ubohý Kerning se svým písmenkováním aneb Adele Kurtis, či Evelyn Underhill proti dálavám, výšinám žáru a jasu mystiků katolických! Počínaje

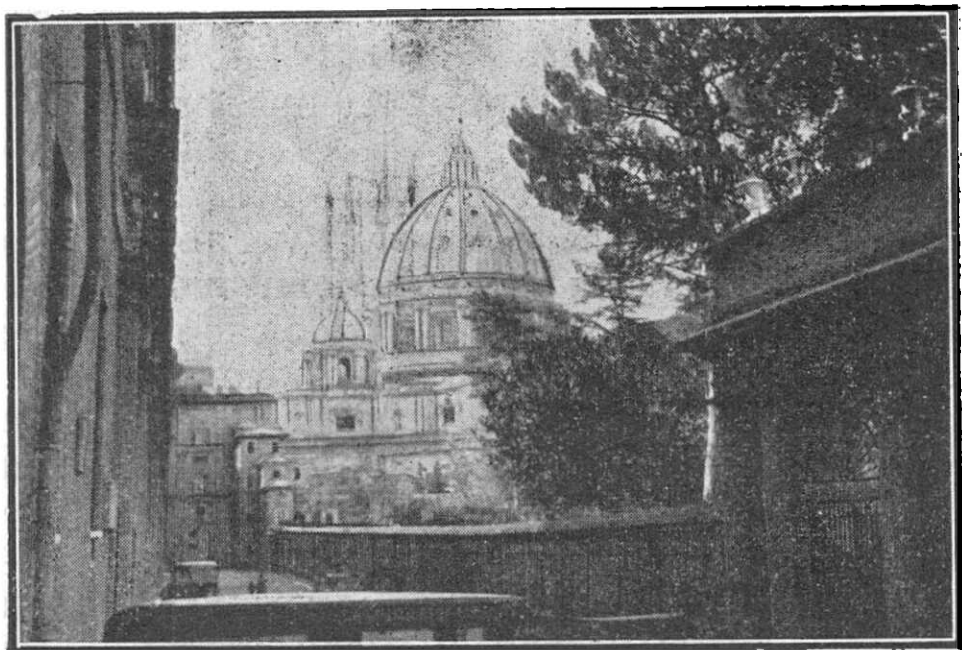
králem všech mystiků, svatým Pavlem Tarsenským, jehož epištoly oplývají bohatstvím pokynů, jsou svědectvím nalezené cesty, slezených vrcholů nejintensivnějšího spojení s Kristem (jeho výkřik „s Kristem ukřižován jsem! nežiji pak já, ale živ jest ve mně Kristus!“, „Mně pak životem jest Kristus“) přes Dionysia pseudoareopagitu, sv. Augustina, k mystikům středověkým: sv. Bernardu z Clairveaux, sv. Františku z Assisi, sv. Bonaventurovi, sv. Tomáši Aquinskému, Ruysbroekovi, Richardu Victorovi, Eckehartovi, Susovi, jaký nekonečný přechod k vrcholným zjevům dalším! K sv. Ignáci z Loyoly, sv. Janu z Kříže a sv. Terezii avilské! Pomlčeti musím o nepřehledné literatuře mystické theologicko-praktické, abych zakončil nejprostším kvítkem jejím nejposlednějším: onou rajskou světicí z Lisieux, která i nejjednodušším duším svojí dětinnou láskou a důvěrou v Boha podala svoji nejúčinnější „cestičku“ mystickou.

Nejzazšími vrcholky náboženských zážitků v pokročilejším poznávání Boha (*cognitio Dei quasi experimentalis*), intimního zapojení se v Něj až k splnutí, dosažení propasti Jeho Božství — nejbezpečněji, nejplněji a nejnádherněji vyskytují se jen v katolicismu — — A jen zde vyskytnouti se mohou, neb nikde jinde není možnost svátostně s Bohem se přímo spojovati, jako zde — — Tento důvod byl pro mne nejmocnějším, proč odvrhl jsem všechnu t. zv. mystiku jinou k vůli nepřeběrným pokladům jejím v Církvi naší.

Obnoviti všechno v Kristu.

Byla katolíkům řečena kdysi příkrá slova: „Budete mít ve státě tolik práv a tolik vlivu, kolik si jej vydobudete“ ... Nelze oddávat se tudíž žádným sentimentalitám, ale zcela reelně chopit

se dané skutečnosti a z ní vycházejíc, probojovati si vítězně zápas za integrální katolicismus v národě. Nic méně a nic více. Žádná polovičatost. Jen krajní rozhodnost vynutí si úctu u nepřítele a plnou důvěru všech spolubojovníků. Buď se štítem anebo na štítě!

Sv. Petr z viale di Belvedere.

Věru křesťanství, id est katolictví, povoláno jest dobýti svět. A dokázalo to již několikrát v dějinách světových. Tedy poznat se, semknout se a jménem Páně do boje. Ostatně cíl rekatolisace národa je vznešený a veliký, že mu možno věru věnovat celý život, veškery síly svoje. Poctivě zabrat a přičinit se — — jest pak věcí Pána, aby ku pomoci přispěl a dal vítězství.

A zápas věru stojí za všechnu námahu a práci. Jest to dílo pod zorným úhlem věčnosti. Především zbavit národ všech povídaček historických a náboženských falsifikátů. Nutno národu ukázati základně pochybené pojetí vrchole dějin v destruktivní periodě husitismu a slabošství

bělohorském. Stejně objasnit mu, že povrchní kališnictví, ani českobratrství nevystihují zdaleka plnosti a krásy křesťanství. Že tudíž jeho nesmírná touha po živém Bohu oněmi směry svedena byla na zcela nepravé cesty a v slepou uličku nevěry. Poznali jsme z dějin, že za sv. Václava, Karla IV. a v baroku katolicismus byl nejmohutnější tvůrčí složkou národa, jež opácným snažením v XV. a XVII. věku k neštěstí národa přerušena byla a i dnes t. zv. pokrokem jest ničena. Hluboce duchovým chápáním křesťanství nabyli jsme skálopevného přesvědčení, že jediné naše víra jest jedinou pravou naukou Kristovou, zahrnujíc v sobě veškeru ideovou i mravní náplň křesťanství. Nuže, této pravdě musíme též zjednat platnost a uznání v naší veřejnosti stůj co stůj. Jest toto počínání dále činem na výsost kulturním, jakmile jsme si uvědomili, jak úžasnou kulturu dovede vytvořit katolicismus oproti banalitě a sterilitě všech liberalistických a nevěreckých směrů. V dějinách lidstva pouze a jediné periody nejzanícenějších citů náboženských byly kulturně nejbohatšími, . . . pročez naší nejsvětější povinností nemůže býti nic jiného, než *p r a c o v a t i p r o r o z m a c h č e s k é h o k a t o l i c i s m u , j a k o n e j v ě t š í a j e d i n é i d e j e n á r o d n í*“ (Scheinost).

Oprávněnost k tomu nikdo na světě nám vzíti nemůže, vždyť „každá tvořivá a živoucí zbožnost je útočná a hledá uplatnění ve všech oblastech lidské vzdělanosti“. Hr. 60. Natož pak „křesťanství, jež samo bojuje o čest, slávu a právo Kristovo ve světě!“ Hr. 61. Ostatně „katolictví vítězí ve světě, zvítězí i u nás a povznese český lid na vysokou úroveň světové zbožnosti a vzdělanosti katolické!“ Hr. 184.

Tedy jedná se o nic menšího, než o znovupokřesťanění národa: vyprostiti je ze zmámení jeho pověrami pokrokářskými a ubohostmi ne-

věreckými, čili jej silou myšlenky, idey rekatolisovati. Probojovati znovu v myslích národa a srdcích jeho především „zápas za pravdivé, nábožensky plodné a tvořivé křesťanství. Za křesťanství, které zažehuje znovu očištný oheň v srdcích a naplňuje jednotlivce i společnost odvahou... i statečnou touhou po naprosté obnově světa“. Hr. 29.

Nuže především musíme obnoviti vládu Kristovu v nitru každého jednotlivého příslušníka národa. Dáti mu plný základ Toho, v němž zakořenění v lásce, mohli bychom růsti v Boha a Pána svého. Pohroužiti každou duši do záchranné a osvěžující koupele jeho nauk i mravního znovuzrození, neb bez těchto duchovních základů veškera další práce a úsilí bylo by jen stavbou na písku. Z nitra člověka pouze obroditi se může veškeren vnějšek, činy a konání jeho. Vnější činy bez usměrnění nitrných motivů jsou jen opičením neb pokrytectvím. Každopádně nepřevyšují starozákonní farisejství.

V baroku národ vnitřně srostl s naší vírou. Jen osvícenství, převládnutím zednářských živlů v probuzenectví a pseudopokrokářství v osvobozenectví zavedlo jej v tyto smutné konce, jak v signálech zkázy výmluvně podáno bylo. Jediná záchrana jest opět v Římu, v jeho hlubokých zdrojích náboženství skutečně živoucího, v jeho kultuře i arijství. K tomu cíli nutno především všechny naše matrikové katolíky probudit ze spánku smrti. Rozžehnout jim znovu světlo víry pravé, dědictví otců a proměnit je v bytosti, jimž se stal vroucí, duchovní styk duše s Bohem nejnitrnější potřebou. Nutno především co nejintenzivněji apoštolskou prací vyhladit všechny katolíky — — — pouze matrikové!

Nedáme se dále chytit ani zmásti tak uboze naivními a falešnými hesly, jako že náboženství nepatří do politiky, nebo že odluka církve a státu

prospěje především Církvi. Celá jich výmluvnost a maskovaná starost nemá jiný účel, než šířit defaitismus v řadách našich, odpírajíc nám tak přirozenou a samozřejmou věc: „Kulturní a politický zápas je nevyhnutelný tam, kde proti sobě stojí dva různé světové a životní názory. Žádná náboženská skupina, které jde o pravdu a její vítězství, nesmí se vzdalovati politického boje a nemůže se vzdáti cíle: zmocniti se národa či státu a uplatniti ve veřejném životě své mravní, právní a sociální zásady . . . Žádat pak od katolíků, aby za své zásady a cíle ve veřejném životě nebojovali, je zrovna tak naivní, jako žádat od jiného, aby neuplatňoval svých protestantských nebo pokrokově náboženských názorů ve veřejnosti a politice“ Hr. 192.

Tedy naprosto nesmyslným jest názor kohokoliv, že by odluka Církve od státu se dala řešit bez bojů a „dohodou“. Jen náboženství odumřelé, neživotné, vnitřně shnilé, hájené politickou stranou úplně neschopnou mohlo by na takovou pošetilost přistoupiti. Zvláště při dnešním naprostém mravním i ideovém krachu odpůrců bylo by to nejproradnější zradou ideálů křesťanských. Felonie nejpodlejšího rázu, kdyžť jen bojem se dá znovu získati vše a zrádným smírem pozbyti i věcí nejposlednějších.

Odluka Církve a státu! Maně vyvstává nám obraz Francie před 25 lety, kdy kvetoucí kláštery, nesmírné historické ceny pozavírány, mniichům povolen jen odchod s nejnutnějšími osobními potřebami. Ze země byli vypovězeni, církevní majetek zkonfiskován a — — — z největší části rozebrán právě vládními komisaři, odhad i konfiskaci provádějícími. Nezničil však ani tento kulturně vandalský čin katolicismus ve Francii. Jen mu dal projíti mořem běd a strádání. Jen způsobil odpad všech vlažných, nicotných a slabých,

kdežto pravé jádro tím intensivněji vzchopilo se k obrodné práci. A to s nesmírným úspěchem.

Těžce vymstila se na katolících francouzských jich neodpustitelná chyba, že včas ani tiskem, ani příslušnými organisacemi nezjednali si patřičné váhy a politické moci, aby se zdarem čelili tomu hroznému náporu protikřesťanských mocností. Nuže, jich tvrdý osud musí být výstrahou i nám, kterým hned po převratě stržením Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí jasně byl před očima předveden osud, který by nás čekal, kdybychom nebyli na stráži a nebyli ochotni obětovat vše pro svoje nejvyšší ideály. A dnes — — — kdy destruktivní ovoce proticírkevních štvanic se objevuje v plném světle, kdy morálně, vědecky i myšlenkově i společensky se byly směry proticírkevní octly téměř na mizině — — — dnes bychom měli shnilým paktem zachraňovati od úplného potření jich přestálé ideologie? Dnes, kdy tolik srdcí inteligence i lidu touží po tom, aby se mu ukázala cesta k vybřednutí z chaosu nejnemožnějších pověr i z bahna mravní bídy, čím dále tím hrozivěji se šířící?

Nem, nem soha! — — —

Dnes založiti ruce v klín, bylo by nejděsnějším svědectvím, že veškeren život a síla vyprchala z Církve, kdyžtě by se nenašlo ani několik „osobností, zmučených vnitřní touhou po Bohu, dychtících po jistotě věčného života v Kristu a zanícených bojovníků za vítězství Boží pravdy“ (Hr. 133), abychom ve službách uvědomělé rekatolisace našeho národa podstoupili rozhodnou akci! Ostatně, což ve škole, v rodině, v tisku, aneb ve veřejném životě odluka církve a státu neprovedena již dnes až hrozivě? Či vyčkáme ještě konečného vyvrcholení jejího znovuzavedením pohanských názorů i zvyklostí chystaných privilegií „euthanasie“ a konfiskací církev-

ního jmění? Či jest ještě málo rozvrácena rodina a výchova dětí stále rostoucími rozlukami manželskými?! Či, až nemravnost bude šířena ještě více a hnusněji pornografií a nahotinami?! Lupičskými cowboykami i trampíádami, detektivkami má ještě stále větší a větší okruh mladých duší být zachvacován rostoucí zločinností a bezpříkladným sesprostačením?! Bylo by to naším vysvědčením vnitřní hniloby a neschopnosti, kdybychom se vši silou nezasazovali o to, aby ideály a zásady, formující tak účinně naše nitra, neodrážely se i mocně ve veškerém našem veřejném, kulturním i mravním životě. Vždyť k a t o l i c i s m u s ve vlnobití snah rozvratných, hesel i praktik, stojí tu jako jediná pevná, spásná a tvůrčí pravda, nauka, život!

Ovšem, hlavní podmínkou toho všeho jest, že musí být v s k u t k u p r o ž í v á n, uvědomován, že musí přecházet do morku a kostí našich. Že musí být v první řadě podepřen a nesen co nejintenzivnějším vnitřním životem z Boha, jak tomu učí překrásná kniha Chautardova: „Duše veškerého apoštolátu.“ P o d e p ř e n a n e s e n d u c h o v n í m i e x e r c i t i e m i, těmito obnoveními duší a hlavně jejich výsostným smyslem: C h l e b e m Ž i v o t a — E U C H A R I S T I Í, n e j m o c n ě j š í m d y n a m e m n a d p ř i r o z e n é h o ž i v o t a d u š í n a š í c h! Vizme nadšené voje Kristovy v Holandsku, Belgii a Francii. Jen na podkladě tohoto nadpřirozeného života z Boha jsou všude na nezadržitelném postupu. Krácejí od vítězství k vítězství a k dalším výbojům!

Nejinak byl rozhodnut nejkrvavější a nejurputnější zápas dějin křesťanstva v pohanském Římě. „Nebylo vítězství to pouze vítězstvím vnějším, nýbrž i vnitřním přemožením. Srdce musila býti získána, svědomí usvědčena, pohané svým smýšlením učiněni křesťany, světový názor, ži-

vot, obcování a mravy lidu z vnitřku proměněny. Církev děkuje za své vítězství nejen statečnosti svých mučedníků v dobách pronásledování, ale zrovna tak, ne-li více, jejich věrné práci v dobách klidu.“ Uhlhorn II., 135.

Tedy katolicismus pravý a živoucí, srdcelidská naplňující, jest tvůrčí světová síla, která nikdy a za žádných okolností nedá se odstaviti, uspati do zákoutí a odsouditi k malomoci snad pro několik svíčkových bab či ztracených existencí. A to tím méně, že dle názorů téže Církve, v nichž „tak promyšleně, důsledně a rozhodně řešena jest otázka tohoto světa a pozemského života“ Hr. 80, stát není svým posledním cílem, nýbrž pouze prostředkem k realizování našeho úkolu pozemského, jímž jest posvěcení duší v Kristu a uskutečnění Království Božího na zemi!! Jen mimochodem, podotýkám, že na podkladě katolicismu jest možným náš smír a radostná spolupráce s bratry Slováky. Pokoj s katolickými sousedy. Dokonce v unionismu: ve snaze o návrat odpadlé, nyní zcela opuštěné církve východní lze si získati nehynoucí zásluhy o Slovanstvo vůbec, o nešťastné Rusy pak zvláště. Tedy postavit národu nový cíl a nový smysl jeho dějin, jeho práce pro veškeré lidstvo. Ovšem především sami musíme naplnění býti ryzím křesťanstvím a hořet mocným plamenem pro Krista.

Katolictvím opět každý, jako i pisatel této knihy prožije v sobě „vítězství bohaté, radostné duše katolické.“ Téhož katolictví, které vneslo „v český duchovní život oslnivé dary a nevyčerpatelné zdroje síly, radosti a posvěcení.“ Hr. 186. Nejenom však to: „Katolická aktivita má dnes ohromný úkol: obnovu světa, INSTAURARE omnia in CHRISTO! Zachrániti život z trosek moderní „kultury“ a vy-

tvořiti novou křesťanskou. Založiti nový společenský řád. Vědu přivést zpět ku pravdě, umění dáti ideály — — toť úkoly katolické aktivity. Naše nejvlastnější úkoly, jsme-li katolíky. A jsme-li jimi, přivedeme úkol ve skutečnost.“ Reban v Životě.

Tedy přes všechnu zdánlivou nemožnost i chabost sil nesmí být, jak krásně vybízí sv. Otec Pius XI., srdce katolíkovo i vůči úkolům tak nesmírným naplněno beznadějí. Naopak jeho známkou je poctivý a činorodý optimismus — — vždyť síly nadpřirozené pomáhají a pracují s námi!

Neutíkáme slabošsky ze světa, leda ve chvílích potřeby paralyzovat povrchnosti a rmut jeho usebráním se v pokojíku vlastní duše. Nezavrhneme jej — ostatně Církev přijímala vždy ochotně všeliké vynálezy a hned jich využívala pro své účely — nejsouce ze světa, ale žijíce ve světě daných skutečností a nám vykázané práce duchovní. Aniž jest zvykem naším před hrozícím nebezpečím strkati hlavu do písku, nýbrž chytiti býka za rohy a zvládnouti jej.

Nelekáme se ani hrozícího rozvratu a úpadku bílé rassy, proto vysíláme missionáře ke všem národům. Ani signály zkázy neodstrašují duše Kristu oddané, aby třebas v nejposlednější chvíli nepokusily se ještě: **P o s v ě t i t i z n o v u ž i v o t a s v ě t!** Znovu vše Bohu podrobiti a Církev znovu nastolit na její výsostné místo jako duchovní princip vše pronikající, v řád uvádějící a jednotící. Katolicismu jedinému v nejbližších dobách připadne úkol: „**u c h o p i t i p o c h o d e ň p r a v ě h o p o k r o k u , a b y c e s t a d u c h o v ý c h h o d n o t a v ě č n ě h o Ž i v o t a z a z á ř i l a z n o v u a k s o b ě p ř i t á h l a b l o u d í c í l i d s t v o !**“ Platz 85.

Tedy naše přirozené, vášním i pudům podrobené lidství proměnit v božský život, bestii

v člověku přetvořiti v syna Božího a tím vykoupiti veškero stvoření z jeho běd smrti a útrap zrozením se pokolení „dítěk Božích“ — jest výsostným obsahem křesťanství již od dob sv. Pavla až do uskutečnění téhož. Této úlohy plně jest si vědoma naše Církev, která „všechno i svět uzavírá do svého řádu spásy a tím p o s v ě c u j e“. Keys. L. 263.

Proto je sancta sanctificans, proto jest universální či oekumenická či kath holon kosmonkatolická, v níž „všechny sféry životní mají uskutečniti svá určení. Stát, politika, oekonomie, věda, umění, rodina jsou součástmi Božího světa. Úkolem církve jest, aby šetříc jich osobitých úkolů, zasadila je do jednotné své stavby, která obepíná nebe i zemi a ztělesňuje věčnou pravdu, platnou pro všechny.“ Hr. 79. Pro všechny doby, všechny národy, stavy i systémy.

Tedy katolictví, tvůrčí, světová, náboženská a kulturní síla, jedinečná v historii lidstva jest jak nejbezpečnějším prostředkem osobní dokonalosti, tak i nejlepší zárukou vzestupu lidstva. Dnes již neoddáváme se chimerickým nadějím, že „přijde nějaké nové náboženství a spasí svět.“ Kdo vnikl do hlubin a výšin naší víry, pro toho jest podobné povídání jen dětinským, pošetilým blábolením. Nic dokonalejšího, nic vznešenějšího, účinnějšího aniž vyššího nelze si vůbec představit nad nádheru duchovně chápaného Říma. Jistě, že „mimořádným způsobem obnoví se vnitřní síla křesťanství“ (de Maestre). Obnovit se musí již dle neúprosných zákonů psychologických, protože na tak drtivou převahu negace, nevěry a zvířecích instinktů s m a t e m a t i c k o u j i s t o t o u dostavit se m u s í a z v í t ě z i t všeho toho protipol: n e j v y š š í síla d o b r a, B o h o - č l o v ě k, K r i s t u s ! Jediný, jenž ze současného chaosu vyvésti může lidstvo v duchový kosmos, řád a vzestup.

Aby se splnilo nejskrytější a nejpálčivější přání, touha srdcí našich po novém zhodnocení znehodnocených dnes duchových hodnot. Po opět-ném zakotvení všech nás v nadpřirozenu! A na zemi v „ideji světového bratrství, sociální spravedlnosti, politické svobody a věčného míru.“ Hr. 229. V nové to „veliké, nábožensky tvořivé, dě-jinami posvěcené jednotě všeho křesťanstva a pravé rodině národů pod vládou a za vedení du-chovního náměstka Kristova na zemi, římského papeže.“ Hr. 183. Po novém duchovním středo-věku voláme všichni ze všech sil. A nejsilněji tam, kde vrchovatou a překypující měrou proží-vají nejvyšší dobrodiní naší civilisace a satanské vzpoury proti Bohu: v SSSR!

Až nitrem člověka otrásá volání Berdjajevo-vo, uprchlíka z tohoto „ráje zemského“: „Bůh musí se opět státí středem všeho našeho žití, myšlení i cítění. Cír-kev musí se státí praktickou ži-votní pravdou! Nevyhnutelně povede ke křesťanské proměně života.“ B. 46.

Znovu započítí musí přemožení všeho bar-barství. Znovu zroditi se musí „světlo z temnot“. A naléztí se musí nový duchovní princip“.... A ten jest jen a pouze ve správně, „v duchu a pravdě“ pochopeném katolictví!!

Proč ež rozhodný boj nastává: doba moderní došla vlastně tam, jako bývalo v pohanském Římě před Konstantinem. Musíme znovuobnoviti křesťanstvím tvářnost země tím, že podáme tápajícímu lidstvu možnost obrody z nejhlubších hlubin jeho bytosti, t. j. nábožen-stvím, jehož nejdokonalejší formou současnou jest jen římsko-katolické! Tedy o novou periodu obnovy lidstva se jedná, kde znovu jest třeba kvasem Kristovým proniknouti veškerý život. Prokvasiti rodinu, školu, výchovu, veřejnou mravnost, sociální podnikání, veškeru kulturu,

veřejný řád... zkrátka v š e c h e n s o u k r o -
m ý i s p o l e č e n s k ý ž i v o t o b r o d i t i n a
p o d k l a d ě z á k o n a K r i s t o v a . P r o t o j e -
n o m t a k r o z d r o b e n y a p o d v r á c e n y b y l y f o r m y a
n á z o r y s t a r é , s k o s t n a t ě l é a n a m n o z e u s t r n u l é ,
a b y n o v ý m d u c h o v ý m p o j e t í m n e j v y š š í c h p o k l a -
d ů n a š í v í r y m o h l y b ý t i v m y s l í c h a s r d c í c h l i d -
s t v a o m l a z e n y , p n e u m a t i c k y s f o r m o v á n y a p a k
r e a l i s o v á n y v k r á l o v s t v í K r i s t o v ě , v ř í š i B o ž í .
N o v é o b d o b í k ř e s t a n s t v í z a p o č í n á !
D o v y z k o u š e n ý c h , s t a l e t í m i o s v ě d č e n ý c h f o r e m
„ v y š š í m p o z n á n í m , d o k o n a l e j š í l á s k o u a ž h a v ě j š í
s n a h o u p o u s k u t e č n ě n í “ m u s í b ý t v l i t „ n o v ý d u c h
o b ě t i a l á s k y a b e z n á r o č n é , n e k o n e č n é a n e ú n a v -
n é p r á c e n a d í l e J e h o . “ N u t n o , a b y v e v š e c h n á s
z a v l á d l o s k á l o p e v n é a v n í t ř n í z k u š e n o s t í z o c e l e n é
ž i v o t n í p ř e s v ě d č e n í , ž e j e d i n ě J e ž í š K r i s -
t u s , s y n B o h a ž i v é h o , j e s t j e d i -
n ý m a n e j p e v n ě j š í m z á k l a d e m v š e -
h o ž i v o t a j e d n o t l i v c o v a i c e l é s p o l e č n o s t i .
C h r i s t o s t o t h e m e l i o n . A l f a - O m e g a . A r c h e k a i t o
t e l o s . P o č á t e k i Z á k l a d . V r c h o l , D o k o n a l o s t , C í l .

Jelikož sám jest Pravda, Cesta a Život, ne-
může být kladnější, tvořivější a více duše naše
posvěcující hodnoty nad Něj. Illum ergo regnare
oportet! Nechť tedy kraluje nám,
mysli, silám a srdcím našim Král
králů! Jenž jest Dobro výlučné,
nejčistší a nejmocnější. Na Něj nut-
no naše síly veškery, myšlenkové i hmotné sou-
střediti, aby nauka jeho život rozsávala znovu
po vlastech našich! „Kdo křesťanem jest, musí
se připojiti ke straně, v níž jest budoucí Život
sám!“ Ziesché, str. 97. Není nadarmo kříž, sym-
bol našeho náboženství, stejně znamením kladu,
tvorby a zároveň spásy lidstva. Kéž opět zachrá-
ní národ náš a kulturu bílé rassy.

Proto nutno všem lidem dobré vůle pevně semknouti se vespolek k uskutečnění papežem Piem XI. proklamované Katolické Akce, jež jest laickým apoštolátem, spoluprací všech aktivních katolických sil. Je akcí čistě náboženskou, uskutečňovanou činy svých členů, proniknutých nezlomným optimismem, že katolictvím vskutku možno proměnití obraz světa!

Překrásně o tom psáno jest: „Býti povolánu, stát se nositelem Krista a zůstávati ve světě, bychom jej vydobyli, proměnili, posvětili... míti Boží ubezpečení, že zde jiným můžeme být nádobou, sprostředkující spásu, působivým příkladem, svědkem i symbolem zároveň... to vše smí nás naplniti posvátnou radostí...“

Ano, nic na tomto světě nevyrovná se vnitřné radosti a posvěcení: býti dělníkem na vinici Páně!! (Platz L. 92).

Jemu duše získávat, aby se Mu oddaly na věky, značí býti obdařenu nejvyšším vyznamenáním: státi se pro Krista lovcem duší a rybářem lidí...

Salve Urbs aeterna — — — salus mundi!

Loučím se s tebou, Říme, jak těžko mi je v duši! Věru, že bych nejraději v tobě zůstal navždycky! Než třeba domů zpět, do krajů tobě tolik nesmyslně nepřátelských. Kéž trochu ohně, cos zažehnul mi v duši, vezmu s sebou, abych sám se na něm zhříval, zapaloval, osvěcoval jiné!

„Říme, vskutku jsi světem!“ Nestačím si opakovat tato slova Goetheova o tobě, město nepochopitelné! Město úžasné! Město v prach země zdrcující a k výšinám nebes povznášející! Jsi tak zvláštní. „Jsi klíčem dějin“, volá Carrére. „Jsi středem dějin světa“, doznává nevěrec Machar.

Každý jest fascinován tebou, jedinečné město v končinách země — — — ty dědici světovládných imperátorů, vládnoucí nyní světu celému duchovní silou se stolce Petrova!

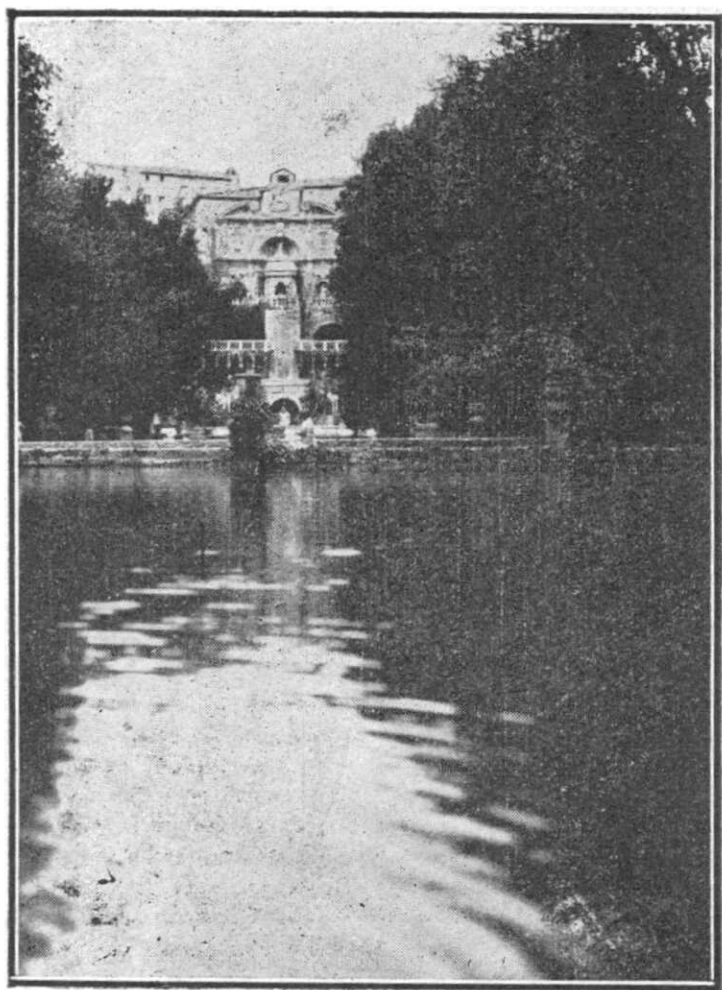
V tobě jediném člověk cítí, vnímá dech věčnosti. Na zříceninách tvých a v památkách tvých staletých uvědomuje si, čím člověk byl sám na sebe jsa odkázán — — a čím se stal skrze Krista! Poznává svět tento, chápe i zákon Jeho i vůli nebes. „Něco neproměnlivého, nehmatatelně silného a mocného, soustřeďuje se v tobě“, vycítuje a dozrává Carrére. Tak zvláštní jsi mezi městy světa, že člověk se nenasytí návštěvami tvými. Katolík, křesťan i nevěrec touží stále po tobě...

V době, kdy vše se kymácí, hledá a blouzní... v tobě skála duchovní hlásá tytéž pravdy věčné. V době klamně hypnosy hesel a volání všech lžiproroků i zpětného upadání lidstva ve člověka-zvíře... ty Říme duchovní chováš hodnoty kladné, tvůrčí a budující. Dvacet věků to dosvědčuje tobě. Proto tys záchranou naší v stálém zápase dvou světů: Dobra a zla, Krista i mocí temných, rozvratných! Ty hlásáš a chováš hodnoty věčné...

Do tebe putovati musí všichni, kdo touží odhodit pozlátko a tretky přemoudřelého, civilisací zbarbarisovaného světa tohoto i s blábolením jeho. Všichni, kdo lační po hodnotách pravých a žízní napítí se z vod pramenících se k Životu Věčnému. Tam naleznou odpočinutí srdcím svým na řadrech Matky Církve. Tam oči se jim otevrou, milost Boží uchvátí je. Tam světlo vzejde jim k hlubokému pochopení duchových výšin a hlubin, nádhery i nesmírných pokladů naší víry. Ty Říme, zmocníš se duše jejich a nepustíš ji víc...

Kdo Říme, v tebe zavítá a poddá se neviditelným silám tvým — — změněn, obnoven, přetvořen odchází z tebe. Na těle i duchu posílen, očiš-

těn, posvěcen staví se v řady bojovníků Kristových. Rozsěvačů semene království Jeho a spoludělníků na vinici Páně. V tobě jediném hledat může a nalézá pravé obrození, ba přetvoření v novou bytost, jednotlivce i celý národ!

Jezírko v Tivoli.

Takým nevyčerpatelným a výsostným bohatstvím zahrnuš duši moji, že stačilo by vyplnit životů několik, neřku-li tento jediný — — — díky tisícové, díky nehynoucí tobě za to vše

Bud' zdrávo, Město Věčné — — celý svět ku spáse a obnově přivádějící skrze Krista Ježíše, Pána našeho!

Bud' zdrávo — — — a na shledanou!!!

OBSAH

Řím musí býti souzen a odsouzen	5
Confiteor Deo omnipotenti	11
Chudáček Boží	15
Velechrám křesťanstva	19
Pot a krev lidí obětovavších sebe	22
Návštěvou u Matičky	30
Zázrak obrácení	33
Velký vůdce tam za hradbami	37
Posel lásky Kristovy	42
Opět sv. Petr ve Vatikáně	45
Trosky pokryté slávou a květy	58
Kde stávaly pyšné paláce cisařské	65
Pravý střed imperia	69
Skála tarpejská	73
Dialog s Marc Aureliem	75
Oběti tyranovy	80
Kapitol mučedníků	84
Místa pokoje v Pánu	92
Královna všech silnic	104
Život triumfující skrze smrt	105
Místo rozloučení dvou velkých srdcí	109
Ostia pohanská	111
Památky hrdinských duší	113
Priscilla, Pudentiána, Prassede	118
Křesťanská periferie?	121
Jiná hrobka křesťanů z císařského rodu	129
Oltář neznámému Bohu	133
Mučedníci kanadští	139
Město světců a chrámů	145
Město Marilno	153
Město kolébky řádů. Kazatelé	165
Setnina Ježíšova	169
Sláva Montecassina	174
Rehabilitace řádů	178
Vnější a přírodní rámec věčného Města	182
Město znovunalezení ideálů a záchrany Evropy	189
Muž Prozřetelnosti	198

Město vrcholné kultury	201
Sbírky Lateránské	208
Poklady Vatikánu	215
Město přelomu antiky v křesťanství	224
Danajský dar Hellady	229
Neustálé znemravňování lidu	238
Zlatý dům tyranův	243
Život ztratil veškeren smysl	245
Nad propastí	252
Jen v křesťanství spása	257
Proměna společnosti	263
Na troskách nový život z Církve	278
Návštěvou u nástupce rybáře lidí a jeho dar ná- rodu	287
Město odvěkých zápasů dvou světů: Giordano Bruno — Jan Hus a Řím	293
Matka Boží Vítězná	307
Město zápasů dvou světů až po naše dny: Moder- ní pohanství	318
Karthago znovuoživé	324
Ohrožení křesťanské kultury a společnosti	334
Signály zkázy a bluff pokrokářství	342
Město opětné záchrany lidstva	353
Zpět k Římu — Církvi	361
Znovuzrození duše	367
Nádhera duchovně chápaného Říma	374
Obnoviti všechno v Kristu	385
Salve Urbs aeterna — salus mundi	397

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- A i g r a i n R.: Ecclesia, Paris, Bloud et Gay 1927.
A r s e n i e w: Ostkirche und Mystik, Reinhard, München 1925.
A p u l e i u s L.: Proměny, Kočí, Praha 1928.
A u g u s t i n u s A u r.: Vyznání, Kunčír, Praha 1927.
B a r t o l l i A l f.: Le Forum romaine, le Palatine, Trevers, Milano.
B a t a u l t G.: Le problème juif, Plon, Paris 1919.
B a u d o u i n: Suggestion u. Autosuggestion, Sibyllenverlag, Dresden 1923.
B a u m a n n E.: Der heilige Paulus, Kösel & Pustet, München 1927.
B e d i n i O. Cist.: Le reliquie della passione del Signore, Roma, Roma.
B e n s o n R. H.: Christ in the Church, Longmans, London 1926.
B e r d j a j e w: Das neue Mittelalter 1927, O. Reichl, Darmstadt 1927.
Der Sinn der Geschichte, O. Reichl, Darmstadt 1925.
B e r t a r e l l i: Italien, Griebens, Berlin 1928.
B e r t r a n d L.: Sv. Augustin, Kuncír, Praha 1929.
Krev mučedníků, Kuncír, Praha 1925.
B h a g a v a d g i t a: Höschel, Klatovy 1919.
B i c h l m a i r S. J.: Okkultismus u Seelsorge, Tyrolia.
B o u g a u d: Církev, Kotrba, Praha 1923.
B r a G.: Guida della basilica di S. Lorenzo f. l. mura, Roma 1929.
B r i n - L a v e i l l e: La civilisation chrétienne, Bloud & Barral, Paris.
C a l z a G.: Ostia, Besteti, Milano 1927.
C a r l y l e T h.: Hrdinové a ctění hrdin v dějinách, Pelcl, Praha 1903.
Arbeiten u. nicht verzweifeln, Langewiese 1908.
C a r r é r e J.: Le Pape, Paris.
C l é r i s s a c H. O. P.: Tajemství církve, Stará Říše, 1921.

- Čecháček: Protiklerikální legenda, Pospolitost, Praha 1929.
- Dvořák - Kameníček: Učebnice dějepisu pro střed. školy, I. díl, Brno 1928.
- Diego Angeli: Roma, Roma.
- Eckert Fr.: Církev Vítězná I.—IV., Děd Sv.-Janské, Praha 1892.
- Emerson R. W.: Essaye I.—VIII., Laichter, Praha.
- Ford H.: Mezinárodní žid, Kočí, Praha 1924.
- Forell Dr. A.: Hypnotismus, Suggestion u. Psychotherapie, XII. vyd., Stuttgart 1923.
- Freud S.: Vorlesungen über Psychoanalyse, Leipzig 1922.
- Gaume Msgr.: Trojí Řím I.—II. Děd Sv.-Janské, Praha 1897, 1902.
- Gibbon J. T.: O pádu římského císařství, Laichter, Praha 1919.
- Groh Fr. Dr.: Mythologie Řeků a Římanů, Kober, Praha 1925.
- Guardini R.: Posvátná znamení, Stará Říše 1925.
- Vom Sinn der Kirche, Grünewald, Mainz 1923.
- Haarhaus: Rom, Seemans, Leipzig 1925.
- Hajn Dr. A.: Sbírka studií a dokumentů o bolševismu, Praha.
- Heimbucher: Die Orden u. Kongregationen, Paderborn 1907.
- Hello A.: Antika a křesťanství, Pelc, Praha 1911.
- Heveroch Dr. A.: O psychologii davu, Bursík a Kohout, Praha 1899.
- Hlava J.: Problém prostituce, Košice 1923.
- Hielscher K.: Das unbekannte Spanien, Wassmut, Berlin 1922.
- Italien, Wassmut, Berlin 1924.
- Hromádka Dr.: Katolicismus a boj o křesťanství, Bursík a Kohout, Praha 1925.
- Chamberlain St. H.: Základy XIX. století, Hajn, Praha 1909.
- Chautard: Duše veškerého apoštolátu, Přerov 1927.
- Chelčický P.: Síť víry, Otto, Praha 1912.
- Chesterton: Orthodoxie, Stará Říše 1918.
- Internationale antibolschewistische Rundschau, Genf 1927.
- Katholisches Apostolat (Revue) Pallotiner, Bruchsal, Baden.
- Keim Dr. Th.: Řím a křesťanství, Laichter, Praha 1898.
- Keyserling H.: Reisetagebuch eines Philosophen I.—II., O. Reichl, Darmstadt.
- Schöpferische Erkenntniss, O. Reichl, Darmstadt.

Wiedergeburt, O. Reichl, Darmstadt.

Der Leuchter 1924 u. 1925, O. Reichl, Darmstadt.

Der Weg zur Vollkommenheit, O. Reichl, Darmstadt.

America set free, Harper Brothers, New York 1929.

K l u g Dr. J.: Gottes Reich, Paderborn 1922.

K o m e n s k ý J. A.: Labyrinth světa a ráj srdce, Barvič, Brno 1900.

Praxis pietatis, Praha 1922.

K r l í n Dr. J.: Pronásledování katolíků v Mexiku, Kuncíř, Praha 1928.

K r p á l e k J.: Katolická a protikatolická tradice národa českého, Život, Praha 1929.

K u l a č Dr. J.: Průvodce Římem, ČAT, Praha 1925.

K v a p i l A.: Řím, Praha 1898.

Kvítečky sv. Františka, Kuncíř, Praha 1921.

K y b a l Dr.: Sv. František z Assisi, Laichter, Praha 1919.

L e B o n G.: Duše davu, Pelcl, Praha 1897.

Psychologické zákony vývoje národů, Pelcl, Praha 1898.

Le déséquilibre du Monde, Flammarion, Paris 1923.

Psychologie des temps nouveaux, Flammarion, Paris 1925.

L e b r e t o n: La vie chrétienne, Grasset, Paris 1927.

L e c l e r q D. A.: La vie chrétienne primitive, Rieder, Paris 1928.

Legenda tří druhů, Humanita, Letovice 1926.

L e n h o f f: Die Freimaurer, Amalthea, Zürich 1928.

M a c h i o r o V.: Orfismo e Paulinismo, Montevarchi 1922.

M a c h a r J. Sv.: Řím, Aventinum, Praha 1928.

Jed z Judey, Aventinum, Praha 1928.

M a i x n e r F.: Okultismus, Sfinx, Praha 1923.

M a l ý R.: Posvěcení života, Kritika, Praha 1924.

M a r e š Dr. Fr.: Pravda nad skutečnost, Praha 1918.

Pravda v citu, Topič, Praha 1922.

M a r i a Jar.: Italie, Obzina, Kroměříž 1925.

M a s s i s J.: Vnuk Renanův, Kuncíř, Praha 1924.

M a r u c c h i: Guida del cimitero di Domitilla, Sansami, Rima 1925.

M a r c u s Aurelius: Myšlenky, Laichter, Praha 1908.

M a s a r y k T. G.: Ideály humanitní, Čin Praha 1927.

M a t o u š e k J.: Gnose, Sfinx, Praha 1925.

Jakub Boehme, Sfinx, Praha 1924.

M e d e k R.: Česká pouť do Italie, Sfinx, Praha 1926.

M e y n a r d O. P.: Duchovní život, Kuncíř, Praha 1927.

- M o m m s e n Th. Dr.: Römische Geschichte I—III.,
V. Weidmann, Berlin 1889.
- M o u r e t T.: La papauté, Bloud & Gay, Paris 1929.
- M u c h a A.: Svobodné zednářství, Volná Myšlenka,
Praha 1922.
- M u l f o r d P.: Den Unfug des Sterbens, Langen, Mün-
chen 1924.
- Musei Lateranensi, Guida.
- M ü l l e r Joh.: Die Bergpredigt.
Die Reden Christi, Beck, München 1920.
- Na Hlubinu, Revue, Olomouc, Dominikáni.
- N a u m a n n: Umění člověka diluviálního, Svoboda,
Nusle, 1925.
- N e u m a n n P. Aug.: Katoličtí mučedníci doby husit-
ské, Hradec Král. 1927.
- N i e t s c h e Fr.: Antikrist, Srdce, Praha 1929.
Ecce Homo, Srdce, Praha 1929.
Tak pravil Zarathustra, Pelc, Praha.
Der Wille zur Macht, Kröner, Leipzig 1917.
- N o v o t n ý Dr. J.: Věda a víra o cíli člověka, ČAT,
Praha 1928.
- N o v o t n ý - K y b a l: Mistr Jan Hus, Laichter, Pra-
ha 1921—23.
- Novum Testamentum graece, Nestle, Stuttgart 1920.
1920.
- O p l e t a l Dr. J.: Řím, Brno 1910.
- O v e č k a T. J.: Duchovní cvičení sv. Ignáce z Loyoly,
Hostýn 1921.
- P a l a u G.: Katolík činem, Olomouc 1924.
- Paměti sv. Ignáce z Loyoly, Kuncíř, Praha 1929.
- P a n e t h Dr. E.: Entwicklung der Reklame, Berlin
1926.
- P a p i n i G.: Život Kristův, Kuncíř, Praha 1925.
- P a r i b e n i R.: Das römische Nationalmuseum in d.
Diokletiansthermen, Treves, Milano 1929.
La villa Adriana a Tivoli.
- P a s t o r: Geschichte der Päpste, Freiburg.
- Pax, Revue, Praha, Emausy.
- Päpstliche Museen u. Gallerien, Rom 1925.
- P e k a ř Jos. Dr. Svatý Václav, Hist Klub, Praha 1929.
Bílá Hora, Vesmír, Praha 1922.
Tři legendy o sv. Janu Nepomuckém, Praha 1923.
Smysl dějin českých, Hist Klub, Praha 1929.
- P e t r o n i u s: Hostina Trimalchionova, Praha.
- P o h u n e k Fr. Antika a křesťanství, Kotrba, Praha
1910.
- P r z y w a r a S. J.: Eucharistie a práce, Kuncíř, Praha
1928.

- R á č e k Bl.: Československé dějiny, Kuncíř, Praha 1929.
- R a u p e r t G.: Der Spiritismus, Tyrolia, Innsbruck.
- R i c h s t ä t t e r: Mystische Gebetsgnaden, Tyrolia, Innsbruck 1923.
- R i p o s t e l l i G.: Le terme di Antonino Caracalla, Mori, Terni.
- R o h r b a c h P.: Die Geschichte der Menschheit, Lange-
wiese, Leipzig 1914.
- R u v i l l e: Zpět k Církvi, Praha 1910.
- S c a g l i a P. S.: Die Katakomben d. hl. Kallistus, Sa-
lesianer, Rom.
- S c h l e i c h Dr. C.: Vom Schaltwerk der Gedanken.
Von der Seele, Fischer, Berlín, 1921.
Problem des Todes.
- S i n t h e r m a S. J.: Roma Sacra, Marek, Děčín 1925.
- S o l o v j e v: Duchovní základy života, Kuncíř, Praha 1923.
- S o p p Dr. A.: Suggeste a hypnosa, Kočí, Praha 1926.
- S t o r k A. S. J.: Z duchovního života, Děd, Sv.-janské 1926.
- S t y g e r: Il Monumento apostolico a san Sebastiano, Sansami, Roma.
- T a g o r e Rabindranath: Sádhaná, Šnajdr, Kladno 1917.
- T e r e z i e sv. Ježíšková: Dějiny duše, Král. Vinohrady 1926.
- T h o m s o n Fr.: Svatý Ignác z Loyoly, Stará Říše 1922.
- T r i n e R. W.: V souzvuku s Nekonečnem, Laichter, Praha 1913.
- U h l h o r n G.: Boj křesťanství s pohanstvím, Commem-
nium, Praha 1896.
- V e l i š s k ý: Život Řeků a Římanů, Praha 1876.
- V e n t u r i S. J.: La casa di S. Ignazio di Loiola, Ro-
ma 1925.
- W i k e n h a u s e r: Die Christusmystik d. hl. Paulus, Aschendorf, Münster 1928.
- W i s e m a n Fabiola: Děd, Sv.-janské, Praha 1917.
- Z i e s c h é: Das Königtum Christi in Europa, Manz, Regensburg 1926.
- Ž á k J.: Konvertité, ČAT, Praha 1929.
-